

**ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน :
สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทาง
การแก้ไขปัญหา**

นภวิท จงเจริญประเสริฐ

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร)
โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**

ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน:
สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทาง
การแก้ไขปัญหา
นภวิทย์ จงเจริญประเสริฐ
โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร)

ศาสตราจารย์ ..... ประธานกรรมการ
(ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

รองศาสตราจารย์ ..... กรรมการ
(ดร.กรรณิการ์ สุขเกษม)

รองศาสตราจารย์ ..... กรรมการ
(เรืออากาศโท ผิน ปานขาว)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ : ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน :
สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา
ชื่อผู้เขียน : นกวิทย์ จงเจริญประเสริฐ
ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร)
ปีการศึกษา : 2546

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ลักษณะและรูปแบบปัจจุบันของการบริหารการเงินของชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารการเงินขององค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพ 3) ค้นหาแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาที่มีอยู่

การศึกษานี้เป็นการศึกษา ลักษณะ รูปแบบ และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารการเงินของชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชน ในเขตจังหวัดลพบุรี พิจิตร โลก นครศรีธรรมราช และชัยภูมิ เพื่อนำมาเสนอแนะแนวทางในการบริหารการเงินให้กับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากการบริหารการเงินในบางพื้นที่ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน ดังนั้นระเบียบวิธีการวิจัยครั้งนี้จึงใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบกันโดยเน้นวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณเป็นหลัก ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นใช้วิธี สทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก และการค้นคว้าเอกสาร เพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของการบริหารการเงินในแต่ละชุมชน และข้อมูลจากการวิจัยในเชิงคุณภาพบางส่วนจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลในการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณนี้จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น และการวิเคราะห์เส้นทาง

และผลการศึกษาพบว่าการบริหารการเงินของชุมชนปัจจุบันมีทั้งเป็นลักษณะที่เป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีโครงสร้างและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่นกลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพ และกลุ่มที่ไม่มีความชัดเจนเช่น กองทุนชุมชน ตลาดลานค้าชุมชน หรือการระดมทุนเพื่อพัฒนาชุมชนทั่วไป

และพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนได้แก่ โครงสร้างของชุมชน(จำนวนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนและความชัดเจนของโครงสร้างของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชน), คนในชุมชน (คุณสมบัติความเป็นผู้นำทางการเงินของผู้นำ, ความซื่อสัตย์โปร่งใสของผู้นำ และความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงินของคนในกลุ่มที่บริหารการเงินของชุมชน), จำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชน และการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร

ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบคือปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการบริหารการเงินของชุมชน ได้แก่ ปัญหาเรื่องการรวมกลุ่ม ความสับสนคือ จำนวนคนช่วยงาน ความล่าช้าในการทำงานขาดการวางแผน, ปัญหาที่เกิดจากคุณสมบัติของตัวบุคคลที่เข้ามาบริหารจัดการกองทุนขาดความซื่อสัตย์ การแสดงความคิดเห็น ไม่เข้าใจปัญหาของชุมชน การขาดการประสานงานที่ดี ความล่าช้าของภาครัฐ, ปัญหาที่เกิดจากการไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน และนอกชุมชน ผลประโยชน์ที่ได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และการขาดทุนของกลุ่ม

ข้อค้นพบคือการจะเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนไม่ได้สิ้นสุดอยู่ที่มีการจัดตั้งกลุ่มหรือรวมตัวกันเพื่อบริหารการเงินของชุมชนแต่ต้องติดตาม แก้ไขและป้องกันปัญหาที่ค้นพบ รวมถึงพัฒนาทุกปัจจัยที่มีผล จะมุ่งเน้นพัฒนาปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรพัฒนาคนเพราะเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกส่งผลทางอ้อมผ่านตัวแปรอื่นๆ อีกหลายตัวแปร

ABSTRACT

Title of Thesis : The efficiency of the financial management community:
View Problem and method to solve the problem

Author : Mr. Nopawit Jongjareonprasert

Degree : Master of Science Program in Administration Technology

Year : 2003

The objectives of this research are 1) to study the present feature and format of a community financial management 2) to study factors that create the more efficient community financial management 3) to search for a solution to the existing problems.

This research is a study on the feature, format, and obstacles occurred in the community financial management and its factors that impact the community's capability in financial management. This research was implemented in different Provinces of Lopburi, Pitsnulok, Nakhon Sithammarat, and Chaiyapoom. The findings are supposed to be presented as a trend to the community's more efficient financial management.

In some areas, the financial management has no definite plan. As a result, this research is based on the qualitative and quantitative analyses. However, the result is mainly based on the quantitative analysis. The analysis was carried out by group discussions, profound interviews, and research work on different document in order to learn the whole procedure of financial management in each community. Accordingly, the data derived from the qualitative analysis was partially applied as a trend to collect and analyze the result obtained from the quantitative analysis of which the quantitative analysis itself was analyzed by both of the Hierarchical Regression and Path Analysis techniques.

The findings show that the financial management in a community can be established as a group or an organization with define objectives and structure such as a saving cooperative and an occupation group. On the other hand, there are groups that have neither definite objectives nor structure such as a community fund, a community market place, and fund recruitment for community development. Accordingly, factors that yield the efficiency of a community financial management are: community structure (numbers of group founded to manage community finance and the definite structure of a group or organization founded to manage the community money); community citizenship (leadership and financial capability, elite's transparency and honesty, the community executives' knowledge and understanding of how to manage their community money); numbers of policy defined to manage a community finance; and the encouragement by the government sector. Statistically, all of these factors imply the significant means both directly and indirectly to every variation.

Due to the study, problems and obstacles are caused by the weak structure of a concerned group or an organization. For example, problem about grouping, harmony, number of workers, delays, the lack of planning, executives' dishonesty, the lack of knowledge in terms of community's problems, the lack of efficient cooperation, delays caused by the government sector, the lack of participation from both inside and outside community, conflicts between an interest group and the required objectives, and the loss of profit.

In conclusion, an efficient community financial management is not ended up when a group or an organization is established to manage a community financially. We also need to follow up, defend, statistically and improve all problems and factors affected. We cannot be bound to improve only one problem and leave the others, especially we ought to develop man. Man is the very first factor that indirectly effects other variants.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน: สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาคงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้หากขาดความช่วยเหลือของบุคคลหลายท่านที่ได้เสียสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำตรวจสอบดูแลตลอดจนให้ความช่วยเหลือสนับสนุนข้อมูลที่จำเป็น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อ ท่าน ศ.ดร. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ผู้ซึ่งเป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความเมตตากรุณาอนุเคราะห์ให้ความรู้ ชี้แนะแนวทางทั้งทางวิชาการและการทำงาน ตลอดจนให้คำปรึกษาตลอดทั้งหมดในการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการวิทยานิพนธ์อันได้แก่ รศ.ดร.กรรณิการ์ สุขเกษม และ รศ.ผิน ปานขาว ที่ท่านได้สละเวลาอันมีค่ายิ่ง มาให้คำปรึกษาแนะนำเสมอมา

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาชุมชนทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาเสียสละเวลาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม พัฒนาการจังหวัด และพัฒนากรอำเภอทุกอำเภอ ที่อำนวยความสะดวก ในการลงพื้นที่ สัมภาษณ์เจาะลึก สันทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูล ตลอดจนอำนวยความสะดวกในเรื่องการเดินทาง นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และ สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน ทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการตอบคำถามที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยในครั้งนี้

สุดท้าย ผู้วิจัยขอขอบคุณ เพื่อน รุ่นพี่นักศึกษาทุกคน ตลอดจน ผู้ร่วมงานภาคสนามทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือปรึกษาและให้กำลังใจในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ช่วยประสานงานในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่ได้ให้ความกรุณาให้ทุนในการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณพ่อแม่พี่น้องที่คอยเป็นกำลังใจและผลักดันให้มีแรงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงลงได้

ณวิทย์ จงเจริญประเสริฐ

เมษายน 2547

สารบัญ

	หน้า
<u>บทคัดย่อ</u>	(3)
ABSTRACT	ab (5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	co (8)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญแผนภูมิ	(13)
 <u>บทที่ 1 บทนำ</u>	 1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 โครงสร้างของการนำเสนอ	5
 <u>บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม</u>	 6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน	7
2.2 แนวคิดเรื่องการบริหารการเงิน	7
2.2.1 ความหมายของการบริหารการเงิน	7
2.2.2 ความหมายของการบริหารการเงินของชุมชน	8
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน	11
2.3.1 ความหมายของกลุ่ม/องค์กรชุมชน	11
2.3.2 องค์ประกอบของกลุ่ม/องค์กรชุมชน	12
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ	12
2.4.1 ความหมายของประสิทธิภาพ	12
2.4.2 องค์ประกอบของประสิทธิภาพ	13
2.4.3 การวัดประสิทธิภาพ	15
2.4.4 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ	16

2.5 ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน	18
2.5.1 ตัวชี้วัดความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน	18
2.5.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชน	19
2.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย	20
2.7 นิยามปฏิบัติการ	23
2.7.1 การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน	23
2.7.2 ความสามารถในการจัดการเงินทุน	23
2.7.3 ผลการนำเงินมาใช้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย	23
2.7.4 โครงสร้างชุมชน	24
2.7.5 คนในชุมชน	24
2.7.6 นโยบายในชุมชน	25
2.7.7 สิ่งแวดล้อมในชุมชน	25
2.8 สมมติฐานในการวิจัย	26
<u>บทที่ 3</u> ระเบียบวิธีการวิจัย	27
3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
3.1.1 วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ	27
3.1.2 การศึกษาเชิงปริมาณ	28
3.2 ประชากรเป้าหมายและการสุ่มตัวอย่าง	31
3.2.1 ประชากรที่ทำการศึกษา	31
3.2.2 การสุ่มตัวอย่าง	32
3.3 กรรมวิธีทางข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	34
3.3.1 สถิติพรรณนา	34
3.3.2 สถิติการวิเคราะห์	34
3.4 การสร้างมาตรวัด	35
3.4.1 โครงสร้างชุมชน	36
3.4.2 คนในชุมชน	40
3.4.3 นโยบายในชุมชน	51
3.4.4 สภาพแวดล้อมของชุมชน	52
3.4.5 การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน	53
3.4.6 ความสามารถในการจัดการเงินทุน	54
3.4.7 ผลของการนำเงินมาใช้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย	55

3.5 การทดสอบความถูกต้องของมาตรวัด	56
3.6 กลุ่มประชากรตัวอย่าง	60
3.6.1 ลักษณะของกลุ่มประชากรตัวอย่าง	63
3.6.2 ลักษณะประชากรตัวอย่างที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน	65
3.6.3 ข้อมูลกลุ่ม/องค์กรชุมชนในแต่ละจังหวัด	67
บทที่ 4 ลักษณะการบริหารการเงินของชุมชน	68
4.1 รูปแบบการบริหารการเงินของชุมชน	68
4.2 ลักษณะของการบริหารการเงินในชุมชน	70
4.3 ลักษณะของผู้นำ	78
4.4 ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม	80
4.5 สรุป	80
บทที่ 5 ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน	81
5.1 ตัวชี้วัดระดับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน	81
5.1.1 การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน	81
5.1.2 ความสามารถในการจัดการเงินทุน	82
5.1.3 ผลของการนำเงินทุนไปใช้	84
5.2 ประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน	85
5.3 สรุป	87
บทที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน	88
6.1 ปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน	88
6.2 ผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน	97
6.3 สรุป	110
บทที่ 7 ปัญหาและอุปสรรคต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน	111
7.1 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการเงิน	111
7.2 เปรียบเทียบลักษณะปัญหาที่สำรวจกับข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย	113
7.3 สรุป	116
บทที่ 8 แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน	117
8.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน	117
8.1.1 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงสร้างของชุมชน	117
8.1.2 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน	119
8.1.3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมในชุมชน	120
8.1.4 สภาพปัญหาของผลตอบแทนที่ได้จากการระดมทุนหรือการบริหารการเงิน	121
8.2 สรุป	121

บทที่ 9 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	122
9.1 สรุปผลการวิจัย	122
9.1.1 สภาพ ลักษณะ และรูปแบบปัจจุบันของการบริหารการเงินของชุมชน	122
9.1.2 ตัวชี้วัดระดับความมีประสิทธิภาพการบริการการเงินของชุมชน	126
9.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน	127
9.1.4 สภาพปัจจุบันของปัญหา	128
9.1.5 แนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาที่มีอยู่จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	128
9.2 ข้อเสนอแนะ	129
บรรณานุกรม	132
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน	135
ภาคผนวก ข คู่มือลงรหัสสำหรับแบบสอบถามผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน	160
ภาคผนวก ค การทดสอบมาตรวัดและการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารการเงินชุมชน	173
ประวัติผู้เขียน	178

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนประชากรตัวอย่างที่เก็บในแต่ละจังหวัด	33
3.2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของตัวแปรที่ศึกษา	58
3.3 ร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	60
3.4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	62
3.5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบต่อการบริหารการเงิน	66
3.6 ร้อยละของประเภทของการบริหารการเงิน	67
4.1 ร้อยละของรูปแบบที่ใช้บริหารการเงิน	69
4.2 ร้อยละของลักษณะของชุมชนและกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นรูปแบบของ การบริหารการเงิน	71
4.3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของลักษณะของกลุ่ม /องค์กรชุมชนที่เป็นรูปแบบของการบริหารการเงินของชุมชน	72
4.4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของลักษณะของผู้นำกลุ่ม	76
4.5 ร้อยละของลักษณะของผู้นำและสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน	77
4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของลักษณะ ของสมาชิกกลุ่ม	77
5.1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของการได้มา ซึ่งแหล่งเงินทุน	81
5.2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเงินทุน	83
5.3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของผลการนำเงินทุนไปใช้	85
6.1 เมตริกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรที่ศึกษา	91
6.2 การวิเคราะห์ถดถอยปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของ การบริหารการเงินของชุมชน	95
6.3 การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของ การบริหารการเงินของชุมชน	107
7.1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของประเด็นปัญหา	113

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบของกระบวนการบริหาร	15
2.2 กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน	22
6.1 แบบจำลองการวิเคราะห์เส้นทางของปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน	98
6.2 แบบจำลองหลังการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน	106

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ด้วยลักษณะของประเทศไทยที่อยู่ระหว่างพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2539 ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกกลุ่มทุกอาชีพไม่เฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจหรือกิจการในเมืองหลวง แต่รวมไปถึงประชาชนในชนบทที่ได้รับผลกระทบและมีแรงงานไหลกลับบ้านเกิดเป็นจำนวนมากขึ้น ในขณะที่ที่ดินเงินทุนและทรัพยากรต่างๆ ในชนบทเหล่านั้นมีจำกัดและไม่เพียงพอต่อแรงงานเหล่านั้น ประกอบกับครัวเรือนในชนบทมีรายได้ลดลงเพราะขาดรายได้จากลูกหลานที่ทำงานในเมืองและค่าครองชีพที่สูงขึ้น เหตุนี้เองกระทรวงมหาดไทย จึงมีนโยบายเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาโดยนำแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเข้ามาใช้ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่มีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดย สนับสนุนและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนประชาชนในภูมิภาคและท้องถิ่นให้มีวิถีชีวิต และมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอไปจนถึงจังหวัดเพื่อรองรับผลิตผลและสินค้าพื้นเมืองเข้าสู่เมืองและกระจายสิ่งที่จำเป็นลงสู่ชนบท การพัฒนาท้องถิ่นหรือชนบทดังกล่าวตั้งอยู่บนแนวคิด "ทฤษฎีใหม่" ที่จะประสานกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ที่จะให้คนในชุมชน มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมรับประโยชน์

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ความสำคัญไปที่กระบวนการและการลงมือปฏิบัติที่มีรากฐานของทรัพยากรในท้องถิ่นดังนั้นการให้ความร่วมมือของส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายซึ่งในยุทธศาสตร์นั้นมีเนื้อหาว่าการแก้ไขต้องเริ่มที่ชุมชนในชนบทที่เป็นภาคเกษตรกรรม โดยอาศัยกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือเช่นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อการผลิต เพื่อการตลาด หรือเพื่อหาแหล่งเงินทุน เป็นต้น และจัดให้มีการประชุมประชาคมเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชน จะเห็นว่ากิจกรรมต่างๆ ต้องใช้ทรัพยากรด้วยกันทั้งสิ้น และทรัพยากร

เหล่านั้นก็มีที่มาหลักๆ จะมาจากชุมชนเองไม่ว่าจะเป็น แรงงาน วัตถุดิบ และเงินทุน ก็เป็นแหล่งทรัพยากรแหล่งหนึ่งที่สำคัญ การที่จะนำทรัพยากรเหล่านี้มาใช้งานจำเป็นต้องมีกลุ่มคนหรือองค์กรในชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องและบริหารจัดการ ต้องมีการศึกษา ปรับปรุง และพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สถานการณ์เพื่อให้การใช้ทรัพยากรได้ประโยชน์สูงสุด เช่นเดียวกันกับการใช้เงินในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเงินเข้ามาใช้ในการพัฒนาชุมชนก็จำเป็นต้องมีหลักการ วิธีการ รวมถึงคน กลุ่มคน ที่ได้รับเลือกหรือแต่งตั้ง เข้ามาดูแลบริหารจัดการเงินกองทุนของชุมชนนั้น ๆ ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพด้วย การบริหารจัดการนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาเรียนรู้เพื่อดูแล และพัฒนาการบริหารจัดการเงินกองทุนนั้นให้มีประสิทธิภาพเช่นกันถึงแม้ว่าปัจจุบันผู้บริหารของชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนและรับรู้ถึงสภาพปัญหามากที่สุดเช่น ผู้ใหญ่บ้าน ช่างราชการในท้องถิ่น ครู ปลัดอำเภอ หรือ ผู้นำชุมชนอื่นๆ ก็ตาม แต่ผู้บริหารเหล่านี้หากไม่ได้รับการสนับสนุน ประสานงาน และการแนะนำจากส่วนกลางที่ดีและเหมาะสมซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการบริหารแล้วอาจทำให้ขาดความชำนาญในการวางแผนไม่ได้มีการคิดค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ที่ได้ผลรวมทั้งไม่สามารถให้คำแนะนำได้ ยิ่งไปกว่านั้นบางคนยังจัดทำโครงการขึ้นเองโดยที่ไม่มีผู้ควบคุม คำนวณอาจ หรือได้แย้ง ทำให้เกิดประโยชน์ขึ้นกับบุคคลเพียงบางกลุ่มและท้องถิ่นหรือชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนากลับไม่ได้รับการพัฒนา ในขณะที่ท้องถิ่นหรือชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแล้วกลับได้รับการพัฒนาอีกหรือเกิดการซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองทรัพยากร ดังนั้น นอกจากตัวคนหรือผู้บริหารที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการการเงินของชุมชนแล้ว สภาพแวดล้อมเช่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และจำนวนของประชาชนในชุมชนก็มีส่วนที่จะส่งผลต่อการบริหารจัดการการเงินให้มีประสิทธิภาพเช่นกัน เช่น ชุมชนที่มีผู้บริหารดี มีความรับผิดชอบ แต่หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร หรือสภาพความเป็นอยู่ทำให้ต่างคนต่างไม่สนใจเรื่องการเงินของส่วนรวมก็จะทำให้การบริหารการเงินขาดประสิทธิภาพหรือแม้ว่าจะมีประสิทธิภาพได้ก็อาจใช้เวลาและเหนื่อยมากกว่าชุมชนที่มีความพร้อมในทุกด้าน

เนื่องจากผู้วิจัยมีประสบการณ์การทำงานสินเชื่อธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นระยะเวลาหนึ่งจึงมีความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องการบริหารการเงิน การจัดสรรเงินทุน ซึ่งที่ผ่านมาได้ศึกษาการบริหารการเงินจากภาคเอกชนมาตลอด ในครั้งนี้เห็นว่าชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของประเทศก็มีการบริหารการเงินเช่นเดียวกัน หากค้นพบสภาพข้อเท็จจริงและเห็นสภาพปัญหา ก็จะเป็นประโยชน์ไม่มากนักต่อการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เมื่อเป็นดังนี้จึงก่อให้เกิดการศึกษาในครั้งนี้ขึ้น ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาการบริหารจัดการการเงินของกลุ่ม/องค์กรธุรกิจชุมชนชนบทในปัจจุบัน สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรชุมชนขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือหรือใช้เป็น

องค์กรที่จัดการการเงินของชุมชน เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้เสนอแนะต่อชุมชน องค์กรชุมชน ตลอดจนหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการบริหารการเงินของชุมชนเพื่อรับรู้ถึงปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การบริหารการเงินของชุมชนให้มีประสิทธิภาพในที่สุด

ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่กลุ่ม/องค์กรธุรกิจชุมชนชนบทที่มีองค์ประกอบชัดเจน ได้แก่ ผู้นำ, สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน และมีบทบาทค่อนข้างมากในการบริหารจัดการการเงินของชุมชนในปัจจุบัน แต่เมื่อกล่าวถึงคำว่าการบริหารการเงิน ผู้คนส่วนใหญ่จะคิดถึงการจัดการกับรายรับ รายจ่าย เงินสดในมือ เงินสดเข้า เงินสดออก แต่ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการการเงินของชุมชน เช่น การจัดตั้งและบริหารธนาคารหมู่บ้าน ตามแนวพระราชดำริที่ ศส.ดร. จ้านง สมประสงค์ ทำการทดลองสร้างระบบออมทรัพย์ที่บ้านจิ้วดอน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า การจัดการกับรายรับรายจ่ายและเงินสดในชุมชนเป็นเพียงส่วนสำคัญส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะว่าเป็นความจริงที่สำคัญอยู่ที่การจัดตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชนเพื่อจัดการการเงินของชุมชนให้สามารถนำมาใช้หมุนเวียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสิ่งที่มีบทบาทสำคัญคือตัวคน จริยธรรมในการทำงานให้ชุมชนและส่วนรวม ลักษณะกลุ่ม ผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่ม

อย่างไรก็ตามไม่มีการกล่าวถึงการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรธุรกิจชุมชนชนบทให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยตรงในเรื่อง รูปแบบ ลักษณะ และปัจจัยที่จะส่งผล มีแต่การทดลองจัดตั้งกลุ่มเพื่อบริหารจัดการการเงินของชุมชนเท่านั้นที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนใช้เครื่องมืออะไรในการบริหารจัดการการเงินของชุมชน และอะไรที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารการเงินในชุมชนเท่านั้น ผู้เขียนจึงนำข้อค้นพบดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ 3 ประเด็นดังนี้

- 1.2.1 ศึกษาสภาพ ลักษณะและรูปแบบปัจจุบันของการบริหารการเงินของชุมชน
- 1.2.2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพ
- 1.2.3 ค้นหาแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.3.1 ข้อมูลที่ต้องการในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่ได้มาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรชุมชน อีกทั้งองค์กรชุมชนที่มีความหลากหลายเพื่อความหลากหลายของข้อมูล ในที่นี้ได้แก่ผู้บริหารชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการในท้องถิ่น ครู ปลัดอำเภอ หรือผู้นำชุมชนอื่นๆ สมาชิกกลุ่มองค์กรธุรกิจชุมชน เช่น กลุ่มองค์กรสตรี กลุ่มองค์กรอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ข้อมูลและประเด็นคำถามที่ศึกษาจะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ สภาพทั่วไปของท้องถิ่น ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร ความคาดหวัง การบริหารองค์กร โครงสร้าง บทบาทและหน้าที่ วิธีการ กิจกรรม กระบวนการ ผู้เกี่ยวข้องพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง ลักษณะของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรธุรกิจชุมชนในชนบท สภาพปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กับปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารการเงินขององค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพ เพื่อหาข้อสรุปถึงวิธีการบริหารการเงินของชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนโดยภาพรวม

1.3.2 พื้นที่ที่เก็บข้อมูล ได้กำหนดเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีความหลากหลาย รวมถึงองค์กรที่มีปัญหาและไม่มีปัญหา โดยมีการประสานความร่วมมือกับกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ทำให้สามารถคัดเลือกจังหวัดที่จะทำการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทั้ง 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จำนวน 4 จังหวัด จังหวัดหนึ่งต้องเก็บข้อมูลให้เข้าถึงระดับหมู่บ้าน แม้ว่าบางหมู่บ้านจะไม่มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อ 1.3.1 ก็ตามแต่ข้อมูลที่ได้ก็ยังเป็นประโยชน์ให้ผู้เขียนทราบลักษณะทั่วไปของการบริหารการเงินของชุมชนได้ดีขึ้น

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 นำข้อค้นพบที่ได้นำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและดำเนินการพัฒนาการบริหารการเงินของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4.2 ดีแผนภาพปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารการเงินของชุมชน ให้กับชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กรชุมชน สมาชิกชุมชน หน่วยงานและโครงการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนส่วนกลางของภาครัฐที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุน ประสานงาน เพื่อเป็นแนวทางในการ กำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนต่อไป

1.5 โครงสร้างของการนำเสนอ

การนำเสนอโครงสร้างวิทยานิพนธ์ต่อไปนี้แบ่งออกเป็น 9 บท ประกอบด้วย บทนำ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น บทที่ 2 เป็นการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วยแนวคิดเรื่องชุมชน การบริหารการเงิน กลุ่ม/องค์กรชุมชน ประสิทธิภาพการบริหารการเงิน องค์ประกอบ และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน ถัดมาบทที่ 3 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยโดยระบุรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ตลอดจนนิยามปฏิบัติการและการสร้างมาตรวัด พร้อมระบุคุณสมบัติและลักษณะประชากรที่เป็น ตัวอย่าง

บทที่ 4 และบทที่ 5 เป็นการนำเสนอรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปประเภทของการบริหารการเงินของชุมชน ลักษณะของการบริหารการเงินของชุมชนโดยมุ่งศึกษากลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารการเงินของชุมชน และควมมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน

บทที่ 6 เป็นการค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน ทิศทางและรูปแบบของความสัมพันธ์

บทที่ 7 และบทที่ 8 เป็นการศึกษาถึงสภาพความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวทางในการแก้ไขปัญหที่สอดคล้องกับข้อค้นพบในบทที่ 4 บทที่ 5 และบทที่ 6 เพื่อนำไปสู่ บทสรุปข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไปในบทที่ 9

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

เมื่อได้ยืนคําว่าการบริหารการเงินผู้คนส่วนใหญ่จะคิดถึง การจัดการกับรายรับ รายจ่าย เงินสดในมือ เงินสดเข้า เงินสดออก แต่ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินของชุมชน เช่น ผลงานเรื่องการจัดตั้งและบริหารธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริของ จํานง สมประสงค์ (2535: 25) ที่มีการทดลองสร้างระบบออมทรัพย์ที่บ้านจิวดอน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า การจัดการกับรายรับรายจ่ายและเงินสดในชุมชนเป็นเพียงส่วนลําคัญส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะว่าในความเป็นจริงความลําคัญอยู่ที่การจัดตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชนเพื่อจัดการเงินของชุมชนให้สามารถนำมาใช้หมุนเวียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสิ่งที่มีบทบาทลําคัญคือ ลักษณะกลุ่ม ผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่ม

อย่างไรก็ตามไม่มีการกล่าวถึงการบริหารการเงินของชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยตรงทั้งในเรื่อง ลักษณะ ปัจจัยที่จะส่งผล มีแต่การทดลองจัดตั้งกลุ่มเพื่อบริหารจัดการการเงินของชุมชนเท่านั้นที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนใช้เครื่องมืออะไรในการบริหารการเงินของชุมชน และอะไรที่มีบทบาทลําคัญในการบริหารการเงินในชุมชนเท่านั้น ผู้เขียนจึงนำข้อค้นพบดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรม ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเพราะเป็นหน่วยวิเคราะห์หลักในงานวิจัยครั้งนี้

ส่วนที่ 2 แนวคิดในเรื่องการบริหารการเงินความหมาย องค์ประกอบเพื่อโยงเข้าหาความหมายและองค์ประกอบของประสิทธิภาพการบริหารและจัดการการเงินของชุมชน

ส่วนที่ 3 แนวคิดในเรื่องกลุ่ม/องค์กรชุมชน ความหมาย องค์ประกอบ เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและจัดการการเงินของชุมชน

ส่วนที่ 4 แนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารการเงิน องค์ประกอบ และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงิน เพื่อผสมผสานกับแนวคิดส่วนที่ 1-3

ส่วนที่ 5 สรุปเป็น ความหมาย องค์ประกอบ ตัวชี้วัดและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิด

ซึ่งในแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 5-8) ได้ให้ความหมายของชุมชนจากการรวบรวมจากพจนานุกรมต่างๆ ว่า ชุมชนคือคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่อยู่ในพื้นที่หนึ่งและมีจิตวิญญาณ ความรู้สึก มีศรัทธา ความเชื่อ ศาสนา ความรู้สึกนึกคิด กิจกรรม การทำงาน ตลอดจนมีเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน มีการเกื้อกูลช่วยเหลือกันใช้ชีวิตร่วมกันด้วยความรักและสันติสุข เชื้ออาหารต่อกัน เป็นแรงผลักดันให้ดำรงคงอยู่ได้ นอกจากนี้ยังมีการดำรงคุณค่า มรดกและวัฒนธรรมให้คงอยู่ไปสู่ลูกหลาน หรือผู้สืบทอดอีกด้วย

จากความหมายข้างต้นเมื่อมาเชื่อมโยงกับชุมชนที่ศึกษาอยู่สามารถใช้แนวคิดชุมชนทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective) แนวคิดชุมชนมนุษยนิยม (Humanistic Perspective) และแนวคิดชุมชนประชาสังคม (Civil Society) มาอธิบายชุมชน ได้คือ ชุมชนเป็นการอยู่ร่วมกันของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปโดยมีหน่วยทางภูมิศาสตร์ เช่น พื้นที่ที่อยู่ใกล้กันหรือบริเวณเดียวกัน และหน่วยทางสังคม เช่น ความรู้สึกนึกคิด สภาพจิตใจ ความสัมพันธ์ วิถีชีวิต จิตสำนึก วัตถุประสงค์ กิจกรรมและการทำงาน ที่คล้ายคลึงกัน หรือมีการใช้ชีวิตร่วมกัน อย่างผสมปนเปกันจนแยกไม่ออก ทั้งนี้การมีความสัมพันธ์กันดังกล่าวจะเริ่มจากการรวมตัวกันของคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เช่น ครอบครัว วัด บ้าน โรงเรียน หรือกลุ่มเล็กๆ ที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน เช่นอาชีพเหมือนกัน และขยายไปสู่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอและจังหวัด

2.2 แนวคิดในเรื่องการบริหารการเงิน

2.2.1 ความหมายของการบริหารการเงิน

ไชยา ยิ้มวิไล (2542: 5) กล่าวไว้ในการประเมินผลประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินอุดหนุนองค์กรว่าการจัดสรรเงินหรือการบริหารการเงินเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดสรรเงินทุนในสินทรัพย์ต่างๆ ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดหาเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ประกอบด้วยเป้าหมายของค่าใช้จ่าย การกำหนดแนวทางการใช้จ่าย และการวางแผนการใช้จ่าย

สมชาย ลักษณะศิริ (2542: 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารการเงินให้ได้ประโยชน์สูงสุดว่าการดูแลจัดการเงินทุนของธุรกิจหรือกิจการใดๆ ทั้งในเรื่องแหล่งที่มา แหล่งใช้ไปของเงินทุน การบริหารการเงินให้มีความสอดคล้องเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด คำว่าประสิทธิภาพสูงสุดหมายถึงเกิดประโยชน์คุ้มค่าสุด เช่น แหล่งที่มาของเงินเป็นเงินทุนระยะสั้นต้องชำระคืนโดยเร็วก็นำไปลงทุนในสินทรัพย์หรือหนี้สินที่เป็นระยะสั้นด้วยไม่ใช่ไปลงทุนในหนี้สินระยะยาวซึ่งทำให้การชำระเงินทุนไม่สมดุลย์ทำให้ขาดสภาพคล่อง และการบริหารการเงินไม่ได้มุ่งเน้นจัดการที่เงินสดอย่างเดียวแต่รวมถึงสินทรัพย์และผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงินแต่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานให้มีความก้าวหน้าและสามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นตัวเงินได้ในอนาคต

2.2.2 ความหมายของการบริหารการเงินของชุมชน

ประเวศ วะสี (2541: 54-58) ที่กล่าวถึงแนวทางของการบริหารการเงินในว่าเป็นลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงในขณะที่สินีพร มฤคพิทักษ์ (2541: 5-18) ให้ความเห็นว่าเศรษฐกิจในชุมชนจะบริหารให้มีศักยภาพเพื่อที่จะนำไปใช้สร้างงานในชุมชนได้ต้องให้ความสำคัญไปที่การจัดตั้งกลุ่มที่มีรูปแบบการบริหารจัดการนำทรัพยากรในชุมชนมาทำให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เพื่อก่อให้เกิดผลในการสร้างงานและรายได้เข้าสู่ชุมชน

นอกจากนี้ ในผลงานเรื่องธุรกิจชุมชนของเกือเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ (2541: 4) พูดถึงการจัดการเกี่ยวกับการเงินของชุมชนว่าชุมชนต้องมีการหารายได้โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในธุรกิจของชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาชุมชน ในการจัดการรายได้รายจ่ายต้องมีผู้นำและตรวจสอบในการบันทึกและตรวจสอบบัญชีตามกฎหมายของการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมของท้องถิ่นร่วมกันได้ หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับการเงินของชุมชนในด้านการหารายได้ตามกฎหมายกำหนดไว้ และการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายธุรกิจชุมชนที่จำเป็นเน้นที่ต้องมีตรวจสอบบัญชี ตามกฎหมายของการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นหรือองค์กรชุมชนแต่ละหน่วย

การบริหารการเงินของชุมชนจะเกี่ยวข้องกับ

- 1) กลุ่ม/องค์กรชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหารกลุ่มธุรกิจชุมชนต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มอาชีพ
- 2) คนหรือผู้บริหาร เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงิน การตรวจสอบได้ และการตัดสินใจ การให้ความร่วมมือ
- 3) งบประมาณหรือค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นหรือคาดว่าจะเกิดขึ้น
- 4) นโยบายท้องถิ่น

- 5) กฎหมาย
- 6) โครงการพัฒนาชนบท
- 7) รูปแบบของการตั้งถิ่นฐานและความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น อาชีพหลักของชุมชน ความหนาแน่น โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และขนาดชุมชน
- 8) ที่มาแห่งอำนาจของผู้นำชุมชน
- 9) การให้ความร่วมมือของหน่วยราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2542: 9-11) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความจำเป็นของธุรกิจชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรไว้ว่า เป็นการบริหาร เงินทุน ทรัพยากร เทคโนโลยี โดยอาศัยกระบวนการทางธุรกิจเพื่อ การใช้จ่าย และการชำระหนี้ โดยต้องมีการจัดตั้งศูนย์กลางการบริหาร เป็นธุรกิจชุมชนเพื่อบริหารในส่วนที่เป็นตัวเงินได้แก่การจัดการเรื่องเงินทุนและส่วนที่ไม่ใช้เงิน ได้แก่การจัดการเกี่ยวกับการสร้างอาชีพของคนในชุมชน โดยทั้งสองส่วนนี้จำเป็นต้องมีหน่วยงาน กลุ่ม หรือสถาบันที่เป็นของส่วนรวมในการบริหารจัดการ และยังให้ข้อคิดว่า การบริหารดังกล่าว ต่างกับการบริหารเงินของเอกชนที่มีข้อจำกัดของการแสวงหารายได้ มีส่วนราชการคอยช่วยเหลือ ไม่ให้ล้มละลาย

นอกจากนี้สุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์ (2543) กล่าวเกี่ยวกับกับงานพัฒนาชุมชนที่เชื่อมโยงถึงการ บริหารการเงินของชุมชนต้องเน้นที่การปกครอง และการปรับปรุงการปกครองให้กระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นมีกำลังความสามารถในการเลี้ยงหรือดูแลตนเองได้ มีลักษณะคล้ายงบประมาณคือมีรายได้ แหล่งที่มารายได้ รายจ่าย แหล่งที่มาของรายจ่าย ตลอดจนการควบคุมสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทั้งนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ หน่วยปกครองท้องถิ่น ต้องใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นเพราะจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและบริหารจัดการด้วย และยังกล่าวอีกว่าแนวคิดดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาชุมชน ชนบท ไปจนถึงระดับประเทศ

Alderler (1964 อ้างถึงใน ไชยา ยิ้มวิไล, 2542: 5) ความสำคัญของการบริหารการเงินของชุมชนเกี่ยวข้องกับเงินทุนที่รัฐหยิบยื่นให้กับชุมชน ซึ่งในทางปฏิบัติ จะมีองค์กรที่รัฐมอบหมาย อำนาจให้ควบคุมดูแลจัดการบริหารภายใต้กฎหมายที่รัฐบัญญัติโดยมีหลักในการให้เงินอุดหนุน ดังนี้

- 1) การให้ต่อเนื่องกันไม่ใช่เฉพาะกิจ
- 2) ให้เสริมเฉพาะส่วนหนึ่งของโครงการเท่านั้นไม่ได้ให้ทั้งโครงการ
- 3) เป็นเงินที่สามารถคาดคะเนได้สม่ำเสมอ

4) ให้เงินอุดหนุนเพื่อความเท่าเทียมกัน และขจัดความเหลื่อมล้ำกันระหว่างท้องถิ่นที่มีทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน

5) ยืดหยุ่นได้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา สถานที่และสภาพการณ์

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการเงินข้างต้นเมื่อมาผสมผสานกับชุมชนที่ทำการศึกษาค้างนี้ และจากสภาพของชุมชนไทยที่มีหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อการปกครองชุมชน ดังนั้นการบริหารการเงินชุมชน คือ การจัดการเกี่ยวกับการเงินของคนตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปที่มีการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน โดยผู้นำ และหรือกลุ่มชุมชนต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อชุมชน ทั้งการแสวงหาเงินลงทุน จากภายในชุมชนเอง และตามที่กฎหมายหรือระเบียบข้อกำหนดหรือนโยบายที่ส่วนกลางหรือรัฐบาลจัดสรรและกำหนดมา โดยนำมาจัดสรรผ่านกระบวนการที่เหมาะสม รวดเร็ว โปร่งใส ตรงกับแผนที่วางไว้ และเป็นที่พอใจกับคนในชุมชน เพื่อให้จ่ายในกิจการที่จำเป็นและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินแต่สามารถพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้า รวมถึงการจัดการด้านเงินกู้และหนี้สิน การชำระหนี้และการบริหารสินทรัพย์ การจัดการด้านบัญชี และการควบคุมให้โครงการที่นำมางบประมาณมาใช้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผ่านกลุ่มหรือองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินในชุมชน

และจากการเปรียบเทียบกับแนวคิดเกี่ยวกับการมององค์การของ Fremont E. Kast and G.M. Stalker (1961 อ้างถึงใน Kotler & Armstrong, 1999: 18) ที่จำแนกองค์ประกอบขององค์การออกเป็น โครงสร้าง (Structure) กระบวนการจัดการ (Process) คน (People) นโยบาย (Policy) และสิ่งแวดล้อม (Context) สามารถจำแนกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินของชุมชนได้ดังนี้

1) โครงสร้าง และกระบวนการจัดการในชุมชน หมายถึง การแบ่งหน่วยการปกครองทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการทำงานในหน่วยการปกครองนั้นๆ เป็นการรวมเอาเทคนิคการทำงาน การสื่อสารข้อมูล เครื่องมือที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ในชุมชนได้แก่ การแบ่งพื้นที่การปกครอง มีกลุ่ม/องค์กรชุมชน ที่ก่อตั้งขึ้นภายในชุมชนเพื่อควบคุมและจัดการการเงินของชุมชนนั้นๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ มีการสื่อสาร การประชุม เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการประสานงานในการทำงานการบริหารดูแลจัดการการเงินของชุมชน การจัดการดูแลกิจกรรมและงานต่างๆ ในชุมชน

2) ตัวคนในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการดูแลจัดการชุมชนทั้งได้รับเลือกเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และสมาชิกชุมชน

3) นโยบายได้แก่ นโยบายที่หน่วยปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้สำหรับการบริหาร การคลังท้องถิ่น

4) สิ่งแวดล้อมของชุมชน คือ ลักษณะฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนใน ชุมชน การบริหารสอดคล้องกับการเสริมสร้างพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนหรือไม่ ชุมชนอื่น หน่วยงานราชการ และกรมต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่ศึกษา ในส่วนนี้มนตรี กรรพุมมาลย์ (2544) เห็นว่าสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะจากภาครัฐที่เป็นการกระจายความเจริญไปสู่ ชนบทเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวางทิศทางการชุมชนพัฒนา

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน

2.3.1 ความหมายของกลุ่ม/องค์กรชุมชน

นักวิจัยและพัฒนาประจำสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540: 14) ได้ กล่าวเกี่ยวกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนว่าเป็นกลุ่มบุคคลในชุมชนท้องถิ่นที่มีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ บางประการร่วมกัน มีการสมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูป หรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คน หรือสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ และ สัมพันธ์ เดชะอธิก (2540 อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543: 67) กล่าวว่าการรวมตัวนั้นจะ ต้องเป็นคนในชุมชนเดียวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยไม่จำกัดว่าจะต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือใกล้ กัน และการรวมตัวนั้นเนื่องจากมีความคิดหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันเหมือนกันหรือไปในทางเดียว กัน ซึ่งการรวมตัวนี้ไม่ได้จำกัดว่ารวมตัวกันเพื่อ ทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ การศึกษา สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม ซึ่งปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 67) เสริมเกี่ยวกับระดับการรวมตัวกัน ของคนในชุมชนเป็นองค์กรชุมชนว่ามี 4 ระดับคือ

- 1) รวมตัวกันทำกิจกรรมประเภทเดียวกัน
- 2) รวมตัวกันของกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมแต่ในพื้นที่เดียวกัน
- 3) การรวมตัวกันของกิจกรรมประเภทเดียวกันในต่างพื้นที่
- 4) การรวมตัวกันเพื่อต่อรองกับรัฐหรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน

ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์ (2542: 44) กล่าวว่าการรวมตัวโดยเฉพาะการรวมตัวกัน ระหว่างชุมชนสามารถทำได้ในกลไกของเครือข่าย โดยมีเป้าหมายร่วมหรือผลประโยชน์ร่วมกัน แล้วต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและภายในชุมชน

ภายใต้แกนนำที่มีคุณสมบัติหรือเป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนที่เป็นสมาชิก และมีอำนาจในการปกครองตนเองกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีหลายประเภทตามวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ในความหมายของการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มปศุสัตว์
- 2) ในความหมายของการรวมกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมในหมู่บ้านเข้าด้วยกัน เช่น สหกรณ์ต่างๆ เครือข่ายองค์กรชุมชน
- 3) ในความหมายของการประสานกิจกรรมที่เหมือนกันในแต่ละหมู่บ้านเข้าด้วยกัน เช่น องค์กรเพื่อพัฒนาชาวอีสาน กลุ่มโอได๋น้อย
- 4) ในความหมายของการต่อยอดกับนโยบายรัฐหรือผลประโยชน์ร่วมของชาวบ้านในหลายๆ หมู่บ้าน เช่น สหประชาเกษตรกรรายย่อย

2.3.2 องค์ประกอบของกลุ่ม/องค์กรชุมชน

องค์ประกอบของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่สำคัญมีดังนี้

- 1) มีอุดมการณ์ร่วมกัน
- 2) มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน
- 3) มีผลประโยชน์ร่วมกัน
- 4) บุคลากรที่เกี่ยวข้องในเรื่องของ ผู้นำ (ทางด้านความคิด, ด้านศีลธรรม, ด้านอาชีพ, การพูด, ประสานงานกับส่วนกลางหรือรัฐบาล, และประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน) และชาวบ้านหรือสมาชิกขององค์กร
- 5) การบริหารจัดการ ได้แก่ การตัดสินใจร่วม, โครงสร้างบทบาทและหน้าที่, สถานที่และวัสดุอุปกรณ์, กฎกติการ่วมกัน, การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกองค์กรชาวบ้าน และการควบคุมตรวจสอบ
- 6) มีกิจกรรมร่วมกัน
- 7) มีการรวบรวมงบประมาณเพื่อพัฒนากลุ่ม

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

2.4.1 ความหมายของประสิทธิภาพ

ประติษฐ์ สุคนธสวัสดิ์ (2536: 10) ให้ความหมายของประสิทธิภาพว่าเป็นการลดต้นทุนในการผลิต ความสามารถในการจัดการในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ต้องมีความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ ส่วนประสิทธิภาพในมุมมองของการบริหารงานในระบบราชการว่า

เป็นการบริหารงานในระบบประชาธิปไตยในอันที่จะให้การบริหารราชการได้ผลสูงสุดคู่กับการได้ใช้จ่ายเงินภาษีอากรในการบริหารงานของประเทศ

อภิรักษ์ วงศ์รัตนชัย (2544) กล่าวถึงความประสมปนเปกันระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานในปัจจุบันว่ามักจะเกี่ยวข้องกับประสิทธิผล (Effectiveness) หรือกล่าวถึงผลการปฏิบัติงาน (Performance) ซึ่งเกี่ยวข้องว่า เมื่อมีผลการปฏิบัติงานที่ดีก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานสูงด้วย และถ้าผลการปฏิบัติงานไม่ดีก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ซึ่งความหมายโดยตรงของประสิทธิภาพนั้น มีการรวบรวมเป็นข้อสรุปไว้ในรายงานวิจัยเรื่องการประเมินผลประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินอุดหนุนองค์การบริหารส่วนตำบล ของไชยา ยิ้มวิไล (2542: 12) ไว้ว่า คือการประเมินแนวทางหรือวิธีการในการลดต้นทุนหรือเพิ่มความสามารถในการผลิตเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการอย่างมีวิธีการและเวลาที่เหมาะสม ก่อให้เกิดกำไรและความพึงพอใจแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานนั้นด้วย ทั้งในด้านที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินเช่นความพยายาม กำลังงาน

นอกจากนี้ที่ประชุมสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศในการประชุมสมัยสามัญ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544) กล่าวเกี่ยวกับประสิทธิภาพ สรุปได้ใจความว่าผลของการทำงานวัดได้ที่ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ประกอบกันซึ่งสามารถพิจารณาได้จากกระบวนการในการทำงาน (Process) ประสิทธิภาพจะเป็นในเรื่องของการลดทรัพยากร หรือการใช้ทรัพยากรให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน โดยที่ผลของงาน (Productivity) ต้องได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เช่นกัน ส่วนผลที่ได้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับผลประโยชน์จะเป็นในเรื่องของการวัดประสิทธิผล

โดยสรุปประสิทธิภาพเป็นการประเมินผลการทำงานส่วนหนึ่งที่สามารถวัดได้จากการใช้และบริหารทรัพยากรให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการทำงานหรือลดทรัพยากรให้น้อยกว่าที่เคยกำหนดโดยที่ผลลัพธ์ในการทำงานที่ได้ต้องได้ตามวัตถุประสงค์เดิมหรือมากกว่า เพราะหากสามารถลดการใช้ทรัพยากรในขณะที่ได้ผลผลิตลดลงด้วยแสดงว่าการทำงานยังไม่มีประสิทธิภาพในขณะเดียวกัน หากสามารถเพิ่มผลผลิตในขณะที่ต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น ก็แสดงว่าการทำงานยังไม่มีประสิทธิภาพเช่นกัน

2.4.2 องค์ประกอบของประสิทธิภาพ

การจะจำแนกองค์ประกอบที่จะใช้วัดประสิทธิภาพนั้นต้องหาแบบแผนการบริหารงานในองค์กรเพื่อนำมาสร้างเป็นองค์ประกอบของประสิทธิภาพเพื่อใช้วัดประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งแบบแผนการบริหารงานดังกล่าว ธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ ฝ่ายการพนักงาน

(2541: 2) มีการจำแนกองค์ประกอบในกระบวนการบริหารไว้ในแผนพัฒนาประสิทธิภาพพนักงาน ในโครงการเราคือไทยพาณิชย์ กล่าวว่าองค์การจะเป็นเรื่องที่มีองค์ประกอบและเกี่ยวข้องกับ

1) ปัจจัยนำเข้า(Input) ได้แก่

(1) ต้นทุน (Cost) หากใช้ต้นทุนน้อยลงหรือได้มาอย่างสะดวกรวดเร็ว ในขณะที่ความสามารถในการจัดการต้นทุนและแปลงให้เป็นผลผลิตเท่าเดิมหรือลดลง และทำให้ผลผลิตเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นแสดงว่ากระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

(2) วัตถุดิบ (Material) หากใช้วัตถุดิบน้อยลงหรือได้มาอย่างสะดวกรวดเร็วในขณะที่ความสามารถในการจัดการต้นทุนและแปลงให้เป็นผลผลิตเท่าเดิมหรือลดลง และทำให้ผลผลิตเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นแสดงว่ากระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

(3) ทรัพยากร (Resources) หากใช้ทรัพยากรน้อยลงหรือได้มาอย่างสะดวกรวดเร็วในขณะที่ความสามารถในการจัดการต้นทุนและแปลงให้เป็นผลผลิตเท่าเดิมหรือลดลง และทำให้ผลผลิตเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นแสดงว่ากระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2) กระบวนการจัดการ (Management)

(1) ขั้นตอน (Procession) กล่าวคือหากสามารถลดขั้นตอนในกระบวนการจัดการได้ในขณะที่ปัจจัยนำเข้าเท่าเดิมหรือลดลง และทำให้ผลผลิตเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นแสดงว่ากระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

(2) เวลา (Time) กล่าวคือหากสามารถทำให้ระยะเวลาในกระบวนการจัดการงานลดลงได้ในขณะที่ปัจจัยนำเข้าเท่าเดิมหรือลดลง และทำให้ผลผลิตเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นแสดงว่ากระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

(3) วิธีการ (Methods) กล่าวคือหากสามารถใช้วิธีการเหมาะสมสร้างความสะดวกสบายให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ในขณะที่ปัจจัยนำเข้าเท่าเดิมหรือลดลง และทำให้ผลผลิตเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นแสดงว่ากระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

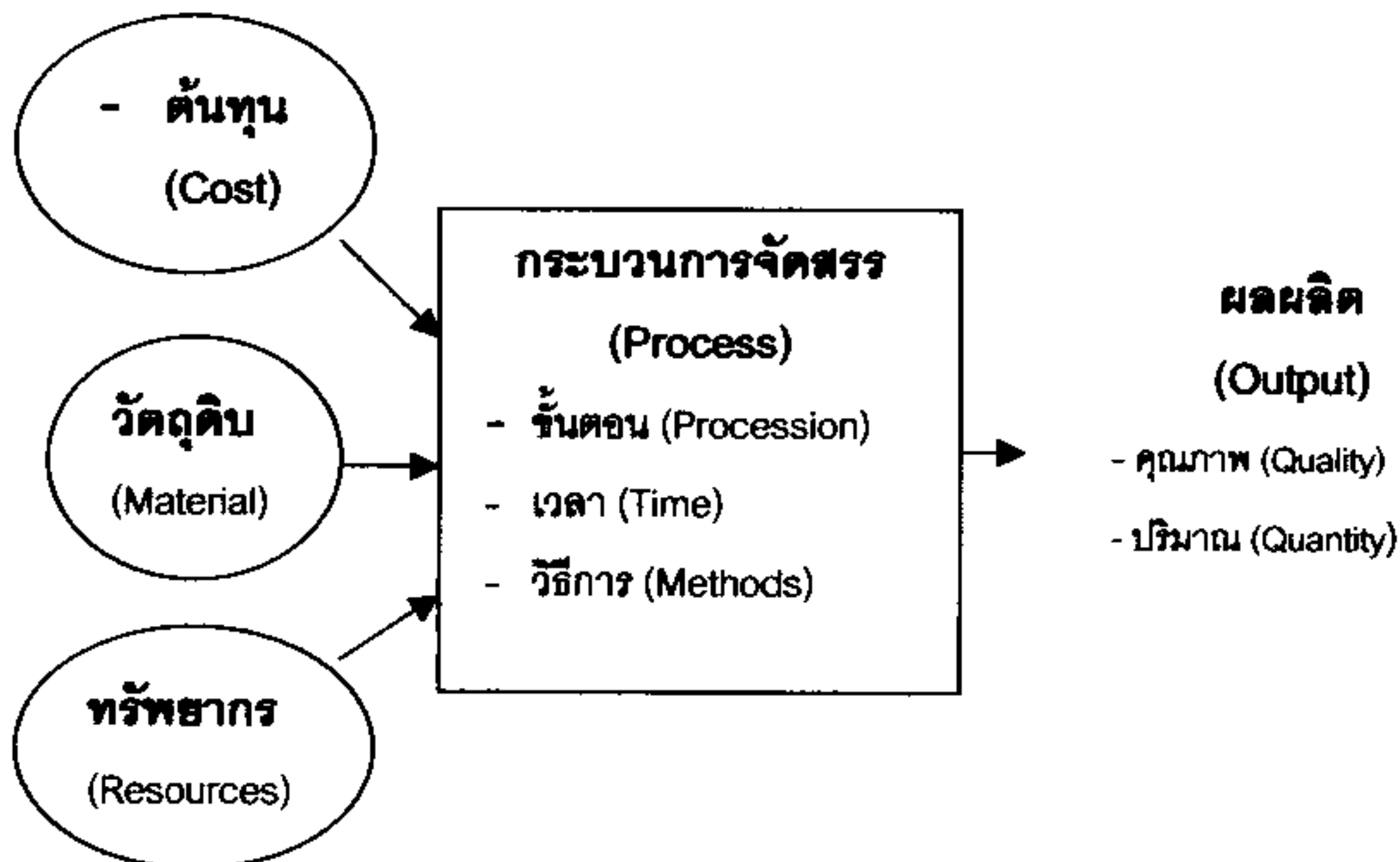
3) ผลผลิต (Output)

(1) คุณภาพ (Quality) กล่าวคือหากคุณภาพของผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็นที่พอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเพิ่มขึ้นในขณะที่ใช้ปัจจัยนำเข้าเท่าเดิมหรือลดลงและความสามารถในการจัดการเท่าเดิมหรือลดลง ได้นั้นแสดงว่ากระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

(2) ปริมาณ (Quantity) กล่าวคือหากปริมาณของผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็นที่พอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเพิ่มขึ้นในขณะที่ใช้ปัจจัยนำเข้าเท่าเดิมหรือลดลงและความสามารถในการจัดการเท่าเดิมหรือลดลง ได้นั้นแสดงว่ากระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

องค์ประกอบของกระบวนการในการบริหารที่นำมาใช้อธิบายประสิทธิภาพสามารถแสดงได้ตามแผนภาพที่ 1

ปัจจัยนำเข้า(input)

แผนภูมิที่ 2.1 องค์ประกอบของกระบวนการบริหาร

2.4.3 การวัดประสิทธิภาพ

ในความเป็นจริงแม้ว่าประสิทธิภาพสามารถศึกษาได้เฉพาะขั้นตอนปัจจัยนำเข้าและกระบวนการจัดการเท่านั้นไม่เกี่ยวกับผลผลิตหรือผลของการปฏิบัติงาน แต่เพื่อให้สามารถวัดประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริงว่าผลที่ได้ต้องเท่ากับหรือมากกว่าเดิมงานวิจัยนี้จึงขอวัดผลของการทำงานที่ต้องตรงกับวัตถุประสงค์หรือได้ผลมากกว่าวัตถุประสงค์ในการวัดความมีประสิทธิภาพด้วย เพราะหากใช้ทรัพยากรน้อยในขณะที่ผลก็ออกมาน้อยกว่าเดิมก็แสดงว่าการทำงานยังไม่มีประสิทธิภาพจริง

ไชยา ยิ้มวิไล (2542: 11) กล่าวเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพว่าเกี่ยวกับการจัดหาเงินทุน การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการใช้จ่าย การวางแผนการใช้จ่าย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถาบันชุมชนท้องถิ่นศึกษา (2538) ที่บอกถึงตัวชี้วัดการพัฒนาชนบทในส่วนของงานดำเนินงานว่าเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม และตรวจสอบได้ ดังนั้นจากองค์ประกอบของการบริหารและแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพสามารถนำมาแจ้งประสิทธิภาพที่สามารถวัดได้ในแต่ละองค์ประกอบดังนี้

- 1) คุณภาพและปริมาณของปัจจัยนำเข้า และอัตราส่วนต้นทุนหรือปัจจัยนำเข้าที่ได้ตรงตามคาดหวัง
- 2) ความเหมาะสมของการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ว่ามี ขั้นตอน เวลา และวิธีการเหมาะสมหรือไม่ มีการตรวจสอบทุกขั้นตอน ตรงตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการทำงาน และผลประโยชน์ที่กลับคืนสู่คนทำงานหรือผู้ปฏิบัติงานได้รับความพอใจหรือไม่
- 3) คุณภาพของผลผลิตที่ได้จากการทำงานซึ่งดูจากตรงตามความต้องการที่ตั้งเป้าหมายไว้แต่แรกหรือไม่

2.4.4 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ

จากแนวคิดเบื้องต้นทำให้งานวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาประเด็นต่อไปนี้เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารการเงิน

- 1) คนในองค์กร ได้แก่ ผู้บริหารจัดการที่จะเป็นผู้บริหารจัดการ
- 2) โครงสร้างขององค์กรที่จะช่วยให้เกิดความคล่องตัวและสะดวกในการทำงาน
- 3) เครื่องมือที่ใช้ในการกำกับดูแล ได้แก่ กฎระเบียบข้อบังคับ กลยุทธ์ ค่านิยม ความรู้ วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหาร
- 4) สภาพแวดล้อมของการทำงานที่จะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมในการทำงาน

นอกจากนี้ Backer and Neuhauser (1995 อ้างถึงใน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540: 19) กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน ว่า

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ พื้นฐานการเรียนรู้ในเรื่องแนวคิดในงานพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้นำองค์กร
- 2) สภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ การบริหารการผลิต การบริหารการตลาด การบริหารการเงิน การบริหารกำลังคน และการบริหารทั่วไปสภาพแวดล้อมของชุมชนต้องมีปัจจัยในการเกื้อหนุน มีนโยบายที่เอื้ออำนวย
- 3) สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่เป็นระบบใหญ่กว่าอย่างภูมิภาคหรือประเทศ ที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารขององค์กร

ประดิษฐ์ สุคนธสวัสดิ์ (2536: 31-35) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนไว้ว่าประกอบด้วย

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

(1) ปัจจัยพื้นฐานของบุคคล ได้แก่ พื้นฐานการเรียนรู้ในเรื่องแนวคิดในงานพัฒนา และการบริหารการเงิน ประสบการณ์ในการทำงาน ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของงาน

(2) ปัจจัยทางสังคมของบุคคล

- ความสนใจในการทำงานกับองค์กรชุมชน
- การมีวัตถุประสงค์ทางการเงินร่วมกัน
- ความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ทางการเงินของบุคคล
- ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2) สภาพแวดล้อมภายใน

(1) โครงสร้างองค์กรได้แก่

- โครงสร้างการทำงานต้องเรียบง่ายและไม่ซับซ้อน
- โครงสร้างการทำงานต้องชัดเจน
- โครงสร้างทางการเงินต้องมีความแน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลง

เปลี่ยนมา

- โครงสร้างต้องมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและมีความรู้

(2) แบบแผนการทำงานขององค์กร

- องค์กรต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน

- นโยบายองค์กรต้องมีการกำหนดระเบียบปฏิบัติ บทบาทและหน้าที่อย่างรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วนชัดเจนเกื้อหนุนกัน

- ต้องมีการกำหนดภารกิจที่ต้องใช้เงินทุนที่ชัดเจนและรอบคอบและสามารถควบคุมได้ตลอด

- มีการกำหนดกิจกรรมที่ประสานความรู้สึกร่วมกัน

- องค์กรต้องมีการกำหนดระเบียบในการควบคุมและสอบทานการใช้จ่ายอย่างละเอียดถี่ถ้วนและชัดเจน

- องค์กรต้องมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน มีการตบรางวัลให้ค่าตอบแทนเพื่อป้องกันการคอร์รัปชัน

- องค์กรต้องมีการประสานงานเพื่อให้การบริหารการเงินเกิดความสอดคล้องกัน

(3) ผู้นำองค์กร ได้แก่

- พื้นฐานการเรียนรู้ในเรื่องแนวคิดในงานพัฒนา และการบริหารการเงิน
- ประสบการณ์ในการทำงาน
- ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของงาน
- ผ่านกระบวนการในการคัดเลือกผู้นำองค์กรอย่างเหมาะสม
- มีความโปร่งใสในการบริหารงานต่างๆ

3) สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่

- ความมีอิสระในการบริหารการเงินขององค์กรชุมชน
- มีการประสานงานกับส่วนกลางในการจัดสรรและเบิกเงินทุน
- ได้รับคำแนะนำจากส่วนกลางอย่างสม่ำเสมอ

2.5 ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน

จากแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน การบริหารการเงินของชุมชน และประสิทธิภาพเมื่อนำมาประมวลเข้าด้วยกันจะได้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนได้ดังนี้

การจัดการเกี่ยวกับการเงินของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน โดยผู้นำ และหรือกลุ่มชุมชนต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อชุมชน ทั้งการแสวงหามาซึ่งเงินทุน จากภายในชุมชนเอง และตามที่กฎหมายหรือระเบียบข้อกำหนดหรือนโยบายที่ส่วนกลางหรือรัฐบาลจัดสรร และกำหนดมา ให้มีต้นทุนต่ำสุดในขณะที่มีผลลัพธ์สูงสุด หรือใช้เกิดความคุ้มค่าสุดไม่ว่าจะเป็นการนำเงินทูลนั้นมาใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์โดยตรงหรือสลับซับซ้อนเพื่อความเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตสินค้าในชุมชนหรือเพิ่มความสามารถในการพัฒนาชุมชนได้ได้ผลตามที่ต้องการอย่างมีคุณภาพ ด้วยวิธีการ และเวลาที่เหมาะสม ก่อให้เกิดเงินกลับเข้าสู่หมู่บ้าน และเกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนและผู้นำตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนั้นๆ

2.5.1 ตัวชี้วัดความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน

ประสิทธิภาพการบริหารการเงินชุมชนวัดได้จาก

- 1) การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน (ปัจจัยนำเข้าของการเงินของชุมชน) ได้แก่ ความสะดวกรวดเร็วในการหาแหล่งเงินทุน และความเพียงพอของเงินทุนที่ได้มา ทั้งเงินทุนที่ได้มาจาก

การจัดสรรจากส่วนกลางและจากภายในชุมชนเอง ตั้งแต่การเรียกร้องของงบประมาณและการรวบรวมเงินภายในชุมชนเอง

2) ความสามารถในการจัดการเงินทุน ได้แก่ การมีผู้รับผิดชอบ (เป็นบุคคล หรือเป็นกลุ่มบุคคล) ที่ชัดเจน การแบ่งงานกันอย่างชัดเจน มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และความสามารถในการจัดสรรเงินทุนให้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการสร้างความพอใจให้ผู้ปฏิบัติงาน

3) ผลของการนำเงินทุนมาใช้เป็นไปตามเป้าหมายที่ชุมชนกำหนด และก่อให้เกิดความพึงพอใจกับสมาชิกชุมชน สมาชิกกลุ่ม และสมาชิกองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน ในพื้นที่

2.5.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชน

จากแนวคิดในข้อ 2.3 และ 2.4 ประกอบกับแนวคิดของวรางคณา วงศ์มหาชัย (2535) ที่ให้ความสำคัญกับบุคคลผู้เป็นผู้นำและคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้นำ อุทัย หิรัญโต (2544: 74-75) กล่าวถึงคุณลักษณะและความประพฤติที่ดีของผู้นำ วัฒนพร ศษภูมิ (2540) ได้ผลการศึกษการพัฒนาชุมชนในเรื่องของการจัดการงานในชุมชนที่มุ่งเน้นเรื่องโครงสร้างการเรียนรู้ เอกมล อ่อนศรี (2544: 84-102) และไพสิน ผมงาม (2541: 12) ที่กล่าวว่าโครงสร้างที่เป็นเครือข่ายของกลุ่ม/องค์กรชุมชนทางการเงินเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการบริหารชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อความสะดวกในการวัดทางสถิติเพื่อศึกษาสามารถนำมาสรุปแยกพิจารณาเป็นมิติตามองค์ประกอบของชุมชนได้ดังนี้

1) โครงสร้าง และหน่วยปกครองในการบริหารการเงินในชุมชน ได้แก่

(1) การปกครองในชุมชน มีความชัดเจนของโครงสร้างหรือไม่ มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้รับผิดชอบในการบริหารหรือไม่ ทำงานเป็นระบบหรือไม่ ร่วมมือกันทำงานหรือไม่

(2) มีกลุ่ม/องค์กรชุมชน ที่ก่อตั้งขึ้นภายในชุมชนเพื่อควบคุมและจัดการการเงินของชุมชนนั้นๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ หรือไม่ และกลุ่มเหล่านั้นเป็นประโยชน์ เหมาะสมหรือสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนหรือไม่

(3) การประสานงานในชุมชนอย่างมีรูปแบบ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือ การประชุม เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการประสานงานในการทำงาน หรือการเสริมสร้างการเรียนรู้ในเรื่องการบริหารการเงินในชุมชนหรือไม่

2) คนในชุมชน ได้แก่

(1) ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการดูแลจัดการชุมชนทั้งได้รับเลือกเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีคุณสมบัติของผู้นำหรือไม่ มีความรู้และความ

เข้าในการปฏิบัติงานหรือไม่ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือไม่

(2) สมาชิกชุมชน ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ การให้ความร่วมมือ ความผูกพันและมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

3) นโยบายในชุมชน ได้แก่

(1) จำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการบริหารการเงินของชุมชนหรือไม่

(2) ลักษณะของนโยบายที่กำหนดได้แก่ ใครเป็นผู้กำหนดนโยบาย ระดับการให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของชุมชนของนโยบายที่กำหนด

(3) ความถี่ของนโยบายต่างๆ ในชุมชนที่กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการบริหารการเงินในชุมชน

4) สิ่งแวดล้อมของชุมชน คือ สภาพภายในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเงินได้แก่ เศรษฐกิจของชุมชนความร่วมมือจากชุมชนอื่น หน่วยงานราชการ และกรมต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่ศึกษา เช่น กรมพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล

2.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่มีอยู่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้นำมาประมวลเข้าด้วยกัน และนำมาสรุปความสัมพันธ์ระหว่าง ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน และ ปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) โครงสร้างชุมชน ได้แก่

(1) การปกครองในชุมชน มีการแบ่งพื้นที่การปกครองชัดเจนหรือไม่

(2) มีกลุ่ม/องค์กรชุมชน ที่ก่อตั้งขึ้นภายในชุมชนเพื่อควบคุมและจัดการการเงินของชุมชนนั้นๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ หรือไม่ และกลุ่มเหล่านั้นเป็นประโยชน์ เหมาะสมหรือสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนหรือไม่

(3) มีการสื่อสาร การประชุม เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการประสานงานในการทำงาน หรือการเสริมสร้างการเรียนรู้ในเรื่องการบริหารการเงินในชุมชนหรือไม่

2) คนในชุมชน ได้แก่

(1) ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้อำนาจในการดูแลจัดการชุมชนทั้งได้รับเลือกเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีคุณสมบัติของผู้นำหรือไม่ มีความรู้และ

ความเข้าใจในการปฏิบัติงานหรือไม่ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือไม่

(2) สมาชิกชุมชน ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ การให้ความร่วมมือ ความผูกพันและมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

3) นโยบาย ได้แก่

(1) จำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกการบริหารการเงินของชุมชนหรือไม่

(2) ลักษณะของนโยบายที่กำหนดได้แก่ ใครเป็นผู้กำหนดนโยบาย ระดับการให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของชุมชนของนโยบายที่กำหนด

(3) ความถี่ของนโยบายในชุมชนที่กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการบริหารการเงินในชุมชนหรือไม่

4) สิ่งแวดล้อมของชุมชน คือ ความร่วมมือจากชุมชนอื่น หน่วยงานราชการ และกรมต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่ศึกษา เช่น กรมพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และระดับเศรษฐกิจของชุมชน

ทั้งสี่ประการส่งผลให้เกิดความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน ซึ่งความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน นั้นประกอบด้วย

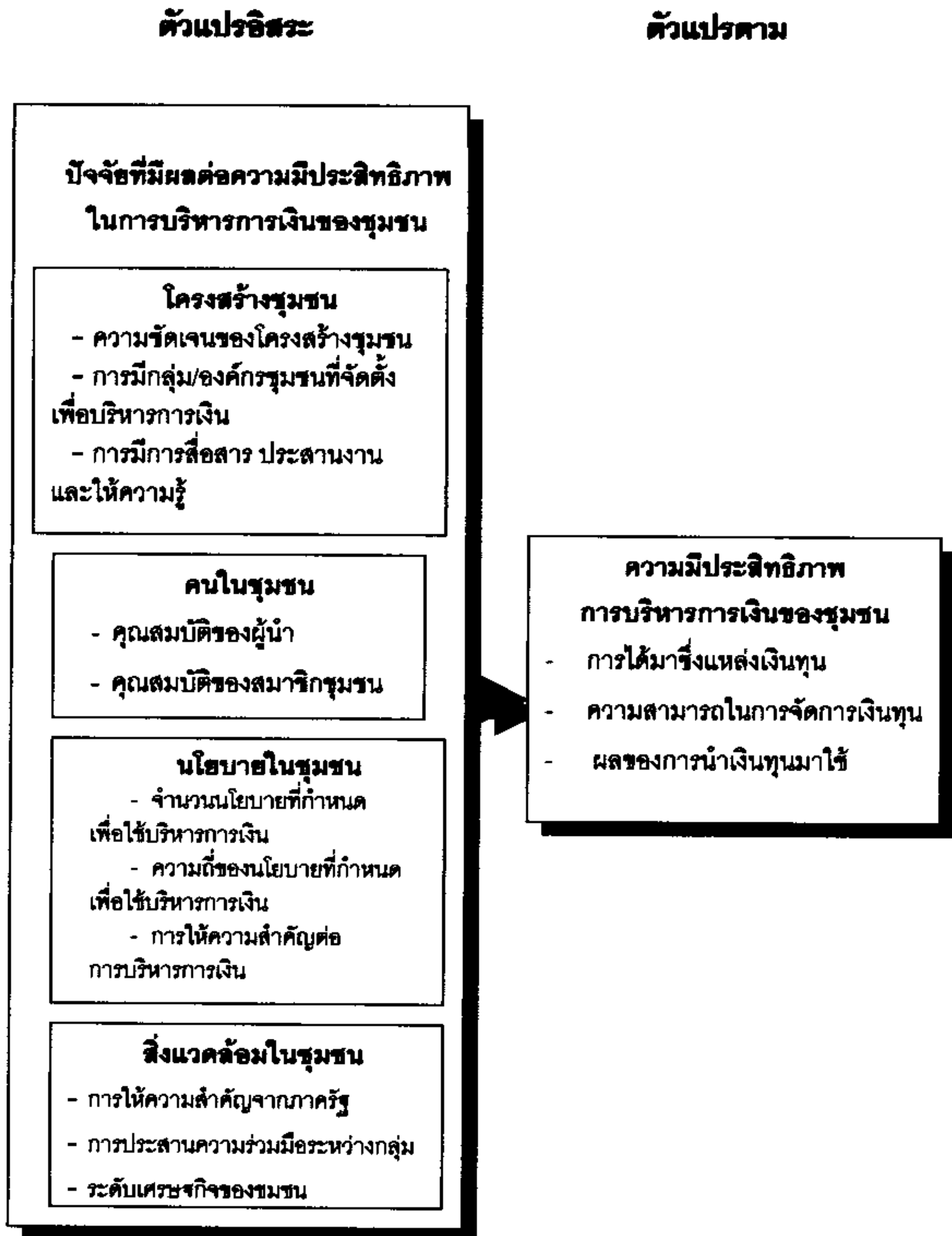
1) การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน (ปัจจัยนำเข้าของการเงินของชุมชน) ได้แก่ ความสะดวกรวดเร็วในการหาแหล่งเงินทุน และความเพียงพอของเงินทุนที่ได้มา ทั้งเงินทุนที่ได้มาจากการจัดสรรจากส่วนกลางและจากภายในชุมชนเอง ตั้งแต่การเรียกร้องของบประมาณและการรวบรวมเงินภายในชุมชนเอง

2) ความสามารถในการจัดการเงินทุน ได้แก่ ความราบรื่นในการทำงานแต่ละหน้าที่ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และความสามารถในการจัดสรรเงินทุนให้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการ สร้างความพอใจให้ผู้ปฏิบัติงาน

3) ผลของการนำเงินทุนมาใช้เป็นไปตามเป้าหมายที่องค์กรชุมชนกำหนด และก่อให้เกิดความพึงพอใจกับสมาชิกชุมชน สมาชิกกลุ่ม และสมาชิกองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน ในที่นี้ เช่น การทำให้สมาชิกดังกล่าวเกิดความพอใจและได้รับผลตามที่สมาชิกเหล่านั้นคาดหวังไว้

ซึ่งความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวสามารถนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.2 กรอบแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน

2.7 นิยามปฏิบัติการ

ในการอธิบายกรอบแนวคิดข้างต้นจำเป็นต้องให้คำนิยามตัวแปรเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาดังนี้

2.7.1 การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน (Input) หมายถึง ความสามารถในการหาเงินทุนทั้งที่ได้มาจากการจัดสรรจากส่วนกลางและได้มาจากภายในชุมชนเอง วัดได้จาก

- 1) ความสะดวกในการหาแหล่งเงินทุน ได้แก่ การระดมเงินทุนภายในชุมชนเป็นไปด้วยความสะดวกหรือไม่ การระดมเงินทุนจากภายนอกชุมชน ได้แก่ การของบประมาณจากภาครัฐเป็นไปด้วยความสะดวกหรือไม่
- 2) ความรวดเร็วในการหาแหล่งเงินทุน ได้แก่ การระดมเงินทุนภายในชุมชนเป็นไปด้วยความรวดเร็วหรือไม่ การระดมเงินทุนจากภายนอกชุมชนเช่น การของบประมาณจากภาครัฐเป็นไปด้วยความรวดเร็วหรือไม่
- 3) ความเพียงพอของเงินทุนที่ได้มา ได้แก่ เงินทุนที่ได้จากภายในชุมชนเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ เงินทุนที่ได้จากภายนอกชุมชนชุมชน ได้แก่ การของบประมาณจากภาครัฐเป็นเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่

2.7.2 ความสามารถในการจัดการเงินทุน (Process) หมายถึง กระบวนการในการจัดการเงินทุนที่เหมาะสมวัดได้จาก

- 1) ระดับความราบรื่นไม่ติดขัดของแต่ละหน้าที่ ได้แก่ การทำงานในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินมีความราบรื่นตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่
- 2) ระดับความโปร่งใสตรวจสอบได้ของการทำงาน ได้แก่ ระดับความสามารถตรวจสอบการใช้จ่ายเงินในกลุ่มตั้งแต่ ผู้นำ สมาชิก กลุ่ม/องค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไป
- 3) ความยืดหยุ่นของเงินทุน ได้แก่ เงินทุนในกลุ่ม/องค์กรชุมชน สามารถสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนใช้ทดแทนกันได้โดยไม่เกิดความเสียหายต่อส่วนอื่นๆ ในกลุ่ม/องค์กรชุมชน
- 4) ความพอใจของผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการเงิน ได้แก่ ระดับความพอใจของการทำงานในหน้าที่ของ ผู้นำ และสมาชิก

2.7.3 ผลการนำเงินมาใช้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย (Output) วัดจาก ผลของการนำเงินมาใช้เป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่องค์กรชุมชนกำหนด และก่อให้เกิดความพึง

พอใจกับสมาชิกชุมชน สมาชิกกลุ่ม และสมาชิกองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน ตามที่คาดหวังไว้ ได้แก่ การได้รับผลประโยชน์ของสมาชิก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกลุ่มเดิมที่ และผลประโยชน์จากการบริหารเงินของกลุ่มตรงตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มกำหนดไว้

2.7.4 โครงสร้างชุมชน (Structure) หมายถึงการจัดโครงสร้างในการบริหารการเงินในชุมชนที่เป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชน

1) ความชัดเจนของโครงสร้างในชุมชนวัดได้จากความชัดเจนของการกำหนดบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่บริหารการเงินชุมชน ได้แก่ ในชุมชนแต่ละชุมชนที่ศึกษามีการจัดตั้งบุคคล กลุ่มบุคคล หรือกลุ่ม/องค์กรชุมชนขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริหารการเงินของชุมชนอย่างชัดเจนหรือไม่ และในหน่วยที่จัดตั้งขึ้นนั้นมีความชัดเจนของโครงสร้าง วัตถุประสงค์ และการบริหารหรือไม่

2) กลุ่ม/องค์กรชุมชน ที่ก่อตั้งขึ้นภายในชุมชนเพื่อควบคุมและจัดการการเงินของชุมชนนั้นๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์ วัดได้ว่ามีหรือไม่ และมีเป็นสัดส่วนเท่าใด ได้แก่ ดูจำนวนของกลุ่ม/องค์กรชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนว่ามีจำนวนเท่าใด และในแต่ละประเภทมีสัดส่วนแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

3) การประสานงานในชุมชน วัดจาก มีการสื่อสาร การประชุม เครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการประสานงานในการทำงาน หรือการเสริมสร้างการเรียนรู้ในเรื่องการบริหารการเงินในชุมชนหรือไม่ ได้แก่ การมีกิจกรรมการประชุมหรือไม่ มีกิจกรรมฝึกอบรมหรือการเรียนการสอนในชุมชนหรือไม่ บ่อยและชัดเจนเพียงใด

2.7.5 คนในชุมชน (People) หมายถึง ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจในการดูแลจัดการชุมชนทั้งได้รับเลือกเป็นทางการและไม่เป็นทางการว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่

1) คุณสมบัติของผู้นำ วัดจาก

(1) ระดับความเป็นผู้นำ ว่าผู้นำในชุมชนมีลักษณะ คุณสมบัติ และพฤติกรรมความเป็นผู้นำในสายตาของตนเอง สายตาของผู้นำคนอื่น และในสายตาของสมาชิกชุมชนหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

(2) ระดับความเป็นผู้นำทางการเงิน ว่าผู้นำในชุมชนมีลักษณะ คุณสมบัติ และพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางการเงินในสายตาของตนเอง สายตาของผู้นำคนอื่น และในสายตาของสมาชิกชุมชนหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

(3) ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน ว่าผู้นำในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงินในสายตาของตนเอง สายตาของผู้นำคนอื่น และในสายตาของสมาชิกชุมชนหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

(4) ประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงิน ว่าผู้นำชุมชนเคยทำงานเกี่ยวกับบัญชี การเงิน ทั้งส่วนตัวและในองค์กรใดๆ ก็ตามหรือไม่และทำมานานเท่าใด

(5) ความซื่อสัตย์ โปร่งใส ว่า ผู้นำ สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีความซื่อสัตย์สุจริตในสายตาของตนเองและคนในชุมชนมากน้อยเพียงใด

(6) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือไม่ ว่าในชุมชนมีการกำหนดกฎเกณฑ์ใช้ร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันในชุมชน มีการแก้ไขปัญหากันเองภายในชุมชน หรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

2) คุณสมบัติของสมาชิกชุมชน วัดจาก

(1) ความรู้และความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงินว่า สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงินในสายตาของตนเอง สายตาของผู้นำคนอื่น และในสายตาของผู้นำหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

(2) ประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงินว่า สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนเคยทำงานเกี่ยวกับบัญชี การเงิน ทั้งส่วนตัวและในองค์กรใดๆ ก็ตามหรือไม่และทำมานานเท่าใด

(3) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือไม่

2.7.6 นโยบายในชุมชน (Policy) หมายถึง มีนโยบายที่กำหนดขึ้นและถืออำนาจต่อการบริหารการเงินของชุมชนหรือไม่วัดจากวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินว่ามีที่กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินทั้งทางตรงและทางอ้อม ถ้ามีแล้วมีจำนวนเท่าใดดูที่จำนวนกลุ่ม และความถี่ของนโยบายที่กำหนดมีมากน้อยเพียงใดวัดที่จำนวนครั้งของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน ได้แก่กลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อบริหารการเงินในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเท่าใดเมื่อเทียบกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนทั้งหมด กิจกรรมที่ทำร่วมกันที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน เช่น การกู้ยืมเงินกัน การรวมตัวเพื่อของบประมาณ ในหนึ่งปีมีกี่ครั้ง

2.7.7 สิ่งแวดล้อมในชุมชน หมายถึง ความร่วมมือจากชุมชนอื่นวัดจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินที่ทำร่วมกับชุมชนอื่น หน่วยงานราชการวัดจากการทำกิจกรรมหรือได้รับความช่วยเหลือ

เหลือจากภาครัฐ และกรมต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่ศึกษา เช่น กรมพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และระดับเศรษฐกิจของชุมชนวัดจากระดับรายได้เฉลี่ยและความมั่นคงของอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชนอื่นเช่นการแลกเปลี่ยนซื้อขาย หรือการรวมตัวกันโดยมีแกนนำชุมชนมีหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด รายได้ของชุมชนมีเฉลี่ยต่อหัวเท่าใด ในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักอะไรบ้าง และอาชีพรองอะไรบ้างเป็นสัดส่วนเท่าใด

2.8 สมมติฐานในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดข้างต้นนำไปสู่สมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้คือชุมชนที่มีการบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงิน มีโครงสร้างการปกครองที่ชัดเจน มีการประสานการทำงานร่วมกัน และมีการเสริมสร้างการเรียนรู้ มีผู้นำที่มีคุณสมบัติเป็นผู้นำทางการเงิน คนในกลุ่มมีความซื่อสัตย์ มีประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงิน และมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ภายใต้นโยบายที่จัดทำขึ้นเพื่อบริหารการเงินอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกันนี้ในชุมชนต้องมีระดับเศรษฐกิจที่ดี มีกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนโดยได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนนี้ มุ่งเน้นศึกษาสภาพความเป็นจริงของ ปัญหา เพื่อหาข้อค้นพบนำมาใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนั้นจึงต้องศึกษาจากความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน ขั้นตอนการวิจัยคือ 1) ศึกษาทบทวนผลงานทางวิชาการที่ผ่านมา 2) กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ต้องการศึกษา 3) กำหนดระเบียบวิธีการในการศึกษา 4) สร้างและทดสอบเครื่องมือในการศึกษานำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เครื่องมือเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง 5) เก็บข้อมูลในภาคสนาม 6) นำข้อมูลมาเรียบเรียงและวิเคราะห์ 7) ประมวลผลเพื่อหาข้อค้นพบและนำมาเสนอแนะกับผู้เกี่ยวข้อง

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นการผสมผสานวิธีการในการศึกษาออกเป็น 2 วิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพมาเสริมกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวจะได้นำมาออกแบบทดสอบ (Test design) โดยเทคนิคที่จะนำมาใช้ในการศึกษานั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ

วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 วิธีดังนี้

3.1.1.1 การค้นคว้าเอกสาร (Documentary research)

การค้นคว้าเอกสารเป็นการรวบรวมค้นคว้าข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและวิธีการบริหารการเงินขององค์กรชุมชนเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัยตามที่ได้ระบุไว้ข้างต้นและข้อมูลอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพื่อนำมาประกอบการเขียนรายงาน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารนั้นคณะทีมงานได้นำมาประมวลผลการวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน จัดประชุมปรึกษาหารือในลักษณะอภิปรายกลุ่ม

ย่อยของทีมงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตีความ เพื่อหาข้อสรุปจัดทำเป็นระบบสารสนเทศ เพื่อการค้นคว้าที่เป็นประโยชน์และนำมาใช้ประกอบการเขียนรายงานเพื่อให้ได้รายละเอียดที่สมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

3.1.1.2 การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ (In-depth interview)

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารส่วนกลาง และ 2) ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ โดยประเด็นที่ใช้สัมภาษณ์เจาะลึกประกอบคำถามที่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน ลักษณะผู้นำของชุมชน การมีส่วนร่วม ความร่วมมือแบบเครือข่าย ธุรกิจชุมชน การศึกษาและการสาธารณสุข โดยมีรายละเอียดของข้อคำถามดังต่อไปนี้

- 1) ในชุมชนมีการบริหารหรือจัดการการเงินหรือไม่อย่างไร
- 2) ควรทำอย่างไรให้การเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพ
- 3) มีโครงการหรือแผนในการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง
- 4) ความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับผู้นำชุมชน (ในพื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบ ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล / การวางแผนการปฏิบัติงานกับผู้นำในชุมชนหรือไม่)
- 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างไรบ้าง
- 6) ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและแนวทางการแก้ไขทั้งที่เกี่ยวกับการเงินหรือไม่เกี่ยวข้องกับการเงินของชุมชน

3.1.1.3 การสนทนากลุ่ม (Focus group)

การสนทนากลุ่มได้ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย (องค์กรชุมชน) เพื่อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มจะเป็นคำถามที่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนว่า เกี่ยวข้องกับผู้นำการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการเงิน และความร่วมมือของชุมชนอื่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และองค์การบริหารส่วนตำบล

3.1.2 การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Study)

วิธีการศึกษาเชิงปริมาณที่เป็นวิธีการหลักที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ การสัมภาษณ์กับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและประชาชนทั่วไปโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการให้แบบสอบถาม อันเป็นวิธีที่มีประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจทั้งผู้ตอบแบบสอบถามและผู้สัมภาษณ์และสามารถใช้ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพที่สามารถบันทึกคำตอบผู้ตอบใน

ลักษณะเปิดกว้างทั้งในส่วนของคำถามเปิดและคำอธิบายเพิ่มเติมจากคำตอบในคำถามปิด โดยแบบสอบถามในการสัมภาษณ์ประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ชุด คือ แบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม แบบสอบถามสำหรับผู้นำท้องถิ่น แบบสอบถามสำหรับผู้สมาชิกกลุ่ม และแบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไป ซึ่งแบบสอบถามทั้ง 4 ชุด ได้แยกข้อคำถามออกเป็นตอน ๆ โดยมีบางตอนที่เหมือนกันเพื่อให้ได้คำตอบครบทุกมุมมองของกลุ่มคนในแต่ละกลุ่ม เนื้อหาที่สัมภาษณ์ในแบบสอบถามประกอบไปด้วย 7 ส่วนดังนี้

3.1.2.1 สถานภาพของบุคคลที่ตอบแบบสอบถาม ว่ามีสถานภาพหรือมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในชุมชนเพื่อให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกันอย่างไรและเพื่อเป็นประโยชน์ในการสอบทานความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ

3.1.2.2 การปกครองในชุมชน การมีกลุ่ม/องค์กรในชุมชน โดยมุ่งศึกษาไปถึงผลที่มีต่อการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน ว่ามีการปกครองที่เป็นการควบคุมการเงินของชุมชน หรือกลุ่ม/องค์กรชุมชนหรือไม่ หรือมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนขึ้นมาเพื่อบริหารการเงินหรือไม่ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ยังมีศึกษาและสอบถามในเรื่องของการให้ความรู้ การประสานงานกันการมีส่วนร่วม

3.1.2.3 ภาวะผู้นำและระดับความเป็นผู้นำ เพื่อให้ทราบทัศนคติทั้งจากกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีต่อผู้นำและตัวผู้นำเองที่มีต่อผู้นำในกลุ่มอื่นๆ ในเรื่องของพฤติกรรมคุณสมบัติและงานพัฒนาทั้งนี้ประเด็นในการศึกษาจะมุ่งเน้นถึงผลที่ส่งต่อการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน และสภาพทั่วไปของชุมชน

3.1.2.4 นโยบายในชุมชน ในเรื่องของการวางแผนหรือการปฏิบัติของกลุ่มหรือคนในชุมชนที่เป็นการบริหารการเงินของชุมชน หรือกลุ่ม/องค์กรชุมชนสิ่งแวดล้อมในชุมชน ที่เป็นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะที่มีส่วนส่งผลกระทบต่อการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน

3.1.2.5 ความเป็นเอกภาพในชุมชน ทำให้รู้ถึงความรู้สึกเป็นเอกภาพของคนในชุมชนทั้งระดับผู้นำ สมาชิกและประชาชนทั่วไปทั้งนี้เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปสู่ความรักในชุมชนและการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะในด้านการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน

3.1.2.6 ความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชน หรือของกลุ่ม/องค์กรชุมชน โดยดูจากกระบวนการในการจัดการและจัดสรรเงิน ว่ามาจากไหน ต้องการใช้เพื่ออะไรและสามารถนำไปใช้และให้ผลตอบแทนได้ตรงความต้องการของชุมชนหรือไม่

เมื่อนำประเด็นต่างๆ ข้างต้นมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มคนทั้ง 4 กลุ่มแล้ว สามารถจำแนกเป็นตอน ได้ดังนี้

1) แบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม ประกอบด้วย 13 ตอนดังต่อไปนี้

- (1) ให้ระบุกลุ่มที่เป็นสมาชิก พร้อมตำแหน่ง
- (2) ภาวะผู้นำและระดับความเป็นผู้นำ
- (3) การให้ความร่วมมือต่องานพัฒนาชุมชน
- (4) พฤติกรรมและประเภทของผู้นำ
- (5) คุณสมบัติผู้นำในการเสริมสร้างชุมชน
- (6) วิธีการศึกษาสถานการณ์ของผู้นำ
- (7) งานด้านการพัฒนาของผู้นำ
- (8) ความเป็นเอกภาพของชุมชนและการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ของชุมชน

- (9) ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ
- (10) ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินของกลุ่ม
- (11) ความเป็นผู้นำชุมชนด้านการเงิน
- (12) ความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของกลุ่ม
- (13) ข้อมูลส่วนตัว

2) แบบสอบถามสำหรับผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย 8 ตอน

- (1) ภาวะผู้นำ
- (2) ทักษะติดต่องานพัฒนาชุมชน
- (3) พฤติกรรมและประเภทของผู้นำ
- (4) คุณสมบัติผู้นำในการเสริมสร้างชุมชน
- (5) วิธีการศึกษาสถานการณ์ของผู้นำ
- (6) งานด้านการพัฒนาของผู้นำ
- (7) ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ
- (8) ข้อมูลส่วนตัว

3) แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย 10 ตอน

- (1) ให้ระบุกลุ่มที่เป็นสมาชิก พร้อมระบุลักษณะผู้นำของกลุ่มที่ตนเป็น

สมาชิก

- (2) การมีส่วนร่วมในชุมชน
  - (3) การเรียนรู้
  - (4) ความร่วมมือแบบเครือข่าย
  - (5) ความเป็นเอกภาพของชุมชนและการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรชุมชน
  - (6) ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ
  - (7) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินของกลุ่ม(การจัดการเรื่องเงินของกลุ่ม)
  - (8) ความเป็นผู้นำชุมชนด้านการเงิน (ผู้รับผิดชอบด้านการเงินของกลุ่ม)
  - (9) ความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของกลุ่ม
  - (10) ข้อมูลส่วนตัว
- 4) แบบสอบถามสำหรับประชาชน ประกอบด้วย 4 ตอนดังต่อไปนี้
- (1) ภาวะผู้นำ
  - (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาธุรกิจชุมชน
  - (3) ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ
  - (4) ข้อมูลส่วนตัว

3.2 ประชากรเป้าหมายและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายและการสุ่มตัวอย่างได้มีการออกแบบการวิจัยไว้ ดังนี้

3.2.1 ประชากรที่ทำการศึกษา

ประชากรที่ทำการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

3.2.1.1 ผู้บริหารส่วนราชการระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ พัฒนาการ

3.2.1.2 ผู้นำและสมาชิกองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน ผู้นำท้องถิ่น สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน

3.2.1.3 ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในชุมชน

3.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อให้เห็นสภาพทั่วไปในประเทศไทยการคัดเลือกประชากรนั้นจึงออกแบบโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงในแต่ละกลุ่มเป็นระดับโดยเลือกตัวแทนดังต่อไปนี้

3.2.2.1 ระดับจังหวัด จังหวัดที่คัดเลือกต้องเป็นตัวแทนของทุกภาคโดยจังหวัดที่ถูกคัดเลือกจะเป็นจังหวัดที่เป็นตัวแทนของแต่ละภาคได้ดังนี้ ภาคเหนือ: จังหวัดพิษณุโลก อุพบุรี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: จังหวัดชัยภูมิ ภาคกลาง: จังหวัด และภาคใต้: จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2.2.2 ระดับอำเภอ อำเภอที่เลือกในทุกจังหวัดที่เก็บข้อมูลตามข้อ 3.2.2.1 จะถูกคัดเลือกมา 2 อำเภอ โดยเจาะจงเป็นอำเภอเมืองหนึ่งอำเภอกับต่างอำเภอก่อนนอกเขตอำเภอเมืองซึ่งมาจากการสุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองกับนอกเขตอำเภอเมือง โดยแต่ละจังหวัดมีอำเภอที่ได้รับเลือกดังนี้

- 1) จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ อำเภอเมืองและอำเภอบางระกำ
- 2) จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ อำเภอเมืองและอำเภอภูเขียว
- 3) จังหวัดอุพบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองและอำเภอชัยบาดาล
- 4) จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ อำเภอเมืองและอำเภอท่าศาลา

3.2.2.3 ระดับตำบล การสุ่มตัวอย่างในระดับนี้จะเลือกอำเภอละ 2 ตำบล ดังนั้นในแต่ละจังหวัดที่มีการเก็บข้อมูลจะเก็บข้อมูลทั้งหมด 4 ตำบล รวม 4 จังหวัดเท่ากับ 16 ตำบล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) จังหวัดพิษณุโลก ในเขตอำเภอเมืองได้แก่ ตำบลท่าทองและตำบลไม้ขอลอน ส่วนอำเภอบางระกำได้แก่ ตำบลบึงกอกและตำบลชุมแสงสงคราม
- 2) จังหวัดชัยภูมิ ในเขตอำเภอเมืองได้แก่ ตำบลห้วยบงและตำบลนาเลียว ส่วนอำเภอภูเขียวได้แก่ ตำบลกวางโจนและตำบลหนองตูม
- 3) จังหวัดอุพบุรี ในเขตอำเภอเมืองได้แก่ ตำบลเขาสามยอดและตำบลโคก-กระเทียม ส่วนอำเภอชัยบาดาลได้แก่ ตำบลท่ามะนาวและตำบลม่วงค่อม
- 4) จังหวัดนครศรีธรรมราช ในเขตอำเภอเมืองได้แก่ ตำบลปากนครและตำบลปากพูน ส่วนอำเภอท่าศาลาได้แก่ ตำบลท่าศาลาและตำบลสระแก้ว

3.2.2.4 ระดับหมู่บ้าน สุ่มตัวอย่างเลือกตำบลละ 2 หมู่บ้าน ดังนั้นในแต่ละจังหวัด จะเก็บข้อมูลทั้งหมด 8 หมู่บ้าน รวมทั้งหมด 4 จังหวัดเท่ากับ 32 หมู่บ้าน

3.2.2.5 ระดับบุคคล ในแต่ละหมู่บ้านจะเก็บข้อมูลจากผู้บริหารระดับจังหวัดและอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน และเก็บข้อมูลจากกลุ่ม/องค์กรชุมชนทั้งหมดตามสภาพ

ความเป็นจริงในลักษณะกลุ่มที่หลากหลายประเภทแต่มีจำนวนไม่เกิน 5 กลุ่ม/องค์กร กล่าวคือ หากหมู่บ้านใดมีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนไม่ถึง 5 กลุ่ม จะจัดเก็บกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทุกกลุ่มแต่หากหมู่บ้านใดมีมากเกิน 5 กลุ่ม จะจัดเก็บเพียง 5 กลุ่มเท่านั้น โดยการเก็บเป็นการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive random) โดยใน 1 กลุ่ม/องค์กรชุมชนที่คัดเลือกมานั้นจะเลือกเก็บข้อมูลจากผู้นำกลุ่ม 1 คนและจากสมาชิกกลุ่มละ 2 คน สุดท้ายคือเก็บข้อมูลจากประชาชนทั่วไป

อย่างไรก็ตามในสภาพความเป็นจริงเมื่อลงไปเก็บข้อมูลพบว่า ผู้นำบางคนเป็นผู้นำหลายๆ กลุ่มเช่นเดียวกับสมาชิกกลุ่มที่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่ม ดังนั้นเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอจะคัดเลือกจัดเก็บในลักษณะในกลุ่มตัวอย่างหนึ่งคนเป็นตัวแทนของหนึ่ง กลุ่มเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันสามารถที่จะตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอื่น ๆ ที่ตนเป็นสมาชิกได้ด้วยยกตัวอย่างเช่น นาย ก. เป็นผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ หากไม่มีตัวแทนของผู้นำกลุ่มออมทรัพย์คนอื่นแล้วจะให้นาย ก. เป็นตัวแทนของผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ อย่างเดียว โดยจะต้องสมาชิกกลุ่มอาชีพคนอื่นเป็นตัวแทนสมาชิกกลุ่มอาชีพ อย่างไรก็ตามนาย ก. ยังสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพได้อีกด้วยโดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรตัวอย่างที่เก็บในแต่ละจังหวัด

กลุ่มเป้าหมาย	จังหวัด				รวม
	ลพบุรี	พิษณุโลก	นครศรีธรรมราช	ชัยภูมิ	
ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ	12	12	12	12	48
ผู้นำ/สมาชิกองค์กรในชุมชน					
ผู้นำท้องถิ่น	10	10	9	11	40
ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน	20	34	24	32	110
สมาชิกกลุ่ม	45	66	51	52	214
ประชาชนทั่วไป	161	163	162	159	412
รวม	248	285	258	266	824

จากแผนการเก็บข้อมูลดังกล่าวตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะต้องเก็บข้อมูลจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ 480 คน โดยเป็นผู้นำท้องถิ่น 40 คน ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน จำนวน 160 คน

และสมาชิกกลุ่ม 320 คน แต่ในความเป็นจริงเนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่มีจำนวนกลุ่มในแต่ละท้องถิ่นไม่ถึง 5 กลุ่มโดยเฉลี่ยอยู่ที่ชุมชนละ 3-4 กลุ่มเท่านั้น และสมาชิกในแต่ละท้องถิ่นมักจะมีตำแหน่งที่ซ้ำซ้อนกันเช่นเป็นทั้งผู้นำกลุ่ม 2 กลุ่มและเป็นสมาชิกหลายกลุ่ม หรือบางรายเป็นทั้งผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่มและเป็นสมาชิกกลุ่มอีกด้วย ทำให้จำนวนตัวอย่างที่ได้รับน้อยลงทั้งที่ผู้เขียนพยายามหาผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบรองลงมาเช่น รองประธานกลุ่มหรือเหรัญญิก มาตอบคำถามแทนแล้วก็ตามแต่ก็ยังทำให้จำนวนตัวอย่างน้อยอยู่เช่นเดิม คือเก็บข้อมูลได้จริงทั้งหมด 824 ราย เป็นผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ 48 ราย ผู้นำกลุ่ม 150 ราย สมาชิกกลุ่ม 214 ราย และ ประชาชนทั่วไป 412 ราย ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.1

3.3 กรรณวิธีทางข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยนำประเด็นที่ศึกษามาตั้งเป็นคำถามและสร้างเป็นรหัส โดยมีคู่มือลงรหัสเป็นเครื่องมือบอกความหมายของรหัสแต่ละรหัส หลังจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มาลงรหัสและตรวจสอบรหัสโดยพิมพ์ป้อนข้อมูลเข้าคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ผลเพื่อให้ได้ข้อมูลมาสรุปเป็นผลที่ได้จากการวิจัย

ในกระบวนการวิเคราะห์นั้นจะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของรหัสนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้หลักสถิติในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

3.3.1 สถิติพรรณนา เพื่อแจกแจงรายละเอียดของตัวแปรและปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ การแจกแจงนั้นจะทำในลักษณะอธิบายสภาพทั่วไปของข้อมูลที่จัดเก็บได้และคุณสมบัติทั่วไปของประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งสถิติที่ใช้ได้แก่ การกระจายจำนวนและ อัตราส่วน ร้อย (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าสูงสุด(Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum)

3.3.2 สถิติการวิเคราะห์ เลือกใช้ 2 วิธีคือ

3.3.2.1 การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น (Hierarchical regression analysis) เป็นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และทิศทางของความผันแปรของแต่ละปัจจัยที่มีผลต่อระดับความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน

3.3.2.2 การวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) เป็นสถิติที่ใช้ในการแสดงให้เห็นทิศทาง ผลกระทบทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยที่มีผลต่อระดับความมีประสิทธิภาพของกลุ่ม/องค์กรชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากคำถามเปิดมาจัดหมวดหมู่เพื่อศึกษาแบบแผนโครงสร้างและสาระของเนื้อหาคำตอบ จากนั้นนำมาใช้ประกอบผลของการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และการเขียนรายงาน รวมถึงคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกจากระดับผู้บริหารนั้นยังสามารถนำมาประกอบการเขียนรายงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นและมาอธิบายผลที่ได้จากการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และเข้าใจยิ่งขึ้น

3.4 การสร้างมาตรวัด

การสร้างมาตรวัดดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การคัดเลือกสิ่งที่จะวัด เพื่อนำมาสร้างเป็นตัวแปรที่จะใช้วัดในงานวิจัยนี้ โดยคัดเลือกจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 งานวิจัยนี้จะต้องวัดตัวแปรตัวใดบ้างเพื่อนำมาวิเคราะห์หาผลสรุป

ขั้นที่ 2 การระบุคำนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational definition) เป็นการอธิบายถึงความหมาย สมบัติ องค์ประกอบ และสิ่งที่ใช้วัดตัวแปรในขั้นตอนที่ 1 ว่าการจะรู้ได้ว่าตัวแปรนั้นๆ มีระดับมากหรือน้อยเพียงใดวัดได้จากอะไร เพื่อนำตัวชี้วัดนั้นๆ มาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ถามกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนต่อไป ขั้นตอนการระบุคำนิยามเชิงปฏิบัติการนี้ได้ระบุไว้แล้วในข้อ 2.7 บทที่ 2

ขั้นที่ 3 การสร้างมาตรวัดของตัวแปรแต่ละตัว ทำได้โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ในการสร้างมาตรวัดซึ่งค่าที่ได้ต้องสื่อความหมายของสิ่งที่จะวัดหรือตัวแปรในการวิจัยได้อย่างชัดเจน (Construct validity) ซึ่งมาตรวัดตัวแปรทุกตัวจะต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในตัวสร้างเสียก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ทางสถิติตามสมมติฐานของการวิจัย

ขั้นที่ 4 การทดสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของมาตรวัด เมื่อทราบขั้นตอนของการสร้างมาตรวัดแล้วจะมาถึงการนำขั้นตอนดังกล่าวมาใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้จริง และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติได้ถูกต้อง โดยประเด็นที่จะนำมาสร้างเป็นตัวแปรและมาตรวัดนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน วัดจากอะไร และอะไรคือปัจจัยที่ส่งเสริมให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพ และชุมชนที่การบริหารการเงินมีประสิทธิภาพแล้วเป็นอย่างไร

จากการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนข้างต้นสามารถคัดเลือกตัวแปร ตัวชี้วัดตัวแปร และนำมาสร้างเป็นประเด็นคำถามในแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษามีการแยกคำถามตามทีละกลุ่มตัวอย่างและแบ่งเป็นตอนในแต่ละชุดของแบบสอบถาม ซึ่งอาจมีการข้ามการนำเสนอในบางตอนเนื่องจากเป็นประเด็นคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาแต่ใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันโดยรายละเอียดของข้อคำถามที่ใช้วัดในแต่ละตัวแปรในแบบสอบถามนั้นมีดังต่อไปนี้

3.4.1 โครงสร้างชุมชน

ในการบริหารการเงินในชุมชน ประเด็นที่ถามจะถามเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ ความชัดเจนของโครงสร้างในชุมชน การมีกลุ่ม/องค์กรชุมชนเพื่อควบคุมและจัดการการเงินในชุมชน และรูปแบบการประสานงานในชุมชนและการให้ความรู้ความร่วมมือในชุมชน

ทั้งนี้ในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการปกครองในชุมชนจะไม่มีในแบบสอบถามแต่สามารถทราบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของจังหวัดเช่น พัฒนาการ โดยประเด็นคำถามคือในจังหวัดของท่านมีการแบ่งเขตการปกครองเป็นหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ใช่หรือไม่ และในแต่ละหน่วยการปกครองดังกล่าวมีการก่อตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนอย่างชัดเจนหรือไม่การจัดการเรื่องการเงินขึ้นตรงต่อกันหรือเป็นอิสระต่อกันโดยตั้งเป็นประเด็นคำถามเปิดไว้ ส่วน การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการมีกลุ่ม/องค์กรชุมชน และการสื่อสารประสานงานและให้ความรู้ความร่วมมือในชุมชนนั้นจะถามกลุ่มตัวอย่างทุกคนโดยจะตั้งเป็นประเด็นคำถามในทั้ง 4 ชุดแบบสอบถาม คือ แบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม แบบสอบถามสำหรับผู้นำท้องถิ่น แบบสอบถามสำหรับผู้สมาชิกกลุ่ม และแบบสอบถามสำหรับประชาชน ซึ่งมีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

3.4.1.1 แบบสอบถามสำหรับผู้นำท้องถิ่น จะเลือกถามในประเด็นคำถาม เรื่องรูปแบบการสร้างความร่วมมือในชุมชน การสร้างความร่วมมือของสมาชิกและการเสริมสร้างการเรียนรู้ในชุมชนในฐานะของผู้นำ และการมีกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ทำหน้าที่จัดการการเงินของชุมชนโดยใช้คำถาม 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้นำโดยใช้คำถามดังนี้

- 1) เมื่อท่านต้องการให้ชาวบ้านมาร่วมในกิจกรรมของชุมชน ท่านใช้วิธีการใดในการให้ชาวบ้านมาร่วม เป็นคำถามเปิดให้ตอบ
- 2) ท่านใช้วิธีการดังต่อไปนี้หรือไม่ ในการให้ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรมประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจ มีตัวเลือกให้เลือกตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ ได้แก่ ประชุมชาวบ้าน

และชี้แจงความเข้าใจ มอบหมายงานและแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ และลงมือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นตัวอย่าง

ตอนที่ 2 เป็นคำถามว่าในชุมชนของผู้ตอบมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินหรือไม่ให้ตอบว่ามีหรือไม่ ได้แก่ กองทุนชุมชน ธุรกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ลานค้าชุมชน/ตลาดนัดชุมชน และกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง

3.4.1.2 แบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนจะถามในประเด็นคำถามในเรื่อง การมีกลุ่ม/องค์กรในชุมชนที่ทำหน้าที่จัดการการเงินของชุมชน และการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ในชุมชน และการเสริมสร้างการเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้คำถาม 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 การแบ่งกลุ่ม/องค์กรชุมชน ประกอบด้วยคำถามดังนี้

- 1) ท่านเป็นสมาชิกทั้งหมดกี่กลุ่ม เป็นคำถามเปิดให้ตอบจำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก
- 2) ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใดบ้าง ระหว่าง กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มแก้ไขปัญหาคความยากจนของหมู่ หรือกลุ่ม อื่นๆระบุเป็นคำถามเปิด
- 3) ตำแหน่งของท่านในกลุ่ม ให้ระบุเป็นคำถามเปิด
- 4) ท่านได้ตำแหน่งดังกล่าวโดยวิธีใด ระหว่าง เลือกตั้ง แต่งตั้ง อาสาเข้ามา และอื่น ๆ เป็นคำถามเปิด

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้ นำแบ่งเป็น 2 คำถามคือ

- 1) เมื่อท่านต้องการให้ชาวบ้านมาร่วมในกิจกรรมของชุมชน ท่านใช้วิธีการใดในการให้ชาวบ้านมาร่วม เป็นคำถามเปิดให้ตอบ
- 2) ท่านใช้วิธีการดังต่อไปนี้หรือไม่ ในการให้ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรม ประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจ มีตัวเลือกให้เลือกตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ ได้แก่ ประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจ มอบหมายงานและแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ ท่านลงมือปฏิบัติงานเพื่อเป็นตัวอย่าง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้นำท้องถิ่นเอง คำถามจะถามเป็น 5 คำถามโดยให้เลือกตอบว่าเคยหรือไม่เคยร่วมกิจกรรมใดบ้างได้แก่ เข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ เพื่อพัฒนาชุมชน คัดริเริ่มงานหรือโครงการใหม่ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนมีส่วนร่วมวางกฎ กติกาในชุมชน เคยผ่านการอบรม เคยดำรงตำแหน่งใดบ้างในหมู่บ้าน/ตำบล

ตอนที่ 4 เป็นคำถามว่าในชุมชนของผู้ตอบมีกลุ่มที่รวมตัวเพื่อบริหารการเงินหรือไม่ได้แก่ กองทุนชุมชน ธุรกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ลานค้าชุมชน/ตลาดนัดชุมชน กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง

3.4.1.3 แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนประเด็นคำถามจะถามในเรื่อง การแบ่งกลุ่ม/องค์กรในชุมชนเพื่อทำหน้าที่จัดการการเงินของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้คำถาม 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 การแบ่งกลุ่ม/องค์กรชุมชน ประกอบด้วยคำถามดังนี้

1) ท่านเป็นสมาชิกทั้งหมดกี่กลุ่ม ให้ทำเครื่องหมายระบุจำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก และเป็นสมาชิก กลุ่มใดบ้าง ระหว่าง กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มแก้ไขปัญหาคาความยากจนของหมู่บ้าน หรือกลุ่ม อื่นๆระบุเป็นคำถามเปิด และระบุตำแหน่งในกลุ่ม ให้ระบุเป็นคำถามเปิด

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน(ผู้ตอบ) ประเด็นคำถามได้แก่

1) ให้ระบุเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มที่เป็นสมาชิกเป็นคำถามเปิด

2) ให้ระบุเงื่อนไขในการเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มที่เป็นสมาชิกเป็นคำถามเปิด และให้ระบุความพอใจในเงื่อนไขดังกล่าวเป็นคะแนน 0 -10 คะแนนไม่พอใจเป็น 0 คะแนน และพอใจมากเป็น 10 คะแนน

3) ลักษณะของการมีส่วนร่วมในแต่ละกลุ่มที่ผู้ตอบเป็นสมาชิกอยู่โดยเป็นคำถามเปิดแยกเป็นกลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิกและให้ระบุว่ามีส่วนร่วมมากหรือน้อยเท่าใดโดยให้เป็นคะแนน 0 -10 คือ มีส่วนร่วมน้อยมาก 0 คะแนนและมีส่วนร่วมมากที่สุด 10 คะแนน

4) ให้ให้ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังต่อไปนี้ การประชุม การออกเงิน การเป็นกรรมการ เป็นผู้นำในเรื่องต่างๆ การชักชวนบุคคลอื่นเข้ามาเป็นสมาชิก การได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมกลุ่ม การออกแรงในการทำงาน การเสียสละอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องไม้ในการทำงาน การวางแผน ในการแสดงความคิดเห็น การเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงาน ในการติดตามผลการดำเนินงานโดยให้เป็นคะแนน 0 -10 คือ มีส่วนร่วมน้อยมากเป็น 0 คะแนนและมีส่วนร่วมมากที่สุดเป็น 10 คะแนน

5) ท่านคิดว่าการเข้าร่วมกลุ่มได้ช่วยทำให้ครอบครัวของท่านดีขึ้นหรือไม่ โดยให้เป็นคะแนน 0 -10 เปรียบเทียบก่อนและหลังเข้ากลุ่ม คะแนน ถ้า 0 คะแนนคือดีขึ้นน้อยมาก และ 10 คะแนนคือดีขึ้นมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน ประเด็นคำถามได้แก่

1) สมาชิกกลุ่ม/องค์กร ได้เรียนรู้อะไรจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมหรือไม่ ถ้าได้เรียนรู้ในเรื่องอะไรบ้างและในลักษณะใด ให้ระบุลักษณะการเรียนรู้ และความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด ให้คะแนน 0-10 คือพอใจน้อยที่สุดให้ 0 คะแนน และพอใจมากที่สุดให้ 10 คะแนน โดยแยกตอบเป็นกลุ่ม/องค์กรที่สมาชิกผู้ตอบเป็นสมาชิกอยู่เป็นคำถามเปิด

2) ในกลุ่มของสมาชิกกลุ่ม/องค์กรผู้ที่ตอบแบบสอบถามมีกิจกรรมเรียนรู้เหล่านี้หรือไม่ให้ตอบว่ามีหรือไม่มี ได้แก่ การรณรงค์ด้วยสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ การฝึกงาน ห้องสมุดและศูนย์ข้อมูล การฝึกอบรม การศึกษาดูงานต่างท้องถิ่น การสัมมนา การสาธิต การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดเวทีเพื่อการรณรงค์ การนำวัฒนธรรมท้องถิ่น/ภูมิปัญญาเข้ามาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในงาน และอื่นๆ เป็นคำถามเปิดให้ระบุ

3) ให้ระบุผลของการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องดังต่อไปนี้โดยให้เป็นคะแนน 0 ถึง 10 คะแนน คือ ไม่ได้ผลเลยให้คะแนน 0 และ ได้ผลดีมากให้คะแนน 10 โดยกำหนดประเด็นที่ใช้วัดคือ มีเวลาเพียงพอในการเข้าร่วมกิจกรรม ความสนใจในเรื่องที่เรียนรู้ ความตั้งใจในการเรียนรู้ ความพร้อมโดยรวม มีความเข้าใจปัญหาในงานที่ทำมากน้อยเพียงใด สามารถแก้ไขปัญหา เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรม นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในงานได้อย่างคล่องแคล่ว นำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับคนอื่น เช่น ถ่ายทอดให้คนอื่น เปรียบเทียบความรู้ที่ได้ โดยภาพรวม

ตอนที่ 4 เป็นคำถามว่าในชุมชนของผู้ตอบมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนหรือไม่ ได้แก่ กองทุนชุมชน ธุรกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ลานค้าชุมชน/ตลาดนัดชุมชน กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง

3.4.1.4 แบบสอบถามสำหรับประชาชนประเด็นคำถามจะถามเรื่องการมีส่วนร่วม และกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินในชุมชนโดยใช้คำถาม 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ประเด็นคำถามมีดังนี้

1) ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเคยมีส่วนร่วมในกลุ่ม/องค์กรชุมชนหรือไม่ให้ตอบว่าเคยหรือไม่เคยเพราะอะไรเป็นคำถามเปิด

2) ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โดยให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คือไม่มีเลย และ 10 คือมีมากที่สุด ได้แก่ การออกเงิน การชักชวนบุคคลอื่นเข้ามาเป็นสมาชิก การออกแรงงานในการทำงาน การเสียสละอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องไม้ในการทำงาน การแสดงความคิดเห็น

ตอนที่ 2 เป็นคำถามว่าในชุมชนของผู้ตอบมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนหรือไม่ ได้แก่ กองทุนชุมชน ธุรกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ลานค้าชุมชน/ตลาดนัดชุมชน กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง

3.4.2 คนในชุมชน

ประเด็นที่ต้องการถามจะเป็นเรื่อง คุณสมบัติของผู้นำ และคุณสมบัติของสมาชิกชุมชนในเรื่องความเป็นผู้นำ และความเป็นผู้นำทางการเงิน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงิน ประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงิน ความซื่อสัตย์โปร่งใส ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งข้อมูลของผู้นำจะได้รับการสัมภาษณ์พัฒนากรจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน ส่วนประเด็นคำถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามจะถามในแบบสอบถามทั้ง 4 ชุดดังนี้

3.4.2.1 แบบสอบถามสำหรับผู้นำท้องถิ่นมุ่งศึกษาประเด็นคุณสมบัติของผู้นำ และคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนแบ่งออกเป็นตอน 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำ มีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

1) ผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่าคุณสมบัติที่จะเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ควรมีคุณสมบัติอะไรบ้าง เมื่อระบุคุณสมบัติครบแล้วให้จัดอันดับความสำคัญของคุณสมบัติด้วย โดยให้คะแนนว่าแต่ละคุณสมบัติตัวผู้ตอบเองจะให้คะแนนตนเองเท่าใด เมื่อมีคะแนนเต็ม 10 ข้อนี้เป็นคำถามเปิด

2) เป็นคำถามที่วัดข้อมูลเกี่ยวกับระดับความเป็นผู้นำ ว่าคุณสมบัติที่กำหนดให้ดังนี้ผู้ตอบเองมีมากน้อยเพียงใดให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดย 0 คะแนนคือมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นน้อยจนถึง 10 คะแนนคือมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นมาก ประเด็นที่ให้คะแนนได้แก่ ทำงานอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน เป็นที่พึ่งได้ยามที่ท่านเป็นทุกข์ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อชุมชน มีความพยายามในการทำงานไม่ว่างานนั้นจะยาก

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือในงานพัฒนาชุมชนของตัวผู้ตอบเองโดยเป็นตัวเลือกว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1) การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนทำให้เสียเวลาโดยไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร

- 2) ทุกครั้งที่มิกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ จะไม่เข้าร่วม
- 3) เมื่อมีการอบรมเรื่องแผนพัฒนาชุมชน จะไม่ออกไปเพราะไม่มี

ประโยชน์มากนัก

- 4) การทำงานร่วมกับคนอื่นยุ่งยากมาก ถ้าหลีกเลี่ยงได้จะหลีกเลี่ยง

ตอนที่ 3 และตอนที่ 4 เป็นคำถามที่ใช้วัดพฤติกรรม คุณสมบัติและประเภทของผู้นำของตัวผู้ตอบเองว่ามีคุณสมบัติในข้อต่อไปนี้หรือไม่ถ้ามีมีมากหรือน้อยเพียงใดให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยให้คะแนน 0 คือน้อยมากไปจนถึง 10 คือมีมากที่สุด ได้แก่ เคยเป็นปากเป็นเสียงแทนชาวบ้านทุกครั้ง เคยปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้อย่างดีเสมอ เคยรับผิดชอบงาน หรือกิจกรรมของชุมชนได้อย่างดี เคยสร้างสินค้าแปลกๆ ใหม่ๆ ให้กับชุมชน เคยหากลยุทธ์ หรือวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน เคยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เคยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณีที่มีความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิดเกิดขึ้น เคยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในปัญหาได้มีโอกาสมาพบปะและประชุมปรึกษาหารือกันและเข้าใจในสิ่งที่จะทำให้แก้ไขปัญหาร่วมกัน เคยตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เต็มใจที่ให้ชาวบ้านทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยไม่ต้องปรึกษา สามารถในการจูงใจ ให้ชาวบ้านคล้อยตาม เคยให้อำนาจแก่ชาวบ้านมากกว่าอำนาจตนเอง มีความยินดีร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีเต็มใจยอมรับฟังความบกพร่องของตนเอง มีน้ำใจเอาความคิดตลอดจนกระทั่งนำวิชาการแผนใหม่มาใช้ในการทำงานกลุ่ม มีได้มีโอกาสปรึกษาหารือกับชาวบ้าน รู้จักแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถจะไปขอความช่วยเหลือได้

ตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้นำท้องถิ่นเอง คำถามจะถามเป็น 5 คำถามโดยให้เลือกตอบว่าเคยหรือไม่เคยร่วมกิจกรรมใดบ้างได้แก่ เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือไม่ เคยคิดริเริ่มงานหรือโครงการใหม่ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนหรือไม่ เคยมีส่วนร่วมวางกฎ กติกาในชุมชนของท่านหรือไม่ เคยผ่านการอบรมหรือไม่ เคยดำรงตำแหน่งใดบ้าง (ในหมู่บ้าน/ตำบล) หรือไม่

ตอนที่ 6 เป็นคำถามเพื่อมุ่งศึกษาประเด็นลักษณะของผู้นำในเรื่องของการหาข่าวสารข้อมูลในชุมชน คำถามคือ

- 1) ผู้นำท้องถิ่นทราบความต้องการของชาวบ้าน สถานการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างไรบ้างเป็นคำถามเปิด
- 2) ผู้นำท้องถิ่นทราบความต้องการของชาวบ้าน สถานการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ด้วยวิธีใดบ้างต่อไปนี้ โดยการสังเกตด้วยตนเอง โดยการพูดคุย

กับเพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ราชการแจ้งให้ทราบ จากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม โดยถือจาก ปัญหาและความต้องการของตัวเอง จากการประชุมร่วมกันของประชาชนในชุมชน

3.4.2.2 แบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนมุ่งศึกษาประเด็นคุณสมบัติ ของผู้นำความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงินประสพการณ์ในเรื่องการบริหารการ เงินความซื่อสัตย์ โปร่งใส ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือไม่ โดยแบ่งออกเป็นตอน 11 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะของผู้นำว่าเป็นสมาชิกหรือผู้นำกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่ม หรือไม่เป็นคำถามเปิด และได้ตำแหน่งเหล่านั้นมาด้วยวิธีใดบ้างระหว่าง เลือกตั้ง แต่งตั้ง และ อาสาเข้ามา

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำ มีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

1) ผู้นำท้องถิ่น/องค์กรชุมชนมีความเห็นว่าจะเป็นผู้ที่มี ประสิทธิภาพ ควรมีคุณสมบัติอะไรบ้าง เมื่อระบุคุณสมบัติครบแล้วให้จัดอันดับความสำคัญของ คุณสมบัติด้วย โดยให้คะแนนว่าแต่ละคุณสมบัติตัวผู้ตอบเองจะให้คะแนนตนเองเท่าใด เมื่อมี คะแนนเต็ม 10 ข้อนี้เป็นคำถามเปิด

2) เป็นคำถามที่วัดข้อมูลเกี่ยวกับระดับความเป็นผู้นำ ว่าคุณสมบัติที่ กำหนดให้ดังนี้ผู้ตอบเองมีมากน้อยเพียงใด ได้แก่ ทำงานอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา มีความ สัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน เป็นที่พึ่งได้ยามที่ท่านเป็นทุกข์ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อชุมชน มีความ พยายามในการทำงานไม่ว่างานนั้นจะยาก ให้ผู้ตอบให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดย 0 คะแนนคือมี ลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นน้อยจนถึง 10 คะแนนคือมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นมาก

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือในงานพัฒนาชุมชน ของตัวผู้ตอบเองโดยเป็นตัวเลือกว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1) การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนทำให้เสียเวลาโดยไม่ได้ประโยชน์ เท่าที่ควร

2) ทุกครั้งที่มีการกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ จะไม่เข้าร่วม

3) เมื่อมีการอบรมเรื่องแผนพัฒนาชุมชน จะไม่ออกไปเพราะไม่มี ประโยชน์มากนัก

4) การทำงานร่วมกับคนอื่นยุ่งยากมากถ้าหลีกเลี่ยงได้จะหลีกเลี่ยง

ตอนที่ 4 และตอนที่ 5 เป็นคำถามที่ใช้วัดพฤติกรรม คุณสมบัติและ ประเภทของผู้นำของผู้ตอบเองว่ามีคุณสมบัติในข้อต่อไปนี้หรือไม่ถ้ามีมีมากหรือน้อยเพียงใดให้

คะแนน 0 -10 คะแนน โดยให้คะแนน 0 คือน้อยมากไปจนถึง 10 คือมีมากที่สุด ได้แก่ เคยเป็นปาก เป็นเสียงแทนชาวบ้านทุกครั้ง เคยปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้อย่างดีเสมอ เคยรับผิดชอบงาน หรือกิจกรรมของชุมชนได้อย่างดี เคยสร้างสินค้าแปลกๆใหม่ๆ ให้กับชุมชน เคยหากลยุทธ์ หรือวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน เคยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เคยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณีที่มีความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิดเกิดขึ้น เคยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในปัญหาได้มีโอกาสมาพบปะและประชุมปรึกษาหารือกันและเข้าใจในสิ่งที่จะทำให้แก้ไขปัญหาร่วมกัน เคยตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เต็มใจที่ให้ชาวบ้านทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยไม่ต้องปรึกษา สามารถในการจูงใจ ให้ชาวบ้านคล้อยตาม เคยให้อำนาจแก่ชาวบ้านมากกว่าอำนาจตนเอง มีความยินดีร่วมมือกับผู้อื่น เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีเต็มใจยอมรับฟังความบกพร่องของตนเอง มีนำเอาความคิดตลอดจนกระทั่งนำวิชาการแผนใหม่มาใช้ในการทำงานกลุ่ม มีได้มีโอกาสปรับทุกข์สุขกับชาวบ้าน รู้จักแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถจะไปขอความช่วยเหลือได้

ตอนที่ 6 เป็นคำถามเพื่อมุ่งศึกษาประเด็นลักษณะของผู้ผู้นำในเรื่องของการหาข่าวสารข้อมูลในชุมชน คำถามคือ

1) ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตอบแบบสอบถามทราบความต้องการของชาวบ้าน สถานการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างไรบ้างเป็นคำถามเปิด

2) ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตอบแบบสอบถามทราบความต้องการของชาวบ้าน สถานการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ด้วยวิธีใดบ้างต่อไปนี้ โดยการสังเกตด้วยตนเอง โดยการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ราชการแจ้งให้ทราบ จากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม โดยถือจากปัญหาและความต้องการของตัวเอง จากการประชุมร่วมกันของประชาชนในชุมชน

3) ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการดังต่อไปนี้หรือไม่ ในการให้ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรม ได้แก่ ประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจ มอบหมายงานและแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ ลงมือปฏิบัติงานเพื่อเป็นตัวอย่าง

ตอนที่ 7 เป็นคำถามเพื่อให้ทราบความร่วมมือในการทำกิจกรรมของผู้นำกลุ่มประเด็นคำถามได้แก่

- 1) เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือไม่
- 2) เคยคิดริเริ่มงานหรือโครงการการพัฒนาชุมชนหรือไม่
- 3) เคยมีส่วนร่วมวางกฎ กติกาในชุมชนของท่านหรือไม่

4) เคยผ่านการอบรมหรือไม่

5) เคยดำรงตำแหน่งใดบ้าง

ตอนที่ 8 ความเป็นเอกภาพของชุมชนและการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประเด็นคำถามได้แก่

1) คิดว่าคนในชุมชน/หมู่บ้านมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาก น้อย เพียงใด หากมี จะให้คะแนนเท่าใดให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดย ที่ 0 คือน้อยและ 10 คือมีมาก

2) คิดว่าตัวท่านเองมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาก น้อย เพียงใดให้คะแนน 0 -10 คะแนน หากมีจะให้คะแนนเท่าใดโดยที่ 0 คือน้อยและ 10 คือมีมาก

3) กลุ่มหรือชุมชนมีสิ่งเหล่านี้มากน้อยแค่ไหนโดยให้คะแนน 0 -10 โดยที่ 0 คือไม่มีเลย จนถึง 10 คือมีมาก

(1) กรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำในชุมชนของท่าน มีการประกาศหรือบอกให้ลูกบ้านรู้เรื่องการรวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนเป็นประจำ

(2) กลุ่มของท่านมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน

(3) เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสามารถแก้ไขกันเองได้ในชุมชน

(4) กรรมการหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนหน้าที่กันทำงานตามความจำเป็นและเหมาะสม

(5) กรรมการหมู่บ้านเคยขัดแย้งกันจนเป็นอุปสรรคในการทำงาน

ตอนที่ 9 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตอบแบบสอบถามประเด็นคำถามได้แก่

1) การจัดการเงินของกลุ่มที่ดี (คือการนำเงินไปใช้ตรงตามแผนที่วาง และได้ประโยชน์สูงสุด) ขึ้นอยู่กับปัจจัยอะไรบ้าง (ขอให้ระบุปัจจัยต่างๆ ไป) พร้อมทั้งเรียงอันดับความสำคัญของปัจจัยเหล่านั้นด้วย และคิดว่ากลุ่ม/องค์กรชุมชนของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบมีสิ่งเหล่านั้นมากน้อยแค่ไหนโปรดให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดย 0 คือไม่มีเลยถึง 10 คือมีลักษณะดังกล่าวมากที่สุด

2) สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นผู้นำหรือสมาชิกอยู่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินหรือไม่ ให้ตอบว่ามีหรือไม่ถ้ามีให้คะแนน 0 -10 คะแนน ความรู้ความเข้าใจถ้า 0 คะแนนคือน้อย และ 10 คะแนนคือมีความรู้มาก

3) ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการบริหารการเงินมาแล้วเท่าไรเป็นคำถามเปิด

4) ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามมีหน้าที่จัดการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นผู้นำหรือสมาชิกอยู่หรือไม่

5) วัดความรู้ความเข้าใจในการบริหารการเงินโดยใช้ข้อคำถามว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับประเด็นที่ว่า เวลาเบิกเงินให้รู้เฉพาะคนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องก็พอ เวลาจัดการเรื่องเงินของกลุ่มไม่ต้องตั้งผู้รับผิดชอบที่แน่นอน การจัดสรรเงินทุนในกลุ่มบางครั้งก็จัดการกันเองได้ไม่จำเป็นต้องให้ผู้นำรู้เรื่องเพื่อความรวดเร็ว การหาเงินเข้ากลุ่มควรเกิดจากการใช้แรงงานและของที่ได้จากในชุมชนมาใช้ ในกลุ่มต้องมีการคิดกันก่อนการใช้จ่ายเงินว่าผลตอบแทนที่ได้คุ้มกับเงินที่ลงทุนไป กลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มพื้นฐานของการจัดการทางการเงินของชุมชน

ตอนที่ 10 เป็นคำถามที่ถามเพื่อหาความเป็นผู้นำในด้านการบริหารการเงินของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามโดยมีคำถามดังต่อไปนี้

1) ให้ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามระบุลักษณะความเป็นผู้นำในการจัดการเงิน ของผู้นำกลุ่มชุมชนที่ควรมีและไม่ควรมี แยกตามกลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิกอยู่ ทั้งในด้านดีและที่เป็นปัญหาอยู่ พร้อมทั้งเรียงลำดับความสำคัญของลักษณะ และให้คะแนนแก่ผู้นำของแต่ละกลุ่มในแต่ละด้านโดย 0 คะแนนคือผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะนั้นน้อย และ 10 คะแนนคือผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะนั้นมาก ข้อนี้เป็นคำถามเปิดเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นจริงที่มีในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ขอข้อมูล

2) ให้ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่ และให้คะแนน 0 -10 คะแนน แก่ผู้นำของแต่ละกลุ่มโดย 0 คะแนนคือผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะนั้นน้อย และ 10 คะแนนคือผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะนั้นมาก ลักษณะที่ระบุได้แก่ การติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินทุกครั้ง ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงินของกลุ่มให้กับสมาชิกได้ การแจกแจงเรื่องเงินของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง ความเป็นคนละเอียดรอบคอบ เป็นคนมีความกระตือรือร้นในการหาเงิน

ตอนที่ 11 เป็นคำถามเพื่อให้ทราบความคิดเห็นว่าการปกครองในชุมชนมีความสุจริตโปร่งใสหรือไม่ ประเด็นคำถามได้แก่ ในชุมชนมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่ได้แก่ มีการบริหารที่ดี, โปร่งใส สามารถเข้าไปตรวจสอบได้ มีการรณรงค์การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีการซื้อสิทธิขายเสียง มีการจัดตั้งกลุ่มสำหรับดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน

3.4.2.3 แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนมุ่งศึกษาประเด็นคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนความรู้และความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงินประสพการณ์ในเรื่องการบริหารการเงินการให้ความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือไม่แบ่งออกเป็นตอน 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะของสมาชิกว่าเป็นสมาชิกหรือผู้นำกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่มหรือไม่เป็นคำถามเปิด และได้ตำแหน่งเหล่านั้นมาด้วยวิธีใดบ้างระหว่าง เลือกตั้ง แต่งตั้ง และอาสาเข้ามา

นอกจากนี้ยังมีคำถามเกี่ยวกับความมีลักษณะเป็นผู้นำของผู้ในกลุ่ม/องค์กรที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่โดยมีคำถามดังต่อไปนี้

1) ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าผู้นำแต่ละคนที่กล่าวถึงมีคุณสมบัติดีอะไรบ้างให้คะแนน 0 -10 คะแนน ลักษณะของบุคคลเหล่านั้น คือ 0 คะแนนหมายถึงมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นน้อย 10 คะแนนหมายถึงมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นมาก โดยให้คะแนนในช่องบุคคลตามชื่อที่ผู้ตอบรู้จัก ข้อนี้เป็นคำถามเปิดเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นจริงของผู้นำในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ศึกษา

2) ผู้ตอบคิดว่าผู้นำแต่ละคนที่กล่าวถึงมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้มากน้อยเท่าใด ให้คะแนน 0 -10 คะแนน ลักษณะของบุคคลเหล่านั้น คือ 0 คะแนนหมายถึงมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นน้อย 10 คะแนนหมายถึงมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นมาก

3) ภาวะผู้นำของผู้ในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิกอยู่ มีประเด็นชี้วัดว่ามีสิ่งเหล่านี้หรือไม่อย่างไร

- (1) ทำงานอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา
- (2) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน
- (3) เป็นที่พึ่งได้ยามที่ท่านเป็นทุกข์
- (4) เป็นตัวอย่างที่ดีต่อชุมชน
- (5) มีความพยายามในการทำงานไม่ว่างานนั้นจะยาก
- (6) ยินดีร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาส่วนรวม
- (7) เต็มใจยอมรับฟังความบกพร่องของตนเอง
- (8) นำเอาความคิดตลอดจนกระทั่งนำวิชาการแผนใหม่มาใช้
- (9) ได้มีโอกาสรับทุกข์สุขกับชาวบ้าน
- (10) รู้จักแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถจะไปขอความช่วยเหลือได้

- (11) เคยเป็นปากเป็นเสียงแทนชาวบ้านทุกครั้ง
  - (12) เคยปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้อย่างดีเสมอ
  - (13) เคยรับผิดชอบงาน หรือกิจกรรมของชุมชนได้อย่างดี
  - (14) เคยสร้างสินค้าแปลกๆใหม่ๆ ให้กับชุมชน
  - (15) เคยหากลยุทธ์ หรือวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน
  - (16) เคยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ
  - (17) เคยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณีที่มีความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิดเกิดขึ้น
  - (18) เคยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในปัญหาได้มีโอกาสมาพบปะและประชุมปรึกษาหารือกันและเข้าใจในสิ่งที่จะทำให้แก้ปัญหาร่วมกัน
  - (19) เคยตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเองกล้าตัดสินใจในเรื่องต่างๆ (มากหรือน้อยเพียงใดให้คะแนน)
  - (20) เต็มใจที่ให้สมาชิกทำกิจกรรมพัฒนากลุ่มโดยไม่ต้องปรึกษา
  - (21) สามารถในการจูงใจ ให้สมาชิกคล้อยตามท่าน
  - (22) ให้อำนาจแก่สมาชิกกลุ่มมากกว่าใช้อำนาจตนเอง
- ตอนที่ 2 ความเป็นเอกภาพของชุมชนและการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรชุมชนประกอบไปด้วยคำถามดังต่อไปนี้
- 1) ความคิดเห็นว่าคนในชุมชน/หมู่บ้านมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาก น้อย เพียงใด ให้คะแนน 0 -10 คะแนน หากมีมากให้คะแนนเต็ม 10 คะแนนและหากมีน้อยหรือไม่มีเลยให้คะแนน 0 คะแนน
  - 2) ที่ให้คะแนนดังกล่าวใช้อะไรหรือดูจากอะไรเป็นหลัก และเมื่อระบุหลักดังกล่าวให้จัด อันดับความสำคัญด้วยเป็นคำถามเปิด
  - 3) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถามว่ามากน้อยเพียงใด ให้คะแนน 0 -10 คะแนน หากมีมากให้คะแนนเต็ม 10 คะแนนและหากมีน้อยหรือไม่มีเลยให้คะแนน 0 คะแนน
  - 4) ที่ให้คะแนนดังกล่าวท่านใช้อะไรหรือดูจากอะไรเป็นหลักให้จัดอันดับความสำคัญด้วยเป็นคำถามเปิด

5) กลุ่มหรือชุมชนมีสิ่งเหล่านี้มากน้อยแค่ไหนให้คะแนน 0 -10 คะแนน หากมีมากให้คะแนนเต็ม 10 คะแนนและหากมีน้อยหรือไม่มีเลยให้คะแนน 0

- (1) หมู่บ้านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน
- (2) กรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำในชุมชนมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน
- (3) เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสามารถแก้ไขกันเองได้ในชุมชน
- (4) กรรมการหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนหน้าที่กันทำงานตามความจำเป็นและเหมาะสม
- (5) คนในหมู่บ้านเคยขัดแย้งหรือทะเลาะเบาะแว้งกันจนเป็นปัญหาของหมู่บ้าน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินของสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตอบแบบสอบถามประเด็นคำถามได้แก่

1) การจัดการเงินของกลุ่มที่ดี (คือการนำเงินไปใช้ตรงตามแผนที่วาง และได้ประโยชน์สูงสุด) ขึ้นอยู่กับปัจจัยอะไรบ้าง (ขอให้ระบุปัจจัยต่างๆ ไป) พร้อมทั้งเรียงอันดับความสำคัญของปัจจัยเหล่านั้นด้วย และคิดว่ากลุ่ม/องค์กรชุมชนของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบมีสิ่งเหล่านั้นมากน้อยแค่ไหนโปรดให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดย 0 คือไม่มีเลยถึง 10 คือมีลักษณะดังกล่าวมากที่สุดคำถามข้อนี้เป็นคำถามเปิดเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นจริงของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ศึกษา

2) สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิกอยู่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินหรือไม่ ให้ตอบว่ามีหรือไม่ถ้ามีให้คะแนนความรู้ความเข้าใจโดยที่ให้คะแนน 0 -10 คะแนน 0 คะแนนคือมีความรู้น้อย และ 10 คะแนนคือมีความรู้มาก

3) ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการบริหารการเงินมาแล้วเท่าไรเป็นคำถามเปิด

4) ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามมีหน้าที่จัดการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นผู้นำหรือสมาชิกอยู่หรือไม่

5) วัดความรู้ความเข้าใจในการบริหารการเงินโดยใช้ข้อคำถามว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยหรือเปล่าว่า เวลาเบิกเงินให้รู้เฉพาะคนที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องก็พอ เวลาจัดการเรื่องเงินของกลุ่มไม่ต้องตั้งผู้รับผิดชอบที่แน่นอน การจัดสรรเงินทุนในกลุ่มบางครั้งก็จัดการกันเองได้ไม่จำเป็นต้องให้ผู้นำรู้เรื่องเพื่อความรวดเร็ว การหาเงินเข้ากลุ่มควรเกิดจากการใช้แรงงานและ

ของที่หาได้จากในชุมชนมาใช้ ในกลุ่มต้องมีการคิดกันก่อนการใช้จ่ายเงินว่าผลตอบแทนที่ได้คุ้มกับเงินที่ลงทุนไป กลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มพื้นฐานของการจัดการทางการเงินของชุมชน

ตอนที่ 4 เป็นคำถามที่ถามเพื่อหาความเป็นผู้นำในด้านการบริหารการเงินของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามโดยมีคำถามดังต่อไปนี้

1) ให้ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามระบุลักษณะความเป็นผู้นำในการจัดการเงิน ของผู้นำกลุ่มชุมชนที่ควรมีและไม่ควรมี แยกตามกลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิกอยู่ ทั้งในด้านดีและที่เป็นปัญหาอยู่ พร้อมทั้งเรียงลำดับความสำคัญของลักษณะ และให้คะแนนแก่ผู้นำของแต่ละกลุ่มในแต่ละด้านโดยให้คะแนน 0 -10 คะแนน 0 คะแนนคือผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะนั้นน้อย และ 10 คะแนนคือผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะนั้นมาก ข้อนี้เป็นคำถามเปิดเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นจริงที่มีในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ขอข้อมูล

2) ให้ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่ และให้คะแนนแก่ผู้นำของแต่ละกลุ่มโดยให้คะแนน 0 -10 คะแนน 0 คะแนนคือผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะนั้นน้อยและ 10 คะแนนคือผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มีลักษณะนั้นมาก ลักษณะที่ระบุได้แก่ ติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินทุกครั้ง สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงินของกลุ่มให้กับสมาชิกได้ แจกแจงเรื่องเงินของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง เป็นคนละเอียดรอบคอบ เป็นคนมีความกระตือรือร้นในการหาเงิน

3.4.2.4 แบบสอบถามสำหรับประชาชน มุ่งศึกษาคุณสมบัติของคนที่จะมาเป็นผู้นำชุมชนเท่านั้นประกอบไปด้วยประเด็นคำถาม 1 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ต้องการทราบความเป็นผู้นำและภาวะผู้นำของคนในชุมชนในความคิดเห็นของประชาชนที่ตอบแบบสอบถามประเด็นคำถามมีดังนี้

1) ในชุมชนมีบุคคลกี่คนที่เห็นว่ามีความเป็นผู้นำและให้รายชื่อบุคคลเหล่านั้น 3 คนโดยระบุถึง ว่าใครเป็นผู้นำด้านใดเป็นคำถามเปิด เหตุผลและคุณลักษณะที่แสดงความเป็นผู้นำพร้อมทั้งจัดอันดับคุณสมบัติเหล่านั้น

2) ตามที่ถามในข้อแรกเมื่อกำหนดคุณสมบัติความเป็นผู้นำให้ดังต่อไปนี้ ผู้ตอบคิดว่าคิดว่าผู้นำแต่ละคนที่กล่าวถึงมีคุณสมบัติดังกล่าวมากน้อยเท่าใด ให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คือไม่มีเลย และ 10 คือมีมากที่สุด โดย 0 คะแนนคือมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นน้อย 10 คะแนนคือมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นมาก

- (1) ทำงานอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา
- (2) มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน
- (3) เป็นที่พึ่งได้ยามที่ท่านเป็นทุกข์
- (4) เป็นตัวอย่างที่ดีต่อชุมชน
- (5) มีความพยายามในการทำงานไม่ว่างานนั้นจะยาก
- (6) ยินดีร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน
- (7) เต็มใจยอมรับทั้งความบกพร่องของตนเอง
- (8) นำเอาความคิดตลอดจนกระทั่งนำวิชาการแผนใหม่มาใช้
- (9) ได้มีโอกาสรับทุกข์สุขกับชาวบ้าน
- (10) รู้จักแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถจะไปขอความช่วยเหลือได้

3) ตามที่ถามในข้อแรกเมื่อกำหนดพฤติกรรมให้ดังต่อไปนี้ ผู้ตอบคิดว่า คิดว่าผู้นำแต่ละคนที่กล่าวถึงได้ทำอะไรบ้างมากน้อยเท่าใดให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดย 0 คะแนนคือมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นน้อย 10 คะแนนคือมีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นมาก

- (1) เคยเป็นปากเป็นเสียงแทนชาวบ้านทุกครั้ง
- (2) เคยปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้อย่างดีเสมอ
- (3) เคยรับผิดชอบงาน หรือกิจกรรมของชุมชนได้อย่างดี
- (4) เคยสร้างสินค้าแปลกๆใหม่ๆ ให้กับชุมชน
- (5) เคยหากลยุทธ์ หรือวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน
- (6) เคยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ
- (7) เคยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณีที่มีความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิดเกิดขึ้น
- (8) เคยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในปัญหาได้มีโอกาสมาพบปะและประชุมปรึกษาหารือกันและเข้าใจในสิ่งที่จะทำให้แก้ปัญหาร่วมกัน
- (9) เคยตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง
- (10) กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ (มากหรือน้อยเพียงใดให้คะแนน)
- (11) ท่านเต็มที่ให้สมาชิกทำกิจกรรมพัฒนากลุ่มโดยไม่ต้องปรึกษาท่าน
- (12) สามารถในการจูงใจ ให้สมาชิกคล้อยตามท่าน

(13) เคยให้อำนาจแก่สมาชิกกลุ่มมากกว่าใช้อำนาจตนเอง

3.4.3 นโยบายในชุมชน

ประเด็นที่ต้องการถามจะเป็นเรื่องลักษณะของนโยบายว่ามีเนื้อหาให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินหรือไม่ มีจำนวนมากน้อยเพียงใด และมีความถี่ในการกำหนดนโยบายมากน้อยเพียงใด โดยคำถามจะถามว่ามีกิจกรรมหรือการดำเนินการร่วมกันที่เกี่ยวกับการบริหารการเงินหรือ กลุ่มอื่นๆ หรือไม่ หากมีกลุ่ม/องค์กรหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเงินของชุมชนจึงค่อยถามเจาะลึกไปยังรายละเอียดต่อไป ซึ่งข้อมูลของผู้นำจะได้จากการสัมภาษณ์พัฒนากรจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่มมีประเด็นคำถามดังนี้

- 1) ปัจจุบันการของบประมาณและการจัดการด้านการเงินของชุมชนมีใครเป็นผู้กำหนดนโยบาย
- 2) นโยบายที่เกี่ยวกับการบริหารการเงินกำหนดผ่านทางกลุ่ม/องค์กรชุมชนใช้หรือไม่ให้อธิบาย
- 3) การจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนเป็นนโยบายในการบริหารการเงินของชุมชนใช้หรือไม่ให้อธิบาย
- 4) จำนวนกลุ่มที่จัดตั้งเพื่อบริหารการเงินมีจำนวนเท่าใด
- 5) การมีกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับการบริหารการเงินมีมากน้อยเพียงใดและบ่อยเพียงใดให้อธิบาย

ส่วนประเด็นคำถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามจะถามในแบบสอบถามทั้ง 4 ชุดเหมือนกับคือ แบบสอบถามสำหรับผู้นำท้องถิ่นตอนที่ 8 และตอนที่ 9 แบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนตอนที่ 12 และตอนที่ 13 แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนตอนที่ 8 และตอนที่ 9 และแบบสอบถามสำหรับประชาชนทั่วไปตอนที่ 4 และตอนที่ 5 โดยคำถามจะเป็นคำถามที่ถามกว้าง ๆ ว่ามีกลุ่มหรือกิจกรรมหรือโครงการอะไรในชุมชนบ้าง และมีกลุ่ม/องค์กรชุมชนหรือกิจกรรม หรือโครงการที่เกี่ยวกับการบริหารการเงินของชุมชนหรือไม่ ดังนี้

- 1) ในชุมชน/หมู่บ้านของผู้ตอบแบบสอบถามมี องค์กรสวัสดิการชุมชน (กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันเองภายในหมู่บ้าน) หรือ คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีความร่วมมือกันในกิจกรรมในด้านการพัฒนา หรือไม่

2) ในชุมชน/หมู่บ้านมีการทำประชาคมเพื่อร่วมกันปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือไม่ (ถ้ามีบ่อยแค่ไหน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะไร และมีผู้เข้าร่วมประชาคมโดยเฉลี่ยกี่คน) ระบุปัญหาที่เคยประชุมแก้ไข

3) ในชุมชนมีการกำหนดกฎระเบียบในการบริหารการเงินหรือไม่ให้เลือกตอบว่ามีหรือไม่

4) ให้ระบุระดับความสำคัญในการบริหารการเงินของชุมชนที่ถูกกำหนดในกฎระเบียบของชุมชน เป็นคะแนน ให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คือมีระดับความสำคัญในการบริหารการเงินของชุมชนน้อยไปจนถึง 10 คะแนนคือมีระดับความสำคัญในการบริหารการเงินของชุมชนมาก

3.4.4 สภาพแวดล้อมของชุมชน

ประเด็นที่ต้องการถามคือผลกระทบและการช่วยเหลือเกื้อกูลของสภาพแวดล้อมของชุมชน ได้แก่ ชุมชนอื่น กลุ่ม/องค์กรชุมชนอื่น ภาครัฐเช่นกรมพัฒนาชุมชน พัฒนาการจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายด้านการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนโดยจะต้องหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้นำท้องถิ่น และพัฒนาการจังหวัด สำหรับผู้นำกลุ่มจะใช้วิธีสนทนากลุ่มซึ่งประเด็นคำถามจะได้แก่

1) ความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เกี่ยวกับการบริหารการเงินของชุมชนท่านมีหรือไม่อย่างไร

2) ชุมชนท่านได้รับความช่วยเหลือหรือร่วมมือกันกับชุมชนอื่นในรูปแบบใดและในเรื่องใดบ้างและเกี่ยวกับการเงินในชุมชนของท่านอย่างไรบ้าง

3) หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนช่วยในการบริหารการเงินของชุมชนมีหน่วยงานอะไรบ้างและอย่างไรบ้าง

4) กรมพัฒนาชุมชนมีส่วนช่วยหรือมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนในชุมชนท่านอย่างไรบ้าง

5) องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนช่วยหรือมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนในชุมชนท่านอย่างไรบ้าง

6) ปัญหาที่เคยมีในเรื่องของการจัดสรรเงินที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านมีหรือไม่ ถ้ามีส่วนใหญ่เกิดจากอะไรบ้าง

7) ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ปัญหาที่ท่านเห็นว่าควรนำมาใช้ปรับปรุงในเรื่องของการบริหารเงินในชุมชนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องแหล่งที่มา กระบวนการนำเสนอ และขั้นตอน และการนำไปเงินกองกลางไปใช้

ส่วนประเด็นคำถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามจะถามในแบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนดังนี้แบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนเป็นตอนที่ 8 ของแบบสอบถาม และเป็นตอนที่ 12 ของแบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนซึ่งถามในเรื่องการร่วมมือและการปฏิบัติต่อกันระหว่างชุมชน และกลุ่ม/องค์กรชุมชนด้านการเงิน ระดับเศรษฐกิจของชุมชนดังนี้

1) กลุ่มหรือองค์กรที่ท่านเป็นสมาชิกมีลักษณะกิจกรรมดังต่อไปนี้หรือไม่ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ไปดูงาน ร่วมมือในการทำตลาด / ค้าขายร่วมกัน ร่วมมือกันกู้ยืมเงิน แลกเปลี่ยนเครื่องมือ / เทคโนโลยี / อุปกรณ์ ร่วมมือเพื่อต่อรองกับรัฐ / เอกชน ร่วมมือจัดประชุม อื่นๆ ให้ระบุ ว่ามีหรือไม่ในแต่ละข้อและสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ

2) คนในชุมชนมีจำนวนคนรวย คนฐานะปานกลาง และคนจนเป็นสัดส่วนจำนวนเท่าใด ให้เลือกตอบเป็นอัตราส่วนร้อยละของฐานะ คนรวย ปานกลาง และยากจน

3) ให้ระบุฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนเป็นคะแนน ตั้งแต่ 0 ถึง 10 คะแนนว่า หากเศรษฐกิจแย่เกือบทั้งหมดเป็นคนจนให้ระดับคะแนน 0 และหากเศรษฐกิจดีเกือบทั้งหมดเป็นคนรวยให้ระดับคะแนน 10

4) ให้ระบุรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามว่ามีรายได้ปีละเท่าใดเป็นคำถามเปิด

3.4.5 การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน

ประเด็นที่ต้องการถามคือความสามารถในการรวบรวมเงินทุนทั้งที่ได้มาทั้งจากการจัดสรรจากส่วนกลางและจากภายในชุมชนเอง ตั้งแต่การเรียกร้องของงบประมาณและการรวบรวมเงินภายในชุมชนเอง มีความสะดวกรวดเร็วเป็นไปโดยง่าย เหมาะสมและตรงกับความต้องการของชุมชนโดยจะต้องหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้นำท้องถิ่น และพัฒนากรจังหวัด สำหรับผู้นำกลุ่มจะใช้วิธีสนทนากลุ่มซึ่งประเด็นคำถามจะได้แก่

- 1) ชุมชนของท่านมีการระดมเงินทุนอย่างไร
- 2) กลุ่ม/องค์กรชุมชนมีบทบาทอย่างไรในการระดมเงินทุน
- 3) มีหน่วยงานหรือบุคคลใดบ้างที่มีอิทธิพลในการระดมเงินทุนของชุมชนของท่าน

4) ระยะเวลาในการระดมทุนตั้งแต่วางแผนไปจนถึงได้เงินทุนตามที่คาดไว้ใช้เวลาเท่าไร

5) ความสะดวกรวดเร็วในการระดมทุน

6) แหล่งที่มาของเงินทุนที่ระดมส่วนใหญ่มาจากที่ใด

7) การควบคุมดูแลการเคลื่อนย้ายเงินใช้วิธีใด

8) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการระดมทุนมีอะไรบ้างและมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขอย่างไร

ส่วนประเด็นคำถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามจะถามในแบบสอบถาม 2 ชุด คือตอนที่ 16 ในแบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และตอนที่ 12 ในแบบสอบถามสำหรับผู้สมาชิก กลุ่ม/องค์กรชุมชน โดยมีประเด็นคำถามเพื่อทราบเกี่ยวกับ ความสะดวกในการหาแหล่งเงินทุน ความรวดเร็วในการหาแหล่งเงินทุน และความเพียงพอของเงินทุนที่ได้มาว่า ในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่ผู้ตอบเป็นผู้นำหรือเป็นผู้สมาชิกอยู่นั้นคิดว่ามีสิ่งเหล่านี้หรือไม่

1) การระดมเงินทุนจากภายในชุมชน (เช่น การระดมเงินฝาก) เป็นไปด้วยดีให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คือมีการระดมเงินภายในชุมชนสะดวกเร็วและเพียงพอไปจนถึง 10 คะแนนคือมีการระดมเงินสะดวกเร็วและเพียงพอมาก

2) การหาเงินทุนจากภายนอกกลุ่ม (เช่น การเสนอของบประมาณจากส่วนกลางหรือรัฐบาล) เป็นไปด้วยดีให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คือมีการระดมเงินภายนอกชุมชนสะดวกเร็วและเพียงพอไปจนถึง 10 คะแนนคือมีการระดมเงินสะดวกเร็วและเพียงพอมาก

3.4.6 ความสามารถในการจัดการเงินทุน (Process)

จะถามทั้งในการสนทนากลุ่มของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน โดยจะถามเกี่ยวกับกระบวนการในการบริหารเงินทุนที่ได้มาเพื่อใช้ภายในชุมชนโดยมีข้อคำถามคือ

1) ก่อนที่จะได้รับเงินทุนมาท่านมีการวางแผนในการจัดการเงินหรือไม่อย่างไรเป็นคำถามเปิดให้ตอบ

2) ใครเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บเงิน จ่ายเงิน เป็นคำถามเปิดให้ตอบ

3) ระเบียบที่ใช้ในการนำเงินมาใช้มีอะไรบ้างและทุกครั้งสามารถทำตามระเบียบที่วางไว้หรือไม่

4) มีการเก็บเงินกันอย่างไร เช่น ฝากสหกรณ์ หรือฝากธนาคาร และมีการตรวจสอบกันอย่างไรและใครเป็นผู้รับผิดชอบ

5) การเบิกเงิน นำเงินมาใช้จ่าย มีความสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส ความสามารถในพลิกแพลงหรือยืดหยุ่นการใช้เงินทุนได้อย่างคล่องแคล่ว สร้างความพอใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินของชุมชน ได้มากน้อยเพียงใด

ส่วนประเด็นคำถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามจะถามในแบบสอบถาม 2 ชุด คือตอนที่ 14 และตอนที่ 16 ในแบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และตอนที่ 10 และตอนที่ 12 ในแบบสอบถามสำหรับสมาชิก กลุ่ม/องค์กรชุมชน ประเด็นคำถามคือ

1) ในกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีการแบ่งความรับผิดชอบกันในการทำงานชัดเจนหรือไม่ให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คะแนนคือมีการแบ่งความรับผิดชอบชัดเจนน้อยและ 10 คะแนนคือมีระดับความรับผิดชอบในการทำงานชัดเจนมาก

2) ในกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้นำหรือสมาชิกกลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงินอยู่ในระดับใดให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คะแนนคือมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงินน้อยและ 10 คะแนนคือมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงินมาก

3) ในกลุ่ม/องค์กรชุมชนผู้นำหรือสมาชิกเคยทำงานด้านการบริหารการเงินให้ระบุเป็นจำนวนปี

4) ท่านสามารถตรวจสอบการใช้จ่ายในกลุ่มได้ให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คะแนนคือมีระดับการตรวจสอบได้ของชุมชนน้อยและ 10 คะแนนคือมีระดับความสามารถในการตรวจสอบการใช้จ่ายของชุมชนมาก

5) เงินในกลุ่มสามารถสลับสับเปลี่ยนและนำมาใช้ทดแทนกันได้ในแต่ละโครงการตามความเหมาะสมและจำเป็นให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คะแนนคือมีระดับความสามารถทดแทนกันได้ของเงินทุนในชุมชนน้อยและ 10 คะแนนคือมีระดับความสามารถในการทดแทนกันได้ของเงินทุนในชุมชนมาก

6) ให้ระบุความพึงพอใจในการทำงานในหน้าที่ของท่านให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คะแนนคือมีระดับความพื่อน้อยและ 10 คะแนนคือมีระดับความพอใจมาก

3.4.7 ผลของการนำเงินมาใช้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย

ประเด็นที่จะถามคือ ผลของการนำเงินทุนมาใช้เป็นไปตามเป้าหมายที่องค์กรชุมชนกำหนด และก่อให้เกิดความพึงพอใจกับสมาชิกชุมชน สมาชิกกลุ่ม และสมาชิกองค์กรที่มีอยู่ใน

ชุมชน ในที่นี้เช่น การทำให้สมาชิกดังกล่าวเกิดความพอใจและได้รับผลตามที่สมาชิกเหล่านั้นคาดหวังไว้โดยมีข้อคำถามคือ

1) ผลของการนำเงินทุนที่รวบรวมมาได้มาใช้สามารถใช้ได้ตรงกับความต้องการที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น

2) ระดับการได้รับความพึงพอใจจากการนำเงินทุนที่รวบรวมมาได้ของชุมชนมาใช้มีหรือไม่อย่างไร

ส่วนประเด็นคำถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามจะถามในแบบสอบถาม 2 ชุด คือตอนที่ 16 ในแบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และตอนที่ 12 ในแบบสอบถามสำหรับสมาชิก กลุ่ม/องค์กรชุมชน ประเด็นคำถามคือ

1) ในกลุ่ม/องค์กรชุมชนสมาชิกกลุ่มได้รับผลประโยชน์จากเงินทุนของกลุ่มให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คะแนนคือระดับการได้รับผลประโยชน์ของคนในกลุ่มน้อยและ 10 คะแนนคือมีระดับการได้รับผลประโยชน์ของคนในกลุ่มมาก

2) การนำเงินมาใช้จ่ายตรงกับแผนที่วางไว้ (จำนวนเงินครบและไม่ล่าช้า) ให้คะแนน 0 -10 คะแนน โดยที่ 0 คะแนนคือระดับการใช้จ่ายเงินได้ตรงกับวัตถุประสงค์น้อยและ 10 คะแนนคือมีระดับความสามารถในการใช้จ่ายเงินได้ตรงกับวัตถุประสงค์มาก

3) เงินในกองทุนของกลุ่มของท่านควรนำไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง และในความเป็นจริงได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด ให้คะแนน 0-10 โดยที่ 0 คือไม่ได้ประโยชน์เลย จนถึง 10 คือได้ประโยชน์เต็มที่ และที่ท่านให้คะแนนดังกล่าวท่านใช้อะไรหรือดูจากอะไรเป็นหลักเป็นคำถามเปิด

3.5 การทดสอบความถูกต้องของมาตรวัด

งานวิจัยในครั้งนี้อาจทดสอบความถูกต้องสองวิธีคือ

1) การทดสอบความถูกต้องในเนื้อหา ทดสอบโดยการทบทวนวรรณกรรม และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแนวความคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงนั้นได้กล่าวไว้แล้วในบทการทบทวนวรรณกรรมไม่ว่าจะเป็น ประดิษฐ์ สุนทรสวัสดิ์ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสภาตำบลในการพัฒนาชนบท ปี 2536 จำนง สมประสงค์ ที่ศึกษาเรื่องระบบออมทรัพย์ที่บ้านจิวดอน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครและในรายงานวิจัยเรื่องการประเมินผลประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินอุดหนุนองค์การบริหารส่วนตำบลของไชยา ยิ้มวิไล และเมื่อนำมาประมวลเข้ากับแนวคิดเรื่องการบริหารการเงินแล้ว ต่างเห็นพ้องต้องกันไปในทางเดียวกันว่าผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารเงินทุนของ

ชุมชน ดังนั้น ผู้นำน่าจะมีความสัมพันธ์กับมาตรวัดความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบบวกหรือลบ โดย ผู้นำประกอบไปด้วย 5 ตัวแปรคือ คุณสมบัตินำ ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน ประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงิน ความซื่อสัตย์ โปร่งใส ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และระดับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน โดยรายละเอียดของการสร้างมาตรวัดได้อธิบายไว้ในหัวข้อ 3.4 เรื่องการสร้างมาตรวัด

จากแนวคิดที่กล่าวมาว่า คนมีความสัมพันธ์กับระดับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน การทดสอบจึงกำหนดให้ และ ระดับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน เป็นตัวแปรตาม และ คนเป็นตัวแปรอิสระ เทคนิคที่ใช้ในการทดสอบในครั้งนี้คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุ

แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ

$$\begin{aligned} \text{EFFIC} &= a_0 + a_1 \text{LEADER} + a_2 \text{KNOWLEDG} + a_3 \text{EXP} \\ &\quad + a_4 \text{TRANPACY} + a_5 \text{UNITYS} \end{aligned} \quad \dots\dots\dots(3.1)$$

โดยที่

EFFIC	= ระดับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน
LEADER	= คุณสมบัตินำ
KNOWLEDG	= ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน
EXP	= ประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงิน
TRANPACY	= ความซื่อสัตย์ โปร่งใส
UNITYS	= ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
$a_0, \dots, a_5$	= ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์โดยที่ a_0 = ค่าคงที่

ตารางที่ 3.2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	จำนวน ตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน	72	4.77	2.53	8.85	0.00
ความซื่อสัตย์โปร่งใส	71	5.29	1.98	10.00	0.00
ความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงิน	62	5.50	1.47	9.53	2.50
คุณสมบัติของผู้นำ	72	7.71	1.16	9.46	4.00
ประสบการณ์	72	1.93	3.11	10.00	0.00
ความเป็นเอกภาพของชุมชน	72	7.83	1.43	10.00	3.00

จากผลที่ได้จะเห็นว่าระดับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.77 คะแนน ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพปานกลางไม่มากหรือน้อยเกินไป

ส่วนตัวแปรอิสระได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำ ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน ประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงิน ความซื่อสัตย์ โปร่งใสความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นั้น ทุกตัวแปรมีความคล้ายคลึงของข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างที่เก็บมาดังจะเห็นได้จากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่อยู่ระหว่าง 0- 1.90 จะมีก็แต่ประสบการณ์ในการบริหารการเงินที่มีความแตกต่างมากกว่าตัวแปรอื่นคือประมาณ 3.11 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้สึกถึงความเป็นเอกภาพหรือความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนค่อนข้างมากเนื่องจากมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.83 คะแนนจาก 10 คะแนน และคุณสมบัติความเป็นผู้นำที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 7.71 คะแนนจาก 10 คะแนน ในขณะที่ความมีประสบการณ์ในด้านการบริหารเงินน้อยมากส่วนใหญ่ไม่มีหรือมีก็ไม่เกิน 2 ปี ส่วน คุณสมบัติของผู้นำ ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน และความซื่อสัตย์โปร่งใส นั้นมีคะแนนเฉลี่ยประมาณ 5 คะแนนจาก 10 คะแนนจัดว่าอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ในด้านการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามนั้นมีความสัมพันธ์แสดงค่าด้วยสมการดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{EFFIC} &= 5.061 - 4.181\text{E-}02 \text{ LEADER} + 0.341 \text{ KNOWLEDG} - 0.123 \text{ EXP....(3.2)} \\
 &\quad (2.337) \quad (-.0142) \quad (1.499) \quad (-1.271) \\
 &\quad + 0.133 \text{ TRANPACY} - 0.263 \text{ UNITYS} \\
 &\quad (0.658) \quad (-1.053)
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.118, \quad F = 1.469, \quad \text{SigF} = 0.022$$

ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ถึงเพียงร้อยละ 11.8 ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้งหมดนั้น ลักษณะของผู้นำและความเป็นเอกภาพของชุมชนเท่านั้นที่ไม่สามารถอธิบายความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินได้นอกนั้นได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำ ความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน ประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงิน ความซื่อสัตย์ โปร่งใส นั้นสามารถอธิบายความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยที่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงิน ความซื่อสัตย์โปร่งใสมีผลในเชิงบวกกับความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงิน ยิ่งผู้นำมีความรู้ความเข้าใจ หรือ มีความซื่อสัตย์โปร่งใสมากเท่าไร การบริหารการเงินของชุมชนยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ในขณะที่ ประสบการณ์ด้านการบริหารการเงินมีความสัมพันธ์กับความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินในเชิงลบ ยิ่งมีประสบการณ์ในการบริหารการเงินมากขึ้นเท่าไรการบริหารการเงินในชุมชนยิ่งมีประสิทธิภาพลดลง ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการที่ผลเป็นเช่นนี้แทนที่ที่ยังมีประสบการณ์มากยิ่งทำให้การบริหารการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้นอาจเป็นเพราะประสบการณ์ที่ได้นั้นส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์บริหารการเงินในภาคเอกชน หรือส่วนตัวทั้งนั้นซึ่งพื้นฐานของการบริหารการเงินจะแตกต่างจากพื้นฐานการบริหารการเงินที่ต้องพึ่งปัจจัยแวดล้อมที่ต่างกันและไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรอย่างเดียวนั่น

อย่างไรก็ตามนับว่า คน มีความสัมพันธ์ทางสถิติต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงิน จึงสรุปได้ว่า ผลที่ได้จากการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีที่ใช้ทดสอบ แสดงว่า ตัวสร้าง (คะแนนความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน) สร้างขึ้นมาอย่างถูกต้องสอดคล้องกับทฤษฎีที่ใช้ในการทดสอบ

2) การทดสอบความถูกต้องในตัวสร้าง ซึ่งเป็นการตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการทางสถิติ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2542: 211-226) กล่าวไว้ว่าการทดสอบแบบนี้สำคัญมากเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับความถูกต้องในเนื้อหา (รายการที่นำมาสร้าง) และความถูกต้องในการทำนาย

สำหรับตัวสร้างที่ใช้ในการทดสอบในที่นี้คือ ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นหลักในการศึกษาจึงจัดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนนี้ได้มาจากการนำคำถามทั้งหมด 14 คำถามที่กล่าวมาแล้วตั้งแต่หัวข้อที่ 3.4.5 ถึงหัวข้อที่ 3.4.7 มารวมกัน และจากการทดสอบด้วยวิธี

การทางสถิตินั้นสามารถแสดงค่าความเชื่อถือได้ (Alpha) = 0.858 ซึ่งมีค่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ถือเป็นมาตรฐานใช้ได้

3.6 กลุ่มประชากรตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 40 ราย 2) ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรชุมชน จำนวน 110 ราย และ 3) สมาชิกกลุ่มหรือองค์กรชุมชน จำนวน 214 ราย และ 4) ประชาชน 645 ราย รวมทั้งหมด 412 ราย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 ร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ			
	ผู้นำท้องถิ่น	ผู้นำกลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม	ประชาชน
	(40 ราย)	(110 ราย)	(214 ราย)	(412 ราย)
เพศ				
หญิง	2.50	58.30	76.10	61.60
ชาย	97.50	41.70	23.90	38.80
ระดับการศึกษา				
ต่ำกว่าประถม 4	0.00	0.90	1.90	4.20
ประถม 4	17.50	42.60	42.30	40.30
ประถม 6	7.50	10.20	20.20	23.90
มัธยมต้น	30.00	20.40	18.80	12.30
มัธยมปลาย,ปวช.	35.00	19.40	13.60	11.90
อนุปริญญา,ปวส.	5.00	1.90	1.40	2.80
ปริญญาตรี	5.00	4.60	1.90	3.90
สูงกว่าปริญญาตรี	0.00	0.00	0.00	0.70

ตารางที่ 3.3 ร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ			
	ผู้นำท้องถิ่น (40 ราย)	ผู้นำกลุ่ม (110 ราย)	สมาชิกกลุ่ม (214 ราย)	ประชาชน (412 ราย)
อาชีพหลัก				
ทำนา/ทำไร่	72.50	60.60	61.50	61.00
ค้าขาย	17.50	17.40	8.70	9.70
รับจ้าง	2.50	7.30	13.00	12.90
แม่บ้าน	0.00	2.80	5.30	2.70
ข้าราชการ	5.00	2.80	2.40	3.80
นักเรียนนักศึกษา	0.00	0.00	0.50	5.20
เลี้ยงสัตว์	0.00	0.90	1.40	0.60
อื่นๆ	2.50	5.50	7.20	3.30
อาชีพรอง				
รับจ้าง	29.20	22.70	32.30	24.70
ค้าขาย	20.80	13.30	12.20	16.20
เลี้ยงสัตว์	20.80	21.30	7.30	9.80
ทำนาทำไร่	8.40	13.30	12.80	8.80
ไม่มีอาชีพเสริม	0.00	6.70	1.20	0.30
อื่นๆ	20.80	22.70	34.20	40.20
อำเภอ				
เขตอำเภอเมือง	47.50	49.10	50.90	48.80
เขตอำเภออื่นๆ	52.50	50.90	49.10	51.20
ตำบล				
เขาสามยอต	5.00	4.60	6.50	6.40
โคกกระเทียม	7.50	2.80	6.50	6.20
ท่ามะนาว	5.00	4.60	3.70	5.90
ม่วงค่อม	7.50	5.50	4.70	6.70
ท่าทอง	5.00	10.10	8.40	6.20
ไผ่ยอดอน	5.00	6.40	7.00	6.70
บึงกอก	7.50	7.30	7.90	6.20

ตารางที่ 3.3 ร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ			
	ผู้นำท้องถิ่น	ผู้นำกลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม	ประชาชน
	(40 ราย)	(110 ราย)	(214 ราย)	(412 ราย)
ชุมแสงสงคราม	7.50	7.30	7.00	6.20
ปากนคร	7.50	7.30	5.60	5.90
ปากพูน	5.00	7.30	5.10	6.70
ท่าศาลา	7.50	7.30	6.50	6.50
สระแก้ว	7.50	8.30	7.00	5.60
ห้วยบง	7.50	6.40	7.50	6.20
ควางโจน	5.00	5.50	5.10	6.20
หนองตุม	5.00	5.50	6.10	6.20
นาเลียว	5.00	3.70	5.10	6.20

ตารางที่ 3.4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ			
	ผู้นำท้องถิ่น	ผู้นำกลุ่ม	สมาชิกกลุ่ม	ประชาชน
	(40 ราย)	(110 ราย)	(214 ราย)	(412 ราย)
ตำแหน่งในหมู่บ้าน				
ผู้ใหญ่บ้าน	62.50	0.00	0.00	0.00
กำนัน	30.00	0.00	0.00	0.00
อื่นๆ	7.50	0.00	0.00	0.00
กลุ่มที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก				
กลุ่มออมทรัพย์	0.00	44.50	41.60	0.00
กลุ่มสตรี (กพสม.)	0.00	25.50	18.70	0.00
กลุ่มอาชีพสตรี	0.00	22.70	18.70	0.00
กลุ่มอาชีพ	0.00	17.30	22.40	0.00
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	0.00	6.40	7.00	0.00
กลุ่มอื่นๆ	0.00	34.50	20.10	0.00

ตารางที่ 3.4 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ลักษณะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
อายุ				
อายุของผู้นำท้องถิ่น	48.30	7.04	62.00	33.00
อายุของผู้นำกลุ่ม	45.65	10.89	90.00	18.00
อายุของสมาชิกกลุ่ม	42.20	10.56	74.00	18.00
อายุของประชาชน	46.63	14.44	82.00	12.00
รายได้ (ต่อปี)				
รายได้ของผู้นำท้องถิ่น	132,091	174,319.00	990,000	5,000.00
รายได้ต่อปีของผู้นำกลุ่ม	54,042.31	49,069.99	312,000	0.00
รายได้ต่อปีของสมาชิก	47,503.00	48,067.43	360,000	0.00
รายได้ของประชาชน	48,543.92	74,424.60	816,000	0.00
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน				
ผู้นำท้องถิ่น	41.30	10.94	62.00	33.00
ผู้นำกลุ่ม	36.22	14.70	69.00	4.00
สมาชิกกลุ่ม	34.41	14.03	65.00	1.00
ประชาชน	35.53	17.35	79.00	1.00
จำนวนกลุ่มเข้าร่วม				
ผู้นำกลุ่ม	1.58	0.84	4.00	1.00
สมาชิกกลุ่ม	1.29	0.58	4.00	1.00

3.6.1 ลักษณะของกลุ่มประชากรตัวอย่าง

ประชากรตัวอย่างทั้งหมดนั้นมีอายุเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันทั้งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและประชาชน คือ 48 ปี 46 ปี 42 ปี และ 44 ปี ตามลำดับ และค่อนข้างจะมีความคล้ายคลึงกันในกลุ่มตัวอย่างเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเป็นเพศหญิงเสียเป็นส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและประชาชน ยกเว้นผู้นำท้องถิ่นที่เป็นเพศชายเกือบทั้งหมด ในจำนวนนี้ร้อยละ 60 เป็นผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 40 เป็นกำนัน

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เข้าใจว่าเพศหญิงเข้าไปมีบทบาทมาก การเข้าร่วมกลุ่มอาทิ กลุ่มสตรีแม่บ้านที่รวมกลุ่มหาอาชีพเสริม ประดิษฐ์สินค้าออกขายเพื่อหารายได้มาเสริมจากอาชีพหลัก

กลุ่มตัวอย่างที่เก็บมาจาก 4 จังหวัดจาก 4 ภาค คือ พิษณุโลก ชัยภูมิ ลพบุรี และ นครศรีธรรมราช นั้นเก็บมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันโดยจังหวัดที่สามารถเก็บตัวอย่างได้มากที่สุด คือ จังหวัดพิษณุโลก และน้อยที่สุดคือ จังหวัดลพบุรี โดยทั้ง 4 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขต อำเภอเมืองและเขตอำเภออื่นๆ ที่ไม่ใช่อำเภอเมืองมีสัดส่วนพอๆ กัน และหากพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่เก็บจากระดับตำบล ทั้ง 16 ตำบล ก็มีสัดส่วนใกล้เคียงกันตรงตามกรอบการสุ่มตัวอย่าง

สำหรับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย ยกเว้นในส่วนของผู้นำท้องถิ่นมีเพียงร้อยละ 2.5 เท่านั้นที่เป็นเพศหญิง ส่วนระดับการศึกษาเกือบครึ่งจะมีระดับการศึกษาประถม 4 รองลงมาเป็นประถม 6 มัธยมต้น มัธยมปลาย ตามลำดับมีเพียงส่วนน้อยที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาขึ้นไป ซึ่งค่อนข้างเหมือนกันทั้งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนสมาชิกกลุ่มและประชาชน ยกเว้นผู้นำท้องถิ่นที่การศึกษาโดยส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 60) จะอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ คืออยู่ระดับ มัธยมต้นไปจนถึง มัธยมปลาย และปวส. ส่วนในกลุ่มอื่นๆ จะมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมัธยมต้นเท่านั้น

ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน และประชาชน ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เฉลี่ยแล้วประมาณ 41 ปี 36 ปี 34 ปี และ 35 ปี ตามลำดับ ซึ่งเมื่อเทียบกับอายุเฉลี่ยที่ประมาณ 40 กว่าปี จึงคาดว่าส่วนใหญ่น่าจะอยู่อาศัยในชุมชนมาตั้งแต่เด็กหรือตั้งแต่แรกเกิด โดยมีความแตกต่างกันพอสมควรในกลุ่มตัวอย่างเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเทียบกับค่าเฉลี่ย

สำหรับอาชีพและรายได้เฉลี่ยของทั้งกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน และประชาชน นั้นส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำนา ทำไร่ รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย และรับจ้าง ในขณะที่เดียวอาชีพรองหรืออาชีพเสริมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มได้ระบุว่ารับจ้างมากที่สุด (ประมาณร้อยละ 3-20) รายได้เฉลี่ยจะใกล้เคียงกันระหว่างกลุ่มผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน และประชาชน คืออยู่ที่ปีละประมาณ 47,000 บาท ถึง 54,000 บาท หรือประมาณ 4,200 บาทต่อเดือน แต่รายได้เฉลี่ยของผู้นำท้องถิ่นจะมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ 132,091 บาทต่อปีหรือ 11,008 บาทต่อเดือนลำดับ ซึ่งรายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดแม้ว่าจะอยู่ใน

เกณฑ์ที่ดีพอสมควร แต่เมื่อพิจารณาถึงค่าเบี่ยงเบน- มาตรฐานค่อนข้างจะมีความแตกต่างกันสูงมากทั้งนี้เพราะทั้ง 4 กลุ่มตัวอย่างมีผู้ที่มีรายได้สูงสุดนับแสนบาทแต่มีบางรายไม่มีรายได้เลย

สำหรับการเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งถามเฉพาะผู้ที่ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ซึ่งให้กลุ่มตัวอย่างระบุว่าเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือผู้นำทั้งหมดก็กลุ่มนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้นำกลุ่มเข้าร่วมกลุ่มเฉลี่ย 2 กลุ่ม โดยมีผู้ที่เข้าร่วมสูงสุดถึง 4 กลุ่ม ส่วนสมาชิกกลุ่มเฉลี่ยเข้าร่วมประมาณ 1 กลุ่ม โดยมีผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกสูงสุดถึง 4 กลุ่มเช่นเดียวกัน โดยมีความแตกต่างกันพอสมควรในกลุ่มตัวอย่างเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกลุ่มที่ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมมากที่สุด คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประมาณร้อยละ 40 รองลงมาเป็นกลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพสตรีและกลุ่มอาชีพซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 20 ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มอื่น ๆ ที่กระจายกันออกไปในสัดส่วนไม่ถึงร้อยละ 10 อันประกอบด้วย กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน กลุ่มผู้ดูแลเด็ก (ศูนย์พัฒนาเด็กหรือ ศพด.) กลุ่มศูนย์สงเคราะห์ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มอาสาสมัครพัฒนาชุมชน กลุ่มร้านค้า เป็นต้น

3.6.2 ลักษณะประชากรตัวอย่างที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน

เมื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนตามตารางที่ 3.5 พบว่าผู้ที่มีหน้าที่หรือเกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินมีจำนวนมากกว่าผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินคือ ร้อยละ 62.2 ในจำนวนนี้เป็นผู้นำกลุ่ม ร้อยละ 23.6 และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 72 มีอายุเฉลี่ย 43 ปี โดยมีระดับอายุของกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดคือ 14 ปี และมากที่สุดคือ 74 ปี จัดว่าเป็นระดับที่แตกต่างกันมาก และมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพทำนาทำไร่เป็นส่วนใหญ่ และมีอาชีพรองคือ ค้าขาย รับจ้าง และทำหัตถกรรมที่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นทอผ้า รองมาเป็นทำผ้ามัดย้อม ไม้กวาด นางอวน กำไรจากหญ้าลิเภา ทั้งนี้มีรายได้เฉลี่ยที่ประมาณ 48,000 บาทต่อปีแม้ว่าจะไม่ต่ำมากแต่มีความแตกต่างของรายได้สูงมากเพราะส่วนใหญ่มีรายได้น้อย แต่ที่ทำให้ค่าเฉลี่ยไม่น้อยเพราะมีเพียงตัวอย่างบางคนที่มียาได้เฉลี่ยต่อปีสูงมากคือมีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 300,000 บาทต่อปี

จากข้อมูลข้างต้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีลักษณะส่วนบุคคลเหมือนกันทุกประการไม่ว่าจะเป็นระดับอายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ

ตารางที่ 3.5 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบต่อการบริหารการเงิน

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		อัตราส่วนร้อยละ			
สถานภาพผู้ให้ข้อมูล					
ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน		25.00			
สมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน		75.00			
เพศ					
ชาย		27.00			
หญิง		73.00			
ระดับการศึกษา					
ประถม 4		1.70			
ประถม 6		44.10			
มัธยมต้น		17.80			
มัธยมปลาย		17.80			
อนุปริญญา		14.00			
ปริญญาตรี		1.00			
อื่นๆ		3.60			
อาชีพหลัก					
ทำนาทำไร่		59.40			
ค้าขาย		12.20			
รับราชการ		1.40			
รับจ้าง		4.50			
อื่นๆ		22.50			
อาชีพรอง					
รับจ้าง		3.10			
ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน		9.40			
ค้าขาย		21.70			
เลี้ยงสัตว์		7.70			
อื่นๆ		44.10			
ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	
อายุ	43.00	2.15	74.00	14.00	
รายได้ต่อปี	48,190.29	2.36	360,000.00	0.00	
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	34.67	1.85	69.00	1.00	

ตารางที่ 3.6 ร้อยละของประเภทของการบริหารการเงิน

ประเภทของการบริหารการเงิน	ร้อยละ				
	พิษณุโลก	ชัยภูมิ	ลพบุรี	นครศรีธรรมราช	รวม
กลุ่มอาชีพ	1.48	1.61	3.34	1.73	8.16
กลุ่มออมทรัพย์	8.30	6.93	5.08	6.44	26.75
กลุ่มสตรี	1.61	2.35	1.85	1.24	7.05
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	0.74	0.62	0.37	0.62	2.35
กองทุนหมู่บ้าน	6.82	6.82	4.83	5.70	24.17
ธุรกิจชุมชน	3.35	3.72	4.83	2.73	14.63
ลานค้าชุมชน	7.56	1.98	3.35	4.09	16.98
รวม	29.86	23.92	23.67	22.55	

3.6.3 ข้อมูลกลุ่ม/องค์กรชุมชนในแต่ละจังหวัด

กลุ่ม/องค์กรชุมชนในแต่ละจังหวัดจากข้อมูลที่เก็บได้พบว่าการบริหารการเงินของชุมชนมีหลายรูปแบบทั้งที่เป็นการตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารการเงิน และการตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อหาเงินเข้าชุมชน และการบริหารการเงินอย่างไม่เป็นทางการเช่นการระดมทุนโดยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลการเงิน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ธุรกิจชุมชน และลานค้าชุมชน โดยกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือกลุ่มออมทรัพย์มีมากที่สุดที่จังหวัดพิษณุโลก และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือกลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจนซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีในจังหวัดพิษณุโลกมากที่สุดเช่นกัน ส่วนจังหวัดที่มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนเพื่อบริหารการเงินของชุมชนมากที่สุดคือจังหวัดพิษณุโลก และน้อยที่สุดคือจังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างไรก็ตามจำนวน และความหลากหลายของกลุ่ม/องค์กรชุมชนโดยรวมแล้วในแต่ละจังหวัดมีจำนวนและการกระจายตัวไม่แตกต่างกันมากนัก ดังตารางที่ 3.6

บทที่ 4

ลักษณะการบริหารการเงินของชุมชน

4.1 รูปแบบการบริหารการเงินของชุมชน

บทนี้จะเป็นการศึกษาสภาพความเป็นจริงของการบริหารการเงินของชุมชนในเรื่อง 1) โครงสร้างของชุมชนในเรื่องจำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชน สภาพทั่วไปของชุมชนและกลุ่ม/องค์กรชุมชน การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ในชุมชน 2) คนในชุมชนโดยแยกพิจารณาคุณสมบัติของผู้นำและสมาชิก 3) นโยบายของชุมชนและนโยบายของกลุ่ม/องค์กรชุมชน และ 4) สภาพแวดล้อมในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการอธิบายตารางจึงรวบรวมอธิบายข้อ 1) ข้อ 3) และข้อ 4) ก่อนเพราะเป็นเรื่องที่มีความใกล้เคียงกันหลังจากนั้นจึงแยกอธิบายข้อ 2) ในตอนสุดท้าย

การบริหารการเงินของชุมชนมีหลายวิธีหลายรูปแบบแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การใช้จ่ายเงินในชุมชนเป็นไปตามความต้องการของชุมชนที่กำหนดและตกลงกันเอาไว้ แต่วิธีการที่จะทำให้การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามความต้องการนั้นมีหลายรูปแบบ ซึ่งจากการหาข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 824 ตัวอย่างมี 324 ตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการเงินของชุมชนได้ตรงตามประเด็นที่ศึกษา โดยแสดงในตารางที่ 4.1 พบว่ารูปแบบที่ใช้ในการบริหารการเงินส่วนใหญ่ใช้การรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชนถึงร้อยละ 83.02 ที่เหลือประมาณร้อยละ 28.38 เป็นการบริหารการเงินแบบไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน เช่น อาจไม่มีการกำหนดว่าใครมีหน้าที่อะไรในกลุ่ม หรือ ไม่มีผู้นำอย่างเป็นทางการเป็นต้น ดังนั้นกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นนำมาศึกษามากกว่าเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีรูปแบบชัดเจนมีผู้นำกลุ่ม มีสมาชิกกลุ่ม มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนกว่า

ตารางที่ 4.1 ร้อยละของรูปแบบที่ใช้ในการบริหารการเงิน

รูปแบบที่ใช้ในการบริหารการเงิน	ร้อยละ
การจัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชนอย่างชัดเจน	
กลุ่มอาชีพ	15.30
กลุ่มออมทรัพย์	50.10
กลุ่มสตรี	13.21
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	4.40
การรวมตัวเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ไม่ชัดเจน	
ตลาดนัดชุมชน	6.70
การระดมทุน	11.4
การระดมทุนจากภายในชุมชน	5.22
การระดมทุนจากภายนอกชุมชน	4.70

เมื่อพิจารณาลึกลงไปในรูปแบบต่างๆ ของการบริหารการเงินจะพบว่าการจัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นมีหลายประเภทประเภทที่มีมากที่สุดคือกลุ่มออมทรัพย์คิดเป็นร้อยละ 50.10 ของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีความชัดเจนทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มอาชีพและกลุ่มสตรี และที่น้อยที่สุดคือกลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน เหตุผลนั้นเนื่องจากกลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างชัดเจนในวัตถุประสงค์ว่าจะต้องจัดตั้งขึ้นเพื่อนำเงินของชุมชนมาบริหารไม่ว่าจะเป็นเพื่อระดมทุน เพื่อเพิ่มทุน และเพื่อบริหารและจัดสรรเงินทุนคืนแก่สมาชิกและชุมชน แต่ในกลุ่มอื่นๆ แม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารเงินของชุมชนแต่ก็มีวัตถุประสงค์หลักอื่นๆ ด้วยเช่น กลุ่มอาชีพเป็นกลุ่มที่เพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกและชุมชนเป็นการเพิ่มเงินทุนก็จริงแต่ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกและคนในชุมชนมีอาชีพและมีรายได้ ส่วนกลุ่มสตรีก็เช่นเดียวกัน และแม้ว่ากลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจนจะมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการจัดการเงินก็จริงแต่กลุ่มดังกล่าวมุ่งเน้นไปเพื่อช่วยเหลือผู้ยากจนซึ่งไม่ใช่คนทั้งหมดของชุมชนจึงไม่เป็นที่นิยม และจากการศึกษายังพบอีกว่าในกลุ่มต่างๆ ที่ก่อตั้งขึ้นนั้นจะมีทั้งกลุ่มที่มีทั้งผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม เภรัญญิก ครบ และกลุ่มที่มีเพียงผู้นำ และสมาชิก ทั้งนี้กลุ่มที่มีครบทั้ง 3 องค์ประกอบจะมีมากกว่ากลุ่มที่ผู้นำเป็นผู้ดูแลเรื่องการเงินเองเล็กน้อยคือมากกว่าร้อยละ 3 ของทั้งหมด อย่างไรก็ตามในข้อมูลที่ศึกษามากการแบ่งประเภทกลุ่มยังมีมากกว่าที่นำเสนอเช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มเกษตรกร แต่กลุ่มเหล่านี้ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารการเงินของชุมชนและคิดเป็นจำนวนน้อยมาก ดังจะได้อธิบายในตารางที่ 4.2 ต่อไป

ในรูปแบบการบริหารการเงินที่เป็นการรวมตัวเป็นกลุ่มที่ไม่ชัดเจนนั้นเมื่อนำมาศึกษากับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดพบว่าเป็นตลาดนัดชุมชนคือร้อยละ 6.70 เหตุผลที่มีจำนวนน้อยเพราะกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการเงินทุนที่ชัดเจนกว่าการรวมตัวแบบอื่นๆ ส่วนตลาดนัดชุมชนนั้นแทบจะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้าขายกันภายในชุมชนทำให้เงินทุนหมุนสะพัดในชุมชนเท่านั้น

ส่วนการบริหารการเงินที่ไม่ได้เข้าข่าย 2 รูปแบบแรกคือการระดมทุนซึ่งการระดมทุนแม้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งในการบริหารการเงินแต่ที่ผู้เขียนแยกออกมาเป็นรูปแบบที่ 3 นี้เนื่องจากมีการระดมทุนลักษณะหนึ่งที่ไม่เป็นทางการไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนว่าจะระดมทุนไปเพื่ออะไรแต่มีการรวมเงินทุนเป็นครั้งๆ ไปโดยรวบรวมไว้ที่ผู้นำชุมชน หรือผู้นำคนใดคนหนึ่งที่เป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นที่นับถือในชุมชน ซึ่งแบ่งเป็นการระดมทุนจากภายในชุมชน เช่นการเรียกรายเงินเพื่อก่อสร้างวัด สร้างศาลาการเปรียญ และการระดมทุนจากภายนอก เช่น การขอขบประมาณสร้าง สะพาน ชุมมถนน หรือสาธารณูปโภคต่างๆ ทั้งนี้ทั้งนั้นการระดมทุนทั้ง 2 รูปแบบใกล้เคียงกันไม่ต่างกัน

จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า แม้ว่ารูปแบบการบริหารการเงินของชุมชนมีหลายลักษณะ แต่ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดจะให้การจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนเนื่องจากมีความสมบูรณ์ในเรื่องของโครงสร้างการจัดการ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนคือเพื่อจัดการเงินทุนให้กับชุมชน และตอบสนองต่อคนทุกกลุ่มหรือส่วนใหญ่ในชุมชน ส่วนรูปแบบการรวมตัวเป็นกลุ่มธุรกิจ หรือการระดมทุนนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือตอบสนองได้เพียงบางส่วนของการบริหารการเงินในชุมชนเท่านั้นหรืออาจเป็นการบริหารการเงินขั้นพื้นฐานที่จะพัฒนามาเป็นการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนดังนั้นการที่จะศึกษาให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนจึงควรมุ่งศึกษาไปยังกลุ่ม/องค์กรชุมชนข้างต้น

4.2 ลักษณะของการบริหารการเงินในชุมชน

จากการเก็บข้อมูลในเรื่องของการบริหารการเงินและทราบว่าการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนเป็นรูปแบบการบริหารการเงินที่มีโครงสร้างและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและมีความหลากหลายทั้งในกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจึงเป็นประเด็นที่จะศึกษาเรื่องการบริหารการเงินของชุมชน

ตารางที่ 4.2 ร้อยละของลักษณะของชุมชนและกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นรูปแบบของการบริหารการเงิน

ลักษณะของชุมชนและกลุ่ม/องค์กรชุมชน	ร้อยละ
ประเภทของกลุ่ม	
กลุ่มอาชีพ	18.44
กลุ่มออมทรัพย์	60.33
กลุ่มสตรี	15.92
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	5.31
ประเภทของการได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน	
ได้จากแหล่งเงินทุนภายในชุมชนอย่างเดียว	11.5
ได้จากแหล่งเงินทุนภายนอกชุมชนอย่างเดียว	7.0
ได้จากทั้งแหล่งเงินทุนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน	34.3
ไม่ชัดเจนว่าได้จากแหล่งใด	47.2
ประเภทของผู้มีหน้าที่ดูแลด้านการเงิน	
ผู้นำเป็นผู้ดูแลด้านการเงินของกลุ่ม	18.5
สมาชิกเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลด้านการเงินของกลุ่ม	20.3
ผู้นำและสมาชิกร่วมกันดูแล	61.2
มีการแบ่งความรับผิดชอบอย่างชัดเจน	65
สมาชิกมีความรู้และเคยทำงานเรื่องการเงิน	54.5
ผู้นำให้ความสำคัญกับการเพิ่มเงินทุนในกลุ่ม	64
วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชน	
เพื่อบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนอย่างเดียวโดยตรง	35.19
เพื่อสร้างเสริมอาชีพโดยมีการบริหารจัดการเงินทุนเป็นผลพลอยได้	50.02
ไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน	14.79
การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	70.3
การแก้ไขปัญหา	57.9
การดูงาน	68.3
การร่วมกันทำการค้า	30.3
การกุ๊ยม	18.0
การแลกเปลี่ยนอุปกรณ์และเทคโนโลยี	20.9
การร่วมมือกันต่อรองกับหน่วยงานราชการ	23.9
การร่วมมือกันจัดประชุม	59.1
สภาพแวดล้อมของกลุ่ม	
ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากชุมชนอื่น	55.2
ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ	58.5

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของลักษณะของกลุ่ม/
องค์กรชุมชนที่เป็นรูปแบบของการบริหารการเงินของชุมชน

ลักษณะกลุ่ม/องค์กรชุมชน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
ระดับความสะดวกรวดเร็วของการระดมทุน				
ภายในกลุ่ม/องค์กรชุมชน	5.51	1.32	10.00	1.47
ภายนอกชุมชน	5.07	1.18	10.00	1.25
ระดับความชัดเจนของโครงสร้างในการ				
แบ่งความรับผิดชอบในการทำงาน	5.94	1.36	10.00	1.67
ระดับการมีส่วนร่วมในชุมชน	6.63	1.65	10.00	2.4
ระดับการให้ความสำคัญกับการให้ความรู้	5.62	1.49	9.00	1.50
ในชุมชน				
ระดับการให้ความสำคัญของนโยบายใน	5.94	1.22	10.00	2.00
ชุมชนต่อการบริหารการเงิน				
จำนวนครั้งที่กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการ	11.60	3.45	48.00	0.00
บริหารการเงินในชุมชน				
ระดับการช่วยเหลือกันระหว่างชุมชน	2.72	2.43	8.00	0.00
ระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ	6.67	1.47	10.00	1.47
ระดับเศรษฐกิจในชุมชน	1.90	0.58	4.00	0.00
ระดับความพอใจของผลการนำเงินมาใช้				
ระดับความสามารถในการตรวจสอบการใช้	5.91	1.31	10.00	2.00
จ่ายในกลุ่ม				
การได้รับประโยชน์ของสมาชิก	5.85	1.26	10.00	2.00
สามารถใช้เงินได้ตรงตามวัตถุประสงค์	5.89	1.23	10.00	2.00
ความสามารถใช้เงินทุนทดแทนกันได้	5.41	1.24	10.00	0.00

ประเภทของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนที่มีมากเป็นอันดับ
หนึ่งได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์คิดเป็นร้อยละ 60.34 ของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการ
เงินของชุมชนทั้งหมด จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มพบว่า มีทั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

และกลุ่มธนาคารหมู่บ้าน รองมาเป็นกลุ่มอาชีพและกลุ่มสตรี น้อยที่สุดคือกลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน ตามลำดับ

ในเรื่องของแหล่งเงินทุนของแต่ละกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่กล่าวมานั้นแม้ว่าส่วนใหญ่จะไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่ามีแหล่งเงินทุนที่ใด แต่เท่าที่ได้ข้อมูลมาพบว่าส่วนใหญ่จะได้แหล่งเงินทุนทั้งจากภายในชุมชนที่อาศัยอยู่ และจากภายนอกชุมชนซึ่งในที่นี้หมายถึงจากหน่วยงานราชการ หรือส่วนกลางคือร้อยละ 34.3 รองมาคือได้รับเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในชุมชนอย่างเดียว และน้อยที่สุดคือได้รับเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกชุมชนอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 11.5 และ 7 ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อวัดถึงระดับของความสะดวกรวดเร็วของการระดมทุนแล้วพบว่ามีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันมากคือประมาณ 5 คะแนน

สำหรับโครงสร้างการทำงานในชุมชนนั้นส่วนใหญ่จะมีการทำงานแบบแบ่งความรับผิดชอบชัดเจนว่าใครทำหน้าที่อะไรในกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นกล่าวคือประมาณร้อยละ 65 ของกลุ่ม/องค์กรทั้งหมดและในกลุ่มที่มีการแบ่งความรับผิดชอบนั้นหากวัดเป็นระดับจัดว่ามีความรับผิดชอบกันอยู่ในเกณฑ์ปานกลางคือประมาณ 5 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนนตามตารางที่ 4.2 และตารางที่ 4.3

ส่วนโครงสร้างของกลุ่ม/องค์กรชุมชนในเรื่องของคนนั้นร้อยละ 54.5 หรือประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่ม/องค์กรชุมชนทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน แต่ในระดับของความรู้นั้นจะได้อธิบายต่อไปในเรื่องของลักษณะส่วนบุคคล และผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการหาเงินเพิ่มทุนให้กับกลุ่มกล่าวคือประมาณร้อยละ 64 ตามตารางที่ 4.2

ด้านโครงสร้างนั้นสิ่งที่วัดจะประกอบด้วย ความชัดเจนของการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลเรื่องการเงินของชุมชนและของกลุ่มที่ผู้นำและสมาชิกกลุ่มร่วมกันรับผิดชอบจะมีมากที่สุดคือร้อยละ 61.2 ของกลุ่ม/องค์กรชุมชน ส่วนกลุ่มที่มีเฉพาะผู้นำกลุ่มเท่านั้นที่ต้องดูแลเรื่องการบริหารการเงิน และกลุ่มที่มีเฉพาะสมาชิกกลุ่มเท่านั้นที่ต้องดูแลเรื่องการบริหารการเงินนั้นมีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มที่ร่วมกันดูแลระหว่างผู้นำและสมาชิกคือร้อยละ 18.5 และ 20.3 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการดูแลเรื่องการเงินนั้นส่วนใหญ่จะต้องอาศัยคนดูแลมากกว่า 2 คน และต้องสามารถเจรจากับส่วนงานราชการเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ว่าการอำเภอ และศาลากลางจังหวัด และเจรจากับคนในกลุ่มจึงต้องอาศัยทั้งผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มเป็นส่วนใหญ่

การบริหารการเงินจึงสะดวกรวดเร็วและตรงกับความต้องการของคนในกลุ่ม ส่วนระดับของความชัดเจนของโครงสร้างชุมชนนั้นเมื่อสำรวจแล้วพบว่าคนในชุมชนเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง คือมีระดับคะแนนเฉลี่ย 5.94 ตามตารางที่ 4.2 และตารางที่ 4.3

การพิจารณาการบริหารการเงินของชุมชนด้านโครงสร้างของชุมชนอีกเรื่องที่สำคัญคือการมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ในชุมชนของคนในชุมชนซึ่งผลการสำรวจพบว่าคนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนที่อยู่มีระดับการมีส่วนร่วมได้แก่การประชาคม การสื่อสาร การกระจายข่าวสารในชุมชน สูงกว่าที่คาดหวังไว้เล็กน้อยคือมีคะแนนเฉลี่ย 6.63 คะแนน ส่วนระดับการเรียนรู้ในชุมชนที่ศึกษานั้นพบว่าคนในชุมชนเห็นว่าแม้ไม่มีการจัดการอบรมหรือเปิดสอนเรื่องการบริหารการเงินอย่างชัดเจน แต่ก็มี การชี้แจงแนะนำเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้บริหารหรือเข้าร่วมในกลุ่มต่างๆ อย่างกลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มอาชีพอื่นๆ อยู่ตลอดเวลา ระดับคะแนนที่ลงความเห็นจึงอยู่ระดับปานกลางกล่าวคือมีระดับคะแนนเฉลี่ย 5.62 และอยากให้มีการเรียนการสอนการอบรมให้ความรู้ อย่างเป็นทางการมากกว่านี้ตามตารางที่ 4.2 และตารางที่ 4.3

เมื่อศึกษาเรื่องนโยบายของชุมชนนั้นเริ่มจากเรื่องจำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อการบริหารการเงินแม้จะวัดไม่ได้เป็นจำนวนที่แน่นอนแต่สามารถวัดระดับคะแนนได้จากการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มเพราะคิดเป็นประมาณร้อยละ 85.21 ของการบริหารการเงินในชุมชน ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีวัตถุประสงค์หลากหลายมากไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการออมทรัพย์ เพื่อเพิ่มรายได้ เพิ่มอาชีพ การทำตามกลุ่ม/องค์กรของชุมชนอื่น ก็ตาม แต่เมื่อนำมาประมวลเข้ากับการศึกษาเรื่องการบริหารการเงินนั้นสามารถจำแนกวัตถุประสงค์ออกเป็นประเด็นใหญ่ๆ 3 แบบคือ เพื่อบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพียงอย่างเดียวโดยตรง เพื่อเสริมสร้างงานโดยมีการบริหารจัดการเงินทุนเป็นผลพลอยได้ และวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่เกี่ยวกับการบริหารการเงินของชุมชนเลย เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นต้น ซึ่งกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ 2 ประการแรกจะมีมากกว่ากลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ประการหลังสุดคือมีร้อยละ 85.21 โดยระดับคะแนนของการให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของชุมชนของนโยบายมีคะแนนเฉลี่ย 5.94 คะแนน ส่วนความถี่ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารการเงินนั้นวัดยากมากหากใช้วิธีสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรง จึงคิดจาก จำนวนครั้งที่มีความร่วมมือกันในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินในข้างต้น การร่วมมือกันทำการค้า การร่วมมือกันระดมทุน การร่วมมือกันกู้ยืม การร่วมมือ

กันหาของแปลกๆ ใหม่ๆ มากขายซึ่งทั้งหมดนี้สามารถวัดจำนวนครั้งเฉลี่ยต่อปีได้ 11.82 ครั้งแต่ข้อมูลมีความแตกต่างกันมากทั้งนี้เพราะมุมมองของกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนมองอาจต่างกันในแต่ละกิจกรรม ตามตารางที่ 4.2 และตารางที่ 4.3

ในกิจกรรมการร่วมมือกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนอื่นนั้นทุกกลุ่มมีกิจกรรมระหว่างกลุ่มด้วยกันทั้งสิ้นโดยกิจกรรมที่มีมากที่สุดคือการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลเนื่องจากการประชุมพูดคุยกันในผู้นำและสมาชิกกลุ่มกันตลอดทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กิจกรรมที่มีการร่วมมือกันรองลงมาคือการดูงานและการจัดประชุมอย่างเป็นทางการส่วนกิจกรรมที่ทำร่วมกันน้อยที่สุดคือการกู้ยืมเงินกันระหว่างกลุ่ม/องค์กรชุมชน ส่วนการแลกเปลี่ยนเครื่องมือและการรวมตัวกันต่อรองกับหน่วยงานราชการมีจำนวนใกล้เคียงกัน ในการประสานงานการร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นมีจำนวนครึ่งหนึ่งของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นตัวอย่างที่ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากชุมชนอื่น และหน่วยงานราชการ ทั้งนี้สำรวจได้ว่าการร่วมมือช่วยเหลือจากหมู่บ้านอื่นตำบลเดียวกันและจากกลุ่มแบบเดียวกันแต่ต่างชุมชนกันมากที่สุดส่วนการร่วมมือช่วยเหลือกันน้อยที่สุดจะเป็นการช่วยเหลือกันต่างอำเภอ ทั้งนี้พบว่าระดับของการได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนอื่นอยู่ในระดับต่ำที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.72 ส่วนการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเมื่อประมวลระดับคะแนนของการอนุมัติเงินทุน การช่วยเหลือกิจกรรมค้าขาย การให้คำแนะนำจากพัฒนากรผู้เป็นแกนนำของกลุ่ม/องค์กรชุมชนในชุมชนนั้นพบว่าการให้ความช่วยเหลือดีคือมีคะแนนเฉลี่ย 6.67 ตามตารางที่ 4.3

ส่วนคนในชุมชนมีระดับเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำมากคือมีคะแนนเฉลี่ย 1.97 ทั้งนี้เนื่องจากมีความแตกต่างกันของรายได้สูงมาก ผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 100,000 บาทต่อปีมีเพียงไม่กี่คน ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีไม่เกิน 50,000 บาทเท่านั้น ตามตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ของลักษณะของผู้นำกลุ่ม

ลักษณะของผู้นำกลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
คุณสมบัติของผู้นำ				
ระดับความเป็นผู้นำ	6.58	2.18	10.00	0.00
การให้ความร่วมมือกับงาน	8.55	1.93	10.00	0.00
พฤติกรรมที่ควรมีของผู้นำ				
เป็นปากเป็นเสียง	6.00	3.79	10.00	0.00
ปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบสำเร็จได้อย่างดี	8.39	2.00	10.00	0.00
รับผิดชอบงาน	8.86	2.14	10.00	0.00
สร้างสินค้าแปลกๆใหม่ๆ ให้กับชุมชน	4.83	4.42	10.00	0.00
หาวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนา	6.04	3.87	10.00	0.00
เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ	7.65	2.74	10.00	0.00
เป็นผู้ไกล่เกลี่ย	7.32	3.20	10.00	0.00
กระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม	7.14	2.98	10.00	0.00
ตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง	2.88	3.78	10.00	0.00
กล้าตัดสินใจ	6.97	2.52	10.00	0.00
เต็มใจที่ให้ชาวบ้านทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยไม่ต้องปรึกษา	4.57	3.76	10.00	0.00
สามารถจูงใจ ให้คล้อยตาม	7.65	2.70	10.00	0.00
ให้อำนาจแก่ชาวบ้านมากกว่าตนเอง	6.00	3.39	10.00	0.00
มีความยินดีร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญห าส่วนรวม	8.96	1.72	10.00	0.00
ยอมรับข้อบกพร่องของตน	8.49	2.40	10.00	0.00
มีความคิดแผนใหม่มาใช้	6.69	3.66	10.00	0.00
มีโอกาสปรึกษาหารือกับชาวบ้าน	7.54	2.48	10.00	0.00
รู้จักแหล่งต่างๆ ที่ขอความช่วยเหลือได้	6.96	2.60	10.00	0.00
ลักษณะการหาข่าวในชุมชน				
การสังเกตด้วยตนเอง	8.96	1.72	10.00	3.00
การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน	8.49	2.40	10.00	0.00
เจ้าหน้าที่ราชการแจ้งให้ทราบ	6.69	3.66	10.00	0.00
จากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม	7.54	2.48	10.00	0.00
ถือจากปัญหาและความต้องการของตัวเอง	6.96	2.60	10.00	0.00
ประชุมร่วมกันของประชาชนในชุมชน	5.85	1.76	10.00	0.00
ความเป็นเอกภาพของชุมชน				
ความเป็นเอกภาพของคนในหมู่บ้าน	8.29	1.76	10.00	4.00
ระดับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	8.5	2.11	10.00	0.00
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงิน				
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงิน	7.09	2.21	10.00	1.66
ประสบการณ์เรื่องการบริหารการเงิน	4.78	1.78	35.00	0.00
ความเป็นผู้นำในเรื่องการบริหารการเงิน	6.32	1.15	9.33	3.27

ตารางที่ 4.5 ร้อยละของลักษณะของผู้นำและสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน

ลักษณะของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน	ร้อยละ
การได้มาซึ่งตำแหน่ง	
เลือกตั้ง	85.00
แต่งตั้ง	5.00
อาสาเข้ามา	10.00
ตำแหน่งอื่นๆ ในกลุ่มอื่น ๆ	
ผู้นำกลุ่ม	52.00
เหรียญกษาปณ์	16.00
สมาชิก	32.00
ประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจ	91.00
มอบหมายและแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ	86.00
ลงมือปฏิบัติงานเพื่อเป็นตัวอย่าง	86.00
การได้มาซึ่งตำแหน่งของสมาชิกกลุ่ม	
เลือกตั้ง	0.00
แต่งตั้ง	47.00
อาสาเข้ามา	53.00

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของลักษณะของสมาชิกกลุ่ม

ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
คุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม				
ระดับความเป็นผู้นำ	9.28	1.07	10.00	1.00
พฤติกรรมที่ควรมีของสมาชิกกลุ่ม				
เป็นปากเป็นเสียง	8.02	2.76	10.00	0.00
ปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบสำเร็จได้อย่างดี	9.08	1.40	10.00	1.00
รับผิดชอบงาน	9.29	1.25	10.00	1.00
สร้างสินค้าแปลกๆใหม่ๆ ให้กับชุมชน	6.64	3.54	10.00	0.00
หาวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาเป็นผู้ประสาน	7.44	3.06	10.00	0.00
งานกับหน่วยงานต่างๆ	8.50	2.61	10.00	0.00
เป็นผู้ไกล่เกลี่ย	7.86	.85	10.00	0.00

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของลักษณะของสมาชิกกลุ่ม
(ต่อ)

ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
กระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม	8.59	2.13	10.00	0.00
ตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง	5.02	4.08	10.00	0.00
กล้าตัดสินใจ	8.32	2.51	10.00	0.00
เต็มใจที่ให้ชาวบ้านทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยไม่ต้องปรึกษา	6.52	3.71	10.00	0.00
สามารถจูงใจ ให้คล้อยตาม	8.47	2.25	10.00	0.00
ให้อำนาจแก่ชาวบ้านมากกว่าตนเอง	8.30	2.37	10.00	1.00
มีความยินดีร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหา ส่วนรวม	9.31	1.36	10.00	0.00
ยอมรับข้อบกพร่องของตน	8.78	1.88	10.00	0.00
มีความคิดแผนใหม่มาใช้	8.37	2.40	10.00	0.00
มีโอกาสรับทุกข์สุขกับชาวบ้าน	8.82	1.91	10.00	0.00
รู้จักแหล่งต่างๆ ที่ขอความช่วยเหลือได้	8.55	2.33	10.00	0.00
ความเป็นเอกภาพของชุมชน				
ความเป็นเอกภาพของคนในหมู่บ้าน	8.38	1.63	10.00	4.00
ระดับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	8.67	1.74	10.00	2.00
การร่วมมือกันทำกิจกรรมของชุมชน	8.38	1.65	10.00	2.00
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงิน				
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงิน	1.33	0.35	7.00	1.66
ประสบการณ์เรื่องการบริหารการเงิน	1.74	4.84	35.00	0.00
ความเป็นผู้นำในเรื่องการบริหารการเงิน	5.18	1.25	9.33	3.27

4.3 ลักษณะของผู้นำ

จากการศึกษาผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนจำนวน 72 คนจากกลุ่ม/องค์กรชุมชนทั้งหมดพบว่า ส่วนใหญ่สามารถเข้ามาเป็นผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนได้ด้วยการเลือกตั้ง รองมาเป็นอาสา และที่น้อยที่สุดคือ ด้วยการแต่งตั้ง โดยมีระดับความเป็นผู้นำปานกลางคือประมาณ 6.58 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 ทั้งนี้มีความแตกต่างกันไม่มากในกลุ่มตัวอย่าง ส่วนการให้ความร่วมมือในการทำงานสูงมากคือเฉลี่ยอยู่ที่ 8.55 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 เนื่องจากในชุมชนผู้นำแทบจะต้องทำ

หน้าที่ทุกอย่างจึงให้ความร่วมมือในการทำงานมาก นอกจากนี้ยังพบว่าผู้นำที่เลือกมานั้นร้อยละ 52 เป็นผู้นำกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่ม และเป็นสมาชิกและทำหน้าที่ เหนียวแน่นด้วย

จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมที่ควรมีของผู้นำพบว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ได้แก่ ซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่พึ่งได้ เป็นตัวอย่างที่ดี มีความพยายามในการทำงาน เข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาเข้าร่วมอบรม ยอมรับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน ถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารการเงินได้ แจกแจงงานเป็นรายลักษณะอักษร ระเอียดรอบคอบ และกระตือรือร้นในการทำงาน จะมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม 10 จะมีน้อยก็ในเรื่องของความเต็มใจที่ให้ชาวบ้านทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนโดยไม่ต้องปรึกษาผู้นำทั้งนี้เนื่องจากผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นยังมีแนวคิดไม่กว้างนักมักคิดว่าตนเองคิดดี คิดถูกมากกว่าให้สมาชิกหรือผู้อื่นที่ไม่มีภาวะผู้นำคิดทั้งๆ ที่บางครั้งคนเหล่านั้นอาจมีแนวคิดใหม่ๆ ก็ได้ อย่างไรก็ตามหากให้ผู้นำเหล่านี้ตัดสินใจด้วยตนเองแล้วก็จะไม่ตัดสินใจด้วยตนเองอาจ นั้นแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจคิดและกระทำการใดๆ อันเป็นเรื่องของส่วนรวมมักจะเป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา มากกว่าที่จะแยกกันคิด ส่วนในเรื่องการสร้างสินค้าแปลกๆ ใหม่ๆ ให้กับชุมชนนั้นที่ยังมีน้อยอาจเนื่องจากไม่เห็นความสำคัญมากกว่าที่จะขายเบี่ยงที่จะทำ

ส่วนการหาข่าวในชุมชนของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นจากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีสังเกตด้วยตนเองและพูดคุยกับเพื่อนบ้านมากที่สุดเนื่องจากเป็นสังคมที่ใกล้ชิดและสะดวกที่จะทำมากที่สุด รองมาเป็นการใช้แบบสอบถาม ส่วนวิธีเจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบและถือจากปัญหาความต้องการของตนเองนั้นจะพอๆ กัน ที่น้อยที่สุดกลายเป็นเรื่องการประชุมร่วมกันถึงแม้ว่าน่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่ในความเป็นจริงนั้นการจะประชุมหรือรวมตัวกันในกลุ่ม/องค์กรชุมชนเพื่อสอบถามข่าวคราวนั้นค่อนข้างยากกว่า เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่คือคนหาเช้ากินค่ำ ไม่ค่อยมีเวลาตรงกัน แต่เมื่อมาดูวิธีในการรวมกลุ่มแล้วนั้นปรากฏว่าการประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจเป็นวิธีที่นิยมที่สุดรองมาเป็นการมอบหมายแบ่งหน้าที่ และลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

ในสายตาของผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นความเป็นเอกภาพของตนเองและชุมชนค่อนข้างสูง (ให้คะแนน ประมาณ 8 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10) ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความเป็นเอกภาพของชุมชน และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน แต่เมื่อสอบถามถึงการปฏิบัติงาน การร่วมมือกันทำงานแล้วกลับพบว่าไม่ค่อยสูงนักทั้งนี้เป็นเพราะเหตุผลอื่นเช่น ความถนัด การมีเวลาให้กับชุมชน เป็นต้น

เมื่อสำรวจถึงเรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงินพบว่าระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงินในชุมชนนั้นอยู่ในระดับพอใช้กล่าวคือ 7 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน และมีประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงินเฉลี่ย 1.78 ปีทั้งนี้ไม่ได้จำกัดความรู้และ

ประสบการณ์ที่เป็นในเชิงทฤษฎีแต่เป็นความรู้และประสบการณ์ที่มีในเชิงปฏิบัติในชุมชนด้วยทั้งนี้ที่คะแนนค่อนข้างสูงเป็นเพราะผู้นำส่วนใหญ่มีระดับความเป็นผู้นำในเรื่องการบริหารการเงินพอใช้คือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 6.32 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน

4.4 ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มจำนวนครึ่งหนึ่งจะได้มาจากอาสาเข้ามา และได้จากการแต่งตั้ง ส่วนการได้เป็นสมาชิกโดยวิธีเลือกตั้งนั้นไม่มีเลย และถึงแม้ว่าจะเป็นสมาชิกแต่เมื่อศึกษาถึงระดับความเป็นผู้นำในตัวสมาชิกพบว่ามีความเป็นผู้นำกันค่อนข้างสูงมากและการกระจายตัวของข้อมูลค่อนข้างน้อย และจากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมที่ควรมีของสมาชิกกลุ่มพบว่าส่วนใหญ่จะมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม 10 และพบว่าเหตุผลคือสมาชิกกลุ่มนั้นจะอยู่ใกล้ชิดกันมากจึงมีพฤติกรรมทั้งในเรื่อง คิด ทำ และแก้ปัญหาค่อนข้างมาก

ความเป็นเอกภาพของชุมชนที่ได้ข้อมูลจากสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้นำกลุ่มคือมีระดับคะแนนค่อนข้างสูงทั้งความเป็นเอกภาพของคนในหมู่บ้าน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จะต่างกับข้อมูลที่ได้จากผู้นำกลุ่มก็ในเรื่องของการร่วมมือกันทำกิจกรรมของชุมชนจะมากกว่าเนื่องจากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าสมาชิกจะมีความใกล้ชิดกันและร่วมกันทำมากกว่าหรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นผู้ปฏิบัติมากกว่าผู้นำกลุ่มนั่นเอง

ส่วนระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงินนั้นสมาชิกกลุ่มมีน้อยกว่าผู้นำกลุ่มและมีระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 5 คะแนนด้วยทั้งนี้อย่างที่กล่าวว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปฏิบัติและไม่ได้ใช้ความรู้ในการบริหารการเงินเท่ากับผู้นำ อีกทั้งประสบการณ์ด้านการบริหารการเงินก็น้อยกว่าผู้นำกลุ่มด้วยคือมีประสบการณ์ประมาณ 1-2 ปีโดยเฉลี่ยเท่านั้น

4.5 สรุป

ลักษณะเบื้องต้นของการบริหารการเงินของชุมชนนั้นแม้ว่าจะมีหลายรูปแบบแต่รูปแบบที่มีข้อมูลให้ศึกษาชัดเจนจะเป็นการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชน ซึ่งกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการบริหารการเงินของชุมชนจะมี กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี และกลุ่มแก้ไขปัญหาคความยากจน ซึ่งข้อมูลที่ได้นั้นทำให้ทราบว่าการกลุ่มต่างๆ ที่กล่าวมานั้นนอกจากจะมีข้อมูลให้ศึกษาชัดเจนแล้วยังเป็นกลุ่มที่มีมากถึงกว่าร้อยละ 60 ของรูปแบบการบริหารการเงินอื่นๆ ด้วย ซึ่งปัจจัยและองค์ประกอบของกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นจะเกี่ยวข้องกับ ลักษณะกลุ่ม วัตถุประสงค์กลุ่ม สภาพแวดล้อมของกลุ่ม ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อการบริหารการเงินของชุมชนมากพอสมควร

บทที่ 5

ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

5.1 ตัวชี้วัดระดับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นมีข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารการเงินหรือตัวชี้วัด อยู่ 3 เรื่องได้แก่ การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน (Input) ความสามารถในการจัดการเงินทุน (Process) ผลการนำเงินมาใช้เป็นไปตามเป้าหมาย (Output) ซึ่งประสิทธิภาพจะวัดได้ว่ามีหรือไม่มีนั้นต้องอาศัยข้อมูลจาก 3 ส่วนดังกล่าวอธิบาย

5.1.1 การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน

การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุนในชุมชน และกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในบทที่ 2 จะแยกพิจารณาเป็น 2 แหล่งคือ แหล่งเงินทุนจากภายในชุมชนหรือการระดมทุนจากภายในชุมชน และแหล่งเงินทุนจากภายนอกชุมชนหรือการระดมทุนจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้จะพิจารณาในเรื่องที่สามารถวัดได้และเห็นได้ชัดเจนและสอดคล้องกับกรอบแนวคิด คือดูจาก ความสะดวก รวดเร็ว และพอเพียงของเงินทุนทั้ง 2 แหล่งว่ามีมากหรือน้อย มีข้อติดขัดที่ใดบ้างหรือไม่มีข้อติดขัด

ตารางที่ 5.1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของการได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน

การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
การระดมเงินทุนจากภายในชุมชน (ความสะดวก รวดเร็ว และเพียงพอ)	5.51	1.32	10.00	1.67
กลุ่มอาชีพ	5.43	1.75	10.00	1.00
กลุ่มออมทรัพย์	7.69	1.81	10.00	0.00
กลุ่มสตรี	5.82	1.59	10.00	0.00
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	2.35	1.12	10.00	0.00
การระดมเงินทุนจากภายนอกชุมชน (ความสะดวก รวดเร็ว และเพียงพอ)	5.07	1.18	10.00	1.67
กลุ่มอาชีพ	7.34	1.45	10.00	0.00
กลุ่มออมทรัพย์	5.14	1.78	10.00	0.00
กลุ่มสตรี	5.23	1.64	10.00	1.67
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	3.78	1.52	10.00	0.00

จากตารางที่ 5.1 นั้นพบว่าการได้มาซึ่งแหล่งเงินทุนในเรื่องความสะดวกรวดเร็ว และเพียงพอของการระดมเงินทุนนั้นมีระดับปานกลางทั้งแหล่งเงินทุนจากภายในชุมชน และแหล่งเงินทุนจากภายนอกชุมชน กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นผู้บริหารการเงินของชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้นำ และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนต่างให้ระดับคะแนนเฉลี่ยประมาณ 5 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 โดยข้อมูลมีการกระจายตัวไม่มากนัก ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทั้งผู้นำ และสมาชิก กลุ่ม/องค์กรชุมชนได้ให้เหตุผลว่าส่วนใหญ่ก่อนการกำหนดระยะเวลาและกำหนดวัตถุประสงค์ของผลของการระดมทุนนั้น กลุ่ม/องค์กรชุมชนได้มีการประชุมและรับรู้ล่วงหน้าเกี่ยวกับระยะเวลา ขั้นตอน และจำนวนของเงินทุนที่จะได้เป็นอันดับแรกก่อนอยู่แล้วทั้งแหล่งเงินทุนจากภายนอกได้แก่ เงินงบประมาณจากส่วนกลาง และเงินทุนจากชุมชนอื่น และแหล่งเงินทุนภายในชุมชน ได้แก่ การระดมทุน การเรียไร และการรับฝากเงิน ดังนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการคาดหวังในเรื่องการระดมทุนจึงสอดคล้องกับความสะดวก รวดเร็วและพอเพียงอยู่แล้ว

และเมื่อพิจารณาลึกลงไปตามประเภทของกลุ่ม/องค์กรชุมชนพบว่ากลุ่มออมทรัพย์มีระดับการระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายในชุมชนมากที่สุดเนื่องจากกลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มที่ต้องระดมเงินทุนจากภายในชุมชนโดยตรงจึงมีระดับการระดมทุนประเภทนี้มากที่สุด ในขณะที่กลุ่มอาชีพมีระดับการระดมทุนจากภายนอกชุมชนมากที่สุดเนื่องจากกลุ่มอาชีพเป็นกลุ่มที่ต้องมีการซื้อขายสินค้ากับภายนอกชุมชนจึงมีรายได้จากภายนอกชุมชนมากกว่ากลุ่มอื่นด้วย

5.1.2 ความสามารถในการจัดการเงินทุน

ความสามารถในการจัดการเงินทุนของกลุ่ม/องค์กรชุมชนเป็นตัวชี้วัดตัวที่สองของความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนทั้งนี้ความสามารถในการจัดการเงินทุนที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดคือต้องพิจารณาในเรื่องของ การมีบุคคลรับผิดชอบในการจัดการเงินทุนที่ชัดเจน ความชัดเจนของการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของการทำงาน ความยืดหยุ่นของเงินทุน และความพอใจของผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการเงินโดยทั้งหมดนี้วัดได้จากการสำรวจจากสภาพความเป็นจริงในเรื่องผู้รับผิดชอบและการแบ่งหน้าที่ ระดับของความชัดเจนที่วัดโดยผู้นำและสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน และระดับความพอใจของผู้นำ และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน

ตารางที่ 5.2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเงินทุน

ลักษณะการจัดการเงินทุน		ร้อยละ		
มีบุคคลผู้รับผิดชอบในการจัดการเงินทุน				
กลุ่มอาชีพ				88.52
กลุ่มออมทรัพย์				97.34
กลุ่มสตรี				85.21
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน				97.45
กลุ่มที่แบ่งหน้าที่กันทำงาน				
กลุ่มอาชีพ				75.12
กลุ่มออมทรัพย์				83.41
กลุ่มสตรี				87.69
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน				77.63
การจัดการเงินทุน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
ระดับความโปร่งใสตรวจสอบได้				
กลุ่มอาชีพ	6.09	1.44	10.00	3.00
กลุ่มออมทรัพย์	5.91	1.31	10.00	2.00
กลุ่มสตรี	6.08	1.37	10.00	5.00
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	6.10	1.35	8.00	3.00
ระดับความยืดหยุ่นของเงินทุน				
กลุ่มอาชีพ	5.46	1.35	10.00	1.00
กลุ่มออมทรัพย์	5.40	1.24	10.00	0.00
กลุ่มสตรี	5.68	1.37	10.00	3.00
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	5.07	1.59	9.00	3.00
ระดับความพอใจของผู้ปฏิบัติงาน				
กลุ่มอาชีพ	0.47	0.44	1.00	0.00
กลุ่มออมทรัพย์	0.59	0.43	1.00	0.00
กลุ่มสตรี	0.58	0.45	1.00	0.00
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	0.80	0.36	1.00	0.00

จากตารางที่ 5.2 พบว่าทุกกลุ่ม/องค์กรชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี และกลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน ล้วนแล้วแต่มีผู้รับผิดชอบด้านการบริหารการเงินเป็นส่วนใหญ่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดซึ่งจัดว่ามาก แม้ว่าผู้รับผิดชอบในการจัด

การเงินทุนจะมีทั้งผู้นำ และสมาชิกแต่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 จะร่วมกันรับผิดชอบด้านการบริหารเงินทุนของกลุ่มทั้งสิ้นและมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานชัดเจนเป็นส่วนใหญ่กล่าวคือประมาณร้อยละ 75-80 ของกลุ่ม/องค์กรชุมชนทั้งหมด โดยมีระดับความราบรื่นในการทำงานปานกลางคือมีระดับคะแนนเฉลี่ย 5.95

ทั้งนี้ในเรื่องของการจัดการเงินทุนจากการสอบถามตัวอย่างที่เป็นผู้นำ และสมาชิกกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี และกลุ่มแก้ไขปัญหาคความยากจนนั้นเห็นว่าระดับของความโปร่งใสในการบริหารอยู่ระดับปานกลางประมาณ 5 – 6 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน และทุกกลุ่มมีระดับใกล้เคียงกันไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มากกว่าหรือน้อยกว่ากลุ่มอื่นและการกระจายตัวของความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนักอยู่ที่ประมาณไม่เกิน 2

ส่วนในเรื่องของความยืดหยุ่นของเงินทุนนั้นทุกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางด้วยกันหมดกล่าวคือสามารถดัดเปลี่ยนเงินทุนไปใช้ทดแทนกันได้ในแต่ละโครงการของกลุ่ม/องค์กรชุมชนไม่ว่าจะเป็นภายในกลุ่มอาชีพ ภายในกลุ่มออมทรัพย์ ภายในกลุ่มสตรี และภายในกลุ่มแก้ไขปัญหาคความยากจนและการกระจายตัวของความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนักอยู่ที่ประมาณไม่เกิน 2

เมื่อพิจารณาถึงระดับความพอใจของผู้ปฏิบัติงานภายในกลุ่ม/องค์กรชุมชนพบว่าทุกกลุ่มมีความพอใจอยู่ในระดับต่ำมากคือให้ระดับคะแนนไม่ถึง 1 คะแนนจาก 10 คะแนนทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีความรู้ในการบริหารการเงินไม่มากนัก ระดับการให้ความสำคัญในเรื่องการเงินของผู้นำกลุ่มยังไม่มากพอ สิ่งเอื้ออำนวยต่อการทำงานของสมาชิกมีน้อยและไม่ถูกใจทั้งสมาชิกและผู้นำกลุ่มจึงให้ความเห็นว่ายังไม่พอใจ

5.1.3 ผลของการนำเงินทุนไปใช้

ผลของการนำเงินทุนของกลุ่ม/องค์กรชุมชนไปใช้เป็นตัวชี้วัดความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนตัวสุดท้าย ทั้งนี้เมื่อนำมาพิจารณาไปกับกรอบแนวคิดพบว่าต้องพิจารณาทั้งผลที่มีต่อสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลที่มีต่อกลุ่ม/องค์กรชุมชนโดยส่วนรวมโดยดูจากระดับของการได้รับประโยชน์ของสมาชิก และความสามารถในการทำให้เงินทุนที่ได้มาตอบสนองตรงตามวัตถุประสงค์ของชุมชนที่วางไว้

จากการสำรวจได้ผลสรุปตามตารางที่ 5.3 กล่าวคือทุกกลุ่ม/องค์กรชุมชนสามารถให้ผลประโยชน์จากการบริหารเงินทุนกับสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับปานกลางคือมีระดับคะแนนเฉลี่ยประมาณ 5-6 คะแนนทั้งนี้กลุ่มที่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกมากที่สุดคือ กลุ่มแก้ไขปัญหาคความยากจนเนื่องจากกลุ่มดังกล่าวมีความแตกต่างของชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่มก่อนและ

หลังจากดำเนินแผนการบริหารเงินทุนอย่างเห็นได้ชัดกล่าวกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีสามารถให้ผลตอบแทนต่อสมาชิกน้อยกว่ากลุ่มอื่นเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่สร้างอาชีพในเวลาว่างของแม่บ้านในชุมชนเป็นหลักส่วนรายได้หรือเงินทุนที่เพิ่มขึ้นจะเพิ่มขึ้นจากความสามารถของสมาชิกเอง

ส่วนระดับของผลของการบริหารเงินทุนที่ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์นั้นก็เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลประโยชน์ของการบริหารเงินทุนที่ให้ต่อสมาชิกกล่าวคืออยู่ระดับปานกลางที่เฉลี่ย 5-6 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน และกลุ่มที่ได้ผลตรงวัตถุประสงค์ที่สุดคือกลุ่มอาชีพทั้งนี้เนื่องจากการนำเงินทุนมาใช้ของกลุ่มอาชีพมุ่งเน้นแต่การสร้างอาชีพเป็นหลักไม่ได้มุ่งเน้นไปจนถึงสมาชิกมีเงินทุนเพิ่มขึ้นหรือสามารถเพิ่มเงินทุนให้กับชุมชนซึ่งเป็นไปโดยยากกว่าได้ ดังนั้นผลที่ออกมาจึงพบว่ากลุ่มอาชีพนั้นตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด

ตารางที่ 5.3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดของผลของการนำเงินทุนไปใช้

การนำเงินทุนไปใช้	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
ระดับประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ				
กลุ่มอาชีพ	6.02	1.38	10.00	3.00
กลุ่มออมทรัพย์	6.15	1.55	10.00	2.00
กลุ่มสตรี	5.91	1.33	10.00	5.00
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	6.21	1.52	10.00	3.00
ระดับของผลที่ตรงกับวัตถุประสงค์				
กลุ่มอาชีพ	5.96	1.34	10.00	3.00
กลุ่มออมทรัพย์	6.18	1.57	10.00	2.00
กลุ่มสตรี	5.98	1.18	9.00	4.00
กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	6.35	1.36	9.00	3.00

5.2 ประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

จากกรอบแนวคิด และจากผลการสำรวจที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจะเห็นว่าประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนวัดได้จาก

1) การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน ที่มีองค์ประกอบในเรื่องความสะดวกรวดเร็วและเพียงพอต่อความต้องการของชุมชน และกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นๆ โดยพิจารณาทั้งในส่วนของการระดมเงินทุนภายในชุมชน และการระดมเงินทุนภายนอกชุมชน ว่าหากมีความสะดวกรวดเร็ว และเพียงพอต่อความต้องการมากเพียงใดแสดงว่าการบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพมากด้วย

2) ความสามารถในการจัดการเงินทุน ที่มีองค์ประกอบทั้งในเรื่องของความราบรื่นในการทำงานเพียงใด ยังมีความราบรื่นมากแสดงว่าการบริหารการเงินมีประสิทธิภาพมากด้วย นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบเรื่อง ความโปร่งใสตรวจสอบได้ของการบริหารยังมีความโปร่งใสมากเท่าใด แสดงว่าการบริหารการเงินมีประสิทธิภาพมากด้วย ส่วนความสามารถนำเงินมาทดแทนได้และความพอใจของผู้ปฏิบัติงานนั้นก็เป็นตัวบ่งบอกถึงควมมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินด้วย ว่าหากมีการทดแทนได้ของเงินทุนของกลุ่มแล้ว หรือผู้ปฏิบัติงานมีความพอใจในการปฏิบัติงานแล้วแสดงว่าการบริหารการเงินนั้นมีประสิทธิภาพด้วย

3) ผลการนำเงินทุนไปใช้ วัดได้ว่าการนำเงินทุนหากตรงตามเป้าหมายและให้ประโยชน์ต่อสมาชิกยิ่งมากเท่าใดยิ่งวัดได้ว่าการบริหารการเงินนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น

แม้ว่าตัววัดที่กล่าวมาจะเป็นไปตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่อ้างอิงมาแต่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง จึงมีการสัมภาษณ์และสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้อย่างถี่ถ้วนไว้เป็นคำถามเปิดว่าคิดว่ามีประเด็นใดอีกที่สามารถวัดได้ว่าการบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพซึ่งสามารถได้ข้อมูลเพิ่มเติมคือ

4) ระดับเศรษฐกิจของชุมชนว่ามีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด หากการบริหารการเงินมีประสิทธิภาพจริงย่อมต้องแสดงออกมาให้เห็นว่าระดับความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้นเพิ่มมากขึ้นด้วย

5) สัดส่วนร้อยละของฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับคนรวยและคนจนมีต่างกันมากน้อยเพียงใดหากคนรวยในชุมชนมีมากแสดงว่าการบริหารการเงินมีประสิทธิภาพด้วยแต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบอื่นด้วยเช่นบางครั้งคนรวยอาจจะรวยจากปัจจัยอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการบริหารการเงินของชุมชนก็ได้

6) สัดส่วนของคนมีงานทำและไม่มีการมีงานทำ เช่นเดียวกับข้อที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนใดยังมีคนมีงานทำมากยิ่งแสดงว่าชุมชนนั้นมีการบริหารการเงินที่ดี

อย่างไรก็ตามใน 2 ข้อหลังนี้ไม่สามารถวัดได้ว่าการบริหารการเงินมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดแต่สามารถนำมาเป็นตัววัดเมื่อต้องการเปรียบเทียบผลของการบริหารการเงินในอดีตและปัจจุบัน ว่าดีขึ้นหรือแย่ลง หรือเปรียบเทียบระหว่างชุมชนมากกว่า 2 ชุมชนขึ้นไปว่าชุมชนใดมี

การบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพมากกว่ากันทั้งนี้ต้องระมัดระวังในการควบคุมตัวแปรในเรื่องอื่นๆ ด้วยเช่นเรื่องทำเลที่ตั้ง พื้นฐานอาชีพ จำนวนประชากรซึ่งควบคุมได้ยาก

5.3 สรุป

การบริหารการเงินของชุมชนแม้ว่าจะวัดจากการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรที่มีองค์ประกอบในเรื่องของ การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน กระบวนการในการจัดการบริหาร และผลที่ได้ให้ประโยชน์ต่อกลุ่มและส่วนรวมมากนักน้อยเพียงใดก็ตาม แต่การวัดจากกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นก็ป็นวิธีการที่เห็นภาพชัดเจนมากที่สุดเนื่องจากกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีองค์ประกอบที่สามารถเข้าไปศึกษาได้ชัดเจนกว่าและเป็นกลุ่มที่ส่งผลต่อชุมชนโดยตรง และจากผลที่ได้มาสามารถสรุปได้ว่าการบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ปานกลางจะมีก็แต่ในเรื่องของกระบวนการจัดการที่ยังไม่สามารถสร้างความพอใจให้กับผู้ปฏิบัติงานได้

บทที่ 6

ปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพ การบริหารการเงินของชุมชน

ผลของการศึกษารูปแบบการบริหารการเงินของชุมชน ลักษณะของการบริหารการเงิน ลักษณะการบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นรูปแบบของการบริหารการเงินที่นำมาศึกษา ตลอดจนวัดความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน ในบทที่ 4 และ บทที่ 5 ทำให้ทราบว่าลักษณะของความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนเป็นอย่างไร ผลสำรวจที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

มาในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนว่ามีความผันแปรต่อกันไปในทิศทางต่างๆ ตามทฤษฎีและกรอบความคิดหรือไม่ และจะเสนอผลของการวิเคราะห์ดังกล่าว โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ลักษณะคือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Regression analysis) การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น (Hierarchical regression analysis) และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตาม ลักษณะของกลุ่มตัวแปรอิสระที่มีการจัดเป็นประเภทไว้ที่มีต่อตัวแปรตาม และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามในขณะที่ตัวแปรอิสระมีผลซึ่งกันและกันเองด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ศึกษาในชุมชน

6.1 ปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน

ระดับความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนนั้นมีผลมาจากหลายๆ ปัจจัย ได้แก่ 1) โครงสร้างและหน่วยการปกครองในชุมชน 2) คนในชุมชน 3) นโยบายของชุมชน และ 4) สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น เมื่อการบริหารการเงินของชุมชนที่ขาดผู้นำที่มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำแล้วย่อมส่งผลให้การบริหารการเงินของชุมชนขาดประสิทธิภาพ และนโยบายของชุมชนที่ถูกกำหนดโดยผู้นำที่ขาดคุณสมบัติความเป็นผู้นำย่อมส่งผลให้การบริหารการเงินของชุมชนขาดประสิทธิภาพ

สำหรับรายละเอียดของตัวแปรที่เป็นปัจจัยมีดังต่อไปนี้

1) โครงสร้างของชุมชนมี 4 ตัวแปรคือ

- (1) การมีกลุ่มหรือไม่มีกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงิน
ของชุมชน
- (2) ความชัดเจนของโครงสร้างของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อ
บริหารการเงินของชุมชน

- (3) ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- (4) การให้ความรู้ในชุมชน

2) คนในชุมชนมี 6 ตัวแปร คือ

- (1) ลักษณะของผู้นำในด้านคุณสมบัติความเป็นผู้นำ
- (2) ลักษณะของผู้นำในด้านคุณสมบัติความเป็นผู้นำในการบริหาร
การเงิน

- (3) ลักษณะของผู้นำในด้านความซื่อสัตย์โปร่งใส
- (4) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงินของคนในกลุ่ม
- (5) ประสบการณ์ในการบริหารการเงินของคนในกลุ่ม
- (6) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของคนในกลุ่ม

3) นโยบายของชุมชนมี 3 ตัวแปร คือ

- (1) จำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงินในชุมชน
- (2) ความถี่ของการร่วมกำหนดนโยบาย
- (3) ระดับการให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของชุมชนของ
นโยบายที่กำหนด

4) สิ่งแวดล้อมชุมชน มี 3 ตัวแปร คือ

- (1) ระดับของการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ
- (2) จำนวนกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชน
- (3) ระดับเศรษฐกิจของชุมชน

จากตัวแปรของปัจจัยต่างๆ ข้างต้นและความสัมพันธ์ที่มีต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนซึ่งเป็นตัวแปรตามสามารถตั้งเป็นสมมติฐานโดยเขียนเป็นสมการความสัมพันธ์สำหรับวิเคราะห์ถดถอยพหุได้ดังนี้

$$EFFIC = a_0 + a_1 NUMGROUP + a_2 STRUC + a_3 MEET + a_4 TRAIN \dots\dots\dots(6.1)$$

$$EFFIC = b_0 + b_1 NUMGROUP + b_2 STRUC + b_3 MEET + b_4 TRAIN + b_5 LEADER + b_6 FINLEAD + b_7 TRANSACY \dots\dots\dots(6.2)$$

$$EFFIC = c_0 + c_1 NUMGROUP + c_2 STRUC + c_3 MEET + c_4 TRAIN + c_5 LEADER$$

$$+c_6\text{FINLEAD}+c_7\text{TRANSACY}+c_8\text{KNOWLEDG}+c_9\text{EXP}+c_{10}\text{UNITYS}.....(6.3)$$

$$\begin{aligned}\text{EFFIC} &= d_0+d_1\text{NUMGROUP}+d_2\text{STRUC}+d_3\text{MEET}+d_4\text{TRAIN}+d_5\text{LEADER} \\ &+d_6\text{FINLEAD}+d_7\text{TRANSACY}+d_8\text{KNOWLEDG}+d_9\text{EXP}+d_{10}\text{UNITYS} \\ &+d_{11}\text{POLFIN}+d_{12}\text{POLTIME}+d_{13}\text{POLIMP} \quad \dots\dots\dots(6.4)\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{EFFIC} &= e_0+e_1\text{NUMGROUP}+e_2\text{STRUC}+e_3\text{MEET}+e_4\text{TRAIN}+e_5\text{LEADER} \\ &+e_6\text{FINLEAD}+e_7\text{TRANSACY}+e_8\text{KNOWLEDG}+e_9\text{EXP}+e_{10}\text{UNITYS} \\ &+e_{11}\text{POLFIN}+e_{12}\text{POLTIM}+e_{13}\text{POLIMP}+e_{14}\text{SUBSIDY} \\ &+e_{15}\text{COACC}+e_{16}\text{ECON} \quad \dots\dots\dots(6.5)\end{aligned}$$

โดยที่

EFFIC	=	ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน
NUMGROUP	=	จำนวนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงิน
STRUC	=	ระดับความชัดเจนของโครงสร้างของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชน
MEET	=	ระดับการมีส่วนร่วมกันทำงานในชุมชน
TRAIN	=	ระดับการให้ความรู้ในชุมชน
LEADER	=	ลักษณะของผู้นำด้านคุณสมบัติความเป็นผู้นำ
FINLEAD	=	ลักษณะของผู้นำด้านความเป็นผู้นำด้านการบริหารการเงิน
TRANSACY	=	ลักษณะของผู้นำด้านความซื่อสัตย์โปร่งใส
KNOWLEDG	=	ความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงินของคนในกลุ่ม
EXP	=	ประสบการณ์ในการบริหารการเงินของคนในกลุ่ม
UNITYS	=	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของคนในกลุ่ม
POLFIN	=	จำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงินในชุมชน
POLTIME	=	ความถี่ของการร่วมกำหนดนโยบาย
POLIMP	=	ระดับการให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของชุมชนของนโยบายที่กำหนด
SUBSIDY	=	ระดับของการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ
COACC	=	จำนวนกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชน
ECON	=	ระดับเศรษฐกิจของชุมชน

$$a_0.....a_4, b_0.....b_6, c_0.....c_{10}, d_0.....d_{13}, e_0.....e_{16} = \text{ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์}$$

การเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน ได้พิจารณาจากข้อมูลเบื้องต้นของแต่ละปัจจัยทั้ง 4 กลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ของแต่ละปัจจัย และการวิเคราะห์ถดถอยแบบเชิงชั้น

ตารางที่ 8.1 เมตริกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	EFFIC	NUMGROUP	STRUC	MEET	TRAIN	LEADER	FINLEAD	TRANSACY	KNOWLEDG	EXP	UNITYS	POLTIME	POLFIN	POLIMP	SUBSID	COACC	ECON
EFFIC		.349	.550	.209	.205	.166	.598	.380	.338	.148	.024	.103	.287	.481	.251	.158	.012
NUMGROUP			.271	.143	.182	.016	.333	.165	.088	.168	.120	.060	.582	.205	.135	.120	-.010
STRUC				.210	.215	.289	.611	.222	.138	.127	.029	.165	.256	.745	.125	.082	-.012
MEET					.240	.135	.232	.221	.113	.057	.233	.083	.278	.214	.170	.391	-.018
TRAIN						.174	.252	.243	.125	.078	.255	.085	.310	.245	.202	.403	-.040
LEADER							.289	.098	-.021	.029	.249	.040	.074	.277	.288	.051	-.082
FINLEAD								.338	.151	.131	.080	.141	.325	.648	.221	.168	-.106
TRANSACY									.065	.049	.090	.029	.096	.243	.193	.200	-.010
KNOWLEDG										.150	-.044	.100	.070	.115	.010	.098	.068
EXP											.084	-.076	.128	.166	.090	.029	-.055
UNITYS												-.005	.036	.045	.169	.085	-.069
POLTIME													.087	.223	-.035	.003	.096
POLFIN														.245	.148	.137	-.058
POLIMP															.102	.153	-.030
SUBSIDY																.125	-.061
COACC																	.151
ECON																	
ค่าเฉลี่ย	5.66	4.69	5.66	6.55	6.85	7.55	6.32	7.28	5.66	1.78	8.64	11.87	6.70	5.95	6.66	2.72	1.90
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.82	1.39	1.36	1.17	1.35	0.99	1.04	2.17	1.95	4.50	1.82	9.91	1.34	1.32	1.48	2.43	0.58

* Correlation is significant at the 0.05 level, ** Correlation is significant at the 0.01 level

6.1.1 ข้อมูลและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ และความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

จากความสัมพันธ์และนำไปสู่ข้อมูลเบื้องต้นตามตารางที่ 6.1 พบว่าการบริหารการเงินของชุมชนนั้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลางไม่มากไม่น้อยและมีความคล้ายคลึงกันของข้อมูลค่อนข้างมากเมื่อดูที่ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนปัจจัยที่เป็นโครงสร้างของชุมชนซึ่งประกอบไปด้วยการมีกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชน ความชัดเจนของโครงสร้างของกลุ่ม ระดับการมีส่วนร่วมในชุมชน และการให้ความรู้ในชุมชนนั้นแม้ว่าจะมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารการเงินของชุมชนแต่ก็พบว่าในแต่ละกลุ่มมีความชัดเจนของโครงสร้างปานกลาง กล่าวคือในแต่ละกลุ่มมีโครงสร้างของกลุ่มของตนแต่โครงสร้างที่มีอยู่ไม่เป็นแบบแผนเหมือนกันหมดทุกกลุ่ม และพบว่าคนในชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมและระดับการเรียนรู้ปานกลางเช่นกันคือมีคะแนนเฉลี่ยประมาณ 5 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน และในแต่ละตัวแปรที่กล่าวนั้นมี ความแตกต่างของข้อมูลค่อนข้างน้อยคือมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 1-2

ส่วนคนในชุมชนที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนนั้นแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วนคือ ผู้นำ และคนในกลุ่ม ทั้งนี้ลักษณะความเป็นผู้นำของผู้นำนั้นจากการสอบถามทั้งผู้นำเองและสมาชิกพบว่ามีระดับค่อนข้างสูงไม่ว่าจะเป็นในเรื่องลักษณะผู้นำ พฤติกรรมที่กระทำอยู่เป็นประจำในชุมชน และความซื่อสัตย์โปร่งใส และมีความเป็นผู้นำทางด้านการบริหารการเงินค่อนข้างสูงเช่นกันแต่อยู่ในระดับที่น้อยกว่าระดับความเป็นผู้นำทั่วไป แต่เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไปยังเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินของคนในกลุ่ม แล้วกลับมีไม่มากนักอยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงินของคนในกลุ่มนั้นยังไม่มากโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ประมาณปีกว่าเกือบสองปี และพบว่ามีความแตกต่างของข้อมูลสูงมากทั้งในเรื่องของความรู้และประสบการณ์เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากคนในกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามนั้นมีความหลากหลายมากทั้งในด้าน เพศ อายุ และการศึกษา

ส่วนในเรื่องความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือความเป็นเอกภาพนั้นมีสูงมากทั้งความคิดเห็นที่ได้จากผู้นำ และจากสมาชิกและคำตอบที่ได้มีความแตกต่างกันน้อยมากด้วย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นชุมชนชนบทของไทยที่มีความรู้สึกรักถิ่นฐานหรือบ้านเกิดกันอยู่แล้ว

นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างยังแสดงให้เห็นว่าในชุมชนที่ศึกษามีนโยบายที่กำหนดขึ้นและเฝ้าอำนวยความสะดวกการบริหารการเงินอยู่ในระดับปานกลาง และมีจำนวนความถี่ในการร่วมกันกำหนดนโยบายประมาณ 11 – 12 ครั้งต่อปีหรือเฉลี่ยเดือนละครั้ง และเมื่อวัดถึงระดับการให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของนโยบายที่กำหนดนั้นก็สอดคล้องกับการเฝ้าอำนวยความสะดวก

ต่อประโยชน์ด้านการบริหารการเงินที่กล่าวมาแล้วคืออยู่ระดับปานกลางอยู่ที่ประมาณ 5-6 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ทั้งนี้มีเพียงการกระจายตัวของข้อมูลในเรื่องจำนวนครั้งที่กำหนดนโยบายเท่านั้นที่มีการกระจายตัวสูงมากเมื่อศึกษาจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่สัมภาษณ์มา จึงพบความจริงที่ว่าในชุมชนนั้นมีความหลากหลายในเรื่องการมีส่วนร่วมตั้งแต่การให้เวลาประชุม บางคนก็ประชุมบ่อยบางคนก็ไม่มีเวลาหรือบ่ายเบี่ยงที่จะมาเพราะเห็นว่าไม่ได้ประโยชน์ต่อตนเอง และบางครั้งการประชุมอาจทำให้เสียเวลาทำงานอีกด้วย นอกจากนี้ในจำนวนคนที่ให้เวลาในการประชุมเท่าๆ กันยังมีความแตกต่างของบุคคลิกในการให้ความคิดเห็นซึ่งบางคนก็ชอบแสดงออก บางคนก็ไม่แสดงความคิดเห็นเพียงความคิดคนอื่นอย่างเดียว

ทางด้านปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมจากภาครัฐ จำนวนกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชน และระดับของเศรษฐกิจ ในชุมชนนั้นพบว่า สองอย่างแรกมีระดับการช่วยเหลือปานกลางและมีการกระจายตัวของข้อมูล น้อยมากเนื่องจากเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดในสายตาของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม แต่จำนวนกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันนั้นมีเฉลี่ยประมาณ 2-3 กิจกรรมจากกิจกรรมจำนวน 9 กิจกรรม เท่านั้นที่นิยมช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยจะเป็นในเรื่องของการร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกันซื้อขายของระหว่างชุมชนมากที่สุด ทั้งนี้ในชุมชนที่ศึกษาส่วนใหญ่ผู้ตอบจะให้ความเห็นว่ามีความระดับของเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางเพราะการกระจายของข้อมูลน้อยมากอยู่ที่ระดับ 0.58 เท่านั้น

พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันพบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันไม่สูงจนเกินไปกล่าวคือมีค่าสหสัมพันธ์ไม่สูงกว่า 0.80 (Multicollinearity) แสดงว่าสามารถนำตัวแปรทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติได้ ส่วนเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามก็พบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับตัวแปรตาม

6.1.2 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนดังตารางที่ 6.2 ในขั้นตอนแรกที่น่าปัจจัยทางด้านโครงสร้างของชุมชนตามแนวคิดที่ว่าการบริหารการเงินจะมีประสิทธิภาพได้นั้นชุมชนต้องมีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารการเงินของชุมชนก่อน และพบว่าโครงสร้างของชุมชนในเรื่องการมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงิน และความชัดเจนของโครงสร้างการบริหารของชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.00 สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 35.2 แสดงให้เห็นว่านอกจากปัจจัยในเรื่องโครงสร้างของชุมชนนี้

แล้วยังต้องมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยจึงมีการเพิ่มตัวแปรตัวอื่นเข้าไปวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์

จากการเพิ่มตัวแปรเรื่องคนในชุมชนเข้าไปวิเคราะห์เพิ่มเติมในขั้นตอนการวิเคราะห์ขั้นที่สอง เพื่อหาความสัมพันธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนพบว่าสามารถอธิบายความผันแปรได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 51.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 และมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในขณะที่ปัจจัยในด้านโครงสร้างในชุมชนยังมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ ส่วนปัจจัยเรื่องคนในชุมชนนั้นมีเพียง คุณสมบัติความเป็นผู้นำในด้านการบริหารการเงินของตัวผู้นำ ความซื่อสัตย์โปร่งใสของผู้นำ และความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงินของคนในกลุ่มเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.00 ทั้ง 3 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาถึงความสามารถอธิบายตัวแปรตามของตัวแปรอิสระในขั้นตอนที่สองแล้ว พบว่าจะต้องเพิ่มตัวแปรเข้าไปอีกซึ่งตัวแปรที่เพิ่มเข้าไปเป็นปัจจัยในเรื่องของนโยบายของชุมชน และพบว่าสามารถอธิบายความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.00 โดยตัวแปรในปัจจัยเรื่องนโยบายของชุมชนที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนมีเพียงจำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อการบริหารการเงินเท่านั้นและมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 แต่ปัจจัยเรื่องโครงสร้างของชุมชนไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนในขั้นตอนนี้ อย่างไรก็ตามปัจจัยในเรื่องคนในชุมชนยังคงมีความสัมพันธ์ต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.00

เมื่อเพิ่มปัจจัยเรื่องสิ่งแวดล้อมของชุมชนเข้าไปเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ที่มีต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนพบว่าสามารถอธิบายได้เพิ่มขึ้นอีกเพียงเล็กน้อยเป็นร้อยละ 62.1 และมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนคือการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐเพียงตัวแปรเดียว ส่วนตัวแปรในขั้นตอนก่อนหน้านี้ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างของชุมชน คนในชุมชน นโยบายของชุมชน ในขั้นตอนการวิเคราะห์ในขั้นนี้ยังคงมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ โดยโครงสร้างของชุมชนที่มีความสัมพันธ์คือด้านการมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อ

บริหารการเงินของชุมชน และด้านความชัดเจนของโครงสร้างการบริหาร ส่วนคนในชุมชนที่มีความสัมพันธ์คือด้านความเป็นผู้นำในด้านการบริหารการเงินของผู้นำ ความซื่อสัตย์โปร่งใสของผู้นำ และความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงินของคนในชุมชน และนโยบายของชุมชนที่มีความสัมพันธ์ คือ จำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนทั้งนี้ปัจจัยที่กล่าวมา ยังคงมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินในเชิงบวก

ตารางที่ 6.2 การวิเคราะห์ถดถอยปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

ตัวแปร	ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน			
	ขั้นแรก	ขั้นที่สอง	ขั้นที่สาม	ขั้นที่สี่
โครงสร้างของชุมชน				
ด้านการมีกลุ่มบริหารการเงิน	0.120*** (4.212)	8.068E-02*** (2.954)	6.956E-02 (2.134)	6.616E-02** (2.039)
ด้านความชัดเจนของโครงสร้าง	0.270*** (9.151)	8.068E-02*** (2.954)	0.157 (3.911)	0.156*** (3.876)
ระดับของการมีส่วนร่วมในชุมชน	5.545E-02 (1.593)	3.189E-03 (0.100)	-1.030E-03 (-0.031)	-6.285E-03 (-0.181)
ระดับการให้ความรู้ในชุมชน	4.007E-02 (1.206)	3.189E-03 (0.100)	-1.030E-03 (-0.031)	-6.285E-03 (-0.181)
คนในชุมชน				
ด้านความเป็นผู้นำ		7.657E-03 (0.200)	6.934E-03 (0.180)	-1.423E-02 (-0.361)
ด้านความเป็นผู้นำในด้านการเงิน		0.233*** (5.160)	0.233*** (4.805)	0.225*** (4.609)
ด้านความซื่อสัตย์โปร่งใส		7.096E-02*** (4.112)	7.177E-02*** (4.120)	6.644E-02*** (3.797)
ความรู้เรื่องการบริหารการเงิน		9.878E-02*** (5.375)	9.952E-02*** (5.367)	9.910E-02*** (5.362)
ประสบการณ์ในการบริหารการเงิน		2.123E-03 (0.267)	1.697E-03 (0.209)	8.610E-04 (0.107)
ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน		-1.276E-02* (-0.625)	-1.151E-02 (-0.558)	-1.346E-02 (-0.655)

ตารางที่ 6.2 การวิเคราะห์ถดถอยปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหาร
การเงินของชุมชน (ต่อ)

ตัวแปร	ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน			
	ขั้นแรก	ขั้นที่สอง	ขั้นที่สาม	ขั้นที่สี่
นโยบายของชุมชน				
จำนวนนโยบาย			2.148E-02*	1.899E-02*
			(0.636)	(0.565)
ความถี่ของการนโยบาย			-1.508E-03	-1.395E-03
			(-0.410)	(-0.379)
การให้ความสำคัญต่อการบริหาร การเงิน			-5.238E-03	3.275E-03
			(-0.120)	(0.075)
สิ่งแวดล้อมชุมชน				
การได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ				6.250E-02**
				(2.453)
จำนวนกิจกรรมที่ช่วยเหลือกัน				-1.074E-03
				(-0.067)
ระดับเศรษฐกิจของชุมชน				-5.611E-02
				(0.91)
ตัวคงที่	3.007***	1.799***	1.745***	1.518***
	(11.082)	(5.028)	(4.743)	(3.740)
R ²	0.352	0.519	0.610	0.621
SEE	0.670	0.583	0.528	0.523
F	50.02	32.295	24.055	19.970
Sig.F	0.000	0.000	0.000	0.000

หมายเหตุ : ในวงเล็บ คือ ค่าของ t และ * คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** คือ มีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ *** คือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจากการวิเคราะห์ทั้ง 4 ขั้นพบว่าทุกปัจจัยไม่ว่าจะเป็นโครงสร้าง
ของชุมชน คนในชุมชน นโยบายของชุมชน และสิ่งแวดล้อมชุมชนล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์
อย่างมีนัยสำคัญในเชิงบวกต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติทั้งหมดและตัวแปรในแต่ละปัจจัยที่เคยมีความสัมพันธ์ในขั้นตอนก่อนหน้านี้ในขั้นตอนนี้
ก็ยังคงมีความสัมพันธ์ในลักษณะเดิมและในภาพรวมทุกปัจจัยสามารถอธิบายความผันแปรของ
ความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนได้ร้อยละ 62.5

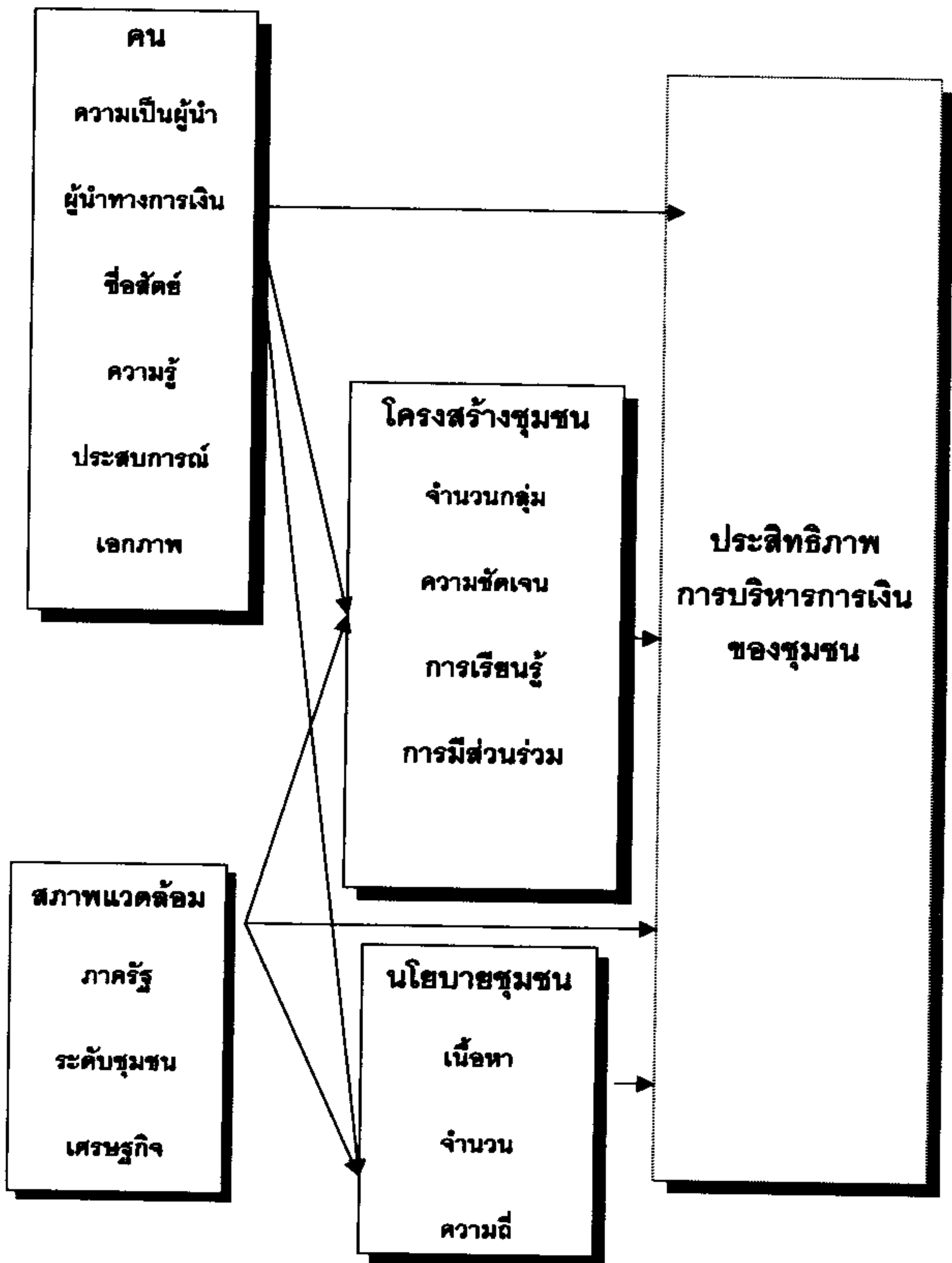
จากการวิเคราะห์ทั้ง 4 ขั้นตอนพบว่า การมีกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินและความชัดเจนของโครงสร้างของชุมชนเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากและมีผลต่อความมีประสิทธิภาพอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติมากตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ส่วนความซื่อสัตย์โปร่งใส และความรู้ด้านการบริหารการเงินของคนในชุมชนก็เป็นตัวแปรอีกชุดหนึ่งที่มีความสำคัญและมีผลต่อความมีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมากเมื่อเริ่มใส่ตัวแปรในขั้นตอนที่ 2 จนถึงขั้นตอนที่ 4 อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตเมื่อใส่เรื่องนโยบายในการบริหารการเงินของชุมชนเข้าไปในขั้นตอนที่ 3 แล้วผลของความชัดเจนและจำนวนของโครงสร้างของชุมชนที่มีต่อความมีประสิทธิภาพทางการเงินหายไปซึ่งข้อสังเกตนี้จะได้มีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีเทคนิควิเคราะห์เส้นทางในขั้นตอนต่อไป

6.2 ผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบเชิงขั้นที่ได้มีข้อสังเกตในขั้นตอนที่ 3 ที่ใส่ชุดปัจจัยด้านนโยบายของชุมชนเข้าไปแล้วทำให้ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านโครงสร้างของชุมชนที่มีต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนหายไป และความสัมพันธ์นั้นกลับเข้ามาในขั้นตอนที่ 4 ที่มีการเพิ่มปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเข้าไปแสดงว่าในระหว่างปัจจัยด้วยกันอาจมีความสัมพันธ์ระหว่างกันได้เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในเรื่องนี้จึงจะนำตัวแปรในชุดเดิมทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิควิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) หรือการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ปัจจัยต่างๆ ไม่น่าจะมีอิสระจากกันโดยสิ้นเชิง และจะได้นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์อธิบายสภาพปัจจุบันตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยต่อไป

จากสมมติฐานเดิมได้นำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อหาความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนโดยให้ตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันได้ตามสภาพความเป็นจริงของการเกิดขึ้นก่อนหลังของตัวแปรที่ว่าคนและสภาพแวดล้อมเป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้วและคนเป็นผู้กำหนดโครงสร้างของชุมชนและนโยบายของชุมชนอีกที ในขณะที่สภาพแวดล้อมของชุมชนจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างและนโยบายของชุมชนด้วยเช่นกันซึ่งตัวแปรทั้งหมดจะส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนนั่นเองตามแผนภาพที่ 6.1

แผนภูมิที่ 6.1 แบบจำลองการวิเคราะห์เส้นทางของปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

จากสภาพความเป็นจริงของชุมชนมากำหนดความสัมพันธ์ของปัจจัยของประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนและสร้างเป็นแผนภาพข้างต้นซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ได้ 8 สมการดังนี้

$$\begin{aligned} \text{EFFIC} = & a_0 + a_1 \text{NUMGROUP} + a_2 \text{STRUC} + a_3 \text{MEET} + a_4 \text{TRAIN} + a_5 \text{LEADER} \\ & + a_6 \text{FINLEAD} + a_7 \text{TRANSACY} + a_8 \text{KNOWLEDG} + a_9 \text{EXP} + a_{10} \text{UNITYS} \\ & + a_{11} \text{POLFIN} + a_{12} \text{POLTIM} + a_{13} \text{POLIMP} + a_{14} \text{SUBSIDY} \\ & + a_{15} \text{COACC} + a_{16} \text{ECON} \end{aligned} \quad \dots\dots(6.6)$$

$$\begin{aligned} \text{NUMGROUP} = & b_0 + b_2 \text{LEADER} + b_3 \text{FINLEAD} + b_4 \text{TRANSACY} + b_5 \text{KNOWLEDG} \\ & + b_6 \text{EXP} + b_7 \text{UNITYS} \end{aligned} \quad \dots\dots(6.7)$$

$$\begin{aligned} \text{STRUC} = & c_0 + c_2 \text{LEADER} + c_3 \text{FINLEAD} + c_4 \text{TRANSACY} + c_5 \text{KNOWLEDG} \\ & + c_6 \text{EXP} + c_7 \text{UNITYS} \end{aligned} \quad \dots\dots(6.8)$$

$$\begin{aligned} \text{MEET} = & d_0 + d_2 \text{LEADER} + d_3 \text{FINLEAD} + d_4 \text{TRANSACY} + d_5 \text{KNOWLEDG} \\ & + d_6 \text{EXP} + d_7 \text{UNITYS} \end{aligned} \quad \dots\dots(6.9)$$

$$\begin{aligned} \text{POLFIN} = & e_0 + e_2 \text{LEADER} + e_3 \text{FINLEAD} + e_4 \text{TRANSACY} + e_5 \text{KNOWLEDG} \\ & + e_6 \text{EXP} + e_7 \text{UNITYS} \end{aligned} \quad \dots\dots(6.10)$$

$$\begin{aligned} \text{POLTIME} = & f_0 + f_2 \text{LEADER} + f_3 \text{FINLEAD} + f_4 \text{TRANSACY} + f_5 \text{KNOWLEDG} \\ & + f_6 \text{EXP} + f_7 \text{UNITYS} \end{aligned} \quad \dots\dots(6.11)$$

$$\begin{aligned} \text{POLIMP} = & g_0 + g_2 \text{LEADER} + g_3 \text{FINLEAD} + g_4 \text{TRANSACY} + g_5 \text{KNOWLEDG} \\ & + g_6 \text{EXP} + g_7 \text{UNITYS} \end{aligned} \quad \dots\dots(6.12)$$

$$\text{NUMGROUP} = h_0 + h_2 \text{SUBSIDY} + h_3 \text{COACC} + h_4 \text{ECON} \quad \dots\dots(6.13)$$

$$\text{STRUC} = i_0 + i_2 \text{SUBSIDY} + i_3 \text{COACC} + i_4 \text{ECON} \quad \dots\dots(6.14)$$

$$\text{MEET} = j_0 + j_2 \text{SUBSIDY} + j_3 \text{COACC} + j_4 \text{ECON} \quad \dots\dots(6.15)$$

$$\text{POLFIN} = k_0 + k_2 \text{SUBSIDY} + k_3 \text{COACC} + k_4 \text{ECON} \quad \dots\dots(6.16)$$

$$\text{POLTIME} = l_0 + l_2 \text{SUBSIDY} + l_3 \text{COACC} + l_4 \text{ECON} \quad \dots\dots(6.17)$$

$$\text{POLIMP} = m_0 + m_2 \text{SUBSIDY} + m_3 \text{COACC} + m_4 \text{ECON} \quad \dots\dots(6.18)$$

$$a_0 \dots\dots a_6, b_0 \dots\dots b_7, c_0 \dots\dots c_7, d_0 \dots\dots d_7, e_0 \dots\dots e_7, f_0 \dots\dots f_7, g_0 \dots\dots g_7, h_0 \dots\dots h_4, i_0 \dots\dots i_4, j_0 \dots\dots j_4, k_0 \dots\dots k_4,$$

$l_0 \dots\dots l_4, m_0 \dots\dots m_4 =$ ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง

6.2.1 ผลการวิเคราะห์ในรูปสมการโครงสร้าง

เมื่อแทนค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางลงในสมการโครงสร้าง 6.6 ถึง 6.18 จำนวน 13 สมการ ปรากฏผลดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}
 \text{EFFIC} = & 1.554 + 6.451\text{E-}02\text{NUMGROUP}^* + 0.152\text{STRUC}^{***} - 1.317\text{E-}02\text{MEET} \\
 & (3.832) \quad (1.991) \quad (3.794) \quad (-0.376) \\
 & + 4.634\text{E-}02\text{TRAIN} - 2.662\text{E-}02\text{LEADER} + 0.228\text{FINLEAD}^{***} \\
 & (1.490) \quad (-0.662) \quad (4.680) \\
 & + 6.990\text{E-}02\text{TRANSACY}^{***} + 9.457\text{E-}02\text{KNOWLEDG}^{***} + 8.920\text{E-}04\text{EXP} \\
 & (3.969) \quad (5.060) \quad (0.111) \\
 & - 1.393\text{E-}02\text{UNITYS} - 9.701\text{E-}03\text{POLFIN} - 1.797\text{E-}03\text{POLTIM} \\
 & (-0.680) \quad (0.284) \quad (-0.489) \\
 & + 4.422\text{E-}03\text{POLIMP} + 5.604\text{E-}02\text{SUBSIDY}^* - 1.347\text{E-}02\text{COACC} \\
 & (0.102) \quad (2.173) \quad (0.746) \\
 & + 5.282\text{E-}02\text{ECON} \quad \dots\dots\dots(6.19) \\
 & (0.858)
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.535, \quad \text{SEE} = 0.58, \quad F = 18.947, \quad \text{Significance of } F = 0.000$$

$$\begin{aligned}
 \text{NUMGROUP} = & 1.607 - 0.158\text{LEADER} + 0.452\text{FINLEAD}^{***} + 5.099\text{E-}02\text{TRANSACY} \\
 & (2.109) \quad -1.850 \quad (5.359) \quad (1.339) \\
 & + 1.164\text{E-}02\text{KNOWLEDG} + 3.043\text{E-}02\text{EXP} + 0.103\text{UNITYS}^* \\
 & (0.280) \quad (1.702) \quad (2.299) \quad \dots\dots\dots(6.20)
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.164, \quad \text{SEE} = 1.33, \quad F = 9.108, \quad \text{Significance of } F = 0.000$$

$$\begin{aligned}
 \text{STRUC} = & -3.837\text{E-}02 + 0.174\text{LEADER}^{**} + 0.732\text{FINLEAD}^{***} + 1.169\text{E-}02\text{TRANSACY} \\
 & (-0.062) \quad (2.521) \quad (10.772) \quad (0.381) \\
 & + 3.309\text{E-}02\text{KNOWLEDG} + 1.257\text{E-}02\text{EXP} - 2.951\text{E-}02\text{UNITYS} \quad \dots\dots\dots(6.21) \\
 & (0.987) \quad (0.873) \quad (-0.821)
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.395, \quad \text{SEE} = 1.072, \quad F = 30.261, \quad \text{Significance of } F = 0.000$$

$$\begin{aligned}
 \text{MEET} &= 3.105 + 4.253\text{E-}02\text{LEADER} + 0.167\text{FINLEAD}^{**} + 7.374\text{E-}02\text{TRANSACY}^{*} \\
 &\quad (4.892) \quad (0.597) \quad (2.377) \quad (2.324) \\
 &+ 5.524\text{E-}02\text{KNOWLEDG} - 1.575\text{E-}04\text{EXP} + 0.138\text{UNITYS}^{***} \dots\dots(6.22) \\
 &\quad (1.594) \quad (0.011) \quad (3.709)
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.135, \quad \text{SEE} = 1.108, \quad F = 7.26, \quad \text{Significance of } F = 0.000$$

$$\begin{aligned}
 \text{POLFIN} &= 3.614 - 3.363\text{E-}02\text{LEADER} + 0.442\text{FINLEAD}^{***} + 1.264\text{E-}02\text{TRANSACY} \\
 &\quad (4.737) \quad (-0.393) \quad (5.229) \quad (0.331) \\
 &+ 2.006\text{E-}02\text{KNOWLEDG} + 1.823\text{E-}02\text{EXP} + 2.916\text{E-}02\text{UNITYS} \dots\dots(6.23) \\
 &\quad (0.482) \quad (1.018) \quad (0.652)
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.125, \quad \text{SEE} = 1.332, \quad F = 6.64, \quad \text{Significance of } F = 0.000$$

$$\begin{aligned}
 \text{POLTIME} &= -0.547 + 8.043\text{E-}02\text{LEADER} + 1.431\text{FINLEAD}^{**} - 5.527\text{E-}02\text{TRANSACY} \\
 &\quad (-0.097) \quad (0.127) \quad (2.296) \quad (-0.195) \\
 &+ 0.510\text{KNOWLEDG} - 0.251\text{EXP}^{*} + 4.315\text{E-}02\text{UNITYS} \dots\dots(6.24) \\
 &\quad (1.661) \quad (-1.904) \quad (0.131)
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.042, \quad \text{SEE} = 0.022, \quad F = 2.04, \quad \text{Significance of } F = 0.06$$

$$\begin{aligned}
 \text{POLIMP} &= -4.761\text{E-}02 + 0.160\text{LEADER}^{**} + 0.754\text{FINLEAD}^{***} + 1.587\text{E-}02\text{TRANSACY} \\
 &\quad (-0.083) \quad (2.493) \quad (11.913) \quad (0.555) \\
 &+ 8.926\text{E-}03\text{KNOWLEDG} + 2.353\text{E-}02\text{EXP} - 2.146\text{E-}02\text{UNITYS} \dots\dots(6.25) \\
 &\quad (0.286) \quad (1.755) \quad (-0.641)
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.442, \quad \text{SEE} = 0.998, \quad F = 36.752, \quad \text{Significance of } F = 0.000$$

$$\text{NUMGROUP} = 3.884 + 0.108 \text{SUBSIDY} + 6.490\text{E-}02\text{COACC} - 5.010\text{E-}02\text{ECON}^{**} \dots (6.26)$$

$$(8.103) \quad (1.918) \quad (1.875) \quad (-0.350)$$

$$R^2 = 0.029, \quad \text{SEE} = 1.384, \quad F = 2.783, \quad \text{Significance of } F = 0.041$$

$$\text{STRUC} = 5.223 + 0.104 \text{SUBSIDY} + 4.598\text{E-}02\text{COACC} - 4.098\text{E-}02\text{ECON} \dots (6.27)$$

$$(11.091) \quad (1.875) \quad (1.352) \quad (-0.291)$$

$$R^2 = 0.022, \quad \text{SEE} = 1.36, \quad F = 2.06, \quad \text{Significance of } F = 0.106$$

$$\text{MEET} = 5.674 + 9.524\text{E-}02 \text{SUBSIDY}^* + 0.186\text{COACC}^{***} - 0.136\text{ECON} \dots (6.29)$$

$$(15.189) \quad (2.171) \quad (6.887) \quad (-1.223)$$

$$R^2 = 0.171, \quad \text{SEE} = 1.079, \quad F = 19.103, \quad \text{Significance of } F = 0.000$$

$$\text{POLFIN} = 6.062 + 0.109 \text{SUBSIDY}^* + 7.617\text{E-}02\text{COACC}^{**} - 0.162\text{ECON} \dots (6.30)$$

$$13.152) \quad (2.021) \quad (2.288) \quad (-1.174)$$

$$R^2 = 0.04, \quad \text{SEE} = 1.331, \quad F = 3.897, \quad \text{Significance of } F = 0.009$$

$$\text{POLTIME} = 10.139 - 0.185 \text{SUBSIDY} - 3.207\text{E-}02\text{COACC} + 1.606\text{ECON} \dots (6.31)$$

$$(2.952) \quad (-0.458) \quad (-0.129) \quad (1.566)$$

$$R^2 = 0.01, \quad \text{SEE} = 9.92, \quad F = 0.934, \quad \text{Significance of } F = 0.425$$

$$\text{POLIMP} = 5.471 + 6.999\text{E-}02 \text{SUBSIDY} + 8.267\text{E-}02\text{COACC}^{**} - 0.109\text{ECON} \dots (6.32)$$

$$(12.051)(1.313) \quad (2.522) \quad (-0.803)$$

$$R^2 = 0.033, \quad \text{SEE} = 1.311, \quad F = 3.133, \quad \text{Significance of } F = 0.026$$

ค่าในวงเล็บ คือค่า t ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน

ตัวเลขที่มี * คือมีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

ตัวเลขที่มี ** คือมีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01

ตัวเลขที่มี *** คือมีค่านัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.000

จากผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 53.5 โดยเมื่อพิจารณาแต่ละตัวแปรอิสระพบว่าในจำนวนตัวแปรทั้งหมด 16 ตัวแปร มีเพียง 6 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งทั้งหมดมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกคือ จำนวนกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนยิ่งมีกลุ่มมากการบริหารการเงินในชุมชนยิ่งมีประสิทธิภาพสูง ความชัดเจนของโครงสร้างกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนยิ่งมีความชัดเจนของโครงสร้างเท่าไรการบริหารการเงินของชุมชนยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ลักษณะความเป็นผู้นำทางการเงินของผู้นำซึ่งผู้นำยังมีความเป็นผู้นำทางการเงินมากเท่าไรการบริหารการเงินในชุมชนยิ่งมีประสิทธิภาพมาก ความซื่อสัตย์โปร่งใสของผู้นำที่ยิ่งมีมากการบริหารการเงินของชุมชนยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินของคนในกลุ่มที่ยิ่งมีความรู้ความเข้าใจมากการบริหารการเงินยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น และระดับของการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐที่ได้รับการส่งเสริมยิ่งมากการบริหารการเงินยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น

สำหรับความสัมพันธ์ที่ 6.20 ที่เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคนในชุมชนที่มีผลต่อจำนวนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินในชุมชนพบว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 16.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีเพียงความเป็นผู้นำทางการเงินของผู้นำ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนกลุ่มในเชิงบวกผู้นำยังมีความเป็นผู้นำทางการเงินสูง จำนวนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารการเงินยิ่งมาก และยิ่งผู้นำมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนสูง จำนวนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารการเงินยิ่งมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำที่มีคุณสมบัติดังกล่าวเล็งเห็นความสำคัญต่อการมีกลุ่มมากจึงส่งผลตามที่วิเคราะห์

ความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่มที่ส่งผลต่อความชัดเจนของโครงสร้างของชุมชนนั้นพบว่าคุณสมบัติความเป็นผู้นำ และคุณสมบัติความเป็นผู้นำทางการเงินมีผลต่อความชัดเจนของโครงสร้างของกลุ่ม/องค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารการเงินในเชิงบวกยิ่งผู้นำมีคุณสมบัติเป็นผู้นำ และผู้นำทางการเงินมากยิ่งกำหนดหรือบริหารโครงสร้างของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อ

บริหารการเงินให้มีความชัดเจนมากด้วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอธิบายได้ร้อยละ 39.5 ดังความสัมพันธ์ที่ 6.21

จากความสัมพันธ์ที่ 6.22 ที่วิเคราะห์การส่งผลของคนในชุมชนต่อระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหารการเงินนั้นพบว่ามีความเป็นผู้นำทางการเงินของผู้นำ ความซื่อสัตย์โปร่งใส และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของคนในชุมชน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและอธิบายได้ร้อยละ 13.5 เพราะผู้นำที่มีลักษณะข้างต้น ย่อมต้องการให้คนในชุมชนรับรู้เรื่องเกี่ยวกับการบริหารการเงินของชุมชนและเพื่อสร้างความโปร่งใสในการบริหารจึงมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำให้มีระดับสูงด้วย ในขณะเดียวกันคนในชุมชนที่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมากยิ่งต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากด้วยจึงเป็นการส่งเสริมกันทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีมากด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่ส่งผลต่อจำนวนนโยบายเกี่ยวกับการบริหารการเงินในชุมชนนั้นพบว่ามีความเป็นผู้นำทางการเงินของผู้นำเท่านั้นที่ส่งผลต่อตัวแปรตามข้างต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวกยิ่งผู้นำที่มีความเป็นผู้นำทางการเงินสูงยิ่งกำหนดนโยบายที่เป็นการบริหารการเงินในชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยอธิบายได้ร้อยละ 12.5 ตามความสัมพันธ์ที่ 6.23

ส่วนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีผลต่อความถี่ในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการบริหารการเงินของชุมชนนั้นก็มีความเป็นผู้นำทางด้านการบริหารการเงินของผู้นำที่ส่งผลต่อตัวแปรตามข้างต้นในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อธิบายได้ด้วยเหตุผลที่คล้ายกับผลที่มีต่อจำนวนนโยบายของการบริหารการเงินคือยิ่งผู้นำที่มีคุณสมบัติเป็นผู้นำทางการเงินมากยิ่งกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารการเงินถี่มากขึ้นด้วยและอธิบายได้เพียงร้อยละ 4.2 เท่านั้นตามสมการความสัมพันธ์ที่ 6.24 ส่วนความสัมพันธ์ที่ 6.25 ที่อธิบายในเรื่องของคนในชุมชนที่มีต่อระดับการให้ความสำคัญของนโยบายในด้านการบริหารการเงินนั้นมีคุณสมบัติผู้นำในด้านความเป็นผู้นำ และการเป็นผู้นำในด้านการบริหารการเงินที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยิ่งผู้นำที่มีคุณสมบัติข้างต้นสูงยิ่งให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายสูงด้วยและอธิบายได้ร้อยละ 44.2

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อโครงสร้างของชุมชนนั้นพบว่า ระดับเศรษฐกิจของคนในชุมชนมีความสำคัญต่อการมีกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยิ่งคนในชุมชนมีระดับเศรษฐกิจไม่ดียิ่งส่งผลให้มีจำนวนกลุ่ม/องค์กรดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นด้วยเพราะจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการหาเงินเข้าชุมชนทำให้การบริหารการเงินยิ่งต้องมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นตามสมการความสัมพันธ์ที่ 6.26

ส่วนสภาพแวดล้อมไม่ได้ส่งผลต่อความชัดเจนของโครงสร้างของการบริหารการเงินของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามสมการความสัมพันธ์ที่ 6.27

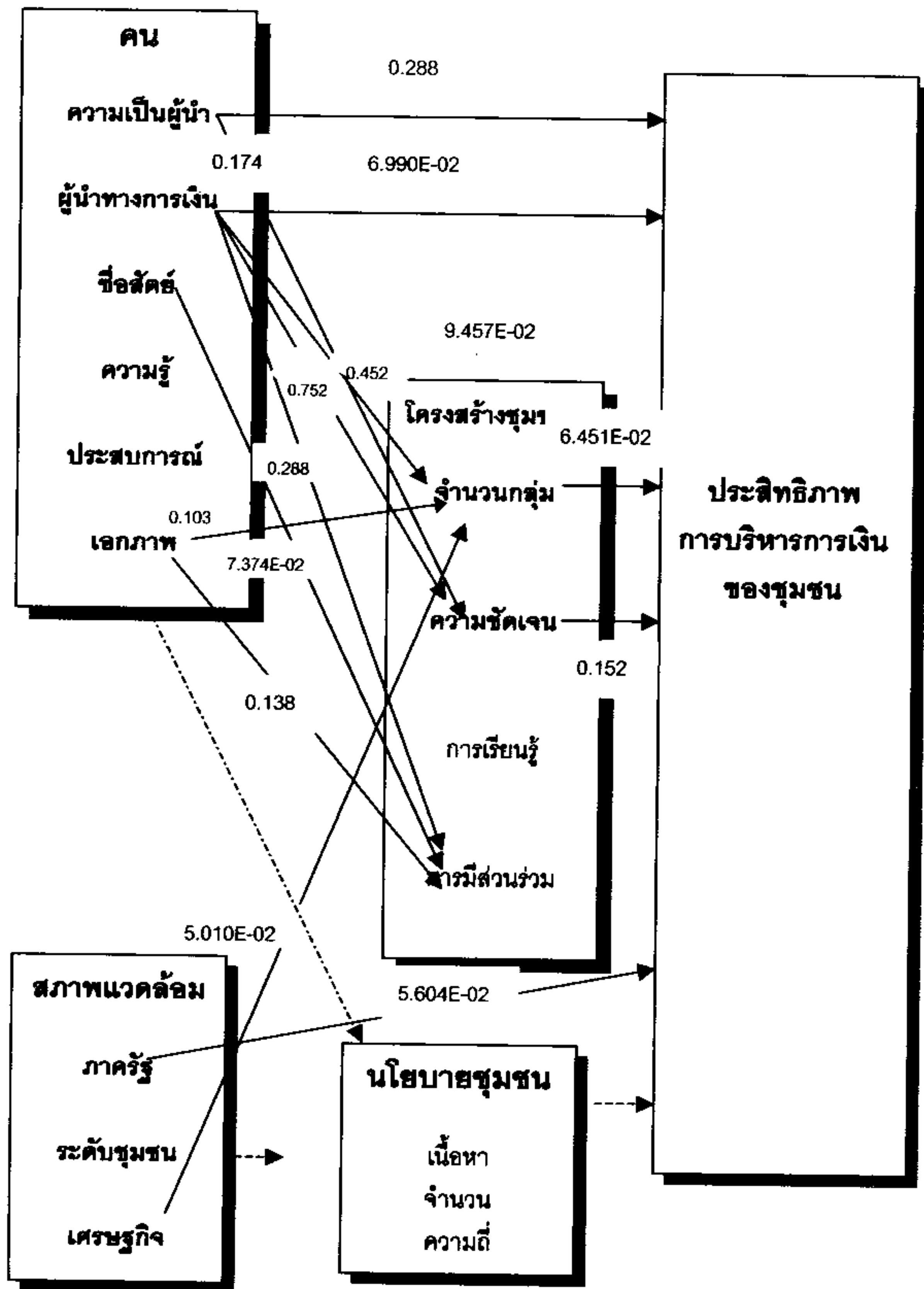
นอกจากนี้จากสมการความสัมพันธ์ที่ 6.28 พบว่า ระดับการได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลและจำนวนกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชนนั้นมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวกและอธิบายได้ร้อยละ 17 เนื่องจากทั้งสองปัจจัยเป็นการเกื้อหนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วย

นอกจากผลจากความสัมพันธ์ที่ 6.29 แล้วพบว่าตัวแปรทั้งสองตัวได้แก่ ระดับการได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลและจำนวนกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชน ยังส่งผลต่อจำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยแม้จะอธิบายตัวแปรตามได้เพียงร้อยละ 4 เท่านั้น

จากความสัมพันธ์ที่ 6.30 ยังพบว่าไม่มีตัวแปรใดในปัจจุบันสภาพแวดล้อมของชุมชนเลยที่มีผลต่อความถี่ในการกำหนดนโยบายในด้านการบริหารการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากสมการความสัมพันธ์ที่ 6.31 มีเพียงจำนวนกิจกรรมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชนเท่านั้นที่ส่งผลให้มีการให้ความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายในการบริหารการเงินของชุมชนซึ่งยังมีจำนวนกิจกรรมมากเท่าไรยังมีการให้ความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายมากขึ้นเท่านั้นและอธิบายตัวแปรตามได้เพียงร้อยละ 3

แผนภูมิที่ 6.2 แบบจำลองหลังการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงิน
ของชุมชน

6.2.2 ความสัมพันธ์หลังจากการวิเคราะห์เส้นทาง

เมื่อวิเคราะห์เส้นทางแล้วจะพบว่าได้รูปแบบความสัมพันธ์ใหม่ตามแผนภาพที่ 6.2 ซึ่งพบว่ามีบางตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ในขณะที่ความสัมพันธ์ของตัวแปรบางตัวแปรหายไปทั้งนี้อาจเนื่องจากผลของการมีตัวแปรกดก็ได้ ดังนั้นเพื่อไม่ให้มีปัญหาดังกล่าวส่วนนี้จึงจะนำเสนอเฉพาะในส่วนที่มีความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นและอธิบายในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลตามตารางที่ 6.3 จะได้ประโยชน์เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 6.3 การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของ การบริหารการเงินของชุมชน	เชิงสาเหตุและผล		
	ทางตรง	ทางอ้อม	รวม
โครงสร้างของชุมชน			
ด้านการมีกลุ่มบริหารการเงิน	6.451E-02	-	6.451E-02
ด้านความชัดเจนของโครงสร้างการบริหาร	0.152	-	0.152
ระดับของการมีส่วนร่วมในชุมชน	-	-	-
ระดับการให้ความรู้ในชุมชน	-	-	-
คนในชุมชน			
ผู้นำในด้านคุณสมบัติความเป็นผู้นำ	-	(0.174)*(0.152)	0.026
ผู้นำในด้านคุณสมบัติความเป็นผู้นำในการบริหารการเงิน	0.288	(0.752)*(0.152) +(0.452)*(6.451E-02)	0.143
ผู้นำในด้านความซื่อสัตย์โปร่งใส	6.990E-02	-	6.990E-02
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงินของคนในกลุ่ม	9.457E-02	-	9.457E-02
ประสบการณ์ในการบริหารการเงินของคนในกลุ่ม	-	-	-
ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	-	(0.103)*(6.451E-02)	6.644E-03
นโยบายของชุมชน			
จำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงินในชุมชน	-	-	-
ความถี่ของการร่วมกำหนดนโยบาย	-	-	-
ระดับการให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของชุมชนของนโยบาย	-	-	-
สิ่งแวดล้อมชุมชน			
ระดับของการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ	5.604E-02	-	5.604E-02
จำนวนกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชน	-	-	-
ระดับเศรษฐกิจของชุมชน	-	-(5.010E-02)*(6.451E-02)	-3.232E-03

จากตารางที่ 6.3 ค้นพบว่าปัจจัยเรื่องคนในชุมชนเรื่องคุณสมบัติด้านความเป็นผู้นำด้านการบริหารการเงินของผู้นำเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนมากที่สุดโดยมีผลทั้งทางตรงคือผู้นำที่มีคุณสมบัติดังกล่าวจะทราบและเข้าใจถึงกระบวนการหรือวิธีที่ทำให้การบริหารการเงินมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นการติดตามและตรวจสอบการใช้เงินอย่างสม่ำเสมอ และสามารถถ่ายทอดความรู้หรือคุณสมบัติดังกล่าวให้กับสมาชิกได้ สามารถแจกแจงการทำงานและข้อมูลต่างๆ เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นคนมีความละเอียดรอบคอบ และที่สำคัญต้องกระตือรือร้นในการหาเงิน ดังนั้นหากชุมชนที่มีผู้นำแบบนี้จะสามารถนำพาการบริหารการเงินของชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ นอกจากผลทางตรงแล้วผลทางอ้อมของผู้นำที่มีคุณสมบัติเป็นผู้นำทางด้านการบริหารการเงินก็ยังมีผ่านจำนวนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินอีกด้วย เพราะยิ่งผู้นำที่มีคุณสมบัติด้านการบริหารการเงินมากเท่าไรผู้นำเหล่านั้นย่อมผลักดันหรือเร่งก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อดูแลและบริหารการเงินมากขึ้นเท่านั้น อันจะส่งผลให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้นยังมีผลทางอ้อมผ่านความชัดเจนของโครงสร้างของชุมชนด้วยเช่นกันเพราะผู้นำเหล่านี้จะต้องกำหนดโครงสร้างหรือวางแผนการบริหารบนโครงสร้างที่มีความชัดเจนเพื่อให้การบริหารการเงินมีประสิทธิภาพเช่นกัน

นอกจากนี้ผู้นำที่มีคุณสมบัติเป็นผู้นำทางด้านการบริหารการเงินนั้นยังมีผลต่อการกำหนดนโยบายในการบริหารไม่ว่าจะเป็นจำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงิน ความสำเร็จของการกำหนดนโยบาย และการให้ความสำคัญในด้านการบริหารการเงินในการกำหนดนโยบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวกอีกด้วย อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์กับพบว่าไม่มีตัวแปรใดในปัจจัยเรื่องนโยบายที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนเลยทั้งๆ ที่ขั้นตอนการวิเคราะห์แบบขั้นตอนในตารางที่ 6.2 เรื่องจำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงินมีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนในขั้นตอนที่ 3 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในขั้นตอนที่ 3 นั้นความสัมพันธ์ของปัจจัยเรื่องโครงสร้างหายไปเมื่อนำมาประมวลกับการวิเคราะห์เส้นทางนี้แล้วอาจจะเป็นผลจากกรณีตัวแปรทดได้

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินรองลงมายังเป็นเรื่องคนในชุมชนในด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงินของคนในกลุ่มโดยปัจจัยดังกล่าวมีผลโดยตรงเพียงอย่างเดียว ยิ่งชุมชนที่คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงิน เช่น รู้ว่าการหาเงินทำอย่างไร การบริหารเงินอย่างไรให้คุ้มค่า มีความรับผิดชอบในการบริหารมากเท่าใด ยิ่งส่งผลให้ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนนั้นมีระดับที่สูงมากขึ้นด้วย

นอกจากนี้ปัจจัยของคนในชุมชนในด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อระดับการบริหารการเงินยังมีใน ด้านความซื่อสัตย์โปร่งใสของผู้นำที่ส่งผลทางตรงไม่ว่าจะเป็นในเรื่องจัดทำข้อมูลค่าใช้จ่ายให้เป็น ลายลักษณ์อักษร การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดนโยบาย ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นโดยตรงอีกด้วย

ส่วนปัจจัยคนในชุมชนที่มีแต่ผลทางอ้อมต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงิน ของชุมชนก็มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำของผู้นำชุมชนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องลักษณะละเอียดรอบคอบ เป็นตัวอย่างที่ดี มีความพยายามในการทำงาน กระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมกันแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้มี การประชุมในหมู่บ้านหรือชุมชน ที่จะทำให้ชุมชนมีความชัดเจนของโครงสร้างมากขึ้นอันจะ ส่งผลให้มีความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินเพิ่มมากขึ้นด้วย

ปัจจัยในเรื่องของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนก็ส่งผลผ่านการมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อ บริหารการเงินในชุมชนเพราะยิ่งคนในชุมชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมากยิ่งมีความสามัคคี มากและต้องการรวมกลุ่มกันหาเงินเข้าชุมชนอันจะส่งผลให้มีกลุ่มที่บริหารการเงินและทำให้การ บริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพตามไปด้วย

ส่วนปัจจัยในเรื่องโครงสร้างของชุมชนที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการ เงินของชุมชนจะเป็นในด้านของการมีกลุ่มบริหารการเงิน และความชัดเจนของโครงสร้างการ บริหารของชุมชนโดยเป็นความสัมพันธ์ทางตรงเพียงอย่างเดียวนั้นก็หมายความว่าถ้าชุมชนที่มี กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินมากเช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี และกลุ่มแก้ไข ปัญหาความยากจนเป็นต้น การบริหารการเงินของชุมชนนั้นก็จะมีประสิทธิภาพมากด้วย ในขณะที่ เดียวกันชุมชนที่มีโครงสร้างทางการบริหารที่ชัดเจนมีการกำหนดหน้าที่ ตำแหน่ง และการประสาน งานอย่างเป็นระบบชัดเจนจะทำให้การบริหารง่ายขึ้นทำให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิ ภาพมากขึ้นตามไปด้วย

ส่วนในเรื่องของสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีเพียงด้านการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ และ ระดับเศรษฐกิจของชุมชนที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนโดยการ ส่งเสริมจากภาครัฐมีผลโดยตรงและมีผลมากกว่าเรื่องของระดับเศรษฐกิจ เพราะภาครัฐ สามารถส่งเสริมเรื่องการเงินของชุมชนได้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการให้เงินงบประมาณ การกระจาย งบประมาณจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น การเร่งการอนุมัติงบประมาณให้สะดวกรวดเร็วมากขึ้นล้วน แล้วแต่มีผลโดยตรงต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินโดยตรง

ส่วนด้านเศรษฐกิจของชุมชนจะส่งผลผ่านการจัดตั้งกลุ่มเพื่อบริหารการเงินและเป็นปัจจัย เดียวของทั้งหมดที่มีผลในเชิงลบ เพราะตามสภาพความเป็นจริงชุมชนที่มีความยากจนยังมีความ ต้องการหาเงินเข้าชุมชนมากขึ้นจึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรขึ้นมาเพื่อ

แก้ไขปัญหาคายากจนในชุมชน สภาพความเป็นจริงเช่นนี้เป็นประเด็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนด้วยเพราะชุมชนที่ยากจนและด้อยพัฒนาจะมีการแก้ไขปัญหาลำบากนั้นด้วยการรวมตัวกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันเหตุผลนี้เองเมื่อรวมตัวกันมากขึ้นเท่าไรก็ยิ่งทำให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

จากการวิเคราะห์ทิศทางพบว่า มีตัวแปรบางตัวแปรที่มีจากเดิมส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนในการวิเคราะห์แบบขั้นตอน และความสัมพันธ์นั้นหายไปในการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ทั้งนี้อาจเนื่องจากผลของตัวแปรทด อย่างเช่นในเรื่องของนโยบายของชุมชนที่เดิมเคยมีความสัมพันธ์และความสัมพันธ์นั้นหายไปหรือก็มีบางตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอย่างระดับเศรษฐกิจของคนในชุมชนที่พบว่าไม่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนแต่เมื่อมาดูทิศทางแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์ทางอ้อมต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินโดยผ่านการมีกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินเช่นกัน ดังนั้นจะไม่สรุปไปเลยว่าปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินในการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์จะไม่มีผลจริง

6.3 สรุป

ทุกปัจจัยที่ศึกษาตามกรอบแนวคิดนั้นล้วนแล้วแต่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างของชุมชน คนในชุมชน นโยบายในชุมชน และสิ่งแวดล้อมชุมชน จะแตกต่างกันตรงรูปแบบความสัมพันธ์และทิศทางความสัมพันธ์ที่อาจจะมีบางปัจจัยที่มีผลทางตรง บางปัจจัยที่มีผลทางอ้อมหรือบางปัจจัยมีทั้งผลทางตรงและผลทางอ้อม หรือบางปัจจัยมีผลทิศทางลบซึ่งในที่นี้มีเพียงปัจจัยเรื่องสภาพแวดล้อมภายในด้านเศรษฐกิจของชุมชนนั่นเอง

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ครั้งนี้ทำให้ทราบว่าแม้ว่าการกำหนดโครงสร้างและการจัดตั้งกลุ่มจะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพของชุมชนโดยตรงแต่หากเรามุ่งเน้นสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงินของชุมชนให้กับคนในชุมชน หรือคัดเลือกผู้นำที่มีคุณสมบัติด้านความเป็นผู้นำในเรื่องการบริหารการเงินได้เหล่านี้จะทำให้โครงสร้างและการจัดตั้งกลุ่มมีผลต่อความมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย นั่นหมายความว่าเราอาจกระตุ้นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันทางอ้อมที่กระตุ้นได้ง่ายกว่าจะเป็นสาเหตุเบื้องต้นเพื่อเสริมสร้างปัจจัยอื่นที่มีผลโดยตรงต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินได้ต่อไป

บทที่ 7

ปัญหาและอุปสรรคต่อความมีประสิทธิภาพ ของการบริหารการเงินของชุมชน

ในบทนี้เป็นการตีแผ่สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนในมุมมองต่างๆ ซึ่งเป็นการศึกษาต่อเนื่องจากสภาพปัจจุบันในบทที่ 4 และบทที่ 5 และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารการเงินในบทที่ 6 ซึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการเงิน

การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามว่าปัญหาที่มีต่อการบริหารการเงินมีเรื่องใดบ้าง และมีการดำเนินการหรือมีแนวคิดในการแก้ไขปัญหายังไร

ผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่มีมีลักษณะคล้ายคลึงกันในส่วนของผู้นำท้องถิ่น และผู้นำกลุ่ม และแตกต่างกันเล็กน้อยในส่วนประชาชนทั่วไป ส่วนสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีความคล้ายคลึงกันทั้งต่อ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และประชาชน ส่วนปัญหาที่พบมีมากมายดังตารางที่ 7.1 ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การรวมกลุ่มกัน ความสามัคคี ความล่าช้าของภาครัฐ ความเสียเวลาในขั้นตอนการทำงานโดยใช่เหตุ ผลประโยชน์ไม่ได้ตกถึงมือสมาชิกหรือประชาชนในชุมชนโดยตรง การไม่ได้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ จำนวนคนที่ช่วยงานไม่เพียงพอไม่ได้รับการสนองตอบจากหมู่บ้านใกล้เคียง การขาดการวางแผนที่ดี กลุ่มขาดทุน ผู้นำไม่เข้าใจปัญหาของชุมชน ขาดการติดต่อประสานงานที่ดีกับผู้นำ ทำงานไม่เป็นล่าช้า และไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ทั้งนี้จากการสำรวจพบว่าในจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 286 คนที่ตอบข้อซักถามทั้งหมดพบว่าปัญหาเรื่องการรวมกลุ่มกันมีผู้ตอบมากที่สุดประมาณร้อยละ 14.63 เมื่อสอบถามและสัมภาษณ์พบว่าที่มีการตอบการรวมกลุ่มว่ามีปัญหามากที่สุดเนื่องจากเป็นการทำงานของ

กลุ่มคนที่มากกว่า 1 คนอีกทั้งคนที่ทำงานก็เป็นชาวบ้านซึ่งไม่ค่อยมีประสบการณ์ในการทำงาน โดยเฉพาะเรื่องการบริหารการเงินร่วมกันมาก่อนจึงทำให้มีปัญหามากที่สุด ส่วนประเด็นอื่นมีไม่มาอยู่จำนวนร้อยละ ไม่เกิน 10 และปัญหาที่มีผู้ตอบน้อยที่สุดก็คือ การไม่ได้รับการสนองตอบจากหมู่บ้านใกล้เคียงทั้งนี้เนื่องจากผู้ตอบส่วนใหญ่มักจะมองประเด็นในหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเองก่อน แต่เรื่องการได้รับความช่วยเหลือจากหมู่บ้านใกล้เคียงแม้ว่าบางครั้งจะมีปัญหาจริงแต่ส่วนใหญ่จะมองข้ามและไม่ค่อยคิดถึง

อย่างไรก็ตามเมื่อนำประเด็นปัญหาที่สำรวจมาจำแนกเป็นประเภทให้สอดคล้องกับองค์ประกอบและแนวคิดสามารถจำแนกประเด็นปัญหาเป็นกลุ่ม 4 กลุ่มดังนี้

- 1) โครงสร้างกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการบริหารการเงินของชุมชนยังไม่เหมาะสม ทั้งนี้ได้แก่ การรวมกลุ่มกัน ความสามัคคีในกลุ่ม จำนวนคนช่วยงาน ความเสียเวลาในขั้นตอนการทำงานโดยใช่เหตุ การขาดการวางแผนที่ดี และการทำงานไม่เป็นล่าช้า
- 2) คุณสมบัติของตัวบุคคลที่เข้ามาบริหารจัดการกองทุน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การไม่ได้แสดงความคิดเห็น ผู้นำไม่เข้าใจปัญหาของชุมชน การขาดการติดต่อประสานงานที่ดีกับผู้นำ และความล่าช้าของภาครัฐ
- 3) ความล่าช้าและขาดการประสานงานความช่วยเหลือจากภายในชุมชน และภายนอกชุมชน ได้แก่ ความล่าช้าของภาครัฐ ไม่ได้รับการสนองตอบจากหมู่บ้านใกล้เคียง ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน
- 4) ผลประโยชน์ที่ได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้แก่ ผลประโยชน์ไม่ได้ตกถึงมือสมาชิก และการขาดทุนของกลุ่ม

ทั้งนี้เมื่อจำแนกเป็น 4 ประเด็นปัญหาแล้วศึกษาหาระดับของปัญหาจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกันได้ผลตามตารางที่ 7.1 ว่าโดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ระดับปานกลางแต่ปัญหาที่มีระดับปัญหามากที่สุดคือคุณสมบัติของบุคคลผู้เข้ามาบริหารและจัดการเงินทุนที่มีระดับปัญหาอยู่ที่ 8.28 ในขณะที่มีความแตกต่างของข้อมูล 0.67 แสดงว่าคนส่วนใหญ่มองประเด็นของคุณสมบัติของบุคคลเป็นประเด็นสำคัญสุดและมีปัญหามากที่สุด รองมาได้แก่ ประเด็นปัญหาเรื่องโครงสร้างกลุ่มที่มีระดับของปัญหาอยู่ที่ประมาณ 6.28 และผลประโยชน์ที่ได้รับ และการประสานงานช่วยเหลือจากภายในและภายนอกชุมชนที่มีระดับของปัญหาลดหลั่นลงมาตามลำดับ

ตารางที่ 7.1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของประเด็นปัญหา

ประเด็นปัญหา	ร้อยละ
การรวมกลุ่มกัน	14.63
ความสามัคคี	9.76
จำนวนคนที่ช่วยงานไม่เพียงพอ	4.12
ความเสียเวลาในขั้นตอนการทำงานโดยใช่เหตุ	5.52
การขาดการวางแผนที่ดี	3.48
ทำงานไม่เป็นลำดับ	3.76
ความซื่อสัตย์	2.52
การไม่ได้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่	3.83
ผู้นำไม่เข้าใจปัญหาของชุมชน	7.09
ขาดการติดต่อประสานงานที่ดีกับผู้นำ	8.12
ความล่าช้าของภาครัฐ	7.04
ไม่ได้รับการสนองตอบจากหมู่บ้านใกล้เคียง	1.95
ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน	3.82
ผลประโยชน์ไม่ได้ตกถึงมือสมาชิก	4.69
กลุ่มขาดทุน	8.25
ไม่มีความเห็น	11.42

ประเด็นปัญหา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
โครงสร้างของกลุ่ม	6.29	0.97	10.00	3.00
คุณสมบัติของผู้บริหาร	8.28	0.67	10.00	3.00
การประสานงานช่วยเหลือ	2.91	2.70	8.00	0.00
ผลประโยชน์ที่ได้รับ	5.85	1.26	10.00	2.00

7.2 เปรียบเทียบลักษณะปัญหาที่สำรวจกับข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน และเปรียบเทียบกับบทสนทนากลุ่มมีแนวทางที่สอดคล้องกันคือ

ประเด็นโครงสร้างของกลุ่มเป็นปัญหาที่มีขนาดใหญ่ที่สุดแม้ว่าจะมีระดับของปัญหามาจากคุณสมบัติของบุคคลผู้บริหารจัดการเงินทุน ทั้งนี้ในการศึกษาปัจจัยในเรื่องของโครงสร้างที่ส่งผลต่อระดับความมีประสิทธิภาพแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์แบบมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก ซึ่งก็หมายความว่าถ้าโครงสร้างของกลุ่มไม่ว่าจะเป็น จำนวนกลุ่ม การประสานงานทำงานและแบ่งหน้าที่ของกลุ่ม ความชัดเจนของการทำงานมีปัญหาขึ้นมาก็จะส่งผลโดยตรงกับประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนด้วย ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทสนทนากลุ่มออมทรัพย์ตำบลโคกกระเทียมจังหวัดลพบุรีที่ว่า

“การเงินที่กลุ่มก็ดีแต่ถ้าจะให้ดีต้องช่วยๆ กันจ่ายเงินเข้ากลุ่มหน่อยแล้วบางทีพอมีคนไม่จ่ายเงินก็ไม่มีใครกล้าไปทวงเพราะไม่ใช่หน้าที่ เดี่ยวเขาจะโกรธเอา แล้วใครจะไปรู้ละว่าต้องทำอะไร และก็ไม่มีใครจะถามใครเพราะไม่รู้ว่ามีผู้ใหญ่ให้ใครเป็นคนจกรายชื่อคนฝากเงินเข้ากลุ่มแล้วใครเข้าเท่าไรก็ไม่มีใครรู้แล้วก็ไม่มีใครกล้าไปถามด้วยเดี๋ยวเขาว่าเอา”

ส่วนประเด็นปัญหาเรื่องคุณสมบัติและลักษณะของคนทีบริหารจัดการเงินทุนก็สอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่าคนเป็นผลทางอ้อมที่มีต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนทางอ้อมโดยผ่านกลุ่มและโครงสร้างของกลุ่ม เพราะจะเห็นว่าแม้ว่าโครงสร้างกลุ่มจะเป็นประเด็นปัญหาที่มีร้อยละของผู้ตอบสูงสุด แต่ระดับของปัญหาก็กลับสู่คุณสมบัติของคนทีบริหารจัดการเงินทุนไม่ได้ นั่นก็หมายความว่าในความเป็นจริงประเด็นปัญหาของคนของมากกว่าแต่มีผลทางอ้อมผ่านโครงสร้างกลุ่มทำให้กลายเป็นว่าโครงสร้างกลุ่มมีประเด็นปัญหาที่มากที่สุดดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์เดียวกันของบทสนทนากลุ่มออมทรัพย์ตำบลโคกกระเทียมจังหวัดลพบุรีที่ว่า

“อ้าวแล้วทำไมถึงไม่มีใครรู้ว่าใครทำอะไรแล้วต้องมีหน้าที่อะไร”

“ก็ไม่รู้ ต้องถามผู้ใหญ่ บางคนก็บอกว่าตัวผู้ใหญ่เองแหละ แต่บางทีก็ตามด้วยยาก พอเจอถามถามแก แกก็บอกว่า(เอ่ยชื่อคนในหมู่บ้าน) แต่พอไปคุยกับ (คนในหมู่บ้านที่เอ่ย) ก็บอกว่าเรื่องนี้ต้องให้ผู้ใหญ่เป็นคนตาม”

จะเห็นว่าความสับสนเกิดขึ้นจากคนที่ดูแลการเงินที่ไม่มีความชัดเจนในการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ในการเก็บเงินของกลุ่มและขาดการให้เวลาในการประสานความรู้ความเข้าใจกับ

สมาชิกและคนในชุมชน แม้ว่าในการสนทนากลุ่มจะมีคนที่รู้ว่าใครที่ดูแลแต่เมื่อมีคนไม่รู้ 1 คน แสดงว่าขาดการประสานงานและแบ่งงานกันที่ดีด้วย

ส่วนปัญหาเรื่องการได้รับความช่วยเหลือจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชนนั้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบในเรื่องสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อชุมชนก็มีความสอดคล้องเพียงในเรื่องของการได้รับเงินทุนจากภาครัฐที่ค่อนข้างช้าและมีขั้นตอนยุ่งยากเท่านั้นที่ ส่วนเรื่องของสภาพเศรษฐกิจที่มีผลในเชิงลบต่อการบริหารการเงินให้มีประสิทธิภาพนั้นไม่มีใครตอบว่ามีปัญหา ทั้งนี้อาจเกิดจากเป็นสภาพส่วนตัวบุคคลที่ยอมรับกันอยู่แล้วว่าคนส่วนใหญ่ในชุมชนยากจนและไม่คิดว่าเป็นแหล่งคือปัญหาอย่างไรก็ตามเมื่อถามถึงประเด็นปัญหาในเรื่องดังกล่าวแล้วผู้ตอบส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า

“ขอเงินไปแล้วไม่เห็นได้รักที่”

“ต้องตามที่อบต.กว่าจะได้อีกนาน”

“เราต้องรออย่างเดียวเร่งเค้าไม่ได้หรอก”

จากผลข้างต้นหมายความว่าขาดในเรื่องของการสำรองและการประสานงานจาก อบต.หรือคนที่มีหน้าที่ติดต่อกับภาครัฐ ทั้งนี้หากไม่ได้มีการตามเรื่องแล้วสามารถระดมทุนจากภาครัฐได้ตรงตามเวลาและจำนวนที่ต้องการก็ถือว่าไม่มีปัญหา แต่หากไม่ได้มีการตามเรื่องแล้วการระดมทุนล่าช้าและไม่ครบถ้วนแสดงว่าปัญหามีทั้งเกิดจากความบกพร่องของภาครัฐ และผู้บริหารจัดการเงินทุนในชุมชนด้วย

ส่วนเรื่องการระดมทุนจากภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องการไม่ตรงต่อเวลาตามนัดหมายกำหนดส่งเงินดังจะเห็นได้จากบทสนทนากลุ่มของกลุ่มออมทรัพย์ตำบลโคกกระเทียม จังหวัดลพบุรีที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่าเวลาส่งเงินล่าช้าก็ไม่ว่าจะตามกับใคร

อย่างไรก็ตามประเด็นปัญหานี้มีระดับความเป็นปัญหาไม่มากนักในสายตาของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามและสนทนากลุ่ม

ส่วนปัญหาประเด็นสุดท้ายที่ได้ข้อมูลจากการสำรวจว่าเป็นในเรื่องของการได้รับผลประโยชน์ของสมาชิกที่เห็นว่าการที่ผลประโยชน์ไม่ตกถึงมือสมาชิกตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดนั้นประเด็นนี้เป็นผลโดยตรงที่เป็นตัวชี้วัดความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน โดยตรงอย่างไรก็ตามจากการสนทนากลุ่มผู้ตอบให้ความเห็นคล้ายคลึงกันว่าที่ไม่ได้รับผลประโยชน์เต็มที่มีส่วนใหญ่นั้นเนื่องจากมีความคลาดเคลื่อนของแผนการเช่นการระดมเงินทุนเพื่อผลิต

ไม้กวาดของกลุ่มอาชีพไม้กวาดไม่ได้รับผลกำไรเข้าชุมชนเท่าที่ควรทั้งนี้เนื่องจากคนน้อยทำกันไม่ได้จำนวนมากอีกทั้งทำการตลาดกันไม่เก่ง อย่างไรก็ตามเมื่อถามถึงเรื่องความโปร่งใสของเงินทุนที่ได้มาว่ารู้หรือไม่ว่าครบถ้วนเพียงใดต่างตอบแบบหลีกเลี่ยงว่าไม่รู้หรือกว่าขอเงินไปเท่าไรรู้แต่ว่าได้เงินมาก็มาแบ่งกัน

7.3 สรุป

จากสภาพปัจจุบันของปัญหาที่พบสามารถสรุปได้ว่าปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องโครงสร้างการทำงานของกลุ่ม/องค์กร คุณสมบัติของผู้บริหารจัดการเงินทุน การประสานงานร่วมมือและให้ความช่วยเหลือจากภายในและภายนอกชุมชน และผลประโยชน์ที่ได้รับ ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่อยู่บนปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนทั้งสิ้น จึงจัดว่าน่านำมาศึกษาพิจารณาหาแนวทางการแก้ไขมากที่สุด โดยมีคุณสมบัติของผู้บริหารจัดการเงินทุนเป็นปัญหาหลักและน่านำมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงมากที่สุด เพื่อให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

บทที่ 8

แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพ ของการบริหารการเงินของชุมชน

ในบทนี้จะเป็นการหาแนวทางการแก้ไขปัญหามืออยู่ในชุมชนที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงิน โดยเนื้อหาข้อมูลจะได้อะจากการประมวลข้อมูลจาก 3 ส่วน ได้แก่ สภาพปัจจุบันของความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน สภาพปัญหาที่มีอยู่และพบจากการสำรวจ และข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน ซึ่งข้อมูลทั้ง 3 ส่วนได้นำเสนอก่อนหน้านี้แล้วในบทที่ 4 บทที่ 5 บทที่ 6 และบทที่ 7 การนำมาอ้างถึงจึงจะยกมาเพียงบางส่วนซึ่งจะนำไปสู่บทสรุปซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาของความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนต่อไป

8.1 แนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวตรงตามสภาพปัญหาที่มีอยู่ประกอบกับเพื่อให้สอดคล้องและครอบคลุมกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนจึงจะนำเสนอเป็นแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาเป็น 4 ประเด็นคือ 1) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงสร้างของชุมชน 2) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน 3) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมของชุมชน และ 4) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการบริหารการเงินของชุมชน

8.1.1 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงสร้างของชุมชน

ในที่นี้คือโครงสร้างในการบริหารการเงินของชุมชนทั้งที่จัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชน และไม่เป็นกลุ่ม/องค์กรชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

8.1.1.1 จำนวนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชน แม้ว่าจะยังไม่พบว่า จำนวนกลุ่มที่มากหรือน้อยในปัจจุบันจะเป็นปัญหาหรือไม่แต่จากข้อค้นพบที่ว่าจำนวนกลุ่มมีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินไปในทิศทางบวกหรือยังมีกลุ่มที่มีการบริหารการเงินมากเท่าใด การบริหารการเงินยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้นทำให้ต้องระวังป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดมาในอนาคตเช่น ควรป้องกันไม่ให้จำนวนกลุ่มลดลงหรือหายไปเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในอนาคต

การเพิ่มกลุ่มไม่ใช่จะเป็นวิธีเดียวที่กำหนดให้มีความหลากหลายของกลุ่มก็ทำให้ผลประโยชน์ที่ได้รับมีความยืดหยุ่นขึ้นด้วย เช่นการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตก็มีวัตถุประสงค์รองเพื่อนำเงินที่ได้ไปเป็นเงินทุนในการซื้อวัตถุดิบมาผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย

อย่างไรก็ตามการมีจำนวนกลุ่มที่มากไปอาจจะดีเสมอไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของกลุ่มที่ต้องคำนึงถึงด้วยในประเด็นถัดไป

8.1.1.2 ความชัดเจนของโครงสร้างของการบริหาร เป็นประเด็นปัญหาที่ปัจจุบันเกิดขึ้นแล้วเท่าที่ทราบจากการสำรวจส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องการรวมกลุ่มกัน ความสามัคคีในการทำงาน การร่วมกันทำงาน ขั้นตอนที่มากเกินไปจนความจำเป็น การขาดการวางแผนที่ดี และขาดความเข้าใจในการทำงานประเด็นปัญหาเหล่านี้สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มย่อยๆ คือ

1) ปัญหาที่เป็นผลมาจากคุณสมบัติและลักษณะของคนในชุมชน หรือคนในชุมชน ได้แก่ การรวมกลุ่มกัน ความสามัคคีในการทำงาน การมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารการเงินเพื่อให้มีการวางแผนการบริหารการเงินที่ดีและรอบคอบ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาก็ควรพิจารณาตั้งแต่การคัดเลือกคนและการฝึกอบรมและเสริมสร้างคนในชุมชน ทั้งผู้นำ และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน ในเรื่องของการทำงานร่วมกัน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความซื่อสัตย์โปร่งใส

2) ปัญหาที่เป็นผลจากตัวโครงสร้างของชุมชนเอง คือเรื่องของการมีขั้นตอนที่มากเกินไปจนความจำเป็นทั้งนี้ต้องศึกษาเฉพาะกรณีศึกษาไปบางครั้งขั้นตอนที่มากในโครงการหนึ่งอาจเป็นขั้นตอนที่น้อยเกินไปและหละหลวมในโครงการอื่นก็ได้ อย่างไรก็ตามนั้นหมายความว่า การแก้ไขปัญหาก็ไม่ใช่จะเพิ่มหรือลดทอนขั้นตอนการทำงานแต่ควรเป็นการกำหนดความยืดหยุ่นในขั้นตอนการทำงานให้ผันแปรได้กับระดับความยากง่ายของโครงการด้วย วิธีการที่สามารถทำให้ขั้นตอนการทำงานมีความยืดหยุ่นเหมาะสมในแต่ละโครงการคือควรมีการกำหนดคณะกรรมการในการดูแลโครงการแต่ละโครงการซึ่งการคัดเลือกคณะกรรมการต้องเป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความชำนาญหรือคลุกคลีกับเรื่องนั้นๆ เช่น การหาเงินทุนเพื่อซื้อวัตถุดิบในการ

ทำไม้กวาดมาขาย ผู้ดูแลต้องมีความรู้เรื่องตลาดไม้กวาด ต้องมีความรู้เรื่องระยะเวลาในการทำไม้กวาดว่าต้องใช้เวลาเท่าไรเพื่อกำหนดระยะเวลาที่ต้องได้มาซึ่งเงินทุนหรือระยะเวลากู้เงินที่เหมาะสมและสามารถผลิตไม้กวาดได้ทันขายได้เงินทุนกลับมาคืนแหล่งเงินทุนได้ตรงตามกำหนด

ผลจากการสำรวจในบทที่ 4 พบว่าความชัดเจนในการบริหารจะมีอยู่ประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มทั้งหมดคือประมาณร้อยละ 65 แสดงว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากอีกร้อยละ 35 ที่เหลือนั้นก็หมายความว่า การแก้ปัญหาอาจแก้ปัญหาลงในส่วนของร้อยละ 35 นั้นโดยให้ใช้วิธีเดียวกันกับกับองค์ประกอบของกลุ่มที่มีความชัดเจนร้อยละ 65 กลุ่มนั้น

ส่วนประเด็นในเรื่องการมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ในชุมชนแม้ว่าผลจากการวิเคราะห์ไม่พบว่ามีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนอีกทั้งยังไม่พบว่าเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญ แต่เมื่อดูถึงสาเหตุ และผลทางอ้อมของคนที่มีต่อปัญหาเรื่องโครงสร้างชุมชนแล้วทำให้เห็นความสำคัญว่า การเพิ่มการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเงินทุนจะเป็นประโยชน์ที่ทำให้คนมีลักษณะของความเป็นผู้นำทางการเงินในชุมชนเพิ่มมากขึ้นได้

8.1.2 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

สภาพปัญหาในข้อนี้จากบทที่ผ่านมาพบว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลทางอ้อมผ่านปัจจัยอื่นๆ และเป็นปัญหาตามมาได้แก่ ส่งผลต่อโครงสร้างของชุมชน ดังได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบเพื่อความสะดวกในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาลงมาจกประเด็นดังนี้

8.1.2.1 คุณสมบัติของคนในชุมชน ประเด็นนี้มีผลทั้งทางอ้อมดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ 8.1.1 และมีผลโดยตรงต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนที่เป็นปัญหาอยู่ได้แก่ การปิดกั้นไม่ให้สมาชิกมีโอกาสแสดงความคิดเห็น การไม่เข้าใจปัญหาของชุมชน การขาดการติดต่อประสานงานที่ดีของสมาชิกและผู้นำ ซึ่งปัญหาดังกล่าวต้องแก้ไขที่ตัวผู้นำ และสมาชิกเช่นกันโดยเริ่มจากการที่พัฒนากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์กับทั้งสมาชิกและผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องจะขึ้นมาเป็นผู้นำต่อไป ให้ทราบถึงปัญหา และให้ความรู้โดยการอบรมหรือการประชุมร่วมกันระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนอื่นๆ

8.1.2.2 ความซื่อสัตย์โปร่งใส เป็นประเด็นที่เกิดขึ้นกับบุคคลเพียงคนเดียวก็ได้ หรือเกิดขึ้นกับกลุ่มหรือคณะบุคคลก็ได้ ดังนั้นการแก้ไขคือสร้างระบบให้มีการคานอำนาจกันและสามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ หรือหากกลัวปัญหาเรื่องการกันผลประโยชน์ซึ่งกันและกันต้อง

จัดตั้งกลุ่มบุคคลที่ 3 ที่เป็นกลางเพื่อเข้ามาตรวจสอบดูแล การบริหารด้วย คัดเลือกคนที่จะเข้ามาบริหารก็สำคัญแต่เป็นปัจจัยที่คุ่มยาก การใช้ระบบควบคุมจะเหมาะสมและชัดเจนกว่า

8.1.2.3 ความรู้เรื่องการบริหารการเงิน ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสำรวจ คือการทำงานไม่เป็นลำดับซึ่งสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชน จากผลการวิเคราะห์พบว่าแนวทางการแก้ไขคือทำให้ความรู้เรื่องการบริหารการเงิน การคัดเลือกคนที่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารการเงินเข้ามาบริหารหรือคอยให้ความรู้ความเข้าใจกับทีมงานหรือผู้ที่มีหน้าที่บริหารโดยตรง

8.1.3 สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมในชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมมี 3 ด้านคือ ภาครัฐ การประสานงานภายในและภายนอกชุมชน และระดับเศรษฐกิจของคนในชุมชน ซึ่งปัญหาที่พบขณะนี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องดังต่อไปนี้

8.1.3.1 ความล่าช้าของภาครัฐ หมายถึงเรื่องของการระดมทุน การเสนอขอของงบประมาณเพื่อมาใช้ในชุมชน และการขอข้อมูลความช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น การเสนอขอข้อมูลเรื่องตลาด การเสนอสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลเพื่อส่งออกยังต่างประเทศ แม้ว่าผลทางสถิติจะออกมาว่าปัจจัยนี้ไม่มีผลต่อระดับความมีประสิทธิภาพทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมก็ตาม แต่เมื่อเป็นปัญหาก็ต้องมีการแก้ไข การแก้ไขอยู่ที่การประสานความร่วมมือให้มากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นภายในชุมชนกับรัฐอย่างเดียว บางครั้งการรวมกลุ่มกันต่อรองกับรัฐก็จะเป็นประโยชน์ การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้

8.1.3.2 การไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและคนชุมชนอื่น แม้ว่าจะไม่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ก็เป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการการแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานที่เกิดขึ้นพบว่าเกิดจากความไม่ชัดเจนในการรวมกลุ่มกันภายในชุมชน และไม่มีการเจรจาตกลงอย่างเป็นทางการระหว่างชุมชนแนวทางที่จะเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาคือการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการภายในชุมชน และการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการระหว่างชุมชนอาจรวมเป็นลักษณะเครือข่ายที่มีพัฒนาการหรือชุมชนที่ใหญ่กว่าและประสบความสำเร็จเป็นแกนนำเพื่อสร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการ

8.1.3.3 สภาพเศรษฐกิจของชุมชน ประเด็นนี้ยังไม่เป็นปัญหาที่สำรวจได้แต่จากผลการวิจัยพบว่ามีผลต่อระดับความมีประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนในเชิงลบ ดังนั้นจึงควรมีการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เมื่อทราบทิศทางความสัมพันธ์การป้องกัน

กันปัญหาไม่ใช่การคงไว้ซึ่งสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีเพื่อให้การบริหารการเงินยังคงมีประสิทธิภาพต่อไป แต่เป็นการเตรียมความพร้อมเมื่อการบริหารการเงินดีขึ้น เศรษฐกิจจะต้องดีขึ้น และทำให้คนเริ่มไม่สนใจเรื่องการบริหารการเงินดังนั้นจึงควรเริ่มเตรียมปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนอย่าลืมตัวและปล่อยปละละเลยเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นให้คงไว้ซึ่งความร่วมมือกันบริหารการเงินให้ดีเหมือนเดิมหรือดีขึ้นกว่าเดิม

8.1.4 สภาพปัญหาของผลตอบแทนที่ได้จากการระดมทุนหรือการบริหารการเงิน

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวแปรนี้จัดว่าสำคัญมากเนื่องจากเป็นตัวชี้วัดความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนตัวแปรหนึ่ง หากมีปัญหากเกิดขึ้นในตัวแปรนี้แสดงว่าการบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพลดลงด้วย ตามความสัมพันธ์การแก้ไขปัญหาวัดข้อนี้ไม่สามารถแก้ไขได้โดยตรงต้องแก้ที่ตัวแปรต้นเหตุทั้งหมด หมายความว่าหากสามารถแก้ไขปัญหทั้งหมดได้แก้ปัญหาระบบโครงสร้างของชุมชน ปัญหาเรื่องคนในชุมชน และปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมของชุมชนได้ ผลตอบแทนที่ได้ก็จะตกถึงมือผู้รับผลประโยชน์ตรงตามกำหนดเวลาและตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วย

8.2 สรุป

การแก้ไขปัญหามาตามสภาพปัจจุบันของปัญหานั้นต้องแก้ไขที่ตัวคนในชุมชนที่เป็นผู้บริหารเงินทุนก่อนการแก้ไขพื้นฐานคือการประชุม ประชาคม ผูกอบรม อย่างเป็นทางการไม่เพียงแต่กับผู้ผู้นำ แต่ควรปฏิบัติต่อสมาชิกด้วยเพราะเป็นทั้งผู้เลือกผู้นำ ผู้ร่วมปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ที่ตามมา และนอกจากนี้ยังควรมีการแก้ไขปัญหด้วยการให้กลุ่มที่ประสบความสำเร็จแนะนำและกำหนดโครงสร้างการทำงานที่มีความยืดหยุ่นโดยกำหนดทีมที่มีประสิทธิภาพและชำนาญเฉพาะโครงการเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังควรมีการกำหนดคณะกรรมการที่มีความเป็นกลางขึ้นมาเพื่อสร้างระบบตรวจสอบดูแลความโปร่งใสในการทำงาน อีกทั้งควรมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มกันในระดับระหว่างชุมชนที่มีพัฒนาการหรือกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเป็นแกนนำอย่างเป็นทางการ

บทที่ 9

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัยทั้งหมดในเรื่องของสภาพปัจจุบัน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารการเงินของชุมชน สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมพร้อมกับข้อสังเกตเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

9.1 สรุปผลการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้มี 3 ประการ คือ 1) สภาพ ลักษณะและรูปแบบปัจจุบันของการบริหารการเงินของชุมชน 2) ปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารการเงินของกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพ 3) สภาพปัจจุบันของปัญหาที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน และ 4) แนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาที่มีอยู่จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะชี้แจงดังต่อไปนี้

9.1.1 สภาพ ลักษณะ และรูปแบบปัจจุบันของการบริหารการเงินของชุมชน

จากการสำรวจและศึกษาข้อมูลมีข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพและลักษณะปัจจุบันของการบริหารการเงินเป็น ประเด็นคือ รูปแบบการบริหารการเงินของชุมชน ลักษณะของการบริหารการเงินในชุมชน องค์ประกอบของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารการเงินของชุมชน

9.1.1.1 รูปแบบการบริหารการเงินของชุมชน

เป็นการบริหารจัดการการเงินของชุมชนโดยกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบได้แก่การจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนอย่างชัดเจน การรวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างไม่ชัดเจน และการระดมทุน

1) การจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนอย่างชัดเจน มีจำนวนมากที่สุดคือกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีโครงสร้างชัดเจน มีวัตถุประสงค์ของกลุ่มชัดเจน และมีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจน ซึ่งจากข้อมูลที่ได้กลุ่ม/องค์กรชุมชนนี้มีหลายประเภท ประเภทที่นิยมจัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารการเงิน

โดยเฉพาะมากที่สุดคือกลุ่มออมทรัพย์รองลงมาคือกลุ่มอาชีพและกลุ่มสตรี และที่น้อยที่สุดคือกลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน

จากการศึกษายังพบอีกว่าในกลุ่มต่างๆ ที่ก่อตั้งขึ้นนั้นจะมีทั้งกลุ่มที่มีทั้งผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม เภรบุญก ครอบ และกลุ่มที่มีเพียงผู้นำ และสมาชิก ทั้งนี้กลุ่มที่มีครบทั้ง 3 องค์ประกอบจะมีมากกว่ากลุ่มที่ผู้นำเป็นผู้ดูแลเรื่องการเงินเองอย่างไรก็ตามในข้อมูลที่ศึกษามาก การแบ่งประเภทกลุ่มยังมีมากกว่าที่นำเสนอเช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มเกษตรกร แต่กลุ่มเหล่านี้ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารการเงินของชุมชนดังนั้นจึงอยู่นอกกรอบแนวคิดที่ศึกษาในครั้งนี้

2) การรวมตัวเป็นกลุ่มที่ไม่ชัดเจน มีจำนวนมากเป็นอันดับสองจากการสำรวจพบว่าการรวมตัวเพื่อบริหารจัดการการเงินของชุมชนจะเป็นการรวมตัวในลักษณะกองทุนชุมชนมากที่สุด รองมาเป็นตลาดนัดชุมชน และธุรกิจชุมชนเหตุผลเพราะกองทุนชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการเงินทุนที่ชัดเจนกว่าการรวมตัวแบบอื่นๆ ส่วนตลาดนัดชุมชนและกลุ่มธุรกิจชุมชนนั้นแทบจะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้าขายกันภายในชุมชนทำให้เงินทุนหมุนสะพัดในชุมชนเท่านั้น

3) การระดมทุน มีจำนวนน้อยที่สุดเป็นอันดับสามเป็นรูปแบบหนึ่งที่ไม่เป็นทางการไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนว่าจะระดมทุนไปเพื่ออะไรแต่มีการรวมเงินทุนเป็นครั้งๆ ไป โดยรวบรวมไว้ที่ผู้นำชุมชน หรือผู้นำคนใดคนหนึ่งที่เป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นที่นับถือในชุมชน ซึ่งแบ่งเป็นการระดมทุนจากภายในชุมชน เช่นการเรียกรายเงินเพื่อก่อสร้างวัด สร้างศาลาการเปรียญ และการระดมทุนจากภายนอก เช่น การของบประมาณสร้าง สะพาน ซ่อมถนน การรวมตัวเป็นกลุ่มธุรกิจ หรือการระดมทุนนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือตอบสนองได้เพียงบางส่วนของการบริหารการเงินในชุมชนเท่านั้นหรืออาจเป็นการบริหารการเงินขั้นพื้นฐานที่จะพัฒนามาเป็นการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชน

9.1.1.2 ลักษณะของการบริหารการเงิน

1) ลักษณะด้านแหล่งเงินทุน พบว่าส่วนใหญ่จะได้แหล่งเงินทุนทั้งจากภายในชุมชนที่อาศัยอยู่ และจากภายนอกชุมชนซึ่งในที่นี้หมายถึงจากหน่วยงานราชการหรือส่วนกลางมากที่สุด รองมาคือได้รับเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายในชุมชนอย่างเดียว และน้อยที่สุดคือได้รับเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกชุมชนอย่างเดียว และจากการสำรวจพบว่าการได้เงินจากแหล่งเงินทุนทั้ง 2 แหล่งข้างต้นมีระดับความสะดวกรวดเร็วอยู่ในระดับปานกลาง

2) ลักษณะด้านโครงสร้างการทำงานของกลุ่มส่วนใหญ่จะมีการทำงานแบบแบ่งความรับผิดชอบชัดเจนว่าใครทำหน้าที่อะไร และหากวัดเป็นระดับจัดว่ามีความรับผิดชอบกันอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนหน้าที่หลักที่เป็นผู้รับผิดชอบด้านการเงินโดยเฉพาะส่วนใหญ่จะร่วมกันรับผิดชอบโดยผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชน และสมาชิก รองมาเป็นรับผิดชอบโดยสมาชิกเพียงอย่างเดียว และน้อยที่สุดคือรับผิดชอบโดยผู้นำกลุ่มเพียงอย่างเดียวทั้งนี้เนื่องจากหน้าที่ดูแลด้านการเงินจำเป็นต้องมีคนดูแลมากกว่า 2 คนขึ้นไปทั้งนี้เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และความโปร่งใสในการทำงาน

3) ลักษณะด้านวัตถุประสงค์ของกลุ่ม/องค์กรชุมชน ในสภาพความเป็นจริงแล้วกลุ่ม/องค์กรชุมชนมีวัตถุประสงค์หลากหลายมากไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการออมทรัพย์ การเพื่อบริหารได้ การเพิ่มอาชีพ การทำตามกลุ่ม/องค์กรของชุมชนอื่น หรือสามารถจำแนกวัตถุประสงค์ออกเป็นประเด็นใหญ่ๆ 2 แบบคือ เพื่อเสริมสร้างงานโดยมีการบริหารจัดการเงินทุนเป็นผลพลอยได้ และเพื่อบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพียงอย่างเดียวโดยตรง กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์แบบแรกจะมีจำนวนมากกว่ากลุ่มที่มีวัตถุประสงค์แบบหลัง อย่างไรก็ตามกลุ่มทั้งหมดก็ล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างระดับฐานะความเป็นอยู่ด้านการเงินของสมาชิกกลุ่มให้เพิ่มขึ้นทั้งนั้น

4) ลักษณะด้านกิจกรรมที่ร่วมกันทำกับกลุ่มอื่นๆ ทุกกลุ่มมีกิจกรรมระหว่างกลุ่มด้วยกันทั้งสิ้นโดยกิจกรรมที่มีมากที่สุดคือการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล กันรองลงมาคือการดูงานและการจัดประชุมอย่างเป็นทางการการส่วนกิจกรรมที่ทำร่วมกันน้อยที่สุดคือการกู้ยืมเงินกันระหว่างกลุ่ม/องค์กรชุมชน ส่วนการแลกเปลี่ยนเครื่องมือและการรวมตัวกันต่อรองกับหน่วยงานราชการมีจำนวนใกล้เคียงกัน ในการประสานงานการร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้นมีจำนวนครึ่งหนึ่งของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่เป็นตัวอย่างที่ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากชุมชนอื่น และหน่วยงานราชการ ทั้งนี้สำรวจได้ว่าการร่วมมือช่วยเหลือจากหมู่บ้านอื่น ตำบลเดียวกันและจากกลุ่มแบบเดียวกันแต่ต่างชุมชนกันมากที่สุดส่วนการร่วมมือช่วยเหลือกันน้อยที่สุดจะเป็นการช่วยเหลือกันต่างอำเภอ

5) ลักษณะด้านความเป็นเอกภาพของชุมชน ผลการสำรวจพบว่าระดับความเป็นเอกภาพของชุมชนค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความเป็นเอกภาพของชุมชนและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

9.1.1.3 ลักษณะด้านผู้นำ

1) วิธีได้รับตำแหน่ง ส่วนใหญ่สามารถเข้ามาเป็นผู้นำกลุ่ม/องค์กรชุมชนได้ด้วยการเลือกตั้ง รองมาเป็นอาสา และที่น้อยที่สุดคือ ด้วยการแต่งตั้ง โดยมีระดับความเป็นผู้นำปานกลาง และผู้นำที่เลือกมานั้นร้อยละ 52 เป็นผู้นำกลุ่มมากกว่า 1 กลุ่ม และเป็นสมาชิกและทำหน้าที่ เหนียวแน่นด้วย และผู้นำที่เป็นผู้นำและสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่มมีจำนวนครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจได้

2) พฤติกรรมที่ควรมีของผู้นำ จากการสำรวจพบว่าจะมีลักษณะมากกว่าครึ่งหนึ่งของลักษณะดังต่อไปนี้ คือสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่ฟังได้ เป็นตัวอย่างที่ดี มีความพยายามในการทำงาน เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเข้าร่วมอบรม ยอมรับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน ถ่ายทอดความรู้เรื่องการบริหารการเงินได้ แจกแจงงานเป็นรายลักษณะอักษร ระเอียดรอบคอบ และกระตือรือร้นในการทำงาน ในตัวผู้นำที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะมีน้อยก็ในเรื่องของการทำงานร่วมกันที่ผู้นำไม่ค่อยให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น

3) การหาข่าวสารในชุมชน จากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีสังเกตด้วยตนเองและพูดคุยกับเพื่อนบ้านมากที่สุดเนื่องจากเป็นสังคมที่ใกล้ชิดและสะดวกที่จะทำมากที่สุด รองมาเป็นการใช้แบบสอบถาม ส่วนวิธีเจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบและถือจากปัญหาความต้องการของตนเองนั้นจะพอๆ กัน ที่น้อยที่สุดกลายเป็นเรื่องการประชุมร่วมกัน เพราะถึงแม้ว่าน่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่ในความเป็นจริงนั้นการจะประชุมหรือรวมตัวกันในกลุ่ม/องค์กรชุมชนเพื่อสอบถามข่าวคราวนั้นค่อนข้างยากกว่าเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่คือคนหาเช้ากินค่ำไม่ค่อยมีเวลาตรงกัน แต่เมื่อมาดูวิธีในการรวมกลุ่มแล้วนั้นปรากฏว่าการประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจเป็นวิธีที่นิยมที่สุดรองมาเป็นการมอบหมายแบ่งหน้าที่ และลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

4) การปฏิบัติงาน การร่วมมือกันทำงานพบว่าไม่ค่อยสูงนักทั้งนี้เป็นเพราะเหตุผลอื่นเช่น ความถนัด การมีเวลาให้กับชุมชน เป็นต้น

5) ระดับความรู้ความเข้าใจในการบริหารการเงิน พบว่าระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงินในชุมชนนั้นอยู่ในระดับพอใช้ และมีประสบการณ์ในเรื่องการบริหารการเงินเฉลี่ย 5.78 ปีทั้งนี้ไม่ได้จำกัดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นในเชิงทฤษฎีแต่เป็นความรู้และประสบการณ์ที่มีในเชิงปฏิบัติในชุมชนด้วย

9.1.1.4 ลักษณะด้านสมาชิกกลุ่ม

1) การได้มาซึ่งตำแหน่งและสมาชิก จำนวนครึ่งหนึ่งจะได้มาจากอาสาเข้ามา และได้จากการแต่งตั้ง ส่วนการได้เป็นสมาชิกโดยวิธีเลือกตั้งนั้นไม่มีเลย

2) คุณสมบัติผู้นำของสมาชิก พบว่ามีระดับความเป็นผู้นำกันค่อนข้างสูงมาก

3) พฤติกรรมที่ควรมี ของสมาชิกกลุ่มพบว่าส่วนใหญ่จะมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม 10 และพบว่าเหตุผลคือสมาชิกกลุ่มนั้นจะอยู่ใกล้ชิดกันมากจึงมีพฤติกรรมทั้งในเรื่อง คิด ทำ และแก้ปัญหาค่อนข้างมาก

4) ระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการเงิน จากการสำรวจพบว่าสมาชิกกลุ่มมีน้อยกว่าผู้นำกลุ่ม ทั้งนี้อย่างที่กล่าวว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปฏิบัติ และไม่ได้ให้ความรู้ในการบริหารการเงินเท่ากับผู้นำ อีกทั้งประสบการณ์ด้านการบริหารการเงินก็น้อยกว่าผู้นำกลุ่มด้วยคือมีประสบการณ์ประมาณ 2-3 ปีโดยเฉลี่ย

9.1.2 ตัวชี้วัดระดับความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชน

ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารการเงินหรือตัวชี้วัด อยู่ 3 เรื่องได้แก่ การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน (Input) ความสามารถในการจัดการเงินทุน (Process) ผลการนำเงินมาใช้เป็นไปตามเป้าหมาย (Output)

9.1.2.1 การได้มาซึ่งแหล่งเงินทุน พบว่าการได้มาซึ่งแหล่งเงินทุนในเรื่องความสะดวกรวดเร็ว และเพียงพอของการระดมเงินทุนนั้นมีระดับปานกลางทั้งแหล่งเงินทุนจากภายในชุมชน และแหล่งเงินทุนจากภายนอกชุมชนและเมื่อพิจารณาลึกลงไปตามประเภทของกลุ่ม/องค์กรชุมชนพบว่ากลุ่มออมทรัพย์มีระดับการระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายในชุมชนมากที่สุดเนื่องจากกลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มที่ต้องระดมเงินทุนจากภายในชุม ในขณะที่ กลุ่มอาชีพมีระดับการระดมทุนจากภายนอกชุมชนมากที่สุดเนื่องจากกลุ่มอาชีพเป็นกลุ่มที่ต้องมีการซื้อขายสินค้ากับภายนอกชุมชนจึงมีรายได้จากภายนอกชุมชนมากกว่ากลุ่มอื่นด้วย

9.1.2.2 ความสามารถในการจัดการเงินทุน พบว่าทุกกลุ่ม/องค์กรชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี และกลุ่มแก้ไขปัญหาคาความยากจน ล้วนแล้วแต่มีผู้รับผิดชอบด้านการบริหารการเงินเป็นส่วนใหญ่ และมากกว่าร้อยละ 70 จะร่วมกันรับผิดชอบด้านการบริหารเงินทุนของกลุ่มทั้งสิ้นและมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานชัดเจนเป็นส่วนใหญ่ ระดับของความโปร่งใสในการบริหารอยู่ระดับปานกลางมีระดับใกล้เคียงกันทุกกลุ่มไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มากกว่าหรือน้อยกว่ากลุ่มอื่นและการกระจายตัวของความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนในเรื่องของความยืดหยุ่นของเงินทุนนั้นทุกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางด้วยกันหมดกล่าวคือสามารถผันเปลี่ยนเงินทุนไปใช้ทดแทนกันได้ในแต่ละโครงการของกลุ่ม/องค์กรชุมชนไม่ว่าจะเป็นภายในกลุ่มอาชีพ ภายในกลุ่มออมทรัพย์ ภายในกลุ่มสตรี และภายในกลุ่มแก้ไขปัญหาคาความยากจน

เมื่อพิจารณาถึงระดับความพอใจของผู้ปฏิบัติงานภายในกลุ่ม/องค์กรชุมชนพบว่าทุกกลุ่มมีความพอใจอยู่ในระดับต่ำมาก ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีความรู้ในการบริหารการเงินไม่มากนัก ระดับการให้ความสำคัญในเรื่องการเงินของผู้นำกลุ่มยังไม่มากพอ สิ่งนี้อำนวยต่อการทำงานของสมาชิกมีน้อยและไม่ถูกใจทั้งสมาชิกและผู้นำกลุ่มจึงให้ความเห็นว่ายังไม่พอใจ

9.1.2.3 ผลของการนำเงินทุนไปใช้ พบว่า ทุกกลุ่ม/องค์กรชุมชนสามารถให้ผลประโยชน์จากการบริหารเงินกับสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับปานกลาง ทั้งนี้กลุ่มที่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกมากที่สุดคือ กลุ่มแก้ไขปัญหาคาความยากจนเนื่องจากกลุ่มดังกล่าวมีความแตกต่างของชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่มก่อนและหลังจากดำเนินแผนการบริหารเงินทุนอย่าง จึงเห็นผลได้ชัดกว่ากลุ่มอื่น ส่วนกลุ่มสตรีสามารถให้ผลตอบแทนต่อสมาชิกน้อยกว่ากลุ่มอื่นเมื่อเปรียบเทียบกับทั้งนี้เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่สร้างอาชีพในเวลาว่างของแม่บ้าน ในชุมชนเป็นหลักส่วนรายได้หรือเงินทุนที่เพิ่มขึ้นจะเพิ่มขึ้นจากความสามารถของสมาชิกเอง ส่วนผลของการบริหารเงินทุนที่ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์นั้นก็จะเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลประโยชน์ของการบริหารเงินทุนที่ให้ต่อสมาชิกกล่าวคืออยู่ระดับปานกลาง

9.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนด้วยวิธีการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้น และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์เส้นทางพบว่าปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) โครงสร้างของชุมชน 2) คนในชุมชน 3) นโยบายของชุมชน และ 4) สภาพแวดล้อมของชุมชน มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนโดยมีรายละเอียดดังนี้

1) โครงสร้างของชุมชนมีเพียงตัวแปรจำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชน และความชัดเจนของโครงสร้างของกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงินของชุมชน เท่านั้นที่ส่งผลเชิงบวกต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) คนในชุมชนมีตัวแปรที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินคือ ลักษณะของผู้นำในด้านคุณสมบัติความเป็นผู้นำมีผลทางอ้อมในเชิงบวกเพียงอย่างเดียวต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนโดยมีผลผ่านโครงสร้างของชุมชน ส่วนลักษณะของผู้นำในด้านคุณสมบัติความเป็นผู้นำในการบริหารการเงินมีผลทางตรงในเชิงบวกและมีผลทางอ้อมในเชิงบวกต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนโดยมีผลผ่าน จำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงิน และโครงสร้างของชุมชน ส่วนลักษณะของผู้นำในด้านความซื่อสัตย์โปร่งใส และความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารการเงิน

ของคนในกลุ่มมีผลทางตรงในเชิงบวกต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของคนในกลุ่มมีผลทางอ้อมในเชิงบวกเพียงอย่างเดียวต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนโดยมีผลผ่านจำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารการเงิน

3) นโยบายของชุมชนมีเพียงจำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อบริหารการเงินในชุมชน มีผลทางตรงในเชิงบวกต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

4) สิ่งแวดล้อมชุมชน มีระดับการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ และระดับเศรษฐกิจของชุมชนที่มีผลทางตรงในเชิงลบต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชน

9.1.4 สภาพปัจจุบันของปัญหา

ปัญหาและอุปสรรคที่พบมีทั้งหมด 15 ประเภททั้งนี้สามารถประมวลเป็นกลุ่มของปัญหาได้ 4 กลุ่มคือ 1) โครงสร้างกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการบริหารการเงินของชุมชนยังไม่เหมาะสม ทั้งนี้ได้แก่ การรวมกลุ่มกัน ความสามัคคีในกลุ่ม จำนวนคนช่วยงาน ความเสียเวลาในขั้นตอนการทำงานโดยใช่เหตุ การขาดการวางแผนที่ดี และการทำงานไม่เป็นล่าช้า 2) คุณสมบัติของตัวบุคคลที่เข้ามาบริหารจัดการกองทุน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การไม่ได้แสดงความคิดเห็น ผู้นำไม่เข้าใจปัญหาของชุมชน การขาดการติดต่อประสานงานที่ดีกับผู้นำ และความล่าช้าของภาครัฐ 3) ความล่าช้าและการประสานงานความช่วยเหลือจากภายในชุมชน และภายนอกชุมชน ได้แก่ ความล่าช้าของภาครัฐ ไม่ได้รับการสนองตอบจากหมู่บ้านใกล้เคียง ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน 4) ผลประโยชน์ที่ได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ได้แก่ ผลประโยชน์ไม่ได้ตกถึงมือสมาชิก และการขาดทุนของกลุ่ม

จากสภาพปัจจุบันของปัญหาที่พบสามารถสรุปได้ว่าปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่อยู่บนปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนทั้งสิ้น จึงจัดว่านำมาศึกษาพิจารณาหาแนวทางการแก้ไขมากที่สุด โดยมีคุณสมบัติของผู้บริหารจัดการเงินทุนเป็นปัญหาลึกและนำมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงมากที่สุด เพื่อให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

9.1.5 แนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาที่มีอยู่จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

แนวทางการแก้ไขปัญหามารถสรุปได้เป็น 4 ส่วนคือ

1) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงสร้างของชุมชนแก้ไขโดยการควรป้องกันไม่ให้จำนวนกลุ่มลดลงหรือหายไปเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในอนาคต การเพิ่มกลุ่มไม่ใช่ว่าจะเป็นวิธีเดียวการกำหนดให้มีความหลากหลายของกลุ่มก็ทำให้ผลประโยชน์ที่ได้รับมีความยืดหยุ่นขึ้นด้วยการคัดเลือกคนและการฝึกอบรมและเสริมสร้างคนในชุมชน ทั้งผู้นำ และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารการเงิน ในเรื่องของการทำงานร่วมกัน การยอม

รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความซื่อสัตย์โปร่งใส กำหนดความยืดหยุ่นในขั้นตอนของการทำงาน ให้ผันแปรได้กับระดับความยากง่ายของโครงการด้วย วิธีการที่สามารถทำให้ขั้นตอนการทำงานมีความยืดหยุ่นเหมาะสมในแต่ละโครงการคือควรมีการกำหนดคณะกรรมการในการดูแลโครงการ แต่ละโครงการซึ่งการคัดเลือกคณะกรรมการต้องเป็นบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีความชำนาญหรือคลุกคลีกับเรื่องนั้นๆ

2) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน ต้องแก้ไขที่ตัวผู้นำ และสมาชิกเช่นกันโดยเริ่มจากการที่พัฒนากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์กับทั้งสมาชิกและผู้นำและผู้ที่คาดว่าจะขึ้นมาเป็นผู้นำต่อไป ให้ทราบถึงปัญหา และให้ความรู้โดยการอบรมหรือการประชุมร่วมกันระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนอื่นๆ ส่วนเรื่องความซื่อสัตย์โปร่งใส แก้ไขปัญหาโดยจัดตั้งกลุ่มบุคคลที่ 3 ที่เป็นกลางเพื่อเข้ามาตรวจสอบดูแล การบริหารด้วย คัดเลือกคนที่จะเข้ามาบริหารก็สำคัญแต่เป็นปัจจัยที่คุ่มยาก การใช้ระบบควบคุมจะเหมาะสมและชัดเจนกว่า ส่วนการแก้ปัญหาที่เกิดจากการขาดความรู้เรื่องการบริหารการเงินคือการให้ความรู้เรื่องการบริหารการเงิน การคัดเลือกคนที่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารการเงิน เข้ามาบริหารหรือคอยให้ความรู้ความเข้าใจกับทีมงานหรือผู้ที่มีหน้าที่บริหารโดยตรง

3) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมในชุมชน ในเรื่องความล่าช้าของภาค แก้ไขโดยการประสานความร่วมมือให้มากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นภายในชุมชนกับรัฐอย่างเดียว บางครั้งการรวมกลุ่มกันต่อรองกับรัฐก็จะเป็นประโยชน์ การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้ ส่วนการไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและคนชุมชนอื่น แนวทางที่จะเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาคือการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการภายในชุมชน และการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการระหว่างชุมชนอาจรวมเป็นลักษณะเครือข่ายที่มีพัฒนากรหรือชุมชนที่ใหญ่กว่าและประสบความสำเร็จเป็นแกนนำเพื่อสร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการ

4) สภาพปัญหาของผลตอบแทนที่เกิดจากการระดมทุนหรือการบริหารการเงิน การแก้ไขปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขได้โดยตรงต้องแก้ที่ตัวแปรต้นเหตุทั้งหมด ได้แก่ ปัญหาเรื่องโครงสร้างของชุมชน ปัญหาเรื่องคนในชุมชน และปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมของชุมชนได้ ผลตอบแทนที่ได้ก็จะตกถึงมือผู้รับผลประโยชน์ตรงตามกำหนดเวลาและตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วย

9.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ได้ข้อค้นพบว่า การบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยปัจจัยทุกปัจจัยไม่ว่าจะเป็นในเรื่องโครงสร้างของชุมชน คนในชุมชน นโยบายของชุมชน และสภาพแวดล้อมของชุมชนส่งผลประกอบกันทั้งทางตรงและทางอ้อมจะมุ่งเน้นไปเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ได้ โดย

เฉพาะอย่างยิ่งควรมุ่งพัฒนาทั้ง 4 ปัจจัยไปยังกลุ่ม/องค์กรชุมชนเพราะหน่วยดังกล่าวมีจำนวนมากมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนและมีรูปแบบที่ชัดเจนสามารถพบได้ทุกชุมชน โดยการพัฒนาสามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

9.2.1 คนในชุมชน

เป็นองค์ประกอบแรกที่เราควรพัฒนาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องคุณสมบัติความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำทางด้านการบริหารการเงิน ความรู้ทางด้านการบริหารการเงิน ความซื่อสัตย์โปร่งใส และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทั้งต่อผู้นำ และต่อสมาชิก เพราะค้นพบว่าคนนอกจากจะส่งผลทางตรงต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนแล้วทางตรงแล้ว ยังส่งผลทางอ้อมโดยผ่าน โครงสร้างชุมชนด้าน จำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบริหารการเงินของชุมชน และผ่านความชัดเจนของโครงสร้างของชุมชนด้วย อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากตัวตนเอง เช่น ความซื่อสัตย์ การไม่ได้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ ผู้นำไม่เข้าใจปัญหาของชุมชน หรือปัญหาอื่นแต่มีตัวคนเข้ามาเกี่ยวข้องก็มีจำนวนมากเช่น การรวมกลุ่มกัน ความสามัคคี ความล่าช้าของภาครัฐ ความเสียเวลาในขั้นตอนการทำงานโดยใช่เหตุ ผลประโยชน์ไม่ได้ตกถึงมือสมาชิกหรือประชาชนในชุมชนโดยตรง จำนวนคนที่ช่วยงานไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนองตอบจากหมู่บ้านใกล้เคียง การขาดการวางแผนที่ดี กลุ่มขาดทุน ขาดการติดต่อประสานงานที่ดีกับผู้นำ ทำงานไม่เป็นล่าช้า และไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน จะเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาด้านโครงสร้าง สภาพแวดล้อม และผลประโยชน์ก็จริง แต่ก็มีต้นเหตุจากคุณสมบัติของคนที่ยังไม่ดีพออีกด้วย

9.2.2 โครงสร้างของชุมชน

การที่จะทำให้การบริหารการเงินมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มจำนวนกลุ่มเพื่อทำหน้าที่ดูแลบริหารและจัดการการเงินของชุมชน อย่างไรก็ตามการเพิ่มจำนวนกลุ่มอย่างเดียวได้ผลในเชิงปริมาณเท่านั้นซึ่งยังไม่เพียงพอ ควรเพิ่มในเรื่องของความชัดเจนของโครงสร้าง การกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งนอกเหนือจากการพัฒนาคนในข้อ 9.2.1 ที่จะทำให้กลุ่มแข็งแรงและสามารถประสานงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้

9.2.3 นโยบายของชุมชน

ปัจจัยที่จะทำให้การบริหารการเงินมีประสิทธิภาพอีกปัจจัยหนึ่งคือจำนวนนโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อมุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของชุมชน อย่างไรก็ตามแนวคิดจะเป็นในลักษณะเดียวกันกับโครงสร้างของชุมชนกล่าวคือ การเพิ่มจำนวนนโยบายอย่างเดียวได้ผล

ในเชิงปริมาณเท่านั้นซึ่งยังไม่เพียงพอ ควรเพิ่มในเรื่องของความรู้ความเข้าใจของคนที่ออกมาและเนื้อหาของนโยบายซึ่งปัจจัยนี้ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนที่จะต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำและตีแผ่ปัญหาเพื่อกำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนอีกด้วย

9.2.4 สภาพแวดล้อมของชุมชน

เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนอีกปัจจัยหนึ่ง การติดตามข่าวสาร ประสานงานกับภาครัฐเพื่อให้ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในเรื่องของเงินทุน และข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องทำ นอกจากนี้ยังต้องคอยติดตามข่าวสารและประสานงานกับชุมชนอื่นเพื่อนำข้อดี ข้อเสียมาปรับใช้กับการบริหารการเงินในชุมชน อีกทั้งการร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไข และร่วมกันทำงานยังช่วยให้การบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย

ส่วนเรื่องสภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลในเชิงลบต่อความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของชุมชนนั้นต้องตีความให้ถูกต้องไม่ใช่พยายามทำให้ระดับเศรษฐกิจของชุมชนลดลงเพื่อหวังผลว่าการบริหารการเงินจะมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นความคิดที่ผิด เพียงแต่ให้เข้าใจธรรมชาติของคนที่ว่าเมื่อเศรษฐกิจไม่ดีคนจะกระตือรือร้นในการหาเงินและบริหารเงินให้ดีขึ้น แต่เมื่อเศรษฐกิจดีแล้วให้ยึดตอนเศรษฐกิจไม่ดีเป็นบทเรียนแล้วคงระดับหรือเพิ่มระดับความกระตือรือร้นในการหาเงินซึ่งจะส่งผลให้ความมีประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นด้วย

ภาคผนวก ข

**คู่มือลงรหัสสำหรับแบบสอบถามผู้นำกลุ่ม
และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน**

คู่มือลงรหัสคำถามปิด ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

คำชี้แจง หากเป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่มให้ใส่ข้อมูลทีละกลุ่มตามที่ชี้แจงไว้ พร้อมใส่ รหัสประเภทของกลุ่มอีกครั้ง**

สดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
1-3	ID	หน้าปก	เลขที่แบบสอบถาม	
4	Num	1/1.1	ตอนที่ 1 ท่านเป็นสมาชิกทั้งหมดกี่กลุ่ม	ระบุจำนวนจริง
5	Gocc1	1/1.2	ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง	
			กลุ่มอาชีพ	1 = เป็น , 0 = ไม่เป็น
6	Gocc2		ตำแหน่ง	1 = ประธาน ,2=รองประธาน 3= กรรมการ ,4= เจริญญิก , 5 = อื่นๆ 6=สมาชิก,7=ไม่เข้าข่าย 9 = ไม่ตอบ
7	Gccc3		ท่านได้รับตำแหน่งดังกล่าวโดยวิธีใด	1= เลือกตั้ง, 2 = แต่งตั้ง,3= อาสา , 4= อื่นๆ,7=ไม่เข้าข่าย ,9=ไม่ตอบ
8	Money1		กลุ่มออมทรัพย์	1 = เป็น , 0 = ไม่เป็น
9	Money2		ตำแหน่ง	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
10	Money3		ได้รับตำแหน่งโดย	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
11	Women1		กลุ่มสตรี	1 = เป็น , 0 = ไม่เป็น
12	Women2		ตำแหน่ง	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
13	Women3		ได้รับตำแหน่งโดย	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
14	Water1		กลุ่มผู้ใช้น้ำ	1 = เป็น , 0 = ไม่เป็น
15	Water2		ตำแหน่ง	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
16	Water3		ได้รับตำแหน่งโดย	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
17	Poor1		กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน	1 = เป็น , 0 = ไม่เป็น
18	Poor.2		ตำแหน่ง	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
19	Poor.3		ได้รับตำแหน่งโดย	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
20	Oth.1		อื่นๆ.....	1 = เป็น , 0 = ไม่เป็น
21	Oth.2		ตำแหน่ง	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
22	Oth.3		ได้รับตำแหน่งโดย	รหัสเหมือนกลุ่มอาชีพ
23-24	Level 1	2/2.2 1	ตอนที่ 2 ระดับความเป็นผู้นำ ทำงานอย่างซื่อสัตย์	ระบุคะแนน 0 - 10 88 = ไม่ทราบ 99 = ไม่ตอบ
25-26	Level 2	2	มีความสัมพันธ์ที่ดี	
27-28	Level 3	3	เป็นที่พึ่งได้	
29-30	Level 4	4	เป็นตัวอย่างที่ดี	
31-32	Level 5	5	มีความพยายามในการทำงาน	

สคมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
33-34	Attd1	2/ตอน3 1	ตอนที่ 3 ทักษะคิดต้องงานพัฒนาชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนทำให้เสียเวลา	"ไม่เห็นด้วย" = คะแนนตามทักทอ "เห็นด้วย" = ต้องกลับคะแนนใหม่ "
35-36	Attd 2	2	ทุกครั้งที่มีกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนจะไม่เข้าร่วม	โดย "10" = 0 , "9" = 1 , "8" = 2
37-38	Attd 3	3	เมื่อมีการอบรมเรื่องแผนพัฒนาชุมชนไม่ออกไป	"7" = 3 , "6" = 4 , "5" = 5
39-40	Attd 4	4	การทำงานร่วมกับคนอื่นยุ่งยากมาก	"4" = 6 , "3" = 7 , "2" = 2 "1" = 9 , "0" = 10 , 99= มค
41-42	Beh1	3/ตอน4 1	ตอนที่ 4 พฤติกรรม และประเภทของผู้นำ เคยเป็นปากเป็นเสียง	"เคย" = ระบุ คะแนน 1 - 10
43-44	Beh 2	2	เคยปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย	"ไม่เคย" = 00
45-46	Beh 3	3	เคยรับผิดชอบงาน	88 = ไม่ทราบ
47-48	Beh 4	4	เคยสร้างสินค้าแปลกๆใหม่ๆ	99 = ไม่ตอบ
49-50	Beh 5	5	เคยหากกลยุทธ์ หรือวิธีการใหม่ๆ	
51-52	Beh 6	6	เคยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงาน	
53-54	Beh 7	7	เคยเป็นผู้ไกลเกลี่ยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี	
55-56	Beh 8	8	เคยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในปัญหา	
57-58	Beh 9	9	เคยตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง	
59-60	Beh 10	10	กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ	
61-62	Beh 11	11	ท่านเต็มใจที่ให้ชาวบ้านทำกิจกรรม	
63-64	Beh 12	12	สามารถในการรูงใจ ให้สมาชิกคล้อยตามท่าน	
65-66	Beh 13	13	เคยให้อำนาจแก่ชาวบ้านมากกว่าอำนาจตนเอง	
67-68	Qf 1	3/ตอน5 1	ตอนที่ 5 คุณสมบัติผู้นำในการเสริมสร้างความเข้ม แข็ง	ระบุ คะแนน 0 - 10
69-70	Qf 2	2	ยินดีร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาส่วนรวม	88 = ไม่ทราบ
71-72	Qf 3	3	เต็มใจยอมรับฟังความบกพร่องของตนเอง	99 = ไม่ตอบ
73-74	Qf 4	4	นำเอาความคิดตลอดจนกระทั่งนำวิชาการ	
75-76	Qf 5	5	ได้มีโอกาสรับทุกข์สุขกับชาวบ้าน รู้จักแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถจะไปขอความช่วยเหลือได้	
77	Stu 1	4/6.2	ตอนที่ 6 วิธีศึกษาสถานการณ์ ใช้วิธีต่อไปนี้หรือไม่	0 = ไม่เคย
78	Stu 2		- โดยการสังเกตด้วยตนเอง	1 = เคย
79	Stu 3		- โดยการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน	8 = ไม่ทราบ
80	Stu 4		- เจ้าหน้าที่ราชการแจ้งให้ทราบ	9 = ไม่ตอบ
81	Stu 5		- จากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม	
82	Stu 6		- โดยถือจากปัญหาและความต้องการของตัวเอง จากการประชุมร่วมกันของประชาชนในชุมชน	

สคมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
83	Like 1	4/6.2	ใช้วิธีการใดมากที่สุด - โดยการสังเกตด้วยตนเอง - โดยการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน - เจ้าหน้าที่ราชการแจ้งให้ทราบ - จากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม - โดยถือจากปัญหาและความต้องการของตัวเอง - จากการประชุมร่วมกันของประชาชนในชุมชน	ให้ระบุลำดับตามที่ผู้ตอบว่าใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ลำดับที่ 1-3 8 = ไม่ได้อยู่ใน 3 อันดับแรก 9 = ไม่ตอบ
		4/6.3	ท่านใช้วิธีการใดให้ชาวบ้านร่วมกิจกรรม(คำถามเปิด)	**ต้องจัดกลุ่มอีกครั้ง**
89	Way1	4/6.4	ท่านใช้วิธีการดังต่อไปนี้หรือไม่ - ประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจ - มอบหมายงานและแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ - ท่านลงมือปฏิบัติงานเพื่อเป็นตัวอย่าง	0 = ไม่เคย , 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
92	Work 1	4/ตอน7 7.1	ตอนที่ 7 งานด้านการพัฒนาชุมชน ท่านเคยเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือไม่	0 = ไม่เคย 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ 9 = ไม่ตอบ
93	Work 2	7.2	ท่านเคยคิดริเริ่มงานหรือโครงการการพัฒนาชุมชนหรือไม่	
94	Work 3	7.3	ท่านเคยมีส่วนร่วมวางแผน กติกาในชุมชนของท่านหรือไม่	
95	Work 4	7.4	ท่านเคยผ่านการอบรมการพัฒนาชุมชนหรือไม่	
96	Work 5	7.5	ท่านเคยดำรงตำแหน่งใดบ้าง (ในหมู่บ้าน/ตำบล) หรือไม่	
97	กลุ่ม1**	5/ตอน8 5/1 ข้อ1	ตอนที่ 8 เครือข่าย กลุ่มมีการติดต่อกับกลุ่มอื่นที่อยู่สายงานเดียวกันหรือไม่ กลุ่มของท่านทำกิจกรรมอะไรบ้างที่ร่วมกับกลุ่มอื่น กลุ่มที่ 1 ** ประเภทของกลุ่มที่1	***โปรดใส่รหัสประเภทของกลุ่มก่อน** 1 = อาชีพ, 2 = ออมทรัพย์ , 3 = สตรี, 4 = ผู้ใช้น้ำ, 5 = แก้ไขปัญหาความยากจน, 6 = อื่นๆ
98	Act 1		- แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	1 = มี, 0 = ไม่มี, 7 = ไม่เข้าข่าย,
99	Actto1		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม..... (รหัส 1-7 เป็นการทำร่วมกับกลุ่มงานเดียวกัน ส่วนรหัส 8 เป็นการร่วมกับกลุ่มที่อยู่ต่างสายงานซึ่งถือว่าไม่เข้าข่าย)	1 = กับหมู่อื่นตำบลเดียวกัน 2 = กับหมู่อื่นต่างตำบล 3 = กับกลุ่มงานเดียวระดับอำเภอ 4 = กับกลุ่มงานเดียวกันระดับจังหวัด 5 = (1+2) ทั้งตำบลเดียวกัน+ต่างตำบล 6 = ร่วมในนามชมรม/สมาคม, 7 = อื่นๆ 8 = ร่วมกับต่างสายงาน (ไม่เข้าข่าย) 9 = ไม่ตอบ (+ไม่เข้าข่ายไม่มีกิจกรรม)
100	Act 2		- ร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
101	Actto 2		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม.....	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร

สดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
102	Act 3		- ไปดูงาน	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
103	Actto 3		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม.....	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
104	Act 4		- ร่วมมือในการทำตลาด/ค้าขายร่วมกัน	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
105	Actto4		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม.....	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
106	Act 5		- ร่วมมือกันกู้ยืม	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
107	Actto 5		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
108	Act 6		- แลกเปลี่ยนเครื่องมือ/เทคโนโลยี/อุปกรณ์	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
109	Actto6		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม.....	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
110	Act 7		- ร่วมมือเพื่อต่อรองกับรัฐ/เอกชน	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
111	Actto 7		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม.....	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
112	Act 8		- ร่วมมือจัดประชุม	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
113	Actto 8		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม.....	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
114	Act 9		- อื่นๆ..... (ไม่มีอื่นๆให้รหัส 9)	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
115	Actto9		- โดยทำร่วมกับกลุ่ม..... (".....")	รหัสเหมือนข้อแลกเปลี่ยนข่าวสาร
116	Network1	ข้อ 2	มีความร่วมมือแบบเครือข่ายหรือไม่	1 = มี , 0 = ไม่มี , 9 = ไม่ตอบ
117	Name 1		ชื่อเครือข่าย (ดูจากประเภทของเครือข่าย)	1=ชมรมทรัพย์, 2=ธุรกิจ , 3 = สตรี 4= เกษตรกรรม, 5=อาสาพัฒนาชุมชน 6=อาสาสมัครสาธารณสุข, 7= อาชีพ 8=อื่นๆ , 0= ไม่มีเครือข่าย 9= ไม่ทราบไม่ตอบ
118	Law1		เครือข่ายจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่	1= ใช่ , 0 = ไม่ใช่ , 7 = ไม่เข้าข่าย 8= ไม่ทราบ, 9= ไม่ตอบ
119	กลุ่ม2**		กลุ่มที่2 ** ประเภทของกลุ่มที่2	**การลงรหัสเหมือนกับของกลุ่มที่ 1 (ถ้าไม่มีกลุ่มที่ 2 ให้รหัส 8 ทั้งหมด)
120	18ตัวแปร** ใส่ "S" นำหน้า SAct 1		กิจกรรม 9 อย่าง พร้อมระบุว่าร่วมกับกลุ่มใดบ้าง	**การลงรหัสเหมือนกับของกลุ่มที่ 1 (1=มี, 0=ไม่มี , 9=ไม่ตอบ)ร่วมกับ... 1=กับหมู่อื่นตำบลเดียวกัน 2=กับหมู่อื่นต่างตำบล 3=กับกลุ่มงานเดียวกันระดับอำเภอ 4=กับกลุ่มงานเดียวกันระดับจังหวัด 5=(1+2) ทั้งตำบลเดียวกัน+ต่างตำบล 6= ร่วมในนามชมรม/สมาคม, 7= อื่นๆ 8 = ร่วมกับต่างสายงาน (ไม่เข้าข่าย) 9= ไม่ตอบ (+ไม่เข้าข่ายไม่มีกิจกรรม)
121	S Actto1		1.แลกเปลี่ยน ทำกับกลุ่ม.....	
122	S Act 2		2.แก้ไขปัญหา ทำกับกลุ่ม.....	
123	S Actto2		3.ดูงาน ทำกับกลุ่ม.....	
124	S Act 3		4.ทำตลาด ทำกับกลุ่ม.....	
125	S Actto3			
126	S Act 4			
127	S Actto4			

สดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
128	S Act5		5. กุ้ย้ม	(1=มี, 0=ไม่มี, 9=ไม่ตอบ)
129	S Actto5		ทำกับกลุ่ม.....	ร่วมกับ.....
130	S Act6		6. เครื่องมือ	1=กับหมู่คนอื่นตำบลเดียวกัน
131	S Actto6		ทำกับกลุ่ม.....	2=กับหมู่คนอื่นต่างตำบล
132	S Act7		7. ต่อรอง	3=กับกลุ่มงานเดียวระดับอำเภอ
133	S Actto7		ทำกับกลุ่ม.....	4=กับกลุ่มงานเดียวกันระดับจังหวัด
134	S Act8		8. ประชุม	5=(1+2) ทั้งตำบลเดียวกัน+ต่างตำบล
135	S Act8		ทำกับกลุ่ม.....	6= ร่วมในนามชมรม/สมาคม, 7= อื่นๆ
136	S Act9		9. อื่นๆ	8 = ร่วมกับต่างสายงาน (ไม่เข้าข่าย)
137	S Actto9		ทำกับกลุ่ม.....	9= ไม่ตอบ (+ไม่เข้าข่ายไม่มีกิจกรรม)
138	Network 2		มีความร่วมมือแบบเครือข่ายหรือไม่	รหัสเหมือนกลุ่มที่1
139	Name 2		ชื่อเครือข่าย (ดูจากประเภทของเครือข่าย)	รหัสเหมือนกลุ่มที่1
140	Law 3		เครือข่ายจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่	รหัสเหมือนกลุ่มที่1
141	กลุ่ม3**		กลุ่มที่ 3 ** ประเภทของกลุ่มที่3	(ถ้าไม่มีกลุ่มที่ 2 ให้รหัส 8 ทั้งหมด)
	18ตัวแปร** ใส่ "T" นำหน้า		กิจกรรม 9 อย่าง พร้อมระบุว่าร่วมกับกลุ่มใดบ้าง	รหัสเหมือนกลุ่มที่1
142	T Act 1		1. แลกเปลี่ยน	(1=มี, 0=ไม่มี, 9=ไม่ตอบ)
143	T Actto1		ทำกับกลุ่ม.....	ร่วมกับ.....
144	T Act 2		2. แก้ไขปัญหา	1=กับหมู่คนอื่นตำบลเดียวกัน
145	T Actto2		ทำกับกลุ่ม.....	2=กับหมู่คนอื่นต่างตำบล
146	T Act 3		3. ดูงาน	3=กับกลุ่มงานเดียวระดับอำเภอ
147	T Actto3		ทำกับกลุ่ม.....	4=กับกลุ่มงานเดียวกันระดับจังหวัด
148	T Act 4		4. ทำตลาด	5=(1+2) ทั้งตำบลเดียวกัน+ต่างตำบล
149	T Actto4		ทำกับกลุ่ม.....	6= ร่วมในนามชมรม/สมาคม, 7= อื่นๆ
150	T Act5		5. กุ้ย้ม	8 = ร่วมกับต่างสายงาน (ไม่เข้าข่าย)
151	T Actto5		ทำกับกลุ่ม.....	9= ไม่ตอบ (+ไม่เข้าข่ายไม่มีกิจกรรม)
152	T Act6		6. เครื่องมือ	
153	T Actto6		ทำกับกลุ่ม.....	
154	T Act7		7. ต่อรอง	
155	T Actto7		ทำกับกลุ่ม.....	
156	T Act8		8. ประชุม	
157	T Act8		ทำกับกลุ่ม.....	
158	T Act9		9. อื่นๆ	
159	T Actto9		ทำกับกลุ่ม.....	
160	Network 3		มีความร่วมมือแบบเครือข่ายหรือไม่	รหัสเหมือนกลุ่มที่1

สดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
161	Name 3		ชื่อเครือข่าย (ดูจากประเภทของเครือข่าย)	รหัสเหมือนกลุ่มที่1
162	Law3		เครือข่ายจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่	รหัสเหมือนกลุ่มที่1
163-164	Unity	6/ตอน9 6/9.1	<u>ตอนที่ 9</u> ความเป็นเอกภาพของชุมชน คนในชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวเพียงใด	ระบุคะแนน 0-10 , 99 = ไม่ตอบ
165-166	In	6/9.2	ท่านเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเพียงใด	ระบุคะแนน 0-10 , 99 = ไม่ตอบ
167-168 169-170 171-172 173-174 175-176	Unity 1 Unity 2 Unity 3 Unity 4 Unity 5	6/9.3	ชุมชนท่านมีสิ่งเหล่านี้แค่ไหน 1. กรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำส่งเสริมให้ลูกบ้านร่วมกลุ่ม 2. กลุ่มต่างๆมีการกำหนดกฎระเบียบ 3. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแก้ไขกันเองได้ 4. กรรมการหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนงานตามจำเป็น 5. กรรมการหมู่บ้านเคยขัดแย้งกันจนเป็นอุปสรรค	ระบุคะแนน 0-10 88= ไม่ทราบ , 99 =ไม่ตอบ ** เฉพาะข้อขัดแย้งกลับคะแนนด้วย**
177	Com	17/ตอน 11.1	<u>ตอนที่ 11</u> ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชน ท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด โดยเมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้าน/ชุมชนใกล้เคียง	1 = เข้มแข็งมาก ,2 = ปานกลาง 3 = ไม่ค่อยเข้มแข็ง ,4= ไม่เข้มแข็งเลย 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ
178	Social		<u>ตอนที่ 12</u> ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสังคม ด้านสังคมมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด	รหัสเหมือนข้อเข้มแข็งชุมชน
179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190	Have1 Have2 Have3 Have4 Have5 Have6 Have7 Have8 Have9 Have10 Have11 Have12	8/12.5	ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่ - มีองค์กรสวัสดิการชุมชน - มีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - มีศูนย์ข้อมูลบริการสาธารณะ - ชาวบ้านอายุ 14-50 ปี ที่ไม่รู้หนังสือ - มีปริมาณเพื่อการดื่ม กิน เพียงพอ - มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกัน - มีความร่วมมือกันในกิจกรรมในด้านการพัฒนา - มีผู้ติดยาเสพติด - มีผู้สูงอายุ - มีเด็กก่อนวัยเรียน - มีผู้ป่วยเรื้อรัง - มีผู้ป่วยโรคเอดส์	0 = ไม่มี 1 = มี 8 = ไม่ทราบ 9 = ไม่ตอบ
191 192 193 194 195	Help1 Help2 Help3 Help4 Help5	9/12.6	มีการช่วยเหลือในสิ่งเหล่านี้หรือไม่ - ผู้ติดยาเสพติด - ผู้สูงอายุ - เด็กก่อนวัยเรียน - ผู้ป่วยเรื้อรัง - ผู้ป่วยโรคเอดส์	0 = ไม่มี 1 = มี 7 = ไม่เข้าข่าย 8 = ไม่ทราบ 9 = ไม่ตอบ

สคมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	167 ข้อความ	รหัส
196	Comty1	9/12.7	มีประชาชนหรือไม่	0 = ไม่มี, 1 = มี
197-198	Comty2	9/12.7	ความบ่อยของการประชุมเดือนหรือปี	แปลงเป็นจำนวนครั้งต่อปี, 99 = ไม่ตอบ
199-201	Comty3	9/12.7	ประชุมครั้งละกี่คน	ระบุจำนวนจริง, 777 = ไม่เข้าข่าย 888 = ไม่ทราบ, 999 = ไม่ตอบ
202	Depend	9/12.8	องค์กรชุมชนเข้มแข็งขึ้นอยู่กับมีเครือข่ายหรือไม่	1 = ไม่ขึ้น, 2 = ขึ้นบ้าง 3 = ขึ้นมาก, 9 = ไม่ตอบ
203	Eco	9/13.1	ตอนที่ 13 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ในด้านเศรษฐกิจ ท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็ง มากน้อยเพียงใด	1 = เข้มแข็งมาก, 2 = ปานกลาง 3 = ไม่ค่อยเข้มแข็ง, 4 = ไม่เข้มแข็งเลย 8 = ไม่ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
204	Eco 1	9/13.5	ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่	0 = ไม่มี 1 = มี 8 = ไม่ทราบ 9 = ไม่ตอบ
205	Eco 2		-กองทุนชุมชน	
206	Eco 3		-ธุรกิจชุมชน	
207	Eco 4		-กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	
208	Eco 5		-ลานค้าชุมชน/ตลาดนัดชุมชน	
209	Eco 6	10/13.6	คนในหมู่บ้านมีฐานะทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับใด	1 = ร่ำรวย, 2 = ปานกลาง 3 = ยากจน, 8 = ไม่ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
210-212	Pcent 1	10/13.6	จำนวนร้อยละฐานะรวย	ระบุจำนวนจริง 888 = ไม่ทราบ 999 = ไม่ตอบ
213-215	Pcent 2		จำนวนร้อยละฐานะปานกลาง	
216-218	Pcent 3		จำนวนร้อยละฐานะยากจน	
219-221	Pcent 4	10/13.7	จำนวนร้อยละคนมีงานทำ	ระบุจำนวนจริง, 888 = ไม่ทราบ 999 = ไม่ตอบ
222-224	Pcent 5		จำนวนร้อยละคนไม่มีงานทำ	
225-226	Mmg1	10/14.2	ตอนที่ 14 กลุ่มมีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่	ระบุคะแนน 0 -10 0 = ไม่มี
227-228	Mmg2		กลุ่ม 1 *** ระบุให้เรียงลำดับตรงกับกลุ่มตอนต้นด้วย	
229-230	Mmg3		1. แบ่งความรับผิดชอบ	
231-232	Mmg4		2. สมาชิกมีความรู้และเคยทำงานการเงิน	
233-234	SMmg1	4 ตัวแปร ใส่รำนำหน้า	3. ผู้นำให้ความสำคัญกับการเพิ่มเงินให้กับกลุ่ม	รหัสเหมือนกลุ่มที่ 1 ถ้าไม่มีกลุ่มที่ 2 ให้ใส่รหัส "7" ทั้งหมด
235-236	SMmg2		4. ในหมู่บ้านมีสิ่งเอื้ออำนวยต่อการทำงาน	
237-238	SMmg3			
239-240	SMmg4			

สดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
241-242 243-244 245-246 247-248	4 ตัวแปร ใส่ T นำหน้า TMmg1 TMmg2 TMmg3 TMmg4		กลุ่ม 3 *** ระบุให้เรียงลำดับตรงกับกลุ่มตอนต้นด้วย 1. แบ่งความรับผิดชอบ 2. สมาชิกมีความรู้และเคยทำงานการเงิน 3. ผู้นำให้ความสำคัญกับการเพิ่มเงินให้กับกลุ่ม 4. ในหมู่บ้านมีสิ่งเอื้ออำนวยต่อการทำงาน	รหัสเหมือนกลุ่มที่ 1 ถ้าไม่มีกลุ่มที่ 3 ให้ใส่รหัส 7 ทั้งหมด
249	Exp 1	10/14.3	ท่านเคยมีประสบการณ์ในการบริหารการเงินหรือไม่	1 = เคย , 0 = ไม่เคย , 9 = ไม่ตอบ
250- 251	Exp2		ถ้าเคยระบุเวลา	ระบุจำนวนปี (แปลงเดือนเป็นปี) 99 = ไม่ตอบ, 77 = ไม่เข้าข่าย
252	Exp3	10/14.4	ปัจจุบันมีหน้าที่จัดการการเงินหรือไม่	0 = ไม่มี , 1 = มี , 9 = ไม่ตอบ
253 254 255	Agree1 Agree 2 Agree 3	10/14.5	ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้หรือไม่ - เวลาเบิกเงินให้รู้เฉพาะคนที่เกี่ยวข้อง - จัดการเงินไม่ต้องมีผู้รับผิดชอบที่แน่นอน - การจัดการการเงินไม่จำเป็นต้องให้ผู้นำรู้	1 = ไม่เห็นด้วย 0 = เห็นด้วย 9 = ไม่ตอบ
256 257 258	Agree 4 Agree 5 Agree 6		- การหาเงินเข้ากลุ่มควรเกิดจากแรงงานในชุมชน - ต้องมีการคิดก่อนการให้เงินว่าคุ้มหรือไม่ - กลุ่มออมทรัพย์เป็นพื้นฐานของการเงินชุมชน	1 = เห็นด้วย 0 = ไม่เห็นด้วย 9 = ไม่ตอบ
259-260 261-262 263-264 265-266 267-268	Monqf1 Monqf2 Monqf3 Monqf4 Monqf 5	12/15.2	ตอนที่ 15 ผู้นำกลุ่มของท่านมีคุณสมบัติเหล่านี้หรือไม่ กลุ่มที่ 1 *** ระบุให้เรียงลำดับตรงกับกลุ่มตอนต้นด้วย 1. ติดตาม ตรวจสอบการใช้เงิน 2. ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเงินให้กับสมาชิกได้ 3. แจกแจงเรื่องเงินเป็นลายลักษณ์อักษร 4. ละเอียดยรอบครอบ 5. กระตือรือร้นในการหาเงิน	ระบุคะแนน 0 -10 0 = ไม่มี
259-260 261-262 263-264 265-266 267-268	5 ตัวแปร ใส่ S นำหน้า SMonqf1 SMonqf2 SMonqf3 SMonqf4 SMonqf 5		กลุ่มที่ 2 *** ระบุให้เรียงลำดับตรงกับกลุ่มตอนต้นด้วย 1. ติดตาม ตรวจสอบการใช้เงิน 2. ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเงินให้กับสมาชิกได้ 3. แจกแจงเรื่องเงินเป็นลายลักษณ์อักษร 4. ละเอียดยรอบครอบ 5. กระตือรือร้นในการหาเงิน	รหัสเหมือนกลุ่มที่ 1 ถ้าไม่มีกลุ่มที่ 2 ให้รหัส 7 ทั้งหมด

ชุดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
279-280	TMonqf1		กลุ่มที่ 3 *** ระบุให้เรียงลำดับตรงกับกลุ่มตอนต้นด้วย	รหัสเหมือนกลุ่มที่1 ถ้าไม่มีกลุ่มที่ 3 ให้รหัส"7"ทั้งหมด
281-282	TMonqf2		1. ติดตาม ตรวจสอบการใช้เงิน	
283-284	TMonqf3		2. ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเงินให้กับสมาชิกได้	
285-286	TMonqf4		3. แยกแยะเรื่องเงินเป็นลายลักษณ์อักษร	
287-288	TMonqf 5		4. สะเอียดรอบครอบ	
			5. กระตือรือร้นในการหาเงิน	
289-290	Fact 1		<u>ตอนที่ 16</u> ในกลุ่มของท่านมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่	ให้คะแนน 0 – 10 77=ไม่เข้าข่าย 88=ไม่ทราบ 99=ไม่ตอบ
291-292	Fact 2		กลุ่มที่1 *** ระบุให้เรียงลำดับตรงกับกลุ่มตอนต้นด้วย	
293-294	Fact 3		1. ระดมเงินจากภายในชุมชน	
295-296	Fact 4		2. ระดมเงินจากภายนอกชุมชน	
297-298	Fact 5		3. สามารถตรวจสอบการใช้จ่ายได้	
299-300	Fact 6		4. สมาชิกได้รับประโยชน์	
			5. เงินที่มาใช้ตรงกับแผนที่วางไว้	
			6. สามารถนำเงินมาใช้ทดแทนได้ตามความจำเป็น	
301-302	SFact 1		กลุ่มที่2 *** ระบุให้เรียงลำดับตรงกับกลุ่มตอนต้นด้วย	รหัสเหมือนกลุ่มที่1 ถ้าไม่มีกลุ่มที่ 2 ให้รหัส"7"ทั้งหมด
303-304	SFact 2		1 ระดมเงินจากภายในชุมชน	
305-306	SFact 3		2 ระดมเงินจากภายนอกชุมชน	
307-308	SFact 4		3 สามารถตรวจสอบการใช้จ่ายได้	
309-310	SFact 5		4 สมาชิกได้รับประโยชน์	
311-312	SFact 6		5 เงินที่มาใช้ตรงกับแผนที่วางไว้	
			6 สามารถนำเงินมาใช้ทดแทนได้ตามความจำเป็น	
313-314	TFact 1		กลุ่มที่3 *** ระบุให้เรียงลำดับตรงกับกลุ่มตอนต้นด้วย	รหัสเหมือนกลุ่มที่1 ถ้าไม่มีกลุ่มที่ 3 ให้รหัส"7"ทั้งหมด
315-316	TFact 2		1 ระดมเงินจากภายในชุมชน	
317-318	TFact 3		2 ระดมเงินจากภายนอกชุมชน	
319-320	TFact 4		3 สามารถตรวจสอบการใช้จ่ายได้	
321-322	TFact 5		4 สมาชิกได้รับประโยชน์	
323-324	TFact 6		5 เงินที่มาใช้ตรงกับแผนที่วางไว้	
			6 สามารถนำเงินมาใช้ทดแทนได้ตามความจำเป็น	
325	Pol	13/17.1	<u>ตอนที่ 17</u> ความเข้มแข็งด้านการเมืองการปกครอง ในด้านการเมืองการปกครอง เข้มแข็งมากน้อยเพียงใด	1 = เข้มแข็งมาก ,2 = ปานกลาง 3 = ไม่ค่อยเข้มแข็ง ,4= ไม่เข้มแข็งเลย
326	Pol 1	13/17.5	ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นหรือไม่	0 = ไม่มี 1 = มี 8 = ไม่ทราบ 9 = ไม่ตอบ
327	Pol 2		1. มีการบริหารที่ดี,โปร่งใส ตรวจสอบได้	
328	Pol 3		2. ทัศนคติการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	
329	Pol 4		3. ปลอกจากการซื้อสิทธิ - ขายเสียง	
			4. จัดตั้งกลุ่มสำหรับดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน	

สดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
330	D	14/ตอน8 14/18.1	ตอนที่ 18 ความสามารถของอบต. ในงานสาธารณสุขและการศึกษา ท่านทราบบทบาทหน้าที่ของอบต.หรือไม่	0 = ไม่ทราบ , 1 = ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
331	Dh	14/18.2	ท่านทราบหรือไม่ว่า ในอนาคต อบต. จะเข้ามาดูแลงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่ของท่าน	0 = ไม่ทราบ, 1 = ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
332	Dedu	14/18.3	ท่านทราบหรือไม่ว่า ในอนาคต อบต. จะเข้ามาดูแลงานด้านการศึกษาในพื้นที่ของท่าน	0 = ไม่ทราบ, 1 = ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
333	Dsee1	14/18.4	ท่านเคยเห็นผลงานของ อบต. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุขหรือไม่	0 = ไม่เคย, 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
334	Dsee2	14/18.5	ท่านเคยเห็นผลงานของ อบต. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือไม่	0 = ไม่เคย, 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
335	Dh 1	15/18.6 (ตาราง)	ส่วนที่ 1 อบต. กับงานสาธารณสุข (ในตาราง) 1. จากผลงานที่ผ่านมา อบต. มีความสามารถในเรื่องงานสาธารณสุขมากน้อยเพียงใด	1= มาก , 2 = ปานกลาง 3= น้อย , 4 = ไม่มีเลย 8=ไม่ทราบ , 9=ไม่ตอบ
336- 337	Dh2		ให้คะแนน	ให้คะแนน 0 – 10 88 = ไม่ทราบ 99 = ไม่ตอบ
338	Dh3		3. ในอนาคต อบต. จะบริหารงานทางด้านสาธารณสุขให้ได้ผลดีมากขึ้นเพียงใด	1= มาก , 2 = ปานกลาง 3= น้อย , 4 = ไม่มีเลย 8=ไม่ทราบ , 9=ไม่ตอบ
339- 340	Dh4		ให้คะแนน	ให้คะแนน 0 – 10 88 = ไม่ทราบ , 99 = ไม่ตอบ
341	Dh5		4. ท่านมีความไว้วางใจในความสามารถของ อบต. ในเรื่องสาธารณสุขมากน้อยเพียงใด	1= มาก , 2 = ปานกลาง 3= น้อย , 4 = ไม่มีเลย 8=ไม่ทราบ, 9=ไม่ตอบ
342- 343	Dh6		ให้คะแนน	ให้คะแนน 0 – 10 88 = ไม่ทราบ , 99 = ไม่ตอบ
344	Dh7		5. อบต. เคยจัดทำโครงการ กิจกรรม หรือให้บริการด้านสาธารณสุขชาวบ้านในเรื่องสาธารณสุขบ้างหรือไม่	0 = ไม่เคย , 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ
สดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
345	Dh8		6. ท่านเคยเข้าร่วมโครงการ กิจกรรม หรือได้รับการด้านสาธารณสุขที่อบต. จัดขึ้นหรือไม่	0 = ไม่เคย , 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ
346	Dh9		7. ท่านรู้จักสมาชิกของอบต. ที่เคยผ่านงานด้านสาธารณสุขก่อนหรือไม่	0 = ไม่รู้จัก , 1 = รู้จัก 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ

ศตมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
347- 348	Dh10		8. ในภาพรวม บุคลากรของอบต. ให้ความสำคัญกับงานด้านสาธารณสุข มากน้อยเพียงใด	ให้คะแนน 0 – 10 88 = ไม่ทราบ , 99 = ไม่ตอบ
349	Dedu 1		ส่วนที่ 2 อบต.กับงานการศึกษา(ในตาราง) 1. จากผลงานที่ผ่านมา อบต. มีความสามารถในการศึกษามากน้อยเพียงใด	1= มาก , 2 = ปานกลาง 3 = น้อย , 4 = ไม่มีเลย 8=ไม่ทราบ , 9=ไม่ตอบ
350- 351	Dedu 2		ให้คะแนน	ให้คะแนน 0 – 10 88 = ไม่ทราบ , 99 = ไม่ตอบ
352	Dedu3		3. ในอนาคต อบต.จะบริหารงานทางด้านการศึกษาให้ได้ผลดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	1= มาก , 2 = ปานกลาง 3 = น้อย , 4 = ไม่มีเลย 8=ไม่ทราบ , 9=ไม่ตอบ
353- 354	Dedu 4		ให้คะแนน	ให้คะแนน 0 – 10 88 = ไม่ทราบ , 99 = ไม่ตอบ
355	Dedu 5		4. ท่านมีความไว้วางใจในความสามารถของ อบต. ในเรื่อง การศึกษามากน้อยเพียงใด	1= มาก , 2 = ปานกลาง 3 = น้อย , 4 = ไม่มีเลย 8=ไม่ทราบ , 9=ไม่ตอบ
356- 357	Dedu 6		ให้คะแนน	ให้คะแนน 0 – 10 88 = ไม่ทราบ , 99 = ไม่ตอบ
358	Dedu 7		5. อบต.เคยมีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมในเรื่องการศึกษาให้ชาวบ้านบ้างหรือไม่	0 = ไม่เคย , 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ
359	Dedu 8		6. ท่านเคยเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม ในด้านการศึกษาที่อบต.จัดขึ้นหรือไม่	0 = ไม่เคย , 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ
360	Dedu 9	9/7.7	ท่านเคยได้รับการอบรมหรือประชุมเกี่ยวกับการศึกษาจากที่ใด นอกเหนือจากที่อบต. จัดขึ้น หรือไม่	0 = ไม่เคย , 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ
361	Dedu 10	9/7.8	ในชุมชนของท่าน มีกลุ่มใดที่สนับสนุนเกี่ยวกับการศึกษาบ้างหรือไม่	0 = ไม่มี , 1 = มี 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ
362	Dedu 11	9/7.9	ท่านเคยติดตามข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาบ้างหรือไม่	0 = ไม่เคย , 1 = เคย 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ
363	Dedu 12	9/7.10	ท่านคิดว่า การศึกษาจำเป็นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	1 = จำเป็นมากที่สุด , 2 = จำเป็นมาก 3 = จำเป็น , 4 = ไม่จำเป็น 5 = ไม่จำเป็นเลย , 8 = ไม่ทราบ 9 = ไม่ตอบ
364	Dedu 13	9/7.11	ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นบ้างหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	1 = ทุกครั้ง , 2 = เกือบทุกครั้ง 3 = บางครั้ง , 4 = แทบจะไม่เคย 5 = ไม่เคยเลย 8 = ไม่ทราบ , 9 = ไม่ตอบ

สดมภ์	ตัวแปร	หน้า/ข้อ	ข้อความ	รหัส
365	Dedu 14	9/7.14	ท่านคิดว่า ควรให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เด็กในเรื่องใดบ้างหรือไม่	0 = ไม่ควร, 1 = ควร 8 = ไม่ทราบ, 9 = ไม่ตอบ
366	Sex	17/19.1	ตอนที่ 19 ข้อมูลส่วนตัว เพศ	1=ชาย, 2=หญิง
367-368	Old	17/19.2	อายุ	ระบุจำนวนปี, ไม่ตอบ =9
369	Edu	17/19.3	ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด	0= ต่ำกว่าประถม 4 1=ประถม 4, 2 = ประถม 6 3= มัธยมศึกษา, 4 =มัธยมปลาย 5= อนุปริญญา, 6 = ปริญญาตรี 7=สูงกว่าปริญญาตรี, 9=ไม่ตอบ
370-375	Income	17/19.4	รายได้ (ระบุ 6 หลัก)	ระบุจำนวนบาทต่อปี (แปลงเดือนเป็นปี)
376-377	Live	17/19.5	ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน	ระบุจำนวนปี, ไม่ตอบ=99
378-379	Occ1	17/19.6	อาชีพหลัก	01=ทำนา,ทำไร่, 02= รับจ้าง 03=เลี้ยงสัตว์, 04=แม่บ้าน 05= ข้าราชการ, 06=ค้าขาย 07=ทำงาน, 08=นักเรียน,นักศึกษา 09=อื่นๆ, 99 = ไม่ตอบ
380-381	Occ2	17/19.7	อาชีพรอง	01=ทำนา,ทำไร่, 02= รับจ้าง 03=เลี้ยงสัตว์, 04=แม่บ้าน 05= ข้าราชการ, 06=ค้าขาย 07=ทำงาน, 08=นักเรียน,นักศึกษา 09=อื่นๆ, 99 = ไม่ตอบ
382	Province	17/19.8	ที่อยู่ - จังหวัด	1 = ลพบุรี, 2= พิษณุโลก 3= นครศรีธรรมราช, 4 = ชัยภูมิ
383	Ampor		- อำเภอ	1= อำเภอเมือง, 2= อำเภออื่นๆ
384-385	Tumbon		- ตำบล (16 ตำบล 0-16 หมายเลข)	01 = เขาสามยอด, 02=โคกกกระเทียม 03=ท่ามะนาว, 04=ม่วงค่อม
386-387	Moo		- หมู่บ้าน	ระบุตามหมู่ (2 หลัก)

ภาคผนวก ค

**การทดสอบมาตรฐานและการวิเคราะห์
ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ
การบริหารการเงินชุมชน**

ผลการทดสอบความเชื่อใจได้

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
EFFIC	72	.00	8.85	4.7679	2.52540
TRANPACY	71	.00	10.00	5.2923	1.97619
KNOWLEDGLEDGS	62	2.50	9.53	5.5016	1.47330
LEADER	72	4.00	9.46	7.7120	1.15780
EXP	72	0	10	1.93	3.110
UNITYS	72	3.00	10.00	7.8356	1.42702
Valid N (listwise)	61				

Variables Entered/Removed

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	UNITYS, TRANPACY, EXP, KNOWLEDGLEDGS, LEADER	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: EFFIC

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.343	.118	.038	2.20092

a. Predictors: (Constant), UNITYS, TRANPACY, EXP, KNOWLEDGLEDGS, LEADER
ANOVA

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	35.580	5	7.116	1.469	.215
	Residual	266.422	55	4.844		
	Total	302.002	60			

a. Predictors: (Constant), UNITYS, TRANPACY, EXP, KNOWLEDGLEDGS, LEADER

b. Dependent Variable: EFFIC

Coefficients

Model		Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	Sig.
1	(Constant)	5.061		2.337	.023
	TRANPACY	.133	.102	.658	.514
	KNOWLEDGL EDGS	.341	.224	1.499	.140
	LEADER	-4.181E-02	-.022	-.142	.887
	EXP	-.123	-.172	-1.271	.209
	UNITYS	-.263	-.161	-1.053	.297

a. Dependent Variable: EFFIC

Coefficient Correlations

Model		UNITYS	TRANPACY	EXP	KNOWLEDG	LEADER
Correlations	UNITYS	1.000	.116	-.198	-.044	-.514
	TRANPACY	.116	1.000	-.200	-.469	-.215
	EXP	-.198	-.200	1.000	-.038	.010
	KNOWLEDG	-.044	-.469	-.038	1.000	-.066
	LEADER	-.514	-.215	.010	-.066	1.000
Covariances	UNITYS	6.229E-02	5.852E-03	-4.800E-03	-2.470E-03	-3.768E-02
	TRANPACY	5.852E-03	4.076E-02	-3.917E-03	-2.152E-02	-1.277E-02
	EXP	-4.800E-03	-3.917E-03	9.437E-03	-8.399E-04	2.930E-04
	KNOWLEDG	-2.470E-03	-2.152E-02	-8.399E-04	5.169E-02	-4.440E-03
	LEADER	-3.768E-02	-1.277E-02	2.930E-04	-4.440E-03	8.633E-02

a Dependent Variable: EFFIC

การวิเคราะห์พหุ

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
EFFIC	5.6640	.82640	281
GROUP	4.6940	1.39089	281
STRUC	5.9644	1.36928	281
MEET	6.5513	1.17965	281
LEADER	7.5545	.99497	281
FINLEAD	6.3274	1.04818	281
TRANPACY	7.2678	2.17579	281
KNOWLEDG	6.1744	1.95430	281
EXP	1.78	4.507	281
UNITYS	8.64	1.829	281
POLFIN	6.7020	1.34078	281
POLTIME	11.8754	9.91655	281
POLIMP	5.9585	1.32746	281
SUBSIDY	6.6679	1.48591	281
COACC	2.7224	2.43805	281
ECON	1.90	.587	281

Variables Entered/Removed

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	MEET, GROUP, STRUC	.	Enter
2	KNOWLEDG, EXP, UNITYS, TRANPACY, LEADER, FINLEAD	.	Enter
3	POLTIME, POLFIN, POLIMP	.	Enter
4	ECON, SUBSIDY, COACC	.	Enter

a All requested variables entered.

b Dependent Variable: EFFIC

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.593	.351	.344	.66915
2	.719	.518	.501	.58349
3	.720	.519	.497	.58611
4	.728	.531	.504	.58199

a Predictors: (Constant), MEET, GROUP, STRUC

b Predictors: (Constant), MEET, GROUP, STRUC, KNOWLEDG, EXP, UNITYS, TRANPACY, LEADER, FINLEAD

c Predictors: (Constant), MEET, GROUP, STRUC, KNOWLEDG, EXP, UNITYS, TRANPACY, LEADER, FINLEAD, POLTIME, POLFIN, POLIMP}

d Predictors: (Constant), MEET, GROUP, STRUC, KNOWLEDG, EXP, UNITYS, TRANPACY, LEADER, FINLEAD, POLTIME, POLFIN, POLIMP, ECON, SUBSIDY, COACC
ANOVA

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	67.192	3	22.397	50.020	.000
	Residual	124.031	277	.448		
	Total	191.223	280			
2	Regression	98.958	9	10.995	32.295	.000
	Residual	92.265	271	.340		
	Total	191.223	280			
3	Regression	99.159	12	8.263	24.055	.000
	Residual	92.063	268	.344		
	Total	191.223	280			
4	Regression	101.463	15	6.764	19.970	.000
	Residual	89.759	265	.339		
	Total	191.223	280			

a Predictors: (Constant), MEET, GROUP, STRUC

b Predictors: (Constant), MEET, GROUP, STRUC, KNOWLEDG, EXP, UNITYS, TRANPACY, LEADER, FINLEAD

c Predictors: (Constant), MEET, GROUP, STRUC, KNOWLEDG, EXP, UNITYS, TRANPACY, LEADER, FINLEAD, POLTIME, POLFIN, POLIMP

d Predictors: (Constant), MEET, GROUP, STRUC, KNOWLEDG, EXP, UNITYS, TRANPACY, LEADER, FINLEAD, POLTIME, POLFUNITYS, POLIMP, ECON, SUBSIDY, COACC

e Dependent Variable: EFFIC

Coefficients

Model		Unstandardized Coefficients	Std. Error	Standardized Coefficients	t	Sig.
1	(Constant)	3.003	.271		11.082	.000
	GROUP	.124	.030	.209	4.135	.000
	STRUC	.288	.031	.476	9.324	.000
	MEET	5.545E-02	.035	.079	1.593	.112
2	(Constant)	1.797	.357		5.028	.000
	GROUP	8.068E-02	.027	.136	2.954	.003
	STRUC	.153	.033	.254	4.663	.000
	MEET	3.189E-03	.032	.005	.100	.920
	LEADER	7.657E-03	.038	.009	.200	.842
	FINLEAD	.233	.045	.296	5.160	.000
	TRANPACY	7.096E-02	.017	.187	4.112	.000
	KNOWLEDG	9.878E-02	.018	.234	5.375	.000
	EXP	2.123E-03	.008	.012	.267	.790
	UNITYS	-1.276E-02	.020	-.028	-.625	.533
3	(Constant)	1.745	.368		4.743	.000
	GROUP	6.956E-02	.033	.117	2.134	.034
	STRUC	.157	.040	.261	3.911	.000
	MEET	-1.030E-03	.033	-.001	-.031	.975
	LEADER	6.934E-03	.039	.008	.180	.857
	FINLEAD	.233	.048	.295	4.805	.000
	TRANPACY	7.177E-02	.017	.189	4.120	.000

		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	KNOWLEDG	9.952E-02		.019	5.367	.000
	EXP	1.697E-03		.008	.209	.834
	UNITYS	-1.151E-02		-.025	-.558	.577
	POLFIN	2.148E-02		.035	.636	.525
	POLTIME	-1.508E-03		-.018	-.410	.682
	POLIMP	-5.238E-03		-.008	-.120	.905
4	(Constant)	1.518		.406	3.740	.000
	GROUP	6.616E-02		.032	2.039	.042
	STRUC	.156		.040	3.876	.000
	MEET	-6.285E-03		-.009	-.181	.857
	LEADER	-1.423E-02		-.017	-.361	.718
	FINLEAD	.225		.049	4.609	.000
	TRANPACY	6.644E-02		.017	3.797	.000
	KNOWLEDG	9.910E-02		.018	5.362	.000
	EXP	8.610E-04		.008	.107	.915
	UNITYS	-1.346E-02		-.030	-.655	.513
	POLFIN	1.899E-02		.031	.565	.573
	POLTIME	-1.395E-03		-.017	-.379	.705
	POLIMP	3.275E-03		.005	.075	.940
	SUBSIDY	6.250E-02		.025	2.453	.015
	COACC	-1.074E-03		-.003	-.067	.947
	ECON	5.611E-02		.062	.910	.364

a Dependent Variable: EFFIC

Excluded Variables

		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics
Model						Tolerance
1	LEADER	.026	.520	.603	.031	.917
	FINLEAD	.372	6.288	.000	.354	.588
	TRANPACY	.244	5.021	.000	.289	.910
	KNOWLEDG	.256	5.486	.000	.314	.973
	EXP	.050	1.019	.309	.061	.965
	UNITYS	-.036	-.718	.473	-.043	.936
	POLFIN	.051	.834	.405	.050	.618
	POLTIME	.006	.119	.905	.007	.970
	POLIMP	.150	2.077	.039	.124	.441
	SUBSIDY	.157	3.222	.001	.190	.954
	COACC	.069	1.316	.189	.079	.843
	ECON	.021	.437	.662	.026	1.000
2	POLFIN	.034	.620	.535	.038	.600
	POLTIME	-.018	-.417	.677	-.025	.950
	POLIMP	-.011	-.159	.874	-.010	.376
	SUBSIDY	.113	2.509	.013	.151	.857
	COACC	.010	.217	.828	.013	.825
	ECON	.034	.803	.423	.049	.968
3	SUBSIDY	.112	2.448	.015	.148	.846
	COACC	.010	.215	.830	.013	.817
	ECON	.038	.878	.381	.054	.956

a Predictors in the Model: (Constant), MEET, GROUP, STRUC

b Predictors in the Model: (Constant), MEET, GROUP, STRUC, KNOWLEDG, EXP, IN, TRANPACY, LEADER, FINLEAD

c Predictors in the Model: (Constant), MEET, GROUP, STRUC, KNOWLEDG, EXP, IN, TRANPACY, LEADER, FINLEAD, POLTIME, POLFIN, POLIMP

d Dependent Variable: EFFIC

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามสำหรับสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม
และสมาชิกกลุ่ม/องค์กรชุมชน

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำ

1. ท่านมีความเห็นว่าคนที่จะเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ควรมีคุณสมบัติอะไรบ้าง เมื่อระบุคุณสมบัติครบแล้วโปรดจัดอันดับความสำคัญของคุณสมบัติด้วย ให้คะแนนของตัวเองว่าแต่ละคุณสมบัติ ท่านจะให้คะแนนเท่าใด เมื่อมีคะแนนเต็ม 10

คุณสมบัติ	อันดับความสำคัญ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

2. ระดับความเป็นผู้นำ

คำชี้แจง ท่านคิดว่าท่านมีคุณสมบัติดังกล่าวในข้อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด (0 = มีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นน้อย, 10 = มีลักษณะผู้นำในเรื่องนั้นมาก)

คุณสมบัติ	คะแนน
1. ทำงานอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา	
2. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน	
3. เป็นที่พึ่งได้ยามที่ท่านเป็นทุกข์	
4. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อชุมชน	
5. มีความพยายามในการทำงานไม่ว่างานนั้นจะยาก	

ตอนที่ 3 ทักษะคิดต่องานพัฒนาชุมชน

คำชี้แจง ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความเหล่านี้มากน้อยแค่ไหน (มีคะแนนเต็ม 10)

ข้อความ	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	คะแนน
1. การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนทำให้ท่านเสียเวลาโดยไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร			
2. ทุกครั้งที่มีการกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ จะไม่เข้าร่วม			
3. เมื่อมีการอบรมเรื่องแผนพัฒนาชุมชน ท่านไม่ชอบไปเพราะไม่มีประโยชน์มากนัก			
4. การทำงานร่วมกับคนอื่นยุ่งยากมาก ถ้าหลีกเลี่ยงได้ท่านจะหลีกเลี่ยง			

ตอนที่ 4 พฤติกรรม และประเภทของผู้นำ

คำชี้แจง ท่านเคยดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด มีคะแนนเต็ม 10 (หากปฏิบัติมากที่สุดให้คะแนน = 10 ไม่ปฏิบัติเลย = 0)

การดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้	ไม่เคย	เคย	คะแนน
1. เคยเป็นปากเป็นเสียงแทนชาวบ้านทุกครั้ง			
2. เคยปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้อย่างดีเสมอ			
3. เคยรับผิดชอบงาน หรือกิจกรรมของชุมชนได้อย่างดี			
4. เคยสร้างสินค้าแปลกๆใหม่ๆ ให้กับชุมชน			
5. เคยหากลยุทธ์ หรือวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน			
6. เคยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ			
7. เคยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณีที่มีความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิดเกิดขึ้น			
8. เคยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในปัญหาได้มีโอกาสมาพบปะและประชุมปรึกษาหารือกันและเข้าใจในสิ่งที่จะทำให้แก้ไขปัญหาร่วมกัน			
9. เคยตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง			
10. กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ (มากหรือน้อยเพียงใดให้คะแนน)			
11. ท่านเต็มใจที่ให้ชาวบ้านทำกิจกรรมพัฒนากลุ่มโดยไม่ต้องปรึกษาท่าน			
12. สามารถในการจูงใจ ให้สมาชิกคล้อยตามท่าน			
13. เคยให้อำนาจแก่ชาวบ้านมากกว่าอำนาจตนเอง			

ตอนที่ 5 คุณสมบัติผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

คำชี้แจง ท่านคิดว่าท่านเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โปรดให้คะแนน (0 = ไม่เคยปฏิบัติเลย, - 10 = ปฏิบัติเป็นประจำ)

คุณสมบัติ	คะแนน
1. ยินดีร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาส่วนรวม	
2. เต็มใจยอมรับฟังความบกพร่องของตนเอง	
3. นำเอาความคิดตลอดจนกระทั่งนำวิชาการแผนใหม่มาใช้ในการทำงานกลุ่ม	
4. ได้มีโอกาสปรึกษาหารือกับชาวบ้าน	
5. รู้จักแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถจะไปขอความช่วยเหลือได้	

ตอนที่ 6 วิธีการศึกษาสถานการณ์ของผู้นำ

1. ท่านทราบถึงความต้องการของชาวบ้าน สถานการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนท่านได้
อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ในการศึกษาความต้องการของชาวบ้าน สถานการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ท่านเคยใช้วิธีการต่อไปนี้หรือไม่ วิธีการใดที่ท่านใช้มากที่สุด(3 อันดับแรก)

วิธีการ	เคย	ไม่เคย	อันดับวิธีการที่ใช้มากที่สุด
โดยการสังเกตด้วยตนเอง			
โดยการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน			
เจ้าหน้าที่ราชการแจ้งให้ทราบ			
จากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม			
โดยถือจากปัญหาและความต้องการของตัวเอง			
จากการประชุมร่วมกันของประชาชนในชุมชน			

3. ท่านใช้วิธีการใดในการให้ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรม.....

4. ท่านใช้วิธีการดังต่อไปนี้หรือไม่ ในการให้ชาวบ้านมาร่วมกิจกรรม

วิธีการ	เคย	ไม่เคย
ประชุมชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจ		
มอบหมายงานและแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ		
ท่านลงมือปฏิบัติงานเพื่อเป็นตัวอย่าง		

ตอนที่ 7 งานด้านการพัฒนาของผู้นำ ให้ระบุคำตอบ หรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐

- 7.1 ท่านเคยเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย(ระบุ).....

- 7.2 ท่านเคยคิดริเริ่มงานหรือโครงการการพัฒนาชุมชนหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย (ระบุ) .....

- 7.3 ท่านเคยมีส่วนร่วมวางกฎ กติกาในชุมชนของท่านหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย (ระบุ).....

- 7.4 ท่านเคยผ่านการอบรมหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย (ระบุ) .....

- 7.5 ท่านเคยดำรงตำแหน่งใดบ้าง (ในหมู่บ้าน/ตำบล) หรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย (ระบุ) .....

ตอนที่ 8 เครือข่าย ให้ตอบแยกทีละกลุ่ม/องค์กรที่เป็นสมาชิก (กรณีเป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่ม โดยให้ผู้สัมภาษณ์ทำวงกลมล้อมหน้าชื่อกลุ่มที่ถูกสัมภาษณ์เป็นสมาชิก)

ทำเครื่องหมาย ✓ ถ้า "มี" และทำ เครื่องหมาย ✗ ถ้า "ไม่มี" ลงในช่องว่าง พร้อมระบุชื่อกลุ่มที่ร่วมมือในเรื่องนั้นๆด้วย (ตอบได้มากกว่า 1กลุ่มที่ร่วมมือด้วย)

8.1 กลุ่มหรือองค์กรที่ท่านเป็นสมาชิกมีลักษณะกิจกรรมดังต่อไปนี้หรือไม่ (เพื่อตรวจสอบว่ามีความร่วมมือแบบเครือข่ายหรือไม่ และเพื่อทำแผนผังความสัมพันธ์ในเครือข่าย)

**** ในลักษณะติดต่อกับกลุ่มอื่นที่อยู่ในสายงานเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน*****

ลักษณะกิจกรรมที่ทำ	กลุ่ม.....		กลุ่ม.....		กลุ่ม.....	
	มี/ไม่มี	ร่วมกับกลุ่มใด	มี/ไม่มี	ร่วมกับกลุ่มใด	มี/ไม่มี	ร่วมกับกลุ่มใด
1. กิจกรรมอะไรบ้างที่ทำร่วมกับกลุ่มอื่น						
- แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร						
- ร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ						
- ไปดูงาน						
- ร่วมมือในการทำตลาด / ค้าขายร่วมกัน						
- ร่วมมือกันกู้ยืมเงิน						
- แลกเปลี่ยนเครื่องมือ / เทคโนโลยี / อุปกรณ์						
- ร่วมมือเพื่อต่อรองกับรัฐ / เอกชน						
- ร่วมมือจัดประชุม						
- อื่นๆระบุ.....						
2. ความร่วมมือเป็นแบบเครือข่าย*						

*ถ้า "มี" ให้ระบุชื่อเครือข่ายและวงเล็บกลุ่มที่เป็นสมาชิก ชื่อเครือข่าย 1 ..... (กลุ่ม.....) จัดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่.....

พร้อมพลิกไปทำต่อแบบสอบถามเสริมเครือข่าย

ชื่อเครือข่าย 2..... (กลุ่ม.....) จัดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่ .....

ตอนที่ 9 ความเป็นเอกภาพของชุมชนและการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

9.1 ท่านคิดว่าคนในชุมชน/หมู่บ้านมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาก น้อย เพียงใด (หากมีคะแนนเต็ม 10 จะให้คะแนนเท่าใด กรุณาระบุ.....คะแนน

ที่ท่านให้คะแนนดังกล่าวท่านใช้อะไรหรือดูจากอะไรเป็นหลัก และเมื่อระบุหลักดังกล่าวโปรดจัดอันดับ ความสำคัญด้วย

1. ....อันดับความสำคัญ.....
2. ....อันดับความสำคัญ.....
3. ....อันดับความสำคัญ.....

9.2 ตัวท่านเองรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมากน้อยเพียงใด หากมีคะแนนเต็ม 10 คะแนนให้คะแนนเท่าใด.....คะแนน

ที่ท่านให้คะแนนดังกล่าวท่านใช้อะไรหรือดูจากอะไรเป็นหลัก (เมื่อระบุหมดแล้วให้จัดอันดับความสำคัญด้วย)

1. ....อันดับความสำคัญ.....
2. ....อันดับความสำคัญ.....
3. ....อันดับความสำคัญ.....

9.3 กลุ่มหรือชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้มากน้อยแค่ไหน
กรุณาให้คะแนน 0-10 โดยที่ 0 คือไม่มีเลย จนถึง 10 คือมีมาก

ข้อความ	คะแนน
1. กรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำในชุมชนของท่าน มีการประกาศหรือบอกให้ลูกบ้านรู้เรื่องการรวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนเป็นประจำ	_____
2. กลุ่มของท่านมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน	_____
3. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นสามารถแก้ไขกันเองได้ในชุมชน	_____
4. กรรมการหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนหน้าที่กันทำงานตามความจำเป็นและเหมาะสม	_____
5*. กรรมการหมู่บ้านเคยขัดแย้งกันจนเป็นอุปสรรคในการทำงาน	_____

ตอนที่ 10 ความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร

10.1 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร ดูได้จากอะไร

10.2 ในบรรดาสิ่งที่บ่งชี้ความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กรที่กล่าวมานั้น สิ่งใดมีความสำคัญมากที่สุดตามลำดับ

สิ่งที่บ่งชี้ความเข้มแข็งของกลุ่มโดยทั่วไป	ลำดับความสำคัญ
1.	
2.	
3.	
4.	

10.3 ในบรรดากลุ่ม/องค์กรที่ท่านเป็นสมาชิก (จากตอนที่1) ท่านคิดว่ากลุ่มใดมีความเข้มแข็งหรือไม่มี
ความเข้มแข็ง

โดยท่านดูจากอะไรเป็นตัวชี้วัดหรือตัดสิน

กลุ่มที่เป็น สมาชิก	ไม่เข้มแข็ง		เข้มแข็ง	
	ดูจาก	คะแนน	ดูจาก	คะแนน
ก ลุ่ม ที่ 1..... O ไม่เข้มแข็ง O เข้มแข็ง	1..... 2..... 3.....	....	1..... 2..... 3.....	....
ก ลุ่ม ที่ 2..... O ไม่เข้มแข็ง O เข้มแข็ง	1..... 2..... 3.....	....	1..... 2..... 3.....	....
ก ลุ่ม ที่ 3..... O ไม่เข้มแข็ง O เข้มแข็ง	1..... 2..... 3.....	....	1..... 2..... 3.....	....

ตอนที่ 11 ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชน

11.1 ท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้าน/
ชุมชนใกล้เคียง

☐ เข้มแข็งมาก ☐ เข้มแข็งปานกลาง ☐ ไม่ค่อยเข้มแข็ง ☐ ไม่เข้มแข็งเลย
เพราะเหตุใด

.....
คำชี้แจง ข้อ11.2 – 11.4 ให้ตอบในตารางข้างล่าง

11.2 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนวัดหรือดูจากอะไร หรือใช้อะไรเป็นสิ่งที่วัด

11.3 เมื่อได้สิ่งที่ใช้วัดแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

11.4 โปรดให้คะแนนคุณสมบัติแก่หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านแต่ละคุณสมบัติที่ระบุมา

(0= ไม่มีคุณสมบัตินั้นเลย, 10= มีคุณสมบัตินั้นมาก)

ตัวชี้วัด	อันดับ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		

ตอนที่ 12 ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนด้านสังคม (การอยู่ร่วมกัน, การร่วมมือกันแก้ไข
ปัญหา

12.1 ในด้านสังคมท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ ไม่เข้มแข็งเลย

เพราะ.....

คำชี้แจง ข้อ12.2 – 12.4 ให้ตอบในตารางข้างล่าง

12.2 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนวัดหรือดูจากอะไร หรือใช้อะไรเป็นสิ่งที่วัด

12.3 เมื่อได้สิ่งที่ใช้วัดแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

12.4 โปรดให้คะแนนคุณสมบัติแก่หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านแต่ละคุณสมบัติที่ระบุมา

(0= ไม่มีคุณสมบัตินั้นเลย, 10= มีคุณสมบัตินั้นมาก)

ตัววัด	อันดับ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		

12.5 ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง มี หรือไม่มี

ตัววัด	ไม่มี	มี	จำนวน / คะแนน
1. มีองค์กรสวัสดิการชุมชน (กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันเองภายในหมู่บ้าน)			
2. มีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ			
3. มีศูนย์ข้อมูลบริการสาธารณะ			
4. มีชาวบ้านอายุ 14-50 ปี ที่ยังไม่รู้หนังสือ			
5. มีปริมาณน้ำเพื่อการดื่มกินเพียงพอตลอดปี			
6. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกัน			
7. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีความร่วมมือกันในกิจกรรมในด้านการพัฒนา			
8. ในชุมชน/หมู่บ้านท่านมีผู้ติดยาเสพติด (จำนวน)			
9. ในชุมชน/หมู่บ้านท่านมีผู้สูงอายุ (จำนวน)			
10. ในชุมชน/หมู่บ้านของท่านมีเด็กก่อนวัยเรียน (จำนวน)			
11. ในชุมชน/หมู่บ้านของท่านมีผู้ป่วยเรื้อรัง (จำนวน)			
12. ในชุมชน/หมู่บ้านของท่านมีผู้ป่วยโรคเอดส์ (จำนวน)			

12.6 ในชุมชน / หมู่บ้านของท่านได้มีการดำเนินการร่วมกันเพื่อช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด, ผู้สูงอายุ, เด็กก่อนวัยเรียน, ผู้ป่วยเรื้อรังและผู้ป่วยโรคเอดส์หรือไม่ (ถ้ามี เป็นกิจกรรมในลักษณะใดบ้าง)

การช่วยเหลือ

กิจกรรมที่ดำเนินการ

- การมีผู้เสพยาเสพติด ☐ ไม่มี ☐ มี

.....
- การมีผู้สูงอายุ ☐ ไม่มี ☐ มี

.....
- การมีเด็กก่อนวัยเรียน ☐ ไม่มี ☐ มี

.....
- การมีผู้ป่วยเรื้อรัง ☐ ไม่มี ☐ มี

.....
- การมีผู้ป่วยโรคเอดส์ ☐ ไม่มี ☐ มี

12.7 ในหมู่บ้าน / ชุมชนของท่านมีการทำประชาคมเพื่อร่วมกันปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือไม่

(ถ้ามีบ่อยแค่ไหน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะไร และมีผู้เข้าร่วมประชาคมโดยเฉลี่ยกี่คน)

☐ ไม่มี

☐ มี → ระบุความบ่อยครั้งของการประชุม ..... ครั้ง/ เดือนหรือปี ครั้งละ .....คน

→ ระบุปัญหาที่เคยประชุมแก้ไข.....

12.8 ท่านคิดว่า การที่องค์กรชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับการมีเครือข่ายขององค์กรหรือไม่ เพราะเหตุใด

☐ ไม่ขึ้น ☐ ขึ้นบ้าง ☐ ขึ้นมาก เพราะ

ตอนที่ 13 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ

13.1 ในด้านเศรษฐกิจ ท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ ไม่เข้มแข็งเลย

เพราะ

.....
คำชี้แจง ข้อ 13.2 – 13.4 ให้ตอบในตารางข้างล่าง

13.2 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนวัดหรือดูจากอะไร หรือใช้อะไรเป็นสิ่งที่วัด

13.3 เมื่อได้สิ่งที่ใช้วัดแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

13.4 โปรดให้คะแนนคุณสมบัติแก่หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านแต่ละคุณสมบัติที่ระบุมา
(0= ไม่มีคุณสมบัตินั้นเลย, 10= มีคุณสมบัตินั้นมาก)

ตัวชี้วัด	อันดับ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

13.5 ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่
คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง มี หรือไม่มี

ตัวชี้วัด	ไม่มี	มี	จำนวน
1. กองทุนชุมชน			
2. ธุรกิจชุมชน			
3. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต			
4. ลานค้าชุมชน/ตลาดนัดชุมชน			
5. กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง			

13.6 คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีฐานะทางด้านการเศรษฐกิจ อยู่ในระดับใด

- ☐ ร่ำรวย .....% หรือจำนวน.....คน
☐ ปานกลาง .....% หรือจำนวน.....คน
☐ ยากจน .....% หรือจำนวน.....คน

13.7 คนในหมู่บ้าน/ชุมชนอยู่ในวัยทำงานมีงานทำกันทุกคน หรือไม่ ร้อยละเท่าไรที่มีงานทำ
 .....% ที่มีงานทำหรือจำนวน.....คน .....% ที่ไม่มีงานทำหรือจำนวน.....คน

ตอนที่ 14 ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินของกลุ่ม (การจัดการเรื่องเงินของกลุ่ม)

14.1 ตามความเข้าใจของท่าน

- ก. การจัดการเงินของกลุ่มที่ดี (คือการนำเงินไปใช้ตรงตามแผนที่วางและได้ประโยชน์สูงสุด) ขึ้นอยู่กับปัจจัยอะไรบ้าง (ขอให้ระบุปัจจัยต่างๆ ไป)
 ข. เรียงอันดับความสำคัญของปัจจัยเหล่านั้นด้วย
 ค. คิดว่ากลุ่มของท่านมีสิ่งเหล่านั้นมากน้อยแค่ไหนโปรดให้คะแนน โดย 0 คือไม่มีเลยถึง 10 คือมีลักษณะดังกล่าวมากที่สุด

- ปัจจัยที่ทำให้การจัดการเงินของกลุ่มดี   อันดับความสำคัญ   คะแนนของกลุ่มที่เป็นสมาชิก
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

14.2 นอกเหนือจากที่ท่านตอบข้างต้น กลุ่มของท่านมีปัจจัยเหล่านี้มากน้อยเพียงใด
โปรดให้คะแนน 0-10 ตามกลุ่มที่ท่านเป็นสมาชิก

ลักษณะของกลุ่ม	กลุ่ม.....		กลุ่ม.....		กลุ่ม.....	
	ไม่มี	คะแนน	ไม่มี	คะแนน	ไม่มี	คะแนน
1. มีการแบ่งความรับผิดชอบกันในการทำงานชัดเจน						
2. สมาชิกกลุ่มมีความรู้และเคยทำงานเกี่ยวกับการจัดการการเงิน						
3. ผู้นำให้ความสำคัญกับการเพิ่มเงินให้กับกลุ่ม						
5. ในชุมชนหรือหมู่บ้านมีสิ่งเลื้อยอำนวยความสะดวกการทำงานเพื่อหาเงินเข้ากลุ่ม (เช่น วัดดุสิต แรงงานสิ่งแวดล้อม)						

14.3 ท่านเคยมีประสบการณ์ในการบริหารการเงินหรือการจัดการการเงินหรือไม่

- ☐ เคย ระยะเวลา.....เดือน.....ปี   ☐ ไม่เคย

14.4 ปัจจุบันท่านมีหน้าที่จัดการการเงินของกลุ่มของท่านหรือไม่

- ☐ ไม่มี
- ☐ มี ถ้ามี กลุ่ม.....

ระบุความรับผิดชอบ.....

14.5 ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้หรือไม่โดย ให้เลือกทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. เวลาเบิกเงินให้รู้เฉพาะคนที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องก็พอ		
2. เวลาจัดการเรื่องเงินของกลุ่มไม่ต้องตั้งผู้รับผิดชอบที่แน่นอน		
3. การจัดสรรเงินทุนในกลุ่มบางครั้งก็จัดการกันเองได้ไม่จำเป็นต้องให้ผู้มารู้เรื่องเพื่อความรวดเร็ว		
4. การหาเงินเข้ากลุ่มควรเกิดจากการใช้แรงงานและของที่ได้จากในชุมชนมาใช้		
5. ในกลุ่มต้องมีการคิดกันก่อนการให้เงินว่าผลตอบแทนที่ได้คุ้มกับเงินที่ลงทุนไป		
6. กลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มพื้นฐานของการจัดการทางการเงินของชุมชน		

ตอนที่ 15 ความเป็นผู้นำชุมชนด้านการเงิน

15.1 ลักษณะของผู้นำกลุ่ม

คำชี้แจง โปรดระบุลักษณะความเป็นผู้นำในการจัดการเงิน ของผู้นำกลุ่มชุมชนที่ควรมีและไม่ควรมี แยกตามกลุ่ม/องค์กรที่ท่านเป็นสมาชิกอยู่ ทั้งในด้านดีและที่เป็นปัญหาอยู่ พร้อมทั้งเรียงลำดับความสำคัญของลักษณะ และให้คะแนนแก่ผู้นำของแต่ละกลุ่มในแต่ละด้าน

กลุ่ม/องค์กร ที่เป็นสมาชิก	ชื่อผู้นำ	ลักษณะของผู้นำ					
		ด้านดี	ลำดับความ สำคัญ	คะแนน	ด้านปัญหา	ลำดับความ สำคัญ	คะแนน
กลุ่ม.....		1.....	.....	.....	1.....	.....	.....
		2.....	.....	.....	2.....	.....	.....
		3.....	.....	.....	3.....	.....	.....
กลุ่ม.....		1.....	.....	.....	1.....	.....	.....
		2.....	.....	.....	2.....	.....	.....
		3.....	.....	.....	3.....	.....	.....
กลุ่ม.....		1.....	.....	.....	1.....	.....	.....
		2.....	.....	.....	2.....	.....	.....
		3.....	.....	.....	3.....	.....	.....

15.2 คำชี้แจง นอกเหนือจากที่ท่านตอบข้างต้น ผู้นำกลุ่มของท่านมีหรือไม่มีคุณสมบัติต่อไปนี้ มาน้อยเพียงใด

โปรดให้คะแนน 0-10 ตามกลุ่มที่ท่านเป็นสมาชิก

ลักษณะของผู้นำ	กลุ่ม.....		กลุ่ม.....		กลุ่ม.....	
	ไม่มี	คะแนน	ไม่มี	คะแนน	ไม่มี	คะแนน
1. ติดตามและตรวจสอบการให้เงินทุกครั้ง						
2. สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเงินของกลุ่มให้กับสมาชิกได้						
3. แจกแจงเรื่องเงินของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง						
4. เป็นคนละเอียดรอบคอบ						
5. เป็นคนมีความกระตือรือร้นในการหาเงิน						

ตอนที่ 16 ความมีประสิทธิภาพการบริหารการเงินของกลุ่ม

16.1 เงินในกองทุนของกลุ่มของท่านควรนำไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง และในความเป็นจริงได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด โดยให้คะแนน 0-10 (0 คือไม่ได้ประโยชน์เลย จนถึง 10 คือได้ประโยชน์เต็มที่)

และที่ท่านให้คะแนนดังกล่าวท่านใช้อะไรหรือดูจากอะไรเป็นหลัก

กลุ่ม	ประโยชน์ที่คาดหวังจากการนำเงินของกลุ่มไปใช้	คะแนนความพอใจ	สาเหตุที่ให้คะแนนดังกล่าว
1.....	....	....	....
2.....	....	....	....
3.....	....	....	....

16.2 ท่านคิดว่ามีเรื่องใดบ้างที่ควรมีการปรับปรุงในด้านการบริหารและการจัดการการเงินของกลุ่ม

โปรดให้คะแนนความสำคัญ โดย 0 คือไม่สำคัญเลยถึง 10 คือสำคัญมากที่สุด

กลุ่มชื่อ.....		กลุ่มชื่อ.....		กลุ่มชื่อ.....	
เรื่องที่ต้องปรับปรุง	คะแนน	เรื่องที่ต้องปรับปรุง	คะแนน	เรื่องที่ต้องปรับปรุง	คะแนน
1.....	.....	1.....	.....	1.....	.....
2.....	.....	2.....	.....	2.....	.....
3.....	.....	3.....	.....	3.....	.....

16.3 **คำชี้แจง** นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วท่านคิดว่ากลุ่มของท่านมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่

โปรดให้คะแนน 0 -10 ตามกลุ่มที่ท่านเป็นสมาชิกอยู่

การเงิน	กลุ่ม.....	กลุ่ม.....	กลุ่ม.....
1. การระดมเงินทุนจากภายในชุมชน (เช่น การระดมเงินฝาก) เป็นไปด้วยดี			
2. การหาเงินทุนจากภายนอกกลุ่ม (เช่น การเสนอของบประมาณจากส่วนกลาง หรือรัฐบาล) เป็นไปด้วยดี			
3. ท่านสามารถตรวจสอบการใช้จ่ายในกลุ่มได้			
4. สมาชิกกลุ่มได้รับผลประโยชน์จากเงินทุนของกลุ่ม			

5. การนำเงินมาใช้จ่ายตรงกับแผนที่วางไว้ (จำนวนเงินครบและไม่ล่าช้า)			
6. เงินในกลุ่มสามารถสลับสับเปลี่ยนและนำมาใช้ทดแทนกันได้ ในแต่ละโครงการตามความเหมาะสมและจำเป็น			

ตอนที่ 17 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านการเมืองการปกครอง

17.1 ในด้านการเมืองการปกครอง ท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ ไม่เข้มแข็งเลย

เพราะ.....

คำชี้แจง ข้อ 17.2 – 17.4 ให้ตอบในตารางข้างล่าง

17.2 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนวัดหรือดูจากอะไร หรือใช้อะไรเป็นสิ่งที่วัด

17.3 เมื่อได้สิ่งที่ใช้วัดแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

17.4 โปรดให้คะแนนคุณสมบัติแก่หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านแต่ละคุณสมบัติที่ระบุมา

(0= ไม่มีคุณสมบัตินั้นเลย, 10= มีคุณสมบัตินั้นมาก)

ตัวชี้วัด	อันดับ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

17.5 ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นหรือไม่ **คำชี้แจง** ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง มี หรือไม่มี

ตัวชี้วัด	ไม่มี	มี
2. มีการบริหารที่ดี, โปร่งใส สามารถเข้าไปตรวจสอบได้		
3. หน่วยงานการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง		
4. มีการซื้อสิทธิ - ขายเสียง		
5. มีการจัดตั้งกลุ่มสำหรับดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน		

18.7 ท่านเคยได้รับการอบรมหรือประชุมเกี่ยวกับการศึกษาจากที่ใดนอกเหนือจากที่อบต.จัด
ขึ้นบ้างหรือไม่ และใครเป็นผู้จัด การอบรมหรือการประชุม

- ☐ เคย เรื่อง 1).....ผู้จัดคือ.....
2).....ผู้จัดคือ.....
3).....ผู้จัดคือ.....

☐ ไม่เคย

18.8 ในชุมชนของท่าน มีกลุ่มใดที่สนับสนุนเกี่ยวกับการศึกษาบ้างหรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุ.....

18.9 ท่านเคยติดตามข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาบ้างหรือไม่ (ถ้าเคย มาจากแหล่งใดและ
ในเรื่องใดบ้าง)

☐ ไม่เคย

☐ เคย จาก..... ในเรื่อง.....

18.10 ท่านคิดว่า การศึกษาจำเป็นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

☐ จำเป็นมากที่สุด ☐ จำเป็นมาก ☐ จำเป็น ☐ ไม่จำเป็น ☐ ไม่จำเป็นเลย

18.11 ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นบ้างหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และในเรื่องใด
บ้าง

☐ ทุกครั้ง ☐ เกือบทุกครั้ง ☐ บางครั้ง ☐ แทบจะไม่เคย ☐ ไม่

เคยเลย

ในเรื่อง.....

18.12 ในความคิดของท่าน ท่านอยากช่วยเหลือการศึกษาในเรื่องใดบ้าง

.....
.....

18.13 ท่านคิดว่า การศึกษาที่เป็นประโยชน์ในท้องถิ่น ควรจะเป็นการศึกษาในรูปแบบ / ลักษณะ /
วิธีการใด

.....
.....
.....

18.14 ท่านคิดว่า ควรให้ความรู้เพิ่มเติมแก่เด็กในเรื่องใดบ้างหรือไม่

☐ ไม่ควร เพราะ

.....

☐ ควร ในเรื่อง

.....

ตอนที่ 19 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด.....

4. รายได้ ..... บาท ต่อเดือน หรือ ต่อปี

5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน .....ปี..... เดือน

6. อาชีพหลัก ..... อาชีพรอง.....

8. ที่อยู่ บ้านเลขที่ ..... หมู่ ..... ตำบล ..... อำเภอ .....
จังหวัด.....

แบบสอบถามแบบที่ 6 สำหรับสมาชิกองค์กรชุมชน

ตอนที่ 1 ภาวะผู้นำ

1.1 ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 กลุ่ม)

โปรดระบุชื่อองค์กรที่ท่านเป็นสมาชิกและตำแหน่งของท่านในกลุ่มดังกล่าว

- ☐ กลุ่มอาชีพ ชื่อ..... ตำแหน่ง.....
- ☐ กลุ่มออมทรัพย์ ชื่อ..... ตำแหน่ง.....
- ☐ กลุ่มสตรี ชื่อ..... ตำแหน่ง.....
- ☐ กลุ่มผู้ใช้น้ำ ชื่อ..... ตำแหน่ง.....
- ☐ กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจนของหมู่บ้านชื่อ..... ตำแหน่ง.....
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

1.2 กรุณาให้รายชื่อบุคคลที่เป็นผู้นำในกลุ่มของท่าน

- (1) ..... เป็นผู้นำด้านใด .....
- (2) ..... เป็นผู้นำด้านใด .....
- (3) ..... เป็นผู้นำด้านใด .....

ผู้นำกลุ่มที่ (1) ชื่อ .....

โปรดระบุถึงเหตุผล/คุณลักษณะที่แสดงความเป็นผู้นำ เมื่อได้คุณลักษณะครบแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

- (1) ..... อันดับความสำคัญ .....
- (2) ..... อันดับความสำคัญ .....
- (3) ..... อันดับความสำคัญ .....

ผู้นำกลุ่มที่ (2) ชื่อ .....

โปรดระบุถึงเหตุผล/คุณลักษณะที่แสดงความเป็นผู้นำ เมื่อได้คุณลักษณะครบแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

- (1) ..... อันดับความสำคัญ .....
- (2) ..... อันดับความสำคัญ .....
- (3) ..... อันดับความสำคัญ .....

ผู้นำกลุ่มที่ (3) ชื่อ .....

โปรดระบุถึงเหตุผล/คุณลักษณะที่แสดงความเป็นผู้นำ เมื่อได้คุณลักษณะครบแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

- (1) ..... อันดับความสำคัญ .....
- (2) ..... อันดับความสำคัญ .....
- (3) ..... อันดับความสำคัญ .....

2. **คำชี้แจง** ท่านคิดว่าผู้นำแต่ละคนที่ท่านได้กล่าวถึงมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้มากน้อยเท่าใด โปรดให้คะแนนลักษณะของบุคคลเหล่านั้น (0 = มีลักษณะผู้นำในเรื่องนี้น้อย, 10 = มีลักษณะผู้นำในเรื่องนี้มาก) โดยให้คะแนนในช่องบุคคลตามลำดับชื่อที่ให้ไว้ข้างต้น

คุณสมบัติ	บุคคลที่1 ชื่อ.....	บุคคลที่2 ชื่อ.....	บุคคลที่3 ชื่อ.....
1. ทำงานอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา			
2. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน			
3. เป็นที่พึ่งได้ยามที่ท่านเป็นทุกข์			
4. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อชุมชน			
5. มีความพยายามในการทำงานไม่ว่างานนั้นจะยาก			
6. ยินดีร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน			
7. เต็มใจยอมรับฟังความบกพร่องของตนเอง			
8. นำเอาความคิดตลอดจนกระทั่งนำวิชาการแผนใหม่มาใช้			
9. ได้มีโอกาสปรึกษาหารือกับชาวบ้าน			
10. รู้จักแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถจะไปขอความช่วยเหลือได้			

3. **คำชี้แจง** ท่านคิดว่าบุคคลแต่ละคนได้ดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเท่าใด โปรดให้คะแนน (0 = ไม่ปฏิบัติเลย - 10 = ปฏิบัติมากที่สุด)

การดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้	บุคคลที่1 ชื่อ.....	บุคคลที่2 ชื่อ.....	บุคคลที่3 ชื่อ.....
1. เคยเป็นปากเป็นเสียงแทนชาวบ้านทุกครั้ง			
2. เคยปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้อย่างดีเสมอ			
3. เคยรับผิดชอบงาน หรือกิจกรรมของชุมชนได้อย่างดี			
4. เคยสร้างสินค้าแปลกๆ ใหม่ๆ ให้กับชุมชน			
5. เคยหากลยุทธ์ หรือวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน			
6. เคยเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ			
7. เคยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณีที่มีความขัดแย้ง หรือความเข้าใจผิดเกิดขึ้น			
8. เคยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในปัญหา ได้มีโอกาสมาพบปะและ ปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน			
9. เคยตัดสินใจนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง			
10. กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ (มากหรือน้อยเพียงใดให้คะแนน)			
11. ท่านเต็มใจให้สมาชิกทำกิจกรรมพัฒนากลุ่มโดยไม่ต้องปรึกษาท่าน			
12. สามารถในการจูงใจ ให้สมาชิกคล้อยตามท่าน			
13. เคยให้อำนาจแก่สมาชิกกลุ่มมากกว่าให้อำนาจตนเอง			

ตอนที่ 2 ความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร

2.1 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร ดูได้จากอะไร

2.2 ในบรรดาสิ่งที่บ่งชี้ความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กรที่กล่าวมานั้น สิ่งใดมีความสำคัญมากที่สุดตามลำดับ

สิ่งที่บ่งชี้ความเข้มแข็งของกลุ่มโดยทั่วไป	ลำดับความสำคัญ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

2.3 ในบรรดากลุ่ม / องค์กรที่ท่านเป็นสมาชิก (จากตอนที่ 1) ท่านคิดว่ากลุ่มใดมีความเข้มแข็งหรือไม่มีความเข้มแข็ง โดยท่านดูจากอะไรเป็นตัวชี้วัดหรือตัดสิน

กลุ่มที่เป็นสมาชิก	ไม่เข้มแข็ง	เข้มแข็ง
	ดูจาก	ดูจาก
กลุ่มที่ 1..... ☐ ไม่เข้มแข็ง ☐ เข้มแข็ง คะแนน	1..... 2..... 3.....	1..... 2..... 3.....
กลุ่มที่ 2..... ☐ ไม่เข้มแข็ง ☐ เข้มแข็ง คะแนน	1..... 2..... 3.....	1..... 2..... 3.....
กลุ่มที่ 3..... ☐ ไม่เข้มแข็ง ☐ เข้มแข็ง คะแนน	1..... 2..... 3.....	1..... 2..... 3.....

ตอนที่ 3 ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชน

3.1 ท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้าน/ชุมชนใกล้เคียง

☐ เข้มแข็งมาก ☐ เข้มแข็งปานกลาง ☐ ไม่ค่อยเข้มแข็ง ☐ ไม่เข้มแข็งเลย

เพราะเหตุใด.....

คำชี้แจง ข้อ 3.2 – 3.4 ให้ตอบในตารางข้างล่าง

3.2 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนวัดหรือดูจากอะไร หรือใช้อะไรเป็นสิ่งที่วัด

3.3 เมื่อได้สิ่งที่ใช้วัดแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

3.4 โปรดให้คะแนนคุณสมบัติแก่หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านแต่ละคุณสมบัติที่ระบุมา

(0= ไม่มีคุณสมบัตินั้นเลย, 10= มีคุณสมบัตินั้นมาก)

ตัวชี้วัด	อันดับ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

ตอนที่ 4 ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนด้านสังคม (การอยู่ร่วมกัน, การร่วมมือกันแก้ไข
ปัญหา)

4.1 ในด้านสังคมท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด

☐ มาก   ☐ ปานกลาง   ☐ น้อย   ☐ ไม่เข้มแข็งเลย

เพราะ.....

คำชี้แจง ข้อ 4.2 – 4.4 ให้ตอบในตารางข้างล่าง

4.2 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนวัดหรือดูจากอะไร หรือใช้อะไรเป็นสิ่งที่วัด

4.3 เมื่อได้สิ่งที่ใช้วัดแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

4.4 โปรดให้คะแนนคุณสมบัติแก่หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านแต่ละคุณสมบัติที่ระบุมา

(0= ไม่มีคุณสมบัตินั้นเลย, 10= มีคุณสมบัตินั้นมาก)

ตัวชี้วัด	อันดับ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

4.5 ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง มี หรือไม่มี

ตัวชี้วัด	ไม่มี	มี	จำนวน/ คะแนน
1. มีองค์กรสวัสดิการชุมชน (กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันเองภายในหมู่บ้าน)			
2. มีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ			
3. มีศูนย์ข้อมูลบริการสาธารณะ			
4. มีชาวบ้านอายุ 14-50 ปี ที่ยังไม่รู้หนังสือ			
5. มีปริมาณน้ำเพื่อการดื่มกินเพียงพอตลอดปี			
6. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกัน			
7. คนในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีความร่วมมือกันในกิจกรรมในด้านการพัฒนา			
8. ในชุมชน/หมู่บ้านท่านมีผู้ติดยาเสพติด (จำนวน)			
9. ในชุมชน/หมู่บ้านท่านมีผู้สูงอายุ (จำนวน)			
10. ในชุมชน/หมู่บ้านของท่านมีเด็กก่อนวัยเรียน (จำนวน)			
11. ในชุมชน/หมู่บ้านของท่านมีผู้ป่วยเรื้อรัง (จำนวน)			
12. ในชุมชน/หมู่บ้านของท่านมีผู้ป่วยโรคเอดส์ (จำนวน)			

4.6 ในชุมชน / หมู่บ้านของท่านได้มีการดำเนินการร่วมกันเพื่อช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด, ผู้สูงอายุ, เด็กก่อนวัย เรียน, ผู้ป่วยเรื้อรังและผู้ป่วยโรคเอดส์หรือไม่ (ถ้ามี เป็นกิจกรรมในลักษณะใดบ้าง)

การช่วยเหลือ

กิจกรรมที่ดำเนินการ

- การมีผู้เสพยาเสพติด ☐ ไม่มี ☐ มี .....
- การมีผู้สูงอายุ ☐ ไม่มี ☐ มี .....
- การมีเด็กก่อนวัยเรียน ☐ ไม่มี ☐ มี .....
- การมีผู้ป่วยเรื้อรัง ☐ ไม่มี ☐ มี .....
- การมีผู้ป่วยโรคเอดส์ ☐ ไม่มี ☐ มี .....

4.7 ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการทำประชาคมเพื่อร่วมกันปรึกษาหารือแก้ไขปัญหของชุมชนหรือไม่ (ถ้ามีบ่อยแค่ไหน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะไร และมีผู้เข้าร่วมประชาคมโดยเฉลี่ยกี่คน)

☐ ไม่มี

☐ มี ระบุความบ่อยครั้งของการประชุม ..... ครั้ง/ เดือนหรือปี ครั้งละ.....คน
ระบุปัญหาที่เคยประชุมแก้ไข .....

4.8 ท่านคิดว่า การที่องค์กรชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับการมีเครือข่ายองค์กรหรือไม่ เพราะเหตุใด

☐ ไม่ขึ้น ☐ ขึ้นบ้าง ☐ ขึ้นมาก เพราะ.....

ตอนที่ 5 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ

5.1 ในด้านเศรษฐกิจ ท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ ไม่เข้มแข็งเลย

เพราะ.....

คำชี้แจง ข้อ 5.2 – 5.4 ให้ตอบในตารางข้างล่าง

5.2 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนวัดหรือดูจากอะไร หรือใช้อะไรเป็นสิ่งที่วัด

5.3 เมื่อได้สิ่งที่ใช้วัดแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

5.4 โปรดให้คะแนนคุณสมบัติแก่หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านแต่ละคุณสมบัติที่ระบุมา

(0= ไม่มีคุณสมบัตินั้นเลย, 10= มีคุณสมบัตินั้นมาก)

ตัวชี้วัด	อันดับ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

5.5 ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้หรือไม่

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง มี หรือไม่มี

ตัวชี้วัด	ไม่มี	มี	จำนวน
1. กองทุนชุมชน			
2. ธุรกิจชุมชน			
3. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต			
4. สานค้าชุมชน/ตลาดนัดชุมชน			
5. กลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง			

5.6 คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีฐานะทางด้านการเศรษฐกิจ อยู่ในระดับใด

☐ ร่ำรวย .....% หรือจำนวน.....คน

☐ ปานกลาง .....% หรือจำนวน.....คน

☐ ยากจน .....% หรือจำนวน.....คน

5.7 คนในหมู่บ้าน/ชุมชนอยู่ในวัยทำงานมีงานทำกันทุกคน หรือไม่ ร้อยละเท่าไรที่มีงานทำ
 .....% ที่มีงานทำหรือจำนวน.....คน .....% ที่ไม่มีงานทำหรือจำนวน.....คน

ตอนที่ 6 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านการเมืองการปกครอง

6.1 ในด้านการเมืองการปกครอง ท่านคิดว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ ไม่เข้มแข็งเลย

เพราะ.....

คำชี้แจง ข้อ 6.2 – 6.4 ให้ตอบในตารางข้างล่าง

6.2 โดยทั่วไปความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนวัดหรือดูจากอะไร หรือใช้อะไรเป็นสิ่งที่วัด

6.3 เมื่อได้สิ่งที่ใช้วัดแล้วให้ผู้ตอบจัดอันดับ

6.4 โปรดให้คะแนนคุณสมบัติแก่หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านแต่ละคุณสมบัติที่ระบุมา

(0= ไม่มีคุณสมบัตินั้นเลย, 10= มีคุณสมบัตินั้นมาก)

ตัวชี้วัด	อันดับ	คะแนน
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

6.5 ในหมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นหรือไม่

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง มี หรือไม่มี

ตัวชี้วัด	ไม่มี	มี
2. มีการบริหารที่ดี, โปร่งใส สามารถเข้าไปตรวจสอบได้		
3. หน่วยงานการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง		
4. มีการซื้อสิทธิ – ขายเสียง		
5. มีการจัดตั้งกลุ่มสำหรับดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน		

ตอนที่ 7 ข้อมูลส่วนตัว

7.1 อายุ.....ปี

7.2 เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

7.3 ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด.....

- 7.4 รายได้..... บาท ต่อเดือน หรือ ต่อปี
- 7.5 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ..... ปี .....เดือน
- 7.6 อาชีพหลัก .....อาชีพรอง.....
- 7.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (นับรวมตัวท่านด้วย) ..... คน ผู้มีรายได้ในครัวเรือน.....คน
- 7.8 ที่อยู่ บ้านเลขที่ ..... หมู่..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด.....

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อินทรวง. 2542. ชุมชนเข้มแข็ง: วัดได้...แต่ต้องทำใจ. วารสารพัฒนาชุมชน. 38, 9 (กันยายน): 21-22.
- เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์. 2541. ธุรกิจชุมชน ยาแก้สังคมไทยยามยาก. โลกสีเขียว. 7, 5 (พฤศจิกายน-ธันวาคม): 38-47.
- ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. 2542. การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: เอกสารกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน.
- จำนง สมประสงค์. 2535. การจัดตั้งและบริหารธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: การบริหารศูนย์เครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนระดับจังหวัด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไชยา ยิ้มวิไล. 2542. การประเมินผลประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินอุดหนุนองค์การบริหารส่วนตำบล. เอกสารสิ่งพิมพ์ กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง. (อัดสำเนา).
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. 2542. ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ ฝ่ายการพนักงาน. 2541. คู่มือการฝึกอบรมพนักงาน. (อัดสำเนา).
- นักวิจัยและพัฒนาประจำสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2540. องค์การชุมชน: กลไกเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประดิษฐ์ สุคนธสวัสดิ์. 2536. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสภาตำบลในการพัฒนาชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. 2541. ยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.

- ไพลิน ผมงาม. 2541. องค์การพัฒนาเอกชนภาคอีสานกับการสร้างเครือข่าย ศึกษากรณีเครือข่าย
ด้านเด็ก. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มนตรี กรรพุมมาลย์. 2544. (22 สิงหาคม). สรุปแนวคิดและทิศทางการวางแผนพัฒนาชนบท
ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคในช่วง
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ยกร่างแนวคิด ทิศทาง การวางแผนพัฒนาชนบท. (Online).
Available URL: <http://www.soc.cmu.ac.th/~wsc/report.htm>.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2544. รายงานการประชุมสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศใน
การประชุมสมัยสามัญครั้งที่ 1/2544. 23 มิถุนายน. (อัดสำเนา).
- วรางคณา วงศ์มหาชัย. 2535. บทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กรประชาชน: ศึกษากรณีการ
พัฒนาองค์กรประชาชนระหว่างชุมชนของมูลนิธิพัฒนาอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒนพร คชภูมิ. 2540. การจัดการเรียนรู้ขององค์กรชุมชนในชนบท: กรณีศึกษาชุมชน
สาคลี อำเภอสอยดาว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ภาคนิพนธ์ โครงการบัณฑิตศึกษาการ
พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2540. องค์การชุมชน กลไกเพื่อแก้ปัญหา
และพัฒนาสังคม ประสพการณ์จากภาคอีสาน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและ
พัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมชาย ลักษณะศิริ. 2542. การบริหารการเงินในปัจจุบัน. วารสารร่มโพธิ์. 25 (มิถุนายน-
สิงหาคม): 2.
- สัมพันธ์ เตชะอธิก. 2541. ชุมชนเข้มแข็ง บทเรียนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ
ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท (กป.อพช.) ภาคอีสาน.
- สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. 2540. ความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. กรุงเทพฯ:
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สินีพร มฤคพิทักษ์. 2541. ธุรกิจชุมชน ทางเลือกในการพัฒนาประเทศ. เนชั่นสุดสัปดาห์. 7,
6-12 (ธันวาคม): 5-18.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2542. การสร้างมาตรฐานวัดในการวิจัยทางสังคมศาสตร์และ
พฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์. 2543. ยุทธศาสตร์การบริหารงานของสภาตำบลและองค์การบริหาร
ส่วนตำบล (อบต.). กรุงเทพฯ: บริษัท เท็กซ์แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.

อภิรักษ์ วงศ์รัตนชัย. 2544. (15 เมษายน). Efficacy, Effectiveness, Efficiency ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความคุ้มค่า. (Online). Available URL:

<http://www.hcu.ac.th>.

อุทัย หิรัญโต. 2544. **ศิลปะของการเป็นผู้นำ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

เอกมล อ่อนศรี. 2544. **ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Kotler, Philip & Armstrong, Gary. 1999. **Principles of Marketing**. 8th ed. Upper Saddle River, N.J.: Prentice-Hall.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	นายณภวิท จงเจริญประเสริฐ
ประวัติการศึกษา	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การตลาด) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2537
ประวัติการทำงาน	2537 เจ้าหน้าที่สินเชื่อธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ผู้บริหารห้างหุ้นส่วน ยู แอล ดี ซี จำกัด ผู้บริหาร ไอ ที แอคเซสเซอร์ส์
ประสบการณ์งานวิจัย	เข้าร่วมกับคณะที่มวิจัยโครงการรูปแบบและวิธีการพัฒนาขีด ความสามารถขององค์กรชุมชน โดยความร่วมมือระหว่าง สถาบันดำรงราชานุภาพ กรมการพัฒนาชุมชน และสถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
โทรศัพท์	0-2466-5580 0-9665-5176